

4.45.
KISFALUDI

KISFALUDY KÁROLY

MINDEN MUNKÁI.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTÉ

TOLDY FERENCZ.

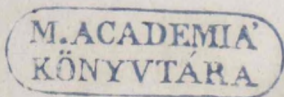
285
HARMADIK KÖTET.

ÖTÖDIK ÖSZVES KIADAS.

PESTEN, 1859.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

250372

Pest, 1859. Nyomatott Landerer és Heckenastnál

STIBOR VAJDA.

DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.

(ELŐSZÖR ADATOTT PEST VÁROSA SZÍNHÁZÁBAN SEPTEMBER 7. 1819.)

STIBOR VYDA.
Quis Nemesim, iustos, quis neget esse Deos?

Haliczky.

TEK. STETTNER MÁTÉ KIR. FISC. ÚRHOZ.

Ezen csekély munkát fogadd el, kedves
Barátom! oly szivbéli érezettel,
Mint nyújtja a szerző; nem ingerel
Ugyan szelíd örömré, mert komor
Színekké festi egy setétké időnek
Gyász állapotját; melyben a szegénység
Lenyomva ércz igában szenvedett,
S az emberszámból is ki volt törölve.
Mi szebb időben élünk most, a régi csak
Példánkra szolgál, és tanít, mely
Jutalmat ad a vad kegyetlenség.
S ha gyenge lantom nem felelne meg
A buzgó szándéknak, mely keblemet
Betölti; engedj meg s tekintsd úgy mint
Barátságomnak tiszta áldozatját.

SZEMÉLYEK.

Stibor, erdélyországi vajda, pozsonyi főispán, sárkány rendének vitéze, Osztia lengyel nemzetségből.

Dobrochna, hitvese.

Rajnáld, a fia.

Szilkovszky } lengyel követek.
Valdimir }

Dezső, Rajnáld nevelője.

Keledy, erdélyi nemes.

Beczko, Stibor udvari bolondja.

Boleszláv, porkoláb.

Margit, özvegy parasztasszony.

Demeter } gyermekei.
Gunda }

Gáspár }
János } Stibor jobbágjai.
Máté }

Gergely, Stibor öreg szolgája.

Stibor udvari szolgálói.

Több vendégek és vadász szolgák.

A dolog történik a XV. századnak elején.

ELSŐ FELVONAS.

ELSŐ JELENÉS.

Vadon erdő, jobbra a nyíláson egy falu látszik.

Gáspár, János, Máté.

Gáspár (körülnéz).

Barátim! itt megállhatunk,
A vajda itt megfordúl, mert ezen
Erdőnyílásnak szokta venni útját.

János.

S vetéseinket, rétjeinket össze-
Tipratja, hogy megint aratnunk nem
Lehet.

Máté.

De megkivánja ő
Azért adóját, s semmikép nem
Kiméli a szegény parasztembert.
Ha egy szegény jobbágy bal eset miatt
Kimért robotját elmulasztja, már
Ő üldözi azt, s kegyetlenül
Megfosztja mindenétől. Nem, tovább
Nem szenvedem; még egyszer kérem őt,
S ha most se hajlanék az emberiség
Szavára, elhagyom lakásomat,
Ezen vidéket, melyből a rend,
Törvény s igazság elköltöztek úgy is.
Mély fájdalommal válok el
Ugyan születésem szép helyétől;
De ily nehéz rabságban élni, s ily
Terhes nyomattatás alatt

Törődni, értékét, fáradságát imígy
Prédálva látni! nem, szenvedje azt
Más, én tovább nem tűrhetem.

Gáspár.

Öcsém! nehéz és sajnos a szegény
Embernek sorsa mindenütt.

Máté.

De tudja azt, mi a sajátja,
És a mit annyi sok verítékkal
Keres, nyugottan bírja, nem retteg
Tulajdon urától szünetlen.

János.

Szólj csendesén, barátom, mert a fák is
Fülelnék itt.

Máté.

Miattam hallja bár
A vajda, nem bánom; csak öljön meg,
Ha már a jobb életre úgy is elvesz
Minden módot.

Gáspár.

Vigyázz! hogy még ne juss
Szegény Balázs sorsára; ő csak
Kutyáját bántá meg Stibornak,
S minő halállal bünteté meg őt!
Te meg magával a hatalmassal
Akarsz küszködni, s véle szembe szállni?

Máté.

Küszködni véle nem kívánok, mert tudom,
Hogy csak paraszt vagyok; tudom
Hogy engem a sors annyi szenvedésre
S ínségre a világba vetett; tudom
Hogy néki mint uramnak tartozom
Szolgálni; ó de én is ember
Vagyok, s leginkább tőle várhatok
Igazságot.

János.

Nem tudja azt királyunk
Miként bánik Stibor mivélünk.

Gáspár.

Nem is barátja a magyarnak,
Ő lengyel, onnan jött ki Zsigmonddal.

Máté.

Akárhová való, csak ember volna,
S úgy bánnék vélünk is.

Gáspár.

De más volt
Előbbi jó urunk egészen!

János.

Valjon mit vétett Kont István, hogy a király
Megölette őt Budán? hallom, derék
Vitéz volt, és nagy úr.

Gáspár.

Párját kereste ő
Magának a nemesek között.
A mint beszélték, a király ellen kikelt;
De tudja isten a dolog miként van,
Mert kény szerint s rongálva szok
Hozzánk szegényekhez beszólni
A hír s igazság!

János.

Vége is
A jó időnek már, mióta őt
Elvesztők.

Máté.

Vérszopó urunk most
Büntetni csak vagy kérni jön le hozzánk;
Íríg s kegyetlen tisztok terhelnek
Bennünket, és versent vesztünkre
Dolgoznak. Aztán nincs kihez folyamodni:
Királyunk messze tőlünk a fel-

Zavart hitnek dolgában fáradoz;
 És így a megváltás arany napját
 Derülni nem látjuk. (Vadászkürt harsog).

Gáspár.

Mint harsog a kürt,
 S az erdő kétszerezve visszaadja
 Hangját.

János.

Valóban a vadászat szép
 S nemes multság.

Máté.

Tágas birtokában
 Elég helyet talál Stibor, hol ő
 Vadászhat, csak ne károsítaná
 Az által a munkás embert, s fel
 Ne áldozná élelmünket mulandó
 Kényének.

János.

Úgy van! és ezen idő-
 Töltés miatt mi szenvedünk szükségét,
 Fogyatkozást. Én már tavál megérezem;
 Mert a hosszú telet kivonni csak
 Alig tudtam, minthogy eleségemet
 Lerontották a vajda rosz cselédjei.

Máté.

Az idén is úgy megyen; kenyér se' lesz.
 Pedig nagyon fáj ám a jó atyának,
 Ha minden fáradsága mellett gyermekit
 Éhezni és sanyarogni látja;
 Valóban az nehéz, igen nehéz.

Gáspár.

Igaz minden. De csak, barátim,
 Ne hirtelenkedjünk, s előbb elérünk
 Célunkhoz. Ártalmas nagyobb erővel
 Küszködni; és kivált, Máté öcsém,
 Mérsékelj tüzedet, nehogy káros

Következés találjon tégedet.
Gondold meg, hogy nagy úrral van
Dolgod, ki a magyar természetét
Nem ismervén, ezen szives
Kinyíltágot még rossz neven vehetné.
Vigyázz, kérlek, vigyázz magadra.

M á t é.

Bátyám! idősb te vagy közöttünk,
Te add elő urunknak ügyünket.

J á n o s.

A vajda jön! Gáspár, te légy szószólónk.

MÁSODIK JELENÉS.

Vajda, Rajnáld, Beczkó, Dezső, Keledy, Boleszláv,
több vadász szolgálk; mindnyájan lándzsákkal felfegy-
verkezve; az Előbbiek.

Vajda.

Derék egy állat volt az a vadkan!
Sajnálom azt, hogy nem fordúlt felém,
S lándzsám hegyére nem vehettem.
Különben is kevés szerencsém van,
Akárhová állok, minden vad elkerül.

B o l e s z l á v.

Mert tudják azt, hogy ily hatalmas
Kartól menekedni mely nehéz,
Azért gyengébb kezet keresnek.

B e c z k ó.

Így náladnál azok messzebbre látók;
Talán még több eszök is vagyon, mert
Előre gondolkodni tudnak; és te
Szegény! minden hizelkedésed
Mellett alávaló rabszolga fogsz
Maradni.

B o l e s z l á v.

Az? de nem csörgő sapkában?

Beczko.

Nem illenék fejedre : mert nincs mit
Fedezni.

Boleszláv.

Csak bolond vagy és maradsz.

Beczkó.

Én inkább korbács mint poroszló
Vagyok. Hallod, hány kérkedő tudóska
Van a világban, mennyi képzelt böles!
De csak kevés igaz bolond.

Boleszláv.

Nem is szorúlt azokra senki is.

Beczkó.

Személyezd a világot, s annak is
Fején csörgő sapkát találsz;
Aztán tanuld becsülni érdemét
A jó bolondnak, mert egy elsült
Megérett gondolat hányszor több jót
Gyümölcsözött egy böles egész seregnél.

Vajda.

Beczkóvár, mely ott oly kevélyen áll
A hegytetőn, s szint úgy parancsolókép
Alá néz a vidékre, az nyilván
Megbizonyítja a mit mondottál.

Beczkó.

Bolond javaslá azt, hogy várt építs oda;
De a ki azt használta, szólj, uram,
Nem volt bolondabb az?

Vajda.

Beczkó! nagyon
Éles ma nyelved, jól vigyázz!

Beczkó.

Komám!

Még a te száraz s kéreggel bevont
Szivednek életlen.

Vajda.

Szedd össze

Elmédet; én most minden órában
Vendégeket várok házamba, és
Őket mulatni a te gondod lészen.

Beczkó.

Míg pinczéd bort adhat, nem félek én
Az únalomtól, mert szokott vendégeid
Folyó lelket keresnek, s a hason
Felül igen ritkán felleng elméjük.

Vajda (Rajnáldhoz fordul).

Fiam Rajnáld! miért vagy oly csendes,
Magányos és gondolkodó?
Nem tetszik nékem a komor
Ifjúság, mert vidám kedvet kíván
Az élet szép nyíló tavaszsa.

Rajnáld.

Atyám!

Vajda.

Hol állottál? minő vadat
Nyomoztál? én alig láthattalak.

Rajnáld.

Meg kell vallnom, hogy engemet
Az ily vadászat nem kedveltet, mert
Igen ritkán megy végbe hogy
Ne történjék szerencsétlenség.
Ma is íme egy szegény vadász szolgán
Az a dühös vadkan, melyet Dezső
Utóbb elejtett, mély sebet vágott;
Vérében most is ott fekszik
Az erdőben.

Vajda.

S mit háborít
Az tégedet? hadd veszszén! arra van
Teremtve.

Rajnáld.

Ó atyám! atyám!

Vajda.

Ha más nem történt, nem sok ez.

Boleszláv.

Egy a kopók közül is meg vagy on
Sebezve —

Vajda (hirtelen).

S én csak most tudom meg azt?

Boleszláv.

Reménylem, hogy feléled; jó vadász-
Kutya volt.

Vajda.

Tüstént rendelj embert
Ki azt ápolja, és reá vigyázzon;
Ha pedig lehet, váramba felvigye.

Rajnáld.

Vited fel kérlek azt a meg-
Sebzett szolgát is; még talán
Segíthet rajta orvosunk.

Vajda.

Váramba nincs számára most helyem.

Máté.

Hallgasd csak! mit reménylhetünk!

Gáspár.

Maradj nyugott! még nincs idő.

Rajnáld.

Minden segéd nélkül az a szegény
Elvész! légy, ó légy irgalmas!

Vajda.

Gyermek! mely gyáva érzet ez? szólj!
Ki volt tanítód?

Rajnárd.

A szív, a természet,

Az emberiség.

Vajda.

Vigan, vigan, hahaha!

Mulattat engem ez. Tovább, csak
Tovább! hadd ismerkedjem meg nemes
Sziveddel! ez nekem tetszik, szegény
Gyermekek! zokogj, siránozz egy keveset,
Magam is talán veled kesergek. .

Rajnárd.

Atyám! az emberiség határa itt;
Ne lépjed által azt.

Vajda.

Elég! megúntam

E gyáva játékot. Vagy tán azt gondolod
Hogy én is egy csep véren könnyre olvadok?
Fiú tudd meg! nem szenvedek tovább
Tenálad így unalmas érzetet.

Rajnárd.

Atyám! kegyetlenséged az ég
Urát véres boszúra ellened
Gerjeszti.

Vajda.

Menj! ne alkalmatlankodj!

Menj! sírj egy szegletben, de szemem
Elé ne jőj.

Rajnárd.

Az embert elhagyod
Utolsó szükségében, a vadon
Erdőben ott fekszik, szilaj kinok
Mardozzák belsejét, kétségbe esve
Átkozza éltedet : segíts atyám!

Vajda.

Ne többet erről! mondom, mert még el-
Felejttem hogy fiam vagy, és

Úgy bánom véled is, mint egy alá-
Való szolgálóval.

Máté.

Mennyei jószág!

Ily ércz szív, ily kegyetlen szív miként
Szorulhatott keblébe egy embernek!

Rajnáld.

Ó légy kegyes! hallgass meg engemet!

Vajda (Beczkóhoz).

Beczkó! nevesd ki jól ezt a szelíd
Bárányt, talán siralma megszűnik.

Rajnáld (Dezső karjában).

Barátom, hasztalan!

Dezső.

Jó ifju!

Vajda.

Bolond! hát mit parancsoltam? nevesd
Ki ezt az asszony férfiút! nevesd
Ki jól!

Beczkó.

Komám, engedj meg; nékem csak magas
Személyedet vagyon jusom ki-
Nevetni, s én örömmel szolgállok.
De most szintűgy fiadnak is nem árt;
Mert meg nem foghatom hogy kérhetet
Tőled segédet: az csak annyit tesz,
Mint ápolgatni egy kézzel,
Gyilkolni a másikkal.

Rajnáld.

Értelek!

Beczkó.

Alig hiszem! mert a valódi el-
Tökéltség halasztást nem szenved;
És a ki jó szívvel segíteni

Akar, nem tétováz az, és nem
Szalad szomszédba még előbb tanácsért.

Vajda.

Tréfát bolond! enyelgő tréfát, nem
Okoskodást kívántam én tetőled!

Beczkó.

Sokat kívánsz! kikandikál minden
Szavadból a nagy úr, pedig tudd meg,
Hogy a száraz torok, lyukas
Erszény, üres gyomor, nem egyeznek meg
A nyájas tréfával, s mindenkor oly
Kerülve járnak egymástól mint
Az emberség, kegyesség, s a szelíd
Jótévő irgalom a megtompult
Érzéketlen szívtől.

Vajda.

Te is már

A szívről álmodol? talán te is
Bús érzeményre olvadál,
Hogy a vadkan megsebzett egy szolgát?
Nemes, valóban szép érzés! haha! engemet
Mulat. Bolond! most, minthogy újság, meg-
Bocsátok : csak jó kedvemnek köszönd,
Hogy megmenekszel tőlem ily könnyen.

Beczkó.

Mely gyors s váratlan változás!
Igaz szivemből örvendek, hogy ily hamar
Megtértél, vajda!

Vajda.

Mint véled te azt?

Beczkó.

A jobb ember keres csak másban is
Nemes tulajdonságokat s ritkán
Csalatkozik; mert teljes bizodalmát
Elérte a rokonszív, és be is

Fogadja. Mely szép észrevétel ez!
Megvallom, ennyi erkölcsöt, komám,
Benned nem is kerestem, örvendek.

(A parasztokra mutat.)

S így hát fölébredett emberségedtől
Ezen szegények is talán jobb
Bánást reménylhetnek.

Vajda.

Lánczot, békót,
Téged pedig kalodába záratlak.
(A parasztokhoz fordul; nagy megvetéssel.)
Mit akartok?

Beczkó.

Ők a tizparancsolat
Utolsó cikkelyét említik mély
Alázatossággal.

Vajda.

Magát

Az uraságot is végtére meg-
Gyűlöltetik velem ezek a galád
És szemtelen férgek! mindég üldöznek;
Akárhová lépek, de egybe mindég
Belé kell botlanom; csak kérni és
Esdekleni tudnak.

Beczkó.

Mert igen sokat
Veszesz; tanulj hát adni is.

Vajda (keményen).

Mi a kérestek? szóljatok! de csak
Hamar; mert nincs szándékom véletek
Időmet vesztegetni. Rajta csak!

Beczkó.

Könnyű a szegényt megalázní,
De nehezebb azt felruházni.

Gáspár (előlép).

Uram! kegyelmes vajda! engedj meg, hogy
Aláz'tos kérésünkkel tégedet
Háborgatunk, de nagy szükség ösztönöz.
Uram, ha nem segítesz, elveszünk.

Vajda.

Szükség s örökös szükség! ti mást nem
Tudtok! tetézzén bár az ember minden
Jótéteménnyel; tárházát üritse
Ki számatokra, még is szükséget,
S megint szükséget fogtok emlegetni.
Takarodjatok szememből!

Gáspár.

Oh uram,

Uram kegyelmezz!

Vajda.

Félre innen, mert

Vadak gyanánt veretlek el titeket.

János.

Uram! nem emberhez való az ily bánás!

Vajda.

Szolgák! kutyákat ereszszetek reájok,
Csak rajta; hadd tanuljanak
Ők engedelmeskedni.

Máté (bátran).

Azt tudunk

S főgunk; de meghallgatni tartozol
Te is bennünket.

Vajda.

Hah! ti zúgolódtok?

Máté.

Ha tőlünk megkivánod a szolgálatot,
Tehát megélni engedj minket is,
S tennenmagad ne ronts.

Gáspár.

Máté! az istenért

Kérlek, hallgass.

Máté.

Nem, szólnom kell, tovább

Nem tűrhetem . . .

Rajnárd (az atyjához, kérve).

Jer fel velünk a várba!

Máté.

Mi is hozzád hasonló emberek

Vagyunk; egy nap melegít, mi is csak egy
Levegőt szivunk, csak egy istent imádunk.

Vajda (felhevülve). ~

Hah nékem ezt!

Máté.

Tudom, hogy elszoktak

Az igaztól már rég füleid,

Elég fájdalmas; mert ha bajainkra

Ügyeltél volna —

Vajda (hirtelen).

Hah! ezen tanítást

Szilaj kinokkal meg fogod fizetni.

Szolgák! kötözzétek meg ezt.

Gáspár (a vajda lábához esik).

Uram!

Ne hallgass rá, im térdemen

Kérlek —

Máté (Gáspárt felrántja).

Térdelj isten előtt,

Ne ily embertelen pogány előtt.

Vajda (kifakadó haraggal).

Legények!

(Több szolgák Mátét körülveszik.)

Ezt vezessétek
A legmélyebb tömlöczbe. Hah
Nyomorúlt! tudom megismersz.

Máté.

Ismerlek,
Ó jól ismerlek ördög! Csak kinoztass,
Gyilkoltass bár; de tiszteletre
Te engemet soha sem fogsz bírni.

Vajda (keményen a szolgákhoz).
Hé! szolgák, rajta! hurezoljaatok el!

Máté.

Isten hát véletek!

(A mint elvezettetik, Gáspárhoz.)
Kedves bátyám! te légy
Atyjok szegény árváimnak.
(A szolgák elvonják.)

Beczkó.

Ne kaptál volna a bolond tisztébe,
Nem vezetnének komám tömlöczébe;
Mostani időben az igazságért
Ne várjon senki is örvendetes bért.
Ez a példa elég lehet:
Egy kis szó is nagy kárt tehet.

Keledy (előlép).

Uram Stibor!

Beczkó.

Ne szólj; mert a vas annál
Keményebb lesz, mentől többet verik;
Ne fúd tehát azt, a mi nem
Éget.

Vajda (a társasághoz).

Kövessetek váramba!

A mint el akar menni, Gáspár lábához esik.

Ó uram

Irgalmazz!

Vaj da (megvetve eltaszítja).

Hah! porba véletek!

Egy szót se, mert kitiprom lelkedet.

(El a társasággal.)

Beczkó (magában).

Itt ezen a földön csak a bolond él;

A ki jól tudja sapkáját csörgetni,

Annak lehet a világon nevetni,

Mert mástól nem reményl az, de nem is fél.

(Elmegyen.)

Gáspár (lassan felemelkedik és szomorú helyezetben az ég felé tekint).

Ez sok! valóban ez sok, vége már

Mindennek; már vigasztalást ezen túl

Az istentől magától várhatunk.

János.

Jobb hát megválni már ezen tájtól,

Roszbab ugyan csak máshol sem lehet.

Gáspár.

Az erdőt, jer, nézzük keresztül;

Azt a sebes szolgát keressük fel,

Talán segédünk késő nem leszen.

János.

Szegény, szegény Máté!

Gáspár.

Miért heveskedett!

Ugy-e előre mondtam. Jer, menjünk.

(El mind a ketten.)

HARMADIK JELENÉS.

Kies völgy, hátul erdős hegyek, elül egy paraszthajlék. Margit az ablak alatt egy kőpadon ül és fon, G u n d a a sűrűből előjön, és vigyázva, valakit keresve, hátra tekinget. A nap épen leszáll.

G u n d a.

Hanyatlik már a nap, Rajnáld még most se jön.
Mi történt? rettegek.

M a r g i t.

Mi bajod Gunda? kit
Keres szemed? mely nyughatatlanság!
Szólj! mely bizonytalan tekintet ez?

G u n d a.

Anyám! Rajnáld még most se jön, pedig
Megigérte. Ó bocsáss meg, hogy szokott
Munkám kezembe' nem foly, én nagyon
Félek.

M a r g i t.

S mitől?

G u n d a.

Tudom magam? de már
Elég az, hogy még most sincs itt, pedig
Szavát mindenkor oly hiven megtartá!
Tán baja lett! Ez a rossz gondolat
Szorítja mellemet.

M a r g i t.

Csak légy nyugott!
A szorgos ifju házi gondjait
El nem felejtí hív szerelme mellett.

G u n d a.

De már setétedik, rég itt lehetne.

M a r g i t.

A ház körül, kedves leányom, mint tudod
Mindég vagyon dolog; pedig a rendet
Kedvelli a jó gazda; boldogult
Atyád is azt gyakorta mondá :

A rendetlen háznál nem állandó
A jó kedv, és csak ritkán száll be az
Igaz békesség.

Gunda.

Ó ne hozd elő

Szegény atyámat, engemet most is
Gyötör boldogtalan halála. Most
Esztenedeje lesz, hogy őt az a kegyetlen úr
A várban ottfen oly rutúl megölte.

[Margit.

A boldogok között sok földi baját
S ínségét égi üdvösség váltá fel,
Ott vár reám is a szerencsések
Sorában. Béke hamvának, már ő
Kiszenvedett.

Gunda.

Mely zendülés? Ah!

Demeter jó! Jó bátyám, isten hozott!

NEGYEDIK JELENÉS.

Demeter és az Előbbiek.

Demeter.

Jó estvét kedvesem! köszöntlek édes
Anyám!

Margit.

Kedves fiam! munkádat el-
Végezted? ülj le mellém! tán el is
Fáradtál?

Demeter.

Értetek dolgoztam, édes így

A fáradtság.

Margit (lágyan).

Kedves fiam!

Az ég tudván azt, hogy gyámoltalan
Öregségem támasz nélkül marad;
Azért jó gyermekim hálálatos
Szerelmöket jutalmul nékem engedé.

Ha én így köztetek vagyok, ha csendes
De édes érzeménynyel átfoghatlak,
Akkor mulik szegénységem,
Inségem, s a leggazdagabb
Teremtésnek tartom magam, s nem
Cserélnék a világ minden fényével.

Demeter.

Erővel és minden tehetséggel
Azon leszek, hogy megfelelhessenek
Szép bizodalmadnak, s fiúi hív
Szerelmem békét és nyugalmat
Szerezhessen hanyatló létednek.

Gunda.

Én buzgón a mindenhatót kérem,
Hogy még soká engedje bírunk
Anyánk édes szerelmét, melynek
Bájos malasztja szíveinkbe foly,
És áldást hinteget tövises
Pályánkra.

Margit.

Drága gyermekeim!

Demeter.

Még Rajnáld nem volt itt?

Gunda.

Nem még,
És rettegek, hogy őt baj érte.

Demeter.

Ne képzeld mindjárt a roszt; ki tudja
Mi tartóztatja őtet vissza most.
Az ember a pillantat rabja,
És hányszor egy bal környülállás fel-
Forgatja szándékát! Te őt
Szereted?

Gunda (megszorúlva.)

Bátyám!

Margit.

Ő jótevőnk!

Segítők!

Demeter.

Én szerelmedet nem.
Ellenzem, sőt örvendek én azon,
És azt ohajtanám, hogy még soká
Tarthatna szép álmod, mert Rajnáld jó
S szelíd ifjú, szerelmedet meg is
Érdemli; aztán néki mely nagy
Hálával tartozunk, hogy oly
Nagylelkűen vagyonját vélünk fel-
Oszta. De mindazáltal egy titkot
Rejt el szívében, egy titkot
Mely szinte jobb érzésivel küszködni
Látszik; bizonytalan viselte
És helytelen félelme azt nyilván
Vádolják.

Gunda.

Bátyám! ó ne vétkezz
Jó szíve ellen, a mely tiszta mint
A nyári nap, csak boldogítani van
Alkotva.

Demeter.

A szerelem szól, Gunda, most
Belőled, és ártatlan szíved ön
Tükréből nézi a világot, még
Minden tárgy szépnek és jónak tetszik.

Gunda.

Engedd táplálnom azt a szép reményt,
Hogy hív szerelmemet Rajnáld meg-
Érdemli; ó engedd melyemnek ezt
A boldogító érzést.

Demeter.

Gunda! én

Nem vádolom szerelmedet, de a józan

Ész, s a tapasztalás megfontolást
Kivánnak.

Margit.

Hallgasd bátyádat, hiszen
Ő hasznodat kívánja.

Demeter.

Azt, valóban azt
Ohajtom tiszta szívemből. De
Ha még is elragadtatván forró
Szerelmétől Rajnáld talán
Valamely bűn által tenne vélünk jót,
Akkor tovább használni nem lehet
Jótéteményét; és félek hogy úgy van,
Miért titkolja annyira ő
Szüléit? mért retteg ha őket csak
Előhozom? minek az, ha ő igaz
Uton jár? a vajdát ha emlitem, csak
Nevét ejtsem ki, szinte borzadoz;
Miért? által nem látom azt.

Gunda.

Stibortól

Azért irtózik, mert atyánkon el-
Követett kegyetlenségét tudja.

Demeter.

Akármit van már a dolog,
De Rajnáld nem bizik magában,
S minthogy hazudni nem tanult,
Tehát inkább takarja a valót,
Mely vajha károsan ne lépne
A köz világra, bár nemes.
Barátságát veszély ne kövesse,
S szent frigyünket boldog vég érhesse.

Margit.

Isten! légy segédem, légy te pajzsom,
Ügyemet, magamat szent kezedre bízom.

G u n d a.

Én szeretek s szerettetem,
 Ezt az égi boldogságot
 Keblemben tartom, s éltetem;
 Minden bút s viszontagságot
 Békén szenvedek, nem félek;
 És míg karjai általfognak,
 Szíveink egymáson dobognak,
 Megnyugszik bennem a lélek.
 Míg a remény, mely engem táplál
 Megérik, s igaz valóvá vál,
 Addig bízom szerelmében,
 Bízom Rajnáld jó szívében.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Rajnáld és az Előbbiek.

Rajnáld (parasztruhában; hallván Gunda szavait, a sűrüből előjő, s indulatosan Gundát melléhez ragadja).

Bízzál kedves! nem is csalatkozol;
 Méltatlant, hidd el, nem talált szerelmed.

(Margithoz és Demeterhez fordul).

Anyám! barátom!

G u n d a (elfordúlva).

Rajnáld! ó Rajnáld!

Rajnáld.

Miért

Fordúlsz el tőlem? képedet miért
 Rejted? Nem, Gunda! Ó tekints
 Fel, s nézd édes szerencsém, mely
 Egész valómat elragadja. Kedvesem!
 Jó lélek! ily pillantatot
 Az élet egyszer ád, ily perczenet,
 Létünk remekje. Szíved ártatlan
 Vallása engem boldogít, és meg-
 Elégedéssel néz le a nagy

Teremtő szép alkotmányára,
Mely szépen tudja égi tulajdonit
Használni; s ezzel hirdeti ő
Nagyságát, jóságát, örökkévalóságát.
O Gunda! most, csak most vagyok
Szerencsés! éltem rejtekét
Most értem és egész valóm
Új díszbe öltözik.

G u n d a.

Mely szépen rajzolod
Szerencsédet! szivednek érzetét
Emelni mint tudod; hogy én téged
Szeretlek, azt érzem, de szóval
Szépitni azt, Rajnáld, én nem tudom.

R a j n á l d.

Ne is tedd, mert a sok szavak
Között elvész a jobb érzés. Barátom
Demeter! miért állsz oly komor
Tekintettel mellettem?

Demeter.

Megvallom

Hogy ártatlan szerelmetek
Kedveltet és busít. Rajnáld! (fellegeezve)
Rajnáld! hahogy te is szegény paraszt
Volnál, ha szivednél egyéb értéked
Nem volna! akkor én magam teljes
Örömmel Gundát karjaidba
Vezetném, és örökre átadnám! (tartózkodva)
De így —

R a j n á l d (hirtelen).

Megállj! barátom, félre most
Minden kétséggel, légy nyugott; ne, ó
Ne ítélj balúl felőlem; nemtelen
Szándék engem soha sem vezérlett,
És a mit tettem, arra a barátság,
Szerelmem, és a tisztelet készítették.

Demeter (Margithoz).

Én fáradt és éhes vagyok, kedves
Anyám! légy oly jó és készíts nekem
Egy kis vacsorát. Barátom! nemde
Te is velünk fogsz tartani?

Margit.

Szívesen

Fiam! Jer Gunda! (Bemegy a hajlékba).

Gunda (Demeterhez).

Kedves bátyám! csak
Soká ne késsél! (Rajnáldhoz fordul).
Rajnáld! elvárlak.

(El anyja után.)

Rajnáld Gundát akarja követni, Demeter elébe lép.

Megállj!

Rajnáld.

Mi a kívánságod?

Demeter.

Barátom, engedj meg,
Hogy itt tetőled, úgy szólván magad
Tulajdon birtokában — mert ezen
Hajlékot kölcsönnek tekintem — hogy
Itt szinte számot kérek tetteidről,
De meg kell lenni, mert lehet, hogy
Mi itt s ily állapotban egymást
Legutólszor látjuk ma.

Rajnáld.

Hah! te el-

Hagynád anyádat, nem, nem ily jó
Fiú s testvér nem is tehetné azt.

Demeter.

Még is, leköt nagy esküvésem.
Rajnáld! itt oly dolog történhetik,

Mely engemet sokára, vagy talán
 Örökre kedvesimtől elszakaszt.
 Azért most tégedet kérdelek, felelj!
 De szólj igazságot! Kire bízhatom
 Anyámat és Gundát, ha én elköltözöm?
 Barátom! ez nagy kérdés!

Rajnáld (bizonytalanul).

Mely sebes,
 Mely hirtelen utazás! mi készttet?
 Én — én — (haboz).

Demeter.

Rajnáld, mind eddig tégedet
 Igaz s jó embernek tartottalak,
 De megbocsáss, ha bizodalmam
 Irántad megcsorbúlt, mert nem tudom
 Ki vagy; tégy hát igaz vallást, vezess
 Házadba, hadd lássam szülédet,
 Ez oly nehéz csak nem lehet,
 Ha tiszta, mint mondád, hugom
 Iránt való szerelmed; végezd el
 Tehát magadban, hogy miteendő
 Leszsz. — De most igaz valót várok,
 Igaz valót reménylek szívedtől.
 (Bemegy a hajlékba.)

Rajnáld (egyedül).

Demeter! — megyen, magamban itt hágy
 Küszködni enmagammal, hogy által-
 Lássam, mely éktelen, mely kétes
 Örvénybe estem; a melyből ki-
 Menekedni nincs elég erőm, nincs
 Elég tehetségem. Mihez nyúljak? Ha
 Igaz vallást teszek, lemondok en-
 Magam legszebb szerencsémről,
 S Gundát örökre elvesztem.
 A résztvevő, az esdeklő
 Szerelmes ifjut elfogadta ő

S viszont szerelmét szép jutalmúl
 Adá; de a kegyetlen vajdának
 Fiát gyűlölni fogja; nem, nem, azt nem
 Teszem. — De azt megcsalni, azt undok
 Álorczával hitetni, a kit e
 Földön leginkább kedvelek,
 Imádok — az nehéz. De meg kell lenni,
 A környülállás ily csalárd
 Hállóba szötte valómat; a szív
 Mint a lélek megfogva vannak,
 Nincs mentség, nincs szabad választás.

(Mély gondolatba merül.)

És hogy lesz mind ennek maholnap
 A vége? mit nyerek? Bár merre
 Tekingetek, reményimnek szabad
 Partot nem lelhetek. És atyám! (felháborodva)
 Hah! és atyám! rettentő gondolat!
 Ebbe az örvénybe elmerül
 Örökre éltem legszebb reménye; nincs
 Segéd kéz, benne elveszek.

(Csendes ömledező fájdalommal.) Ó miért!
 Mért nem születtem ily csendes hajlékban!
 Mért nem fődözte vastag vászon
 Romlékony testemet, miért nem
 Neveltettem munkás embernek, itt
 Az anyatermészet csendes kebelében!
 Mért nem vagyok hasonló én is
 Ezekhez? ó egek! mely boldog, mely
 Szerencsés volnék, mert itt elvonúlva
 A nagy világtól életemet nem szabnák
 Hiú szokások, s a szív sok
 Szép ösztönit békóba nem
 Szorítanak hideg feltételek,
 És annyi szívepesztő aggodalmak.
 Kérkednék aztán bár kiki szép sorsával,
 Tetézve arannyal lépjen a világba,
 Játszszék a dicsőség fénykoszorújával,
 Ragyogjon személye legfőbb méltóságba;

Én szebb örömök közt folytatnám életemet
 A bájos szerelem édes kebelében,
 Házamba vezetném Gundát mint hölgyemet,
 S boldog szegény lennék az ő hív ölében! —
 Tündér képzeletek! mit játszatok velem,
 Ha nincsen lehetőség, ha nincs segedelem;
 Hiú alkotmánytok nem oltja lángomat,
 Sőt csalárdul tépi szép boldogságomat.

(Bemegy a hajlékba, a kárpit lefordúl.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Pompás szála a vajda várában, ékesen megvilágosítva.

Keledy, Dezső.

Keledy.

Nem, a mit én ezen várban láttam
 S hallottam, azt képzelni sem
 Tudtam. Már ez sok! Így tiporni, ily
 Nehéz igába szorítani a szegénységet,
 Az szörnyű, ily bánás embernek nem való.
 Szerencse Erdélyországnak, hogy oly
 Keveset gondol Stibor vele,
 És rettentő jelenlétével oly igen
 Ritkán zavarja s háborgatja
 Lakosit. Most én hazámba vissza-
 Térek; nem jó itt lakni, mert veszélyt
 Hord itten minden pillanat.

Dezső.

Engemet ki-

Elégít Rajnáld annyi bús óráért,
 Melyet Stibor szerezt. Bár hasztalan
 Ne esnék fáradságom, és Rajnáld

Az erkölcs ösvényén hiven meg-
Maradna.

Keledy.

Már régen mellette vagy?

Dezső.

Azóta, hogy Zsigmond király Stibort
Erdélyi vajdának nevezte.

Keledy.

Valóban! nem kis áldozat volt, ily
Emberrel mint Stibor feltenni, s véle még
Ezen sikos pályára lépni. Megvallom,
Hogy engem, bár nem állok semmiféle
Szövetségben Stiborral, mégis egy
Félelmes érzet elrettent átkot
S halált tenyésztő rettentő körétől.

Dezső.

Hazámért tettem ezt, nehogy Rajnáld
Atyjának nyomdokát kövesse,
S belőle egy derék hazafit s vitézt
Neveljek; így tehát a dolgot úgy
Intéztem, hogy nevendékem, míg él,
Nem hagyja a gyermekség hajlékony
Korát, s távol legyen mindenkor
Kegyetlen atyjától. És áldom azt
Az órát, melyben azt tevém;
Mert messze a gonosz példától,
Rajnáld jó és szelíd ifjú lett.

Keledy.

Nemes szándék! Barátom! vajha ily
Nemes szív, s nem haszonkeresés,
Nem szolgai bér vezérленé
Az ifjuság nevelőit.

Dezső.

Tíz egész

Eszkendőkig nem látta Rajnáld
Atyját; szünetlen vélem volt Pozsonyban.

Keledy.

Nem foghatom meg, hogy tudott Stibor
Fiától oly soká távol maradni;
Pedig szeretni látszik őt.

Dezső.

Nem bánta, mert Dobrochna a szegényt
Kitolta szívéből, azért hogy
Tulajdon gyermekét szerencséltesse.

Keledy.

Nem értelek; tehát Rajnáld nem
Dobrochna gyermeke?

Dezső.

Nem; Stibor

Előbbi hitvesétől, Vajdafi
Borbálától; szelíd és áldott
Asszonynak hirdeték őtet,
De Rajnáldot szülvén, megholt a jó.

Keledy.

De fenmaradt Rajnáld fiában
Emléke és nemes természete.

Dezső.

Dobrochna jött annak helyébe.
A vajda őt jegyezte el,
Őt a pokol szülöttjét, mert Stibort
Magát is felhaladja sok
Kegyetlenségekben; kinek szerelme is
Dühösség, fertelem; s szívének minden
Verése vér után kiáltoz.
Ez szült utóbb Stibornak egy fiat,
S hogy annak használjon, szünetlen
Üldözte Rajnáldot, s kitépte-marta
Atyjának szívéből; azonban ő is meg-
Csalatkozott, mert a halál
Váratlan elragadá fiát, s így
Rajnáld mégis csak egyetlen maradt.

Keledy.

Hálá az ég urának! úgy is ily
Gonosz vérnek rajzatja jót nem
Teremhetett.

Dezső.

Így lévén a dolog,
A vajda kénytelen volt egyetlen
Fiát magához hívni; most tesz egy
Eszkendőt, hogy mi eljövünk :
S legelső érkezésünk mindjárt mely
Borzasztó volt! mert épen akkor egy
Szolgát a vajda meggyilkoltatott,
Azért, hogy ő véletlen kedves
Kutyáját meg találta ütni.

Keledy.

Hah!

Embert kutyaért! szörnyűség!

Dezső.

Azóta véle itt lakunk.

Keledy.

De szólj!

Miként van az, hogy büntetlen Stibor
Így bánik a magyarral?

Dezső.

Ő hatalmas :

Ki véthet ellene? A király nagyon
Kedvelli őt; sok jószággit,
Nagy birtokát is attól nyerte el
Jutalmúl. Mint magad tudod, Stibor
Bátor vitéz, s nagyon gazdag;
Ő a királyt mind fegyverrel, mind
Pénzzel segíté, a midőn Zsigmond
Még fogva tartatott.

Keledy.

Hogy ő vitéz

Azt rég hallám; de mindaz csak kevés
Erkölc, a számtalan gonoszságok mellett.

Dezső.

Egy szóval: a mi csak nagy és alávaló,
Jó és rossz, nagy mértékbe' feltalálható
Stiborban; gyengeség s erő változnak
Kebében: ő hol ember, hol pedig
Ördög. Természetét leginkább
Rajzolja e várnak felépítése.

Keledy.

Beszéld el kérlek, úgy is őt nem
Ismérem; mert csak három napja, hogy
Hazám dolgában itt vagyok.

Dezső.

Midőn Zsigmond király Stibort a Vág
Mentében fekvő földekkel meg-
Ajándékozta, akkor építtette ő
Ezen várt, s a bolond tréfája vitte
E ritka gondolatra. Hallgasd csak!
Egykor Stibor nagy társasággal
Ezen tájban vadászott, elfáradván
A társaság ledőlt a vén tölgyek
S cserfák alá pihenni, és
A délt beszéd s jó bor között
Mulasztani. Beczkó, a bolond is
Jelen volt; s a mindég komor vajdát
Jó kedvvel és találmányos tréfákkal
Egészen felvidítá. Erre azt
Kérdé Stibor víg társaságától,
Hogy mit kívánna mindegyik közülök,
Ha ő beteljesíteni azt
Fogadná. A válasz, miként gondolhatod,
Sokféle lön, ki ezt, ki azt kívánta.
Beczkó a többek közt azt kérte, hogy

Azon magos felálló bérczre
 A vajda néki egy szép várat
 Égig meredt tornyokkal építsen.
 A társaság nevetett, s mindnyájan
 Lehetetlenségnek gondolák,
 Stibor hallván ezt, felkiált : Mi nem
 Lehet nekem? s hogy azt lássátok,
 Tehát esztendő múlva a legszebb
 Vár készen álljon az egész országban,
 S Beczkó nevét viselje.

Keledy.

Büszke

Feltétel!

Dezső.

És szavát meg is tartá
 Stibor; mert másnap mindjárt dolgosokat
 Rendelt ki, a kik utakat vágtak,
 S állást csináltak a sziklára, mely
 A hegytetőig felmeredt; aztán
 Strázsákat állított ki, kik mind
 Az utazókat elfogták, és
 Dolgozni kényszerítették. Ha
 Nemes volt, azt házába jól
 Megvendéglé, de szolgálait
 És lovait a vár építésire
 Fordítá. Így, csak így lehetett
 Ezen roppant várt a kitett
 Időre elkészíteni, és csak egy Stibor
 Tehette annyi emberek
 Feláldozásával.

Keledy.

Megvallom, ritka

A gondolat, de nem nehéz
 Erőszak által azt valóvá tenni.

Dezső.

A vajda jön, álljunk mi hátra most.

(Magokat hátra húzzák.)

MÁSODIK JELENÉS.

A Vajda, Dobrochna, Beczkó, Boleszláv, és az
Előbbiek.

Dobrochna.

Ne ügyelj senkire is, kedves férjem!
Ne adj helyet semmi irgalomnak.
Ez a nép könnyen elfelejti azt
A tiszteletet, mivel mindenkor
Urának tartozik, hacsak kemény
Példát nem lát. Erővel és
Vas vesszővel kell őket kényszeríteni
A jóhoz.

Beczkó.

A jóhoz? szeretném
Azt látni mint kezded jótéteményedet.
Vas vessző nem kívánatos eszköz.
Ha inség s fájdalom vallják jóságodat,
Láncz s békó hirdetik vasas kormányodat:
Akkor bár tisztelem személyedet,
De eltiltom jótéteményedet.

Vajda.

Rémítő példát adjon ez
A rab; s rettegve lássák társai
Miként jár az, ki ellenem
Makacskodik.

Dobrochna.

Nem is használ
Kegyelmet semmit is; sőt zendülést
Gerjeszt csalárd szívökben. A pórnak
Engedni nem lehet, mert szüntelen
Mérges boszút forral keblében az
Uraság ellen; javaslak én azért
Még súlyosabb igát készíteni
Szolgáidnak, ha csak békében
Akarsz tovább is élni itt Magyar-
Országban.

Keledy.

Az minálunk nem szokás.
Bocsánatot Stibor! de mindennek
Vagyon határa, s a ki azt keresztül-
Töri, az maga elszakasztja
A kötelesség lánczát.

Vajda.

Én arról

Tudok felelni, a mit enmagam
Cselekszem, és érett velőm nem kér
Tanácsot tőled, nem szorúltam még
Reád!

Keledy.

A természet törvénye nem
Tanács, s azon szép ösztön, a mely
Az ember keblében fakad,
És irgalomra mint jótéteményre
Gerjeszti a szívet, nem a velő,
Nem a fej kérkedő mive.

Vajda.

Mint tetszik úgy vedd, nekem az mindegy.
Én úgy cselekszem, mint ennenmagam
Ítélem legjobbnak.

Beczko.

Heh földi! nem tudod

Hogy a süketnek szó, a vaknak tükör
Nem használ! szólj mikor kell, és egyél
Ha van; mi a haszontalan beszédet
Ki szoktuk jól nevetni. S hogy csodálhatd.
Stibor komám vadságát? Én igen
Természetesnek látom azt; miért
Akarnak a parasztok is minden nap
Jól lakni, vagy tán felruházni
Magokat; holott Ádám első apánk
Derék ember volt, s meztelen járkált.

Vajda.

Beczkó!

Dobrochna.

Igen könnyen beszélsz; vigyázz,
Hogy benn ne süljön nyelved éles
Fulánkja.

Beczkó.

Ezt a gondatlan barátomat
Tanítgatom, hogy a sovány szónál
A hallgatás mindenkor többet ér.
Mert a szó csalfa szer,
Sokszor bajba kever;
Kiejtve, balgatag,
Házadban tüzet rak,
De a jó hallgatás
Soha vermet nem ás.

Vajda (Boleszlávhoz).

Boleszláv! azt a rab parasztot,
Ki ellenem kikelt, holnap reggel
A többieknek például nyakaztasd
Le: hadd lássák által, hogy ők szolgálni
Születtek.

Boleszláv,

Híven meglesz, a mint
Parancsolod.

Dobrochna.

Stibor, még ez kevés;
Ló farkához köttesd, s úgy hurczoltasd
Őt a falukon keresztül, aztán
Feje ékesítse várunk tornyait.
Magam jelen leszek; s ha egy azért
Még zúgolódni merne, azt legott meg-
Fogatom, s hasonló büntetés alá
Vetem.

Vajda.

Szabad kezet engedek,
Kényed szerint mivelj. Nem kell
Elgyengéltetni a szolgát, mert még utóbb
Fejére nő az embernek; pedig
E nagy fejeskedésnek az minden
Oka, hogy jobbágyaim nagyon könnyen
Élnek; nagyobb adót kell vetni
Reájok; a szegénység majd meg-
Alázza őket.

Dobrochna.

És ha ellenkeznek,
Kinoztasd rendre őket, a faluk
Inkább maradjanak pusztán, elhagyva.

Beczkó.

Bölcsen van, asszonyom! felét
Ölesd meg jobbágyidnak; a másik
Fele úgy is elhagy; aztán csak magad
Maradsz az élet kertében, mint
Egy száraz rózsabokor, mely már
Levelit hullajtván csak tüskéje
Marad fel.

Dobrochna (megbántódva).

Mely téged megszúr,
És pörgő nyelvedet meg is
Pihenteti.

Beczkó.

Nem, szép asszonyom!
Mióta néktek van szerencsém
Szolgálni, oly kemény kéreg borítja
Már testemet, hogy semmi szúrás
Nem árthat annak. Aztán a bolond
Szabad nyelvet hordoz, mert úgy is
Tarka ruhájánál,
Csörgő sapkájánál,
Mindég kész szájánál

Nincs neki más értéke;
 Úgy az ártatlanság,
 Kegyesség és jóság,
 Szelid irgalmasság
 Az asszony legszebb éke.

Dobrochna.

Még is találok én módot mely
 Meg fogja e bolondot is
 Alázni.

Beczko.

Asszony vagy : legyen tiéd az
 Utolsó szó.

Vajda (Boleszlávhoz fordul).

Boleszláv! menj aztán,
 S szedd össze a kimért adót
 Jóságaimban; s a ki nem tud
 Fizetni, azt taszítsd ki házából,
 S foglald el mindenét.

Boleszláv.

Úgy lesz, kegyelmes

Uram!

Vajda.

Hogy hasztalan ne fáradj,
 Tehát azon bűnös paraszt
 Vagyonjából kielégítlek.

Beczko.

Boleszláv! sajnállak!

Boleszláv.

Valljon miért?

Beczko.

A rozsdás kardnak szeglet a helye;
 Ajtó megé vetik a romlott szerszámot!
 Így jársz te is, mert a világ elől
 Füstös kalibába rejtezel.

Boleszláv.

Urám kegyelme adja, már az is
Szerencse, és tudom becsülni.

Beczkó.

Megvetve elveti a hóhér
Azon kötelet, mely néki szolgált a szegény
Bűnös nyakán. Boleszláv! már ugyan
Te nagyra vitted dolgodat.

Boleszláv.

Hiven

Szolgállok; annak ím méltó bérét veszem.

Vajda.

Elég immár vetélkedéstek! (Dobrochnához fordúlva)
Dobrochna! kedves hitvesem! te
Ki házamnak diszét mindég emelted,
Legyen most is gondod, hogy a vendégek úgy
Fogadtassanak, miként méltóságom,
Nemzetségem s bő értékem kívánják;
Ne kímélj semmi költséget hirünk
Nevünk fentartására, és a teljes
Pompára; lássák ők szerencsémét,
S mire vitt vitézségem s királyom
Kegyelme; lássák hogy lengyel Stibor
Itt is dicsőségére él nevének,
És nemzetének. Én reád bizom
A belső házi tartást, rendelést,
De a külső mulatságot magam
Elintézem.

Dobrochna.

Reám számlálhatsz! férjem
Dicső neve engem is mindenkor érdekel.
Légy arról meggyőződve, hogy nemes
Vendégeink örömmel válnak el
Tőlünk. Hol Rajnáld? déltől fogva nem
Láttam.

Dezső.

Talán sétálni van.

Dobrochna.

Az az ifju minden nap magányosabb
S ábrándozóbb lesz! Már ha most is úgy
Elhagyja ő magát, utóbb mi lesz
Belőle?

Vajda (Dezsőhöz).

Hogy téged melléje adtalak,
Nem gondoltam, hogy őt kesergő
S pityergő asszonynak fogod nevelni;
Azért ha csak nehéz böszümat el-
Kerülni óhajtod, szakaszd ki hát
E gyáva érzeményeket szivéből;
Az én fiam valódi férfiú legyen,
Ne egy nyögő állat, a mely szemét
Sem tudja bátran a világba fel-
Emelni.

Dezső.

Én Rajnáldról minden szépet
S jót mondhatok; sőt még azon örülök, hogy
Tanításim melyében oly szép s hathatós
Gyökeret vertek. De a mit hosszas
Iparkodásom épített, azt én magam
Le nem rontom soha.

Vajda (hirtelen).

Nem? hát én fogom!

Tudd meg, hogy holnap elhagyod
E váramat; köszönd, hogy élteted
Viszed ki innen épen. Már azt csak
Tapasztalhattad, hogy Stibor
Ellenkezést nem szenved.

Dezső.

A mint

Parancsolod! megnyugtat engem az
Hogy híven eljártam kötelességemben.

Dobrochna.

Az úré mindenkor a teljes akarat,
A szolgálához a vak szófogadás illik.

Dezső (méltósággal).

Magyar nemes vagyok, nem szolgál.
Én kéresemre, nem parancsra vettem
Által fiadnak nevelését.

Vajda.

Nem véltem én,
Hogy választást ne tudnál tenni az
Igaz valódi férfiúi érdem,
Erő, s idétlen érzetek között.
Szemesség s bátor szív kell a világban,
Hogy a porból magát az ember fel-
Emelje és különböztesse; nem
Könnyek, nem ájtatos sohajtások.

Dezső.

Bármely szempont intézi tetteidet,
Úgy tartom s érzem én, hogy a vitézség
Elveszti érdemét emberség nélkül.

Vajda (büszkén).

Nincs kedvem arról értekezni véled.
Menj oda, hol érző szívedet nagyobbra
Tudják becsülni; itt nekünk reá
Nincs szükségünk! (Beczkóhoz fordul.)

Bolond! királyi

Jutalmat nyersz tőlem, ha más
Lelket, más érzeményt öntesz fiamba.

Dezső.

Megyek tehát!

Vajda.

Nem tartalak,
Menj a hová tetszik. (Kevélyen.)

De hogy te is

Nagylelkűségemet tapasztald —
(Kihúz egy erszényt övjéből, s Dezsőnek nyújtja)

Vedd ezt; s tanuld meg, hogy többször
Az úrnak sorsa az : haszontalan
Embert fizetni és táplálni.

Dezső (méltósággal).

Ámbár arany sárkány tündöklék melleden,
Ámbár te engemet megvetve illetél,
Azért még sem cserélnék én veled;
És még a koldusbottal is reád
Csak szánakodva nézhetnék. Ezen ércz
Emelt uraságra; (az erszényt lábához veti)
ím megint
Porban hever, nincs szükségem reá. (El.)

Vajda.

Mely gyáva büszkeség! Bolond! te még
Nem is nevetsz? Haha! a féreg vonaglik.
Bolond! miért nem szólsz?

Beczkó.

Ez a tanító

Annyit beszélt, s oly nyilvánságosan,
Hogy fejtegetni azt szükségtelen.

Dobrochna.

Hol volt karod, kardod Stibor?
Hogy tűrheted szolgádnak ily
Rút illetését.

Vajda.

Ő boszúmra

Sem érdemes. Boleszláv! vesd ki őt
Váramból; holnap itt ne lássam.

(A földön heverő erszényre mutat.)

Hív szolgál! ez legyen tied.

Boleszláv (nagy örömmel felveszi).

Kegyelmes drága jó uram!

Beczkó.

Nemde tetszik a jól megtölt erszény?
Nincs is ennél a földön drágább kény:

Mert a kinek zsebjéből ez kikandikál,
Arra mindjárt ezer jóság és áldás száll.

Vajda (Beczkóhoz).

Beczkó! miként mondtam! csinálj
Fiamból férfiút akármely úton.

Dobrochna.

Tedd álmaid nevetségessé,
A melyeket tudós nevelője
Fejébe öntött, s meggyógyul. Mit
Tisztelni nem tudunk, azt könnyen el-
Felejtjük.

Beczkó.

Bízzatok reám őt, én
Kiforgatom valójából. De míg
Tiszttem tart, sapkámát hordozd
Nagy vajda! hogy tovább ható legyen
Tanításom; mert könnyen meglehet,
Hogy a csörgést jobban kedvelli majd
A lassu bölcseségnél.

Vajda.

Bölcslet

Ne is faragj belőle. Ő úrnak
Született: szüksége nincs reá.

Dobrochna.

Az asztal már terítve áll;
Arany bilikomba csillog a jó bor.
Stibor! ha tetszik hát kövess engem.

Vajda.

Megyek kedves! (Boleszlávhoz fordul)
Boleszláv, én bizom
Tebenned; mindent jól végezni fogsz,
Még holnap visszavárlak tégedet.

Dobrochna.

Ne kételkedj, jelen leszek magam,
Engem mulattat ily öldöklő játék;

És a sok jajgatás, kérés, sirás,
 Káromlás, átkozódás, rettegés.
 Nevetségre fakaszt. Jer tehát kedves!
 (El a vajdával és Boleszlávval.)

Keledy (utánok néz).

Rettentő pár! mi lenne a világból
 Ha e földön csak ilyen élne és
 Dühödnék? Én Dezsőt sajnálom, ő
 Különb jutalmat érdemelt.

Beczko.

Kinek

Szekerén ülsz, annak nótáját dudold,
 Elég erőd ha nincs gyalog is
 Elérni czélodhoz.

Keledy.

Rajnáld nemes

Erkölcse a szorgos tanító
 Munkája, s attól szebb bért várhatott.

Beczko.

Tigris tigrist nevel; szelíd bárányt
 Fészkébe nem szenved; nem tudta azt
 Dezső : ha tudta, türje békével.

HARMADIK JELENÉS.

Dezső, az Előbbiek.

Dezső.

Barátom Beczko, egy szót csak veled!

Beczko.

Talán bucsúzni jöttél? hadd el! én
 Azt jól tudom, hogy menni, jönni kell
 Az embernek, míg e földön botorkál.

Dezső.

Egy kéréssel jövök; hallgass meg! Én
 Az éjjel elhagyom Stibor várát,
 Talán már többé Rajnálddal nem is

Beszélhetek. Beczkó! reád bizom
Öt; légy te pártfogója, s őrizd meg
Minden gonosztól.

Beczkó.

Ily ajánlást hogy
Tehetsz bolondnak? az nem gondol azzal,
Ki mit cselekszik, és ki mit s hogyan
Érez; nevetni szokta ő az emberek
Sok gyengeségeit, használni olykor;
De javítani bajos állapot,
Homok épület jót nem gyümölcsöz,
S a régiért fáradni bizony kár.

Dezső.

Így hát tebenned is csalatkozám!

Beczkó.

Ki szüntelen levegőbe néz,
Gyakorta az megbotlik a földön.

Dezső.

Jó és bölcs embernek tartottalak.

Beczkó.

Én tetteimnek nem vagyok harangja;
Ha az vagyok minek te tartál,
Jól van; ha nem lennék az, akkor
Magadra vess, hogy vetni óhajtván,
Jobb magra nem találtál. Különben
Nem egyezünk meg a bölcseséggel.

Dezső.

Sajnálom!

Beczkó.

És miért? A bölcsesség,
Úgy tartom én, az ember orrához
Hasonló; a részek melyek az orrot
Formálják, egymáshoz hasonlók;
Még is különböz minden embernek
Az orra. Élj szerencsésen. (Elmegy.)

Keledy.

Ezt a bolondot én leginkább
Becsülöm Stibor várában.

Dezső.

És méltán!

Stibornak őmaga tudja csak kemény
Szívét megtörni, és vad indulatját
Gátolni. (Trombita harsog.)

Keledy.

Mit jelent ez? mely örömhang?

Dezső.

A vajda egészségére isznak;
Vigadni ő másképp nem is tud:
Vagy bornak, vagy vérnek kell folyni.

NEGYEDIK JELENÉS.

Rajnáld, Dezső, Keledy.

Rajnáld (sietve).

Dezső!

Dezső. (Keledyhez).

Barátom —

Keledy.

Értelek! légy boldog!

(Elmegy.)

Rajnáld.

Dezső! mi történt? szólj! atyámat

Miért gerjesztetted haragra?

Oh! most el nem veszthetlek tégedet,

Most, most szivedre legtöbb szükségem

Vagyon.

Dezső.

Mi elválunk ugyan,

De mind addig hozzád közel leszek,

Míg szíved és természeted nem változik.

Rajnárd! becsüld, tiszteld atyádat,
 De mindenben kövesd ten szívedet.
 S ha egykor úr leszesz Stibor
 Nagy birtokában, és a végezet
 Jobbágyaidd sorsát kezedbe adja,
 Akkor tekintsd úgy őket, mint
 Halandó társaidat, kik véled együtt
 Egy célra s egy agyagból vannak
 Teremtve. Ne terheld őket hasztalan,
 És árulót soha sem nevelsz közöttök.
 Élj a hazának, élj királyodnak,
 S nevedre tartandó dicsőség terjed.
 A hol lehet, tégy jót, mert a kegyesség,
 Az irgalom teszi a föld nagyjait
 Nagyokká s földi istenekké.

Rajnárd.

Ne hagyj el! óh Dezső.

Dezső.

Atyád akarta, meg

Kell lenni.

Rajnárd (hirtelen).

Hát maradj a szomszédságban,
 Tisztos lakást szerezni én fogok.

Dezső.

Úgy nem, ha már nyilván melletted nem
 Lehetek, tehát titkon se maradhatok.
 Már nekem itt tovább mulatnom nem
 Lehet.

Rajnárd.

Dezső! jer, óh jer kedvesemhez,
 Békében ott élj, ott jobb emberekre
 Találsz!

Dezső (csodálkozva).

Mit szólasz! kedvesedhez?

Rajnárd.

Hah! már kijött, legyen tehát,
Én—én szeretek!

Dezső.

Rajnárd! s én most tudom meg azt?

Rajnárd.

Bocsáss meg, mert nem bizodalmatlanság,
Hanem félelmem tartott vissza
Mind eddig a szives vallástól.

Dezső.

S kire eshetett szerelmed? én ezen
Tájban nem ismerek tehozzád
Hasonlót.

Rajnárd.

Nem gazdagság, nem magas
Születés, nem ősök, nem méltóság,
Uraság nem jegyzi kedvesemet,
De szépség, kellem, ártatlanság,
És anyagi jószág. Óh barátom! én
Csak egy szegény parasztleányt szeretek.

Dezső (megijedve).

Boldogtalan! tudod ki vagy? tudod ki
Atyád?

Rajnárd.

Ne költs fel álmaimból.

Jól érzem azt, hogy a való nekem
Rózsákat nem termend! hogy csak kevés
Öröm, de mérges fájdalom leszen
Sajátom. Óh de Gundát el nem hagyhatom;
Nem, őt kerülnöm nem lehet;
Mert nála nélkül úgy is életem
Nem lelne enyhülést, nem lelne
Nyugalmat.

Dezső.

Megvallom, korábban
Mint sem véltem, szived felébredt;
Rajnárd! most sajnállak.

Rajnald.

Te sajnálsz ?

S én most vagyok szerencsés.

Dezső.

Bár édes

Szerencséd állandóbb lehetne.

Rajnald ! most nehezen válok el tőled ;

Legyen bár hív szerelmed tárgya

Méltó vagy méltatlan, de boldog véget én

Nem jövendőlhetek.

Rajnald.

Mig ő engem szeret,

Boldog leszek. Romolják a világ,

Tornyozza ellenem magát minden

Bal környülállás ; csak Gundát

Enyémnek mondhassam : nem rettegek

Dezső.

Mióta érzed ezt a gerjedelmet ?

Rajnald.

Midőn atyám Pozsonyból visszahítt —

Emlékezel, tudom, reá, hogy ő

Azon nap épen egy parasztot

A vár gödrébe vettetett, azért,

Hogy meg találta ütni kedves

Kutyáját —

Dezső.

Borzadok most is, ha csak

Eszembe jut.

Rajnald.

Nagy rémülés fogá

El lelkem akkor, és bámúlva néztem

Én a jelenvalókra, kérő,

Engesztelő szót vártam tőlök —

Hiába ! nem volt bennök irgalom.

Akkor magamban eltökélém

Atyámnak hirtelen tettét ki-

Pótolni a szegény megöltnek hátra
 Hagyott árváin; s ezzel a szándékkal
 Titkon lementem hozzájuk. De hogy
 Isméretlen maradjak, egy parasztruhát
 Vettem magamra. Oh barátom! akkor
 Láttam Gundát, egy felséges teremtest,
 Melynek mását csak hasztalan keresnéd;
 Bájos setét szemét vetvén reám,
 Első tekintete a szívembe
 Esett. Így termett, így nőtt hő szerelmem,
 Mely éltemnek legszebb élalma és
 Legszebb malasztja; a melyen kívül
 Nincs más kíváratom, nincs más reményem.
 Ott a hegyen tul egy kies völgyben
 Számára kis hajlékot vettem, ott —
 Ott látom őt mindennap, és minthogy
 Magához engem is hasonlónak
 Tart : a különbség nem zavarja tiszta
 Örömlőnk, s éltemnek csak onnan
 Számlálhatom legédesb napjait.

Dezső.

Engedje a mindenható! hogy ezt
 A szép virágot a hideg valóság
 Ne tiporja el, s szerelmetek
 Édes kelyhében öldöklő méreg
 Ne rejtezzék! — Jó ifju! sajnállak!

ÖTÖDIK JELENÉS.

Boleszláv, Dezső, Rajnárd

Boleszláv.

Rajnárd! kereslek mindenhol; siess,
 Atyád akar tevéled szólani.

Rajnárd.

Mindjárt jövök, csak menj!

Boleszláv.

Nem hagylak el,
 Veled kell mennem, így parancsolá
 Uram.

Rajnárd (fájdalmasan Dezsőre borúl).

Dezső!

Dezső.

Rajnárd! légy hát boldog!
 Tartsd híven azt szívedben, a mit
 Tőlem tanultál — légy szerencsés — (Szava eláll).

Rajnárd.

Ne, oh ne búcsúzz; azt nem tűrhetem (titkon)
 Maradj szobádban, még az éjjel látlak.

Boleszláv (Dezsőhöz).

Aztán barátom —

Dezső.

Értelek, nem késem.

(Rajnárdhoz fordul nagy érzeménynyel.)

Fiam! barátom! légy boldog!

Rajnárd.

Dezső, még látlak! bármi történjék.

(Elmegy Boleszlávval.)

Dezső (egyedül).

Jó lélek! éltednek kínosb szakaszsa
 Kezdődik; és bámúlva nézed majd
 Borúlni egyenként azon
 Fénypontokat, melyekre mind eddig
 Kíváncsú szemmel tekintél.
 Tündér reményidet lassanként el-
 Enyészni látod, s jaj neked, ha nem
 Találsz vigasztalást szívedben.
 Fogékony lelked a gonoszt is édes
 Érzettel átölelni fogja; bár
 Későn ne lássad megcsalátásodat,
 S a forró érzetet hideg lemondás

Ne kövesse. Lépj tehát be a nem ismert
Világba; kezd el kétes pályádat;
Az ártatlanság védő angyala
Kísérjen és erősítsen. (Elmegyen.)

HATODIK JELENÉS.

Várudvar, elül egy torony, melynek rostélyajtajánál egy szolga
áll lándzsával, és a bezárt Mátét strázsálja. Holdvilág. Csendesség.

Máté, Szolga.

Máté.

Mely szép s gyönyörű utolsó estvém! —
Sajnálak földi, hogy miattam itt
Kell éjszakáznod.

Szolga.

Semmi az; bár

Virradna immár!

Máté.

Hogy van az

Idő?

Szolga.

Kiált már a kakas.
Éjfél elmúlt, a várban is minden
Lecsendesült.

Máté.

Miként tud szívtelen
Urad nyugodni? meg nem foghatom! Nem
Ordítja őt fel a rossz lelkisméret?

Szolga.

Nincs arra gondom; ő fizet,
Én szolgálom.

Máté.

Bocsáss meg földi,
Inkább meghalnék, mint segédje
Lennék sok fertelmes tetteinek.

Szolga.

Jobb, készülj a halálra.

Máté.

Könnyen hal

Az ártatlan; kívánom hogy te is

Ily tiszta szívvel költözhessél

A más világra.

Szolga (fülel).

Mely zaj ez! (Vizsgálódva.)

Ki vagy? szólj! nem szabad lármázni

Itt senkinek. Hej! szólj! ki vagy?

HETEDIK JELENÉS.

Beczkó, Máté, Szolga.

Beczkó (danolva kijő, és egy kulacsot tart kezében).

Míg az ember tud mozogni,

És a világban forogni,

Addig ugyan mindenkor

Csak egyedül a jó bor

Ad neki vígságot,

Legszebb mulatságot:

De ha egyszer már az sem kell,

Félre akkor az étellel,

Mert nincs neki érdeme,

Sem öröme, kelleme,

Nincs gyönyörűsége,

Semmi édessége.

Ha már jó bor, szép szerető,

Szabadság és egy hív barát

A szívet át nem járja;

Akkor jobb ha a temető

Az embernek hideg porát

Felveszi és elzárja.

Szolga.

Te vagy, bolond? be víg kedvet hozál
Magaddal!

Beczkó.

A ki hol hizik,
Az ott bizik; hol a sziv, ott a kincs :
A tölt kulacs mellett Beczkó nem búsul.

(A kulacsot a szolga elébe tartja.)
Nézd csak! pedig tele van!

Szolga.

Szerencsés

Bolond! nincs oly jó dolga az
Okosnak.

Beczkó.

Elhiszem; tanulj azért
Okos lenni s ha már az vagy, akkor légy
Bolond; de jól vigyázz, hogy a bolondság
Hasadnak használjon, s ne a fejedbe
Menjen. Kit strázsálsz itt?

Szolga.

Egy vakmerő

Parasztot, a ki megbántá urunkat.

Beczkó (bekiált Mátéhoz).

Nem mondtam, földi! kettőt nem tanácsos
Macskára bízni : a gondolatot s az
Igazságot.

Szolga.

Be könnyü a tanács
A tölt kulacs mellett.

Beczkó.

Mint látom néked is
Hibáz kis lélek, itt van hát, igyál!

(Neki nyújtja a kulacsot.)

Szolga.

Nem, ébren kell maradnom.

Beczkó.

Rajta csak,
Igyál; ki tudja majd mikor lesz
Szerencséd ily jó borhoz.

Szolga.

Add ide!

(A kulacsot elveszi, és iszik.)

Beczkó (félre).

Oh földi nektár! most mutasd erődet!
Űsd le lábáról ezt a tisztelődet.

Szolga.

Eh! felséges bor!

Beczkó.

Valóban jó,
Búosztató,
Szívnyugtató,
Fejtisztító,
Boldogító
Jó bor ez,
Kedvet s örömet szerez!

Szolga.

Jó a nagy úrnak!

Beczkó.

A kicsinynek jobban
Esik, mert ritkán jut hozzá. Igyál.

Szolga.

Sok lesz!

Beczkó.

Nézd jóvoltát, ne mértékét!

Szolga.

A porkoláb ha meglát! félek, én —

Beczkó.

Az álom nyomja azt, a bor lefekteté.

Szolga.

Ha úgy van! isten néki! add ide. (Iszik)
Megürült, pajtás!

Beczkó.

Még van több is. Tudod
A jó bolond félig nem tesz semmit.
A másik udvarban még egy kulacs
Van a fa alatt; keresd csak, és meg-
Találod azt; hozd el!

Szolga.

Te menj el érte,
Mint strázsa el nem hagyhatom helyem.

Beczkó.

Én részemet megittam, lábaim
Gyengék, nem engednek sokat lépdezni,
Aztán, elég a vas rostély.

Szolga.

Hát én megyek!
Vigyázz te addig, mindjárt itt leszek. (El.)

Beczkó

(kihúzza kulcsokat és sietve a torony ajtaját felzárja. Mátéhoz)

Hej! földi! jer ki — most szabad vagy,
Most egy bolond megmenti éltedet,
De hordd el innen írhádat, mert száz
Okos se ment meg a haláltól, még
Egyszer ha elfognak. Siess, siess!

Máté (kijő).

Mely váratlan segítség! szólj, miként
Háláljam tettetted? szegény
Parasztember vagyok.

Beczkó.

Köszönd Stibor

Komám borának.

Máté.

Éltemet

Nem sajnálom, mert nincs azon mit kapni,
De elhagyott árváimat, kik atyjok
Nélkül világba vettetvén, hová
Jutottak volna! ó ama szegény.
Ártatlanok nevében vedd örök
Hálámat. A jutalmat adja meg
Az, a ki csillagok között felettünk
Kormányoz.

Beczkó (megilletődve).

Ö! megadta már, mődön

Ezen szívet — De menj, siess,
Mert mindjárt visszazárlak, menj, siess,
S a kár után őrizd meg nyelvedet.

Máté.

Jó ember! légy boldog.

(El akar menni, egyszerre visszafordúl.)

Nem, más vesztével

Menekedni nem kívánok.

Beczkó.

Menj! velem

Ne gondolj, a mi másnak tiltva van, szabad
Az a bolondnak.

Máté.

Hát ha vétkemért

A vajda téged megbüntet?

Beczkó.

Ne aggódj

Azon. Hol a meleg vér s az indulat
Uralkodnak, bolond ott a mester.

Máté.

Ha várából kiüz?

Beczkó.

Idétlen róka az,
A mely egy lyukra bízsa csak magát.

Máté.

Isten veled! (Elsiet.)

Beczkó (utána kiált).

Menj a kerten keresztül! —

Kérdés : bolond valék-e most? felelet :
Én nem tudom, mert a szív ösztönöz, de az
Ész visszatart : s ezek között igazságot
Tenni az okosnak is nehéz.
De már akár hogy van, csekély tettem
Szerencsétet, s habár Stibor
Megbüntet tettemért, békén tűröm
S azt gondolom magamban, hogy rövid
Fájdalmam által több jó emberek
Könyét letörlöm és elszáritom. (Elhallgat)
Haha! Beczkó; most igaz bolond vagy,
Eszed sziveddel elsuhant; pedig
A jó s okos bolond nem bízsa ám
Eszét a botlékony érzésre. — Vége már,
Megtörtént, s már most eszmélkedni annyi
Mint fúvni a kását, ha már megégetett.

)A tömlöcz ajtaját bezárja, és a kulcsokat beveti a rostélyon.)

Hogy a tömlöcz üres ne légyen,
A kulcsokat vetem be. (Körülnéz.)

Mely soká

Késik Stibor szolgája, nem gondol
Foglyával, a kulacsért fáradoz —
Valóban ily strázsát kívánok én
Minden hatalmasnak, ki önkényt
És kény szerint intézi a szent
Igazságot; mert így az áldozat még is
Segédet, oltalmat reménylhet.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Szolga, Beczkó.

Szolga.

Mennyit kerestem a kulacsot, de nem
Találtam.

Beczkó.

A hol nincs, ott ne keress.

Szolga.

Talán meg is csaltál?

Beczkó.

Elég legyen

Mit ittál; ülj le csak s nyugodj, mert
Már a nehéz tököst nem bírja szára,
Aztán vigyázz, hogy el ne szökjék
Rabod. (Elmegyen.)

Szolga (egyedül, leül).

Bolond! megállj, megcsaltál!

De úgy kell, hogy tudtam bolondnak hinni!

(Felkel és az ajtóhoz megy.)

Paraszt! hej mit csinálsz, hol vagy?

Haha! lesz holnap! talán csak búsúlsz,

Hej szólj! Paraszt!

(Látván hogy elszökött, megijedve tétováz, végre Beczkó után
szalad, futtában.)

Hah! Beczkó. (El.) O

(A kárpit lefordúl.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Vár udvara.

Beczkó, Keledy.

Beczkó (kalodába zárva).

Barátom! nemde jó a széles ágy?
Nézd, hogy vigyáz a vajda lábaimra,
Nem irigyled könnyü életemet?

Keledy.

Kalodádat? azt nem.

Beczkó.

Még is, olykor jól esik
A büntetés is, mint nekem most.

Keledy.

Szerencséd az, hogy oly könnyen veszed!
Miért zártak belé?

Beczkó.

Miért ordít a farkas,
Ha vért soká nem lát?

Keledy.

Mint gondolod?

Beczkó

Egy szép örömtől megfosztám komámat,
Minthogy rabját elszöktetém.

Keledy.

Beczkó! ezen nemes s szép tetteredért
Tisztellek tégedet.

Beczkó.

Ne szólj, ne is
Dicsérj, bolond azon nem kap soha;
Csak asszony és gyermek fülébe
Való az. Hol Stibor?

Keledy.

Vadászni ment.

Beczkó.

S te elmaradtál?

Keledy.

Mert hazámba készülök.

Alig várom hogy megválhassak,
Nem kedves már az itt való lakás.

Beczkó.

Szabad a gyenge, vagy szolgál.
Vérzik a bátor, de megáll.

Keledy.

Küszködni a nagyobb erő ellen
Nem bátorság.

Beczkó.

Ha a szív és az ész
Együtt munkálkodnak, meghódol a világ.

Keledy.

Lerázza könnyen a hatalmas
Az ész igáját, a ki mélyebb
Sebet vág, az lesz nyertes a csatában.

Beczkó.

Morog dül fül a medve, még is
Csak tánczol a gyengébb ember szavára.

Keledy.

A vajdáné jön, én megyek. (El).

Beczkó (egyedül).

Menj! néked is lábad legfőbb értéked.
Különben is úgy találom azt, hogy

A láb az embereknel többet ér
 A fejnél, mert rajtok hamarabb segít.
 A gyáva, a félénk, kinél megállnak
 Az ész szerszámai, s a szív hátra
 Vonúl : az oly mozgassa lábát, hogy
 Megéljen e forgó zavarvilágban.

MÁSODIK JELENÉS.

Dobrochna, Boleszláv, Beczkó.

Dobrochna (Boleszlávhoz).

Még most se jöttek vissza a szolgák
 Azon paraszttal, kit Beczkó elszöktetett?

Boleszláv.

Nem még, kegyelmes asszonyom.

Beczkó.

Ne is reméld, nincs lábán kaloda.

Dobrochna.

Ezért te még adózol, s most is
 Stibor kegyelmének köszönd,
 Hogy étleteddel nem fizetted meg
 Csalárd játékodat.

Beczkó.

Tehát hibásan

Számláltam így, mert még jutalmat vártam;
 És méltán, mert ha már Stibor komám
 Bolondságért is engemet hizlal,
 Nevemre roppant várat épített :
 Hát még a jóért mit nem érdemlek?

Boleszláv.

Ki adta által néked a tömlöcz
 Kulcsát?

Beczkó.

Magad.

Boleszláv.

Mit! én? Már az nem
Igaz; mely szemtelen hazugság!

Beczkó.

Kérdezd zsebedet, mert a fejed nem volt
Már akkor a magadé. De vége már;
Légy békén asszonyom: ne taglald a bolond
Tettét, nem illik az hozzád. Beszéld el
Inkább mit álmodál az éjjel.
Én majd kifejtem azt.

Boleszláv.

Hogy el akarná
Ő mellékezni a dolgot!

Beczkó.

Jobb is,
Mert a ki a bolonddal villong,
Maga az nagyobb bolond annál.

Boleszláv.

Ki a vétkest megoltalmazza, az
Szenvedje annak büntetését.

Beczkó.

Jaj a galambnak ott, hol egy ehes
Holló törvényeket szab, s teljesíti.
(A toronyban trombitálnak.)

Dobrochna.

Mi ez? ki jön?

Boleszláv.

Mindjárt hozok hírt. (Elmegyen.)

Dobrochna (Beczkóhoz).

Beczkó! ez egyszer most bolondságod
Bélyege kiment, de máskor nem fog
Használni.

Beczkó (enyelegve).

Könnyü vétkes lenni ott,
Sőt még kívánatos, hol egy szép.
Asszony a bíró, s a kegyelmet ily gyönyör
Ajaktól halljuk. Én egészen el vagyok
Ragadva.

Dobrochna.

Hasztalan hizelkedel,
Egy vajda hitvесе nem szorúlt bolondja
Dicséretére.

Beczkó.

Megvallom, mi
Szerencsés emberek vagyunk,
De azt szeretném tudni, közöttünk
Mi a különbség?

Dobrochna.

Csörgő sapka, szolgaság —
Dicsőség, méltóság : ezek között,
Hiszem, választni nem nehéz.

Beczkó.

Igaz, Stibor komám nagy úr, jobbágjai
Legjobban érzik azt : dicső is
Lehetne, ha szép tehetségét király s hazánk
Javára fordítná; és méltán kérdem azt,
Hogy valjon a bolondság teszi-e az
Embert szerencsésé, avvagy pedig
Csak a szerencse bolonddá. Asszonyom!
Ez a különbség, úgy vélem, közöttünk.

Boleszláv (visszajön).

Hatalmas asszonyom! Szilkovszky
És Valdimir lengyel követ
Urak nagy társasággal váradoz
Érkeztek, és beszállni óhajtnak.

Dobrochna.

Vezesd be őket, örvendek látásokon.

(El akar menni, Dobrochna visszahíja.)

Boleszláv!

Boleszláv.

Mit parancsol asszonyom?

Dobrochna.

Előbb zárd fel Beczkó kalodáját,

Aztán siess csak a vendég urakhoz.

(Boleszláv felzárja a kalodát.)

Boleszláv.

Mivel rabunk elillantott, tehát

Magam se megyek ki a várból, míg

Uram megjön.

Dobrochna.

Maradj velem

Míg visszatér Stibor. Menj a követ

Urakhoz; én is tüstént meg fogok

Jelenni. (Boleszláv el.)

Beczkó.

És te csak nem is

Örülsz hogy a rab elszökött?

Dobrochna.

Mit szólasz?

Beczkó.

A ki ártatlan vérben

Gázol, ne várjon az nyugalmat

Szívének; ön keblébe mártja

Fulánkját.

Dobrochna.

Most ne ábrándozzál,

Hanem készülj mulatni a vendégeket,

És inneplő ruhába öltözz fel. (Elmegyen.)

Beczkó (egyedül).

A régiek mezítlén képzelék

A szent igazságot magoknak, és

Nem ok nélkül, mert szennyet az nem is
 Szenved. Most tarka bodros öltözet
 Ragyog testén, s fejére csörgő sapkát
 Tesznek, hogy a község nevesse azt,
 A mit buzgón előbb imádott.
 Sikos pályám, melyen járok, de nincs
 Öröm, nincs minden jutalom nélkül,
 Ha mindjárt a bolondnak oltárt nem
 Emel a jövődő, még is kincseket
 Szerezhet ő magának a jelenlét
 Tölt tárházából, és koszorút fonhat
 Víg homlokára a szabadság
 Örökké viritó szép virágiból :
 S az ember míg szabad — szerencsés. (Elmegyen.)

HARMADIK JELENÉS.

Parasztzoba, lassanként sötétedik, villámlik és mennydörgés
 hallatik.

Demeter (egyedül, mély gondolatokba merülve).
 Kegyetlen volt Stibor szegény atyámhoz,
 Irgalmatlan bánt véle, azt tagadni nem
 Lehet; szintűgy tehát embertelen
 Tettét, fertelmes vétkét megboszulni
 Illendő. Még is őt latorként meg-
 Támadni, és orozva meggyilkolni?
 Nem — így nem! ily alávaló szándék
 Az emberséggel meg nem egyezhet.
 Nyilván elébe lépek, és tetteire
 Őt visszaemlékeztetvén öldöklő
 Vasat döfök melyébe, és feloldom
 Azzal tett esküvésemet. Legyen
 Tehát így; ő is veszszen el, ha mást
 Mellette élni nem szenved. Tanulja meg
 Utolsó órájában, hogy mely
 Mulandó a világi birtok, és
 Hatalom, ha tömlöczök mutatják
 Egyedül birását. Nem lehet Stibor

Ártalmas életét tovább sajnálni,
Mert minden perczenetje más ember
Romlása; veszszen el tehát díjában
Kegyetlen tettinek. (Ömledözve.)

Nyugott elmével

Ballagtam én egykor ekém szűk
Nyomában, véres szándékot kebelem
Nem táplált, gond és fájdalom nélkül
Éltem világomat, s csendes örömök
Közt folytatnak víg napjaim; hajlékom
Körében feltaláltam én minden
Reményimet, s nem sóvárogtak túl ezen
Véres kíváнатim. Most, most, gyámoltalan
Anyám lekötve tart, hugom szerencséjét
Elmémben forgatom; midőn kedves
Atyám kiontott vére szüntelen
Boszúra ostoroz. Mihez nyúljak?
Ó égi jóság! légy nekem vezérlőm
Ezen kétes pályán. (A fergeteg növekedik.)

Mely fergeteg!

Anyám és Gunda hol maradnak oly soká?

(Ki akar menni, és egy szegen függő lándzsa szemébe tűnik.)

Atyám lándzsája! Hah! pedig Stibor
Ajándékozta neki, hogy egy bősziűlt
Medvét elejtett véle a vadászaton.
Jól van, derék eszköz! használni foglak.

(Leveszi a szegről és azt forgatja.)

Te járd keresztül hát előbbi
Uradnak a szívét. Stibor! Stibor!
Imígy boszúlja meg magát a jó fiu!

NEGYEDIK JELENÉS.

Margit, Gunda, Rajnáld, Demeter.

Gunda (Rajnáldhoz).

Maradj kérlek! hallgasd miként zúg
S ordít a fergeteg, maradj; alig
Hiszem hogy ily kevés időd se volna

Nagy dolgaid miatt, melyet nálam
Tölthetnél. Szólj! hová s miért sietsz
Úgy éntőlem?

Margit.

Nem jó most járni
Keresztül a hegyen.

Gunda.

Ha bajod esnék!

Rajnárd.

Holnap megint látlak, de engedj most
Mennem!

Gunda.

Gonosz Rajnárd, mint kell esdeklenem,
Hogy nálam itt maradj.

Rajnárd (félre).

Ah mely nehéz

A tettetés! miért tart vissza engem egy
Bal környülállás a szabad vallástól!

(Gundához fordul).

Nem, kedvesem, nem várnék unszolást,
Nem ingerlést az itt maradásra, csak
Lehetne; vajha életem virágát
Hív karjaid között tölthetném,
S beteljesednének legfőbb kíváнатim!
De hasztalan! még nem vagyok
Szabad magammal, még lekötve tart
Sorsom vas karja, s egy hideg szokásnak
Lánczán kinosan vergődöm. Gunda! ez
Elég legyen, már több kinyílttságot
Ne várj hivedtől.

Gunda.

Menj, nem tartalak!

Rajnárd (indulattal Gundát átöleli).

Áldott lélek! ki hagyjon el téged?

Gunda.

Ezt a komor bűt képeden kívántam el-
Oszlatni, vagy tevéled érzeni
Súlyát.

Rajnáld.

Hát itt fogok maradni, míg
A fergeteg tart, és szerelmemnek jelét
Evvel nyújtom, tekintsd úgy, Gunda, ezt.

Gunda.

Érzem jóvoltát.

Margit.

Mely hamar megváltozott
A szép idő ; pedig mely tisztán kelt
A nap ma fel.

Rajnáld.

Példája a csalárd
Örömnek, mely váratlan eltűnik,
S bájos mosolygását szilaj kinok
Váltják fel.

Gunda.

És te azt tapasztalád?

Rajnáld.

Azt nem, kedves! de a szerencsében
Nem árt megismerkedni a szív-
Epesztő sérelemmel is, hogy a bal-
Sorsnak csapásait könnyebben
Tűrlessük.

Margit.

Szólj mi háborít, fiam?!

Rajnáld (ömlendezve).

Édes név! ó anyám, még egyszer ezt
A szép nevet!

Gunda.

Szegény Rajnáld! hát nincs anyád?

Rajnáld.

Nincs már.

(Magával küszködni látszik, végre erőt vesz, és szabadabban beszél.)

Elég erről! fáj nékem ez
A bús emlékezet, ma úgy is már
Nagy fájdalom talált, mert legdrágább
Barátomtól búcsúznom kellett,
De, kedvesim! ne többet erről már.

(Villámlás, dörgés.)

Gunda.

Mely szörnyü fergeteg! nem félsz Rajnáld?

Rajnáld.

Nem, kedvesem! zúgjon, morogjon a szélvész,
Forgassa, dúlja, rontsa a világot,
Míg karjaimban tarthatlak, míg
Dobogni érzem keblemen hű szívedet,
Addig nem rettegek dölyfös dühétől.

Margit (Demeterhez).

Fiam Demeter! miért állsz úgy el-
Vonulva tőlünk? mit jelent atyád
Lándzsája a kezekben?

Rajnáld.

Úgy látszik

Barátom! mintha a háborgó
Ég képeden magát lerajzolná.

Demeter.

Előtaláltad Rajnáld! mint az ég
Most gyászol, úgy az én egész valómat is
Komor felleg borítja; nékem ez
A máj nap sanyarú emlékezet! (Margithoz.)
Anyám! az ég maga is gyászolja
Atyánk halálát.

Margit.

Ó miért említet őt!

Gunda (Rajnáldhoz).

Rajnáld! ma épen egy esztendeje
Szegény atyánk halálának.

Rajnáld (félre).

Még azt is —

Atyám! ó mit miveltél!

Demeter.

Ismered

Te a vajdát?

Rajnáld (megszorúlva).

Nagy isten! mit tegyek? (Habozva).

Én, egyszer, gondolom, láttam Stibort,
Igen, úgy van, egyszer láttam őtet.

Demeter.

Rajnáld! ő volt atyánknak gyilkosa!
A vajda áldozá fel kedves
Ebének jó atyánkat, és
Árváit a szükségnek prédául
Adá; de még ma ő is — Nem, nem
Még hallgatok.

Rajnáld (magát elfelejtve).

Demeter! mit hallok? Ó!

Az istenért mit forgatsz elmédben?

Demeter.

Talán sajnálod őt? vigan —

Rajnáld.

Demeter!

Ne légy oly rettentő, nem értelek.

Demeter.

Megértesz nem sokára, azt tudom.

(Kivül lárma hallatik.)

Margit.

Mely lárma! nem hallok fiam? talán
Valamely utast a fergeteg meg-

Lepett, s nálunk menedékhelyet keres.
A külső ajtókat bezártam én mind.

Demeter.

Megnézem én mindjárt, ki van
Az ajtónál.

(Jobban jobban kopognak az ajtón és több több
szavak hallatnak.)

Vajda (bekiált).

Héh! nyissatok

Ajtót! hamar csak —

Margit.

Többen is vannak.

Demeter.

Megyek már! (kimegyen).

Rajnárd (atyjának szavát hallván, nagy háborodásba
jön, félre).

Hah! atyám szózatja! mit

Tegyek? mely rettentő eset!

(Gundához fordul, nagy szorultságban).

Ó Gunda! Gunda!

Gunda.

Mit mivelsz? mi bajod?

Miért levél egyszerre oly halavány?

Rajnárd.

Ó kedvesem! ne gondolj rosszat én-
Felőlem! ó ne ítélj balúl, ne, kedves!

De engem itt senki ne találjon,

Okom vagyon reá, valóban nagy

Okom. De csak ne is kérdezd,

Én itt tovább már nem maradhatok.

Hová! ó szólj! hová rejtezzem el?

Gunda (félelemmel).

Rajnárd.

Margit.

Ki nem mehetsz már! Jönnék ím!

Rajnáld.

Hah! elveszünk.

Gunda.

Ezen páholyban itt
Elrejtheted magad! nem lát itt senki.
Jer, jer, maradj békével.
(Felnyit egy kis mellékajtót és Rajnáldot betolja.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Vajda, Demeter, Margit, Gunda.

Demeter (berohan).

Nagy isten! mely váratlan jelenés!
Anyám! anyám!

Vajda (fellép).

Mit félték tőlem úgy?

Margit (a vajdát meglátván, összeborzad, és Gundára borúl).

Hah! oda vagyunk!

Gunda (megijedve).

Boldogtalan

Eset!

Vajda.

Mit félték úgy? miért szaladtok?
Idétlen rettegetés! Ki embere vagy?

Demeter.

Bebek László földén lakunk!

Vajda (körülnéz).

Mint látom, házatok nem rossz karban vagon;
Még ebben a völgyben nem is valék.
Szép táj!

Demeter.

Uram! mi a kívánságod?

Vajda.

Ismersz te engemet?

Demeter (magával küszködve).

Nem — vagy még is — nem, nem.

Vajda.

Gondoltam; mert egyébként tudnád azt,
Hogy én parancsolok. Mi a neved?

Demeter.

Demeter nevem; de az nem érdekel,
Inkább mondd meg, mivel szolgálhatok?

Vajda.

Adj széket. (Demeter széket ad neki, leül.)

En vadászatomban

Hátráltatám, mert a nagy fergeteg

Elére! ím most nálatok keresek

Szállást.

Demeter.

Tehát tüzet rakok, tudom
Szolgáid is megáztak.

Vajda.

Nem szükség.

Demeter.

Tehát csak száraz helyre kísérem
Őket. (Ki akar menni.)

Vajda.

Hadd ázzanak, majd a nap meg-
Szárítja őket. Szólj, mióta laktok itt?

Demeter.

Eszteendeje csak, hogy itt lakunk. (Félre.)

Most tudja meg, kihez jött, és ki

Vagyok.

Vajda.

S honnan költöztetek
Ezen vidékre?

Demeter.

Beczkóvárából, Stibor
Erdélyi vajda jószágából.

Vajda.

Paraszt! honnan jövel?

Margit (halkkal fiához).

Mit szólasz! gondold meg kivel beszélsz!

Demeter (anyjához).

Anyám! légy békén, tudja meg most,
A történet hová vezette.

Vajda (növekedő figyelemmel).

S mi okból hagytad el Stibort?

Demeter.

Kegyetlensége hajtott minket el.

Vajda (tűzre lobban).

Hah? nékem ezt mered szemembe — (Színlett békével
Nem, csak tovább, tovább, csak rajta!

Margit (nagy szorúltságban).

Fiam! fiam! veszünk eszközlöd.

Vajda.

Beszéld el a dolog miként volt.

Demeter (eltökélve).

Hallgasd tehát —

Gunda.

Bátyám! az istenért!

Neszólj.

Margit.

Fiam Demeter! megállj!

(A vajdához fordul.)

Uram! ne hallgass rá; ne adj hitelt
Szavának!

Vajda.

Félre.

M a r g i t (fájdalmasan).

Ó fiam.

V a j d a.

Csak rajta, én kívánom tudni azt,
Sőt megparancsolom.

D e m e t e r.

Midőn Beczkóvár

Egészen elkészült, nagy számu
Urak Stiborhoz összevgyűltenek
Egy pompás vendégségre. Már fejeik
Jól meg voltak melegedve, a midőn
Stibornak egy kedves kutyája
Urához sántán és ordítva bészaladt!
A vajda látván ezt, dühös méregre
Lobban, s kedves kutyája megbántóját
Elébe hozni káromolva meg-
Parancsolá. A szolgák erre egy
Szegény parasztot hurezoltak
Elő, ki ősz hajára megesküdt, hogy
Hogy készakarva nem cselekedte azt.
Húzzátok őt le, így kiált Stibor,
És verjete reá száz pálczát!
A kész poroszlók erre őt meg-
Ragadták s a kemény ítéletet
Stibor jelenlétében véghez is
Vitték. Akkor Dobrochna ott terem,
A vajda hitvесе, és hideg
Vérrel még azt javasla megbőszült
Urának, hogy ne töltenék az
Időt haszontalan, hanem vetnék le
Azt a parasztot a vár mély gödrébe.
Félholtan ismét megragadtatott
Az a szerencsétlen, s hajánál fogva
A mélységhez hurezoltatott —
Ott még egyszer kezét felemelte, és
Magának irgalmat, kegyelmet
Esdeklett, haszttalan mutatta ősz-

Fejét, könnyekkel hasztalan
 Említé árváit, de emberi
 Érzés nem volt Stibor hyaena-
 Szívében. — Arra felkiált az
 Az ősz ember, s homályba borúlt
 Szemét az égre felveté, s így szólott :
 „Ítéljen hát közöttünk a nagy és
 Örök bíró, kihez most én megyek ; nem
 Sokára meg kell néked is jelenned
 Előtte, s számot adni annyi sok
 Kegyetlenségedről. Erőszakos
 Halállal fogsz te is kimúlni,
 És nemzetségedet magaddal
 Örök feledékenységbe eltemetni.“
 Ezt a nagy átkot küldvén gyilkosára
 Levettetett az éktelen gödörbe,
 S csak a zuzott s tördelt csontjának
 Csörgése, és egy elhaló jajszó
 Hatá meg a remegő és borzadó körül-
 Állók fülét.

Vajda (hirtelen felkel).

Elvégezted mesédet ?

Demeter.

Nem még egészen, a java hátra van,
 Mert tudd meg azt, hogy én azon parasztnak
 Fia vagyok, kit egy ebért Stibor
 Oly rútul meggyilkoltatott :
 Hogy én megesküdtem magamban
 Atyám halálát megboszúlni,
 Teljék bár életembe.

Vajda.

Úgy ? tudd meg
 Tehát, hogy én Stibor vagyok ! Hah ! még
 Te mersz boszút forralni ellenem ?
 Kikelni vélem ? tettemet tagozni ?
 Jer hát ki vélem a viadalra ! hadd

Tiporjalak, nyomorúlt, a porba! hozz
Fegyvert! harczolj velem, ha oly igen
Ohajtod véremet! jer, hozz fegyvert!

Margit.

Úristen! most segíts, fiam! fiam! mit
Miveltél? mely veszélyt hozál fejünkre?

Demeter.

Ne félj anyám! az isten és a szent
Igazság velünk van, nem rettegek
Mérges dühétől.

Vajda.

Hozz fegyvert! mondom!
Mert ketté vágom éretlen fejed,
S velőddel a kutyáim hizlalom.
Hozz fegyvert, hozz tüstént!

Demeter (méltósággal).

Nem, azt

Én nem teszem! mert úgy tekintelek
Mint útas embert, a ki oltalmat
Keres házámban a háborgó fergeteg
Ellen; nem, itt nem harczolok veled;
Mert szent előttem nemzetem
Szokása, és meg nem szegem soha
A házi barátságot; de kinn ha tégedet
Előtalálalak, kinn, kinn, a szabadban
Veled megmérkezem, s karom
Ámbár fegyvert forgatni nem tanult,
Öldöklő eszközét reád fel-
Emelvén fertelmes fejed körül forog,
S első taszítását szivednek
Irányzza.

Vajda.

Hah együgyű félénk, most
Harczolj! — Nem, ily féreg kezemtől

Halált sem érdemel, nem, így le nem
Ereszkedem. (Az ajtóhoz kimegy, kikiált.)

Héh! szolgák! hol vagytok?

Szolgák!

M a r g i t.

Nagy isten; elveszünk.

G u n d a (anyjához húzza magát).

Anyám! anyám! (Villámlás csattogás.)

D e m e t e r.

Hallod csattogni, zúgni

A villámot? hallgasd az ég szavát:

Ember! te el vagy kárhoztatva.

V a j d a.

S ha itt ezer villámok hullanának, ha

Mindjárt az ég közben vetné magát,

És értetek bünhödnék, már többé

Ki nem menekszel büntető kezemből.

Többé ne várj kegyelmet. Szolgák!

Héh szolgák!

HATODIK JELENÉS.

Több Szolgák berohannak, az Előbbiek.

V a j d a (a szolgákhoz).

Ezt kötözzétek meg itt!

(A szolgák meg akarják ragadni Demetert.)

D e m e t e r (lánczsáját felemeli).

Hah! vissza tőlem! ki csak élni

Akar, ne nyúljon hozzám!

(A vajdához fordul, nagy megvetéssel.)

És te köz

Lator! más birtokában ezt mered

Cselekedni! itt te nem parancsolsz,

Én már nem a te jobbágyod vagyok.

Ezen tetted nyilván mutatja

Alacsonyágát lelkednek. Ördög!

Távozz el innen! úgy is átok
Jelenléted.

Vajda (a szolgákhoz).

Ragadjátok meg őt!

Aztán gyujtsátok fel fejökre
Gunyhójokat, ha már a villám azt
Kíméli. Itt romoljék el
Az egész faj.

(Szolgák Demetert körülveszik, néhányan kimennek.)

Demeter.

Vissza! félre!

Margit (a vajda lábaihoz esik).

Ó uram!

Uram! kegyelmezz, irgalmazz.

Gunda.

Uram! nagylelküségedet
Igényzem, ó felejtsd el a mit
Előbb hallottál, szánd meg ügyünket.

Vajda (keményen a szolgákhoz).

Hé szolgák! mit parancsolék?
Fogjátok meg, vezéssétek váramba,
Raboljátok ki házokat.

(Szolgák Demetert megtámadják, az velök küszködik.)

Demeter.

Nem? így ti el nem visztok engemet,
Inkább itt meghalok.

Vajda.

Csak rajta.

Margit.

Uram! legyen már ennyi inség
Elég, ne hozz kétségbe.

Vajda (eltaszítja magától).

Porba véletek.

HETEDIK JELENÉS.

Rajnáld a mellékajton kirohan, és magát atyja lábához veti,
az Előbbiek.

Vajda.

Mi ez, te vagy Rajnáld?

Fiam! hogy jössz ide?

Rajnáld.

Ó atyám!

Gunda.

Rajnáld! Rajnáld! nagy isten, a fia!
E szörnyeteg magzatja! ó mely kín!
Repedj meg szív! te ezt szeretted.

(Anyja karjába dől.)

Vajda.

Gyermek! mit játszol itten? mely történet
Hozott e helyre?

Rajnáld.

Mindent, mindent

Hiven megvallok, csak Demetert ereszd
Szabaddá, őt, legjobb barátomat.

Vajda (mérgesen nevet).

Haha! egy paraszt legjobb barátod!
Segítek én azon. (Szolgákhoz.)

Szolgák! el vele!

Rajnáld.

Nem, én nem engedem megfogni őt.
Atyám! ne kényszeríts a nagyra.

Vajda.

Gyermek, te még ellenkezel! rettegj
Atyád haragjától.

Rajnáld.

Jövendő életem

Függ most ezen pillantaton,

Atyám! a természet szavának engedj,
Hallgasd meg ártatlan vallását.

(Gundát hozzá vezeti, ki rettegve elfordul.)

Nézd ezt a mennyei szépséget, mely
Rettegve most tetőled elfordul!
Nézd ebben egyetlen fiadnak
Minden szerencsáját, minden reményét.
Tekints szemébe, és valld meg, hogy
Szerelmemet nem kárhoztathatod,
Ezt a gyönyörű virágot keblemen
Élesztém, és éltem nivoltját
Csak ő választja, és bírása
Intézi!

Vajda.

Félre!

Rajnáld.

Néked is, tudom,
Mosolygott egykor a szerencse
És kebled megnyitá a bájos
Szerelemnek; te is vallottad
Egykor hatalmát és édes
Malasztját. Ó ezen szent perczenetre
Emlékeztetlek vissza, erre kérlek :
Kíméld ezen szegényeket!

Vajda.

Elég! vagy tán adós maradtál néki
A kényekért, a melyeket karjában
Töltöttél?

Rajnáld (összeborzadva).

Hah! atyám!

Gunda (magán kívül kiszökik Rajnáld karjaiból).

Ó! égi irgalom!

Végy, végy magadhoz! (Összerogy.)

Meghalok!

Rajnárd (szörnyű háborodásban).

Hah ördög! öntsd az én keblembé mérgeidet!
Ereszd belém gyilkos fulánkodat,
Csak ezt a tiszta lelket kíméld,
Ne mocskold átkozott nyelveddel!

(Gundát ápolgatja.)

Ó Gunda! Gunda! térj magadhoz!

Vajda.

Haha! ez valóban szép mulatság.

Margit (Gundára borúl).

Kedves leányom! ó ne hagyj el!

Rajnárd.

Itt fekszik! megnémult! a fájdalom
Eltörte, öszvezúzta ártatlan
Szívét. (Nagy fájdalommal.)

És ennek én, én csak magam vagyok
Oka!

Demeter.

Rajnárd! ó Rajnárd, te így
Megcsaltál, ez fáj, fáj.

Vajda (szolgákhoz).

Még most is
Tehetetlen álltok? Meddig várakozzam?
(A szolgák Demetert, megragadják, ki magát tovább nem
védelmezi.)

Demeter (a Vajdához).

Rettegj pokol szülöttje, néked is
Eljön végső órád!

Rajnárd (Demetert kiragadja a szolgák kezéből).

Nem, én nem engedem
Megfogni őtet, életemmel védem.
(Egyik szolgának a kardját kirántja.)

Vajda.

Gyermek! ne mozdulj, mert különben lánczra
Veretlek téged is. Távozz azonnal!

Rajnald.

Atyám! ezt a vasat döföm melyembe!

Vajda.

Csak rajta, veszsz inkább. (A szolgákhoz.)

Fogjátok el,

Mind a kettőt kötözzétek meg.

Rajnald.

Jer hát velem ki a viadalra!

Jer hát, ha az vagy, a minek magad

Tartod; jer! a fegyver tegyen közöttünk

Igazságot.

Vajda.

Gyermek! hol vetted ezt

A bátorságot? Jól van, meglátom, karod

Elég erős-e nékem ellent állni.

(Maga megfogja Rajnaldot, a ki megdermedve áll.)

Hah gyermek! hol marad vitézséged? (Szolgákhoz.)

Vigyétek el mind a kettőt.

Demeter.

Rajnald!

Ez fáj, ez fáj!

Rajnald.

Ó Gunda! isten véled.

(Elvezettetnek.)

Margit.

Fiam! fiam! Rajnald! — Nagy isten! ezt,

Te ezt engedheted? hol a villámod!

Uram kegyelmezz! Ó hiszen mi is,

Habár szegények, emberek vagyunk.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Egy Szolga és az Előbbiek.

Szolga (sietve).

Már ég a ház, uram! Uram! siessünk.

Vajda.

Ti veszszetek itt házatokban. (Szolgák rabolnak.)

Margit (a vajda térdét általfogja).

Uram! ne hagyj kétségbe esni.

Vajda.

Veszsz! úgy is nem kár éltedért!

(Az ajtóhoz megy, a láng becsap az ablakon.)

Margit.

Uram! hah! ez sok, istenem!

Így elhagytál!

Vajda.

Kérd, tán segít rajtad!

(A kérő Margitot eltaszítja, és az ajtót reá zárja.)

Margit (magán kívül).

Nagy isten, ó minek teremtetél!

Ha így kell elvégeznem éltemet!

Mit, ó mit vétettem!

(Tétováz, az ajtót feszegeti, az ablakhoz megyen, a láng visszajeszti. Gundát megrázza.)

Leányom! Gunda!

Megholt! megholt! és én még élek itt!

(A tűz mindig nevededik, szél zúg, az ég csattog, Margit mindenfelé szaladgál, végre kétségbe esve Gunda mellé lerogy.)

Zúgj! zúgj! ó ég, fordítsd világotat

Nagy sírhalommá, zúzd porrá az emberek

Vonagló szíveit! hogy szűnjenek

Érezni! ordítsd fel setét
Mélyéből a boszú öldöklő angyalát,
S küldd gyilkosomra! — hah! a tűz
Éget, rágódik testemen —
Mely fájdalom! Nagy isten! elveszek.

(Gunda mellé esik, a tűz ropog, gerendák hullanak, az egész ház
lángba borúl, a kárpit lassan lefordul.)

NEGYESIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Stibor vára.

Vajda, Dobrochna, Szilkovszky, Valdimir, Beczkó,
Keledy, több magyar és lengyel Urak, Szolgák.

Vajda.

Még egyszer kedves földiim! köszöntlek
Váramban; az legfőbb kíváratom,
Hogy tartósabb legyen szerencsém
Hozzátok.

Dobrochna.

Im férjem helyettem is
Szólott; s csak annyival különböz
Örömem, hogy nékem elsőben vala
Szerencsém érdemes személyetekhez.

Beczkó.

Mivel komám és asszonyom oly igen
Örvendenek, nekem pedig bolondnak
Örülnöm kell, tehát örvendek én is;
S alig tudom számat mennyire tátsam fel
Kürtölni ezt a nagy szerencsét.

Szilkovszky.

Teljes hálával vesszük szívességedet,
S köszönjük nemzetünk nevében.

Valdimir.

A hír sok szépet és jót hordozott
Felőled és váradnak ékiről,
De a való felmúlja a képzeltet.

Beczko.

Ki házat vesz, s a festékére néz,
Az megcsalatkozik, s magára
Vessen, ha váratlan reája omlik.
Mi a hírt illeti, kétes az, ne higgy
Oly könnyen csácsogó szavának; mert
Mióta a gyarló ember egyedül
Az aranyt imádja, a hír is csak
Úgy trombitál a mint fizetnek.

Vajda.

Hogy folynak otthon a dolgok?
Mi újság Lengyelországban?

Szilkovszky.

Nem sok jó, mert bennünket a török
Fenyeget, hazánk veszély között forog.

Valdimir.

A békeesség malasztját nem soká
Érezhetők; ismét fegyvert kell
Ragadnunk.

Vajda.

Hogy békét nyerhessetek,
Erőt erővel kell gátolni.

Szilkovszky.

Azon vagyunk, de a dicső magyar
Királyt ohajtanók frigyünkbe,
Hogy annál hathatósabb lenne
Feltételünk; ha ő vitéz hadával
Segít bennünket, akkor nem
Árthat nekünk az ellenség.

Valdimir.

Az első harcz tanítsa meg
Azt a pogányt, ki szép hazánk után vágy,
Hogy a lengyel kész halni minden
Időben a hazáért.

Vajda.

Ezt meg-

Mutatni a török újjt alkalmat.

Szilkovszky.

Ezen szempontból szinte óhajtjuk
A háborút.

Vajda.

Szeresse bár ki

A békességet, én mindenkor
A háborúval tartok; mert csak ott
Látszik ki a valódi férfiúi
Érdem s tehetség; az legbizonyosb
És csalhatatlan próbaköve a szívnek,
Melyben magáért áll az ember, és
Nevét a csillagokra tűzheti.
Egy nyert diadal felmúlja a világ
Minden boldogságát.

Valdimir.

Nehéz is a bátor

Léleknek, mely örök dicsőség
Után vágy, elvonulni a nyugalom
S a csendes élet fénytelen körébe.

Beczkó.

Jobb is halászni a zavaros vizben.

Dobrochna.

Én is, ha engedné gyengébb nemem,
Leginkább véres háborút, csatákat
Ohajtanék; nem érzi ott az ember
Az élet annyi hiányait; mert
Egész valója karja közt forog.

Valóban én a férfiúra többször
 Irigy szemmel tekintek, mert csak ő
 Tarthatja e földön magát szabadnak.

Szilkovszky.

Míg egy szépnek kész rabjává leszen,
 Önkényt lemond minden szabadságáról.

Valdimir.

Meghódol a bájos szerelemnek.

Beczko.

Morog aztán a mi előbb pengett,
 S csikorog, a mi oly szépen zengett.

MÁSODIK JELENÉS.

Rajnárd, és az Előbbiek.

Rajnárd (szomorúan, lehajtott fővel, egészen magába merülve
 fellép, atyját meglátván öszveborzad).

Hah! (Elfordul.)

Vajda.

Rajnárd! mit parancsolék, hogymersz
 Elöttem megjelenni? távozz!

Dobrochna.

Stibor! maradj nyugott. (A követekhez fordul.)

Urak! méltó

S szívbéli fájdalommal kénytetem
 Egyetlen egy szerencsétlen fiamra
 Mutatni; itt áll a szegény, de ő
 Beteg, nagyon beteg.

Vajda.

Valóban

Sajnálkozásra méltó a szegény. (Kegyesen.)
 Fiam Rajnárd!

Rajnárd.

Hah! félre, félre

Gyilkos! véres kezedet ne nyújtsd felém;

Halál és fertelem jelenléted,
Minden tekinteted sértő, s mérget
Ereszt a szív mélyébe, mely az élet
Gyökerén rágódik, míg le nem szakasztja.
Nézd, nézd mint égnek lassanként, miként
Szenvednek; ó nézd a tűzláng mint öszvecsap
Fejükön, mint nyalja testöket, miként
Csalogatja a lelket ki házából!
Nézd a husok miként barnúl, vérök
Mint susterog — még egy sohajtás —
Nagy isten! átok az! hah! félre, félre!
(Képét eltakarja.)

Szilkovszky.

Mely képzelme! mely rettentő háborgás!
Valóban ez keserves állapot.
Stibor! sajnálnom kell szerencsétlen
Fiadat.

Valdimir.

Mi történt, hogy szegénynek
Elméje ily zavarba jött? talán
Valamely titkos bú forgatá ki őt
Előbbi voltából.

Dobrochna.

Kis kábulás,
De semmi, nem lesz tartandó,
Ismét magától elmulik.

Vajda.

Dobrochna kedvesem! vezesd követ
Urakat, tisztelt barátimat,
A fegyveres tárházba s onnan fel
A nagy ebédlő szobába; én addig
Fiamat lecsendesítem, és
Megnyugtatom.

Dobrochna (a követekhez).

Tessék tehát.

(Elmentében titkon Stiborhoz.)

Ez a jutalma vak szerelmednek,
 Ily szégyent oz hfejedre ten fiad.
 (A követekhez) Urak! ha tetszik.

Szilkovszky.

Mint parancsolod.

Vajda.

Nem késem; tüstént meg fogok jelenni.

(Dobrochna, Szilkovszky, Valdimir és a
 többi vendégek elmennek.)

Beczkó.

Én mit tegyek! bár csak már egy okos
 Emberre botlanám, mert itt akárhová
 Nézek, magam mását látom.

Vajda (Beczkóhoz).

Siess

Mulatni a vendégeket, nehogy
 Elúnják váramban magokat,
 Menj! itt reád nincs szükségem tovább.

Beczkó.

Mulatni ám, de kedv nélkül: az annyit
 Tesz, mint vásárra menni pénz
 Nélkül. Komám! te más tinóján
 Szántasz; barázdád görbe lesz. (Elmegyen.)

Vajda (Rajnáldhoz).

Rajnáld! utolszor mondom azt, hogy én
 Ily gyengeségeket nem szenvedek
 Ha még fiam kívánsz tovább is
 Maradni, hát azt a sok hasztalan
 Busongást és siránkozást vedd-
 Ki elmédből; különben nem vagy érdemes
 Nevemre.

Rajnáld.

Vedd el bátran nevedet

Tőlem, vedd el; mert úgy is átokkal

Vagyon tetézve, s megvetve
Említi, borzadozva hallja azt
Mindenkor a jövődő. Vedd el, ó
Vedd el, tisztíts meg engemet
Azon mocsoktól mely nevedhez
Ragadt.

Vajda (dörgálva).

Rajnald!

Rajnald.

Miért kimélsz, kegyetlen?

Ölj meg, ha őt megölted, életemnek
Szépét, javát, malasztját; ölj meg,
Döfd kardodat fiadnak zajló
Melyébe, s azzal elvégzed remek
Munkádat. Én lemondok úgy is
Mindenről; válassz más fiat
Magadnak, a ki szívedet jobban
Megérti, s még talán szerethet.
Az én fiúi szívem megszűnt
Írártad verni Gunda életével.
Kegyetlen! szólj! mit, mit vétettednek
A két ártatlanok, hogy oly fertelmes
Halálnak áldoztad fel őket?

Vajda.

Te még számot mersz kérni tőlem?
Gyermek! váramban két bolondot meg
Nem szenvedek. Vigyázz! ne ingerelj
Haragra.

Rajnald.

Nekem kegyelmed annyi már
Mint haragod. A természet édes
Szózatja nem hat már szívembe, ten-
Magad feltörted szentségét, s erőszakos
Kézze kiraboltad azt.

Vajda.

Meglátom

Meddig makacskodol! még van módom

Egy elfajúlt megromlott gyermeket
Zablában tartanom; fogadom, meg-
Érzed hatalmammat.

(A hátul álló szolgálkhoz).

Ti fogtok rá

Vigyázni, hogy hírem nélkül szobáját
Ne hagyja el. (Rajnáldhoz.)

Távozz! ott a magányban
Zokoghatod kedves barátodat.

Rajnáld.

Megyek, de árván!

Vajda.

Hah! lemondasz

Atyádról? jól van; hát kemény urad
Leszek.

Rajnáld.

Mivelj mint tetszik; mindenre kész
Vagyok. Elszakadt a rózsaláncz,
Mely e földhöz csatolt, e nagy világ
Egy sírhalommá vála, jót többé
Nem is reménylek már. Letört az erős
Zár, éltem tartalékja, s véle
Létem virága.

Vajda.

Menj! távozz szememből!

Rajnáld.

Atyám! atyám! (Nagy érzeménnyel atyjára borúl.)

Miért nem ismersz

Szebb élményt mint a vérnek
Füstölő árait, melynek tolongó
Özönébe még utóbb is el kell
Merülnöd, oh miért nem kérhetem
Atyai áldásodat? hogy azzal
Könnyülve csendes békében várhatnám
Eloszlásomnak nyugtató óráját!

Vajda.

Hagyj el! nem örvendeztet látásod.

Rajnárd

Atyám! Isten veled! légy boldog.

(Elmegyen, a szolgák követik.)

Vajda (egyedül).

Csinos volt a leány, az ifjunak
Tetszett; ez oly közönséges dolog,
Megfontolást sem érdemel.
De atyjáról lemondani, az sok!
Engem, ki őt hiven szerettem, egy
Parasztleányért megtagadni, az
Sok; büntetést az méltán érdemel.
Rajnárd! te mély sebet vágál szivembe,
De mind ennek magam vagyok
Oka, csak magam hibáztam; mért biztam
Neveléset egy ábrándozóra, ki
Elbirbitéle minden férfiságot
Fogékony lelkéből. Ördög pokol!
Ő inkább veszszén el, de ne sírjon.

(Gondolkodva.)

Nyugott, szerencsés voltam én eddig,
Dicsőség, méltóság fő pontjait
Elértem; én Stibor, egy király
Kedveltje, nem tartok különbet
Nálam az egész országban, és
Egyetlen egy fiam szerencsémet
Lerontaná! Nem, ezt nem engedem,
Ha mindjárt őt el kell is vesztenem
Hah! mely undok kép kísért, mely
Rút gondolat tenyészik elmémben!
Ha az beteljesednék, a mit
Az a paraszt végső óráján
Jövendőlt, hogy fiammal el-
Temettetik nemzetségem leg-
Utolsó magva — nem, csak a haláltól
Való félelem és boszuállás

Vezette nyelvét — egy idéetlen átok!
 Nevetni szokta azt mindenkor
 A józan ész... De még is!... Eh! mely gyáva
 Okoskodás. (Trombita harsog.)
 Ki jön megint?

HARMADIK JELENÉS.

Egy Szolga, s a Vajda.

Szolga.

Uram! vendégek érkeztek
 A szomszédból.

Vajda.

Vezesd fel őket.

Szolga.

Jól vagyon.

(El akar menni.)

Vajda.

Megállj; a mint emlékezem, ma reggel
 Te is a vadászaton jelen valál.

Szolga.

Igen.

Vajda.

Nem hallottad, megjöttek-e
 Szolgáim azzal a paraszttal, kit
 Váramba hozni megparancsolék?

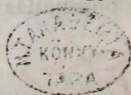
Szolga.

Nem még; de mindjárt itt kell lenniök,
 Hárman talán csak birnak véle.

Vajda.

Add tüstént

Tudtomra érkezésöket. Fedél
 Alá se jöjön az; hanem apját
 Kövesse.

Szolga.

A huga s az anyja meg-
Égtek szerencsésen; sok átkot is
Küldött fejedre a szegény asszony,
Hajam felállott a midőn hallám.

Vajda.

Ki kérdezé azt tőled? menj dolgodra.

(Szolga elmegyén.)

Vajda (egyedül; nagy hallgatás után).

Átok, s mindég csak átok! mást nem is
Hallok — De mit tünődöm én azon?
Az átok is szó, pusztá szó, mint
Az áldás gyengeség szülöttje,
S a megszorúlt kebelnek végső
Dagálya, végső bünhödése; csak
A köz lélek keres benn' értelmet
S együgyű elmével fél és örül
Mindennek. — Még is — nem — De még is
Ha volna felettünk, a ki azt
Meghallgatná! ki tetteinket
Birói latra vetné! Haha! . . mely ájtatos
Álom, gyarló eszmélkedés! melyet
Egy kábúlt elme koholt utolsó
Szükségében, s a képzelet,
Ez a velő kész majma, formát
Alkot reá, és gőz bábjaival a szívet
Csalogatja. Nem, mi a sors elvetett
Gyermekei vagyunk: a böles, mint a bolond
Egy pályán tántorog, csak azzal
Különbözünk, hogy egyik úr,
A másik szolga, mint a történet
Játéka és az élet hömpölygő
Koczkája esik; nincs a ki túl is
Velünk vesződnék; s itt a kard tesz
Igazságot. Ki mer határ közé
Szorítani engemet, ki számot kérni

Tettemről? úr vagyok, s ki ellenem
Vét, veszszen el. De még is —
(Muzsika hallatik.)

Hahl

Vigadnak már vendégeim,
A borral tölt pohár tajtékzik; s én
Itt a jövődőről aggódom, a szűk elme
Vont láthatárán túl a képzelet
Üres látványát fontolom, és az alatt
A szebb jelenlét nyájas öröme elillant.
Félre tehát gyáva okoskodás!
Bort! bort! az felvidámít, és minden
Kétséget gondot elfelejtet. (El.)

NEGYEDIK JELENÉS.

Kert, jobbról egy forrás csörgedez körülvéve sűrű bokroktól,
hátról Beczkóvár, melynek kapujához kivágott út vezet, a vár
szélén egy meredek bércz látszik.

Demeter, Gergely.

Gergely.

Itt vagy tehát a vár körülteben; tovább
Én nem megyek, már most mivelj kényed szerint.
De ha még találsz mentséget, ó
Térj vissza énvelem, jer, add fel gyilkos
Szándékokodat.

Demeter.

Nem, itt ezen hyaena-
Fészekben elvégzem pályámat. Itt ölök,
Vagy én öletem: hagyj el tehát,
Nehogy te is belé keveredjél.

Gergely.

Megyek; mert úgy is csak kinos halálra
Mennék Stiborhoz, minthogy lánczodat
Feloldozám.

Demeter.

Jó ember, éltemet
Sajnálta; és én semmivel meg nem
Hálálhatom jóvoltodat.

Gergely.

Atyád barátom volt, segített rajtam is —
Elég erről, csak jer, siess ezen
Vidékből, míg a vajda észre nem vesz.

Demeter.

Hol vannak társaid, kik engem
Vezettek?

Gergely.

Más urat keresnek ők.
A dolgos ember mindenkor talál
Kenyérre; jer, te is távozzál innen.

Demeter.

Haszontalan készítesz, én maradok, és
Elvárom a leendő. Mindentől
Megfosztva, a mit csak szerettem,
Az élet már nem is kedveltet.
Te menj barátom, s légy szerencsés.

Gergely.

Nehéz az elválás, Demeter!
Ne légy gyilkos, ne terheld lelkedet
Ily nagy vétekkal; inkább halj meg, és
Az ég urára bíz a büntetést,
Mely a gonosztól nem marad el soha.

Demeter.

Légy boldog.

Gergely.

Nem jössz hát? Isten veled.
(Elmegyen.)

Demeter (egyedül).

Stibor! vess hát számot magaddal, el-
Jött végső órád, nem dühödöl többé.

Mint rettegek! vérem szorúl
 Ereimben, lelkem csüggedez s borzad
 Ezen pillantattól; pedig
 Ily gyilkosság vétek csak nem lehet,
 Mert nem méltatlan szenvedély
 Késztet, hanem a letiport emberiség
 Énáltalam boszúlja meg magát. (Gondolkodva.)
 De fegyverem nincs. Ah! elég
 Egy száraz ág is a halálnak. (Ágat tör a fáról.)
 Így! most jöjön Stibor, vagy én, vagy ő!
 (Lárma; dob, trombita harsog.)

Miként vigadnak ott fent, mint
 Dobzódnak: ez haszontalan
 Eltöknek minden foglalatja; s hány
 Szegény ember-fáradságát azok
 Ily könnyen tékozzák, és a szenvedők,
 Sínlók kiáltását örömbajjal,
 Ünneplő zajjal elnyomják. — Ki jön? —
 A vajda! Most, erő, ne hagyj el. (Félre vonúl.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Vajda, Beczkó, és egy Szolga a várból jönnek le.

Vajda.

Bolond! ne vess ki jól! miért nem
 Nevetsz?

Beczkó.

Parancsra nem nevet a bolond.
 Kérd a vendégeket, talán azok
 Felfűjt gyomorral hamarabb megteszik.

Vajda.

Szólj! nemde gyáva képzetek
 Azok, melyek fejembe ötlöttek,
 És azt zavarják, égetik.

Beczkó.

Komám! keveset siettél; egy pohár
A másikat hajtá, hamar munkálkodik
úgy a bor lelke.

Vajda.

A fiam

Okozta, hogy ily erőt hatalmat vett
Rajtam az elmélkedés, azért porrá töröm.
Heh szolga! hozz bort, hadd tompúljon a lélek.

(Melléhez nyúl.)

Bolond, itt, itt szorongat engemet,
Bolond! tudod miért? Te okos, tanult
Ember vagy, add okát.

Beczkó.

Felelnék tetteid:

Ki mint főz, úgy eszik. Vadócz után
Buzát ne várj.

Vajda.

Tudós ember!

Szólj! nemde ily bolond költötte azt,
Hogy lelkiösmeret vagyon, hahaha!
Nevetnem kell az ily ábrándozásokat.
Az élet s a halál urától
Ki merne számot kérni?

Beczkó.

Így tehát

Az életnek parancsolsz, nem kívánsz
Meghalni.

Vajda.

Halni, halni. Hah! bolond!

Valld meg, ki súgta ezt a szót füledbe,
Szólj — halni? nemde így mondad, bolond?
Vigyázz magadra.

Beczkó.

Hát félsz a haláltól?

Te, egy vitéz!

Vajda.

Beczkó! kirántom nyelvedet

Ha még egyszer halált említesz.

Ki mondja azt, hogy a haláltól rettegek?

Én férfiú vagyok, nem ismerek

Efféle gyengeséget; érted? én

Nem félek semmitől! Bort hozz! bort!

Beczkó.

Jer hát a várba fel.

Vajda.

Nem, lángol a fejem,

A forrás mellett a bokrok hűségben

Lenyugszom, nagy volt a hévség ma, ott

Magam kialszom, fel ne költsetek.

(A bokrok közé megy és lefekszik.)

Szolga.

Urunkat így nem láttam én soha.

Beczkó.

Ki mint köt úgy old ; így jár a világ.

Szolga.

Igen hozzá látott, elalszik most, tudom.

Én visszatérek, semmi dolgom itt.

(Felmegy a várba.)

Beczkó (egyedül).

Magam vagyok ; mely jól esik

Az ily bolondnak s a nagy úrnak

Némelykor a magány, ha elvonúlva

A nagy világnak ízetlen zajától,

S hideg szívfasító multságától

Egy csendes és szabad pillantatot

Nyerhet, melyben az életnek külső terheit

És a szokás szorító lánczait
Elvetvén, édesb élményt talál
Keblében, és magának élhet. (Sapkáját félre teszi).
Komám alszik, hát félre most veled,
Fejemet csak akkor fedd, midőn
Okosnak a bolond parancsol,
Vagy a bolond az okost vezérli.

HATODIK JELENÉS.

Demeter, Beczkó.

Demeter (a sűrüből előjő, magában).

Alszik, megvárom míg felébred;
Az álmat meg nem gyilkolom,
Hogy készületlen el ne hagyja e
Világot. Végző órájában ő
Talán keresztülfutja életét,
És töredelmes szívvel megbánván tetteit
Irgalmat nyerhet.

Beczkó.

Földi, mit

Akarsz te itt?

Demeter.

Ki vagy?

Beczkó.

Nem ismersz?

Pedig te is hozzám hasonló vagy,
Azaz bolond.

Demeter.

Nem értelek.

Beczkó.

Felel ruhám, csörög sapkám,
Világ hazám, föld a tanyám :
Több kell még?

Demeter.

Menj innen jó ember; itt
Veszedelmes lenni, a halál közel van.

Beczkó.

Gyilkos eszköz van kezedben,
Boszuállás a szivedben,
Emésztő tűz ég szemedben,
De kevés ész a fejedben:
Mert akkor te meggondolnád,
Hogy a mit a szem jónak lát,
Békét az nem mindenkor ad,
Sőt bubánatot tetéz rád.

Demeter.

Különös ember! ki vagy?

Beczkó.

Hol semmi, hol
Sok : egy bolond.

Demeter.

Hagyj el, mert késő lesz utóbb.

Beczkó.

Térj vissza hajlokodba.

Demeter.

Elégett.

Beczkó.

Szüleidhez.

Demeter.

Meghaltak, megölettek ők.

Beczkó.

Magadhoz.

Demeter.

Éltem' a boszúnak szentelém.
Attól nem állok el, míg csak karomat
Emelhetem.

Beczkó.

Dühösnek a tanács,
Bolondnak a szép szó nem használ. Jer,
Úlj mellém, míg Stibor komám alszik,
Egyet regélek; jer, s tanulj észszel
Nem fegyverrel könnyíteni sorsodon.

Demeter.

Szavad ne kíméld, tán Stibor felébred.

Beczkó.

Zokogva egy szegény árva
Búcsút mondott honjának,
Nem tűrhethén üldözését
Irgalmatlan urának;
Elszakadva mindazoktól,
A kiket csak szeretett,
Könnyü terhkel, szép reménnyel
A külföldre sietett.
Ott messze jobb sorsra talál —
Balgatag úgy vélte ő,
Onnan édesb tekintettel
Mosolygott a jövőre.
De soha meg nem érhettek
Ájtatos reményei,
Valóságot nem nyerhettek
Arany feltételei.
Sokat járt kelt, de mindenhol
Zárt szivekre talált csak;
Itt is, ott is az emberek
Egymáshoz hasonlottak.
Hidegen elutasíták
Nem gondolván ügyével;
S a szegény fáradt vándorlót
Egy hajlék sem vette fel.
Semmi munka, sem fáradság
Jobb időt nem szülhetett,
Sem hűsége, sem szorgalma
Jutalmat nem nyerhetett.

Így elhagyva a világtól
Tépelődött, szenvedett,
Ínségének, fájdalmának
Már-már áldozatja lett;
Hogy ötlet egy öreg lantos
Társának elfogadá,
És a tudatlant atyai
Szorgalommal oktatá.
A lét setét rejtekébe
Lassanként bevezeté,
A világot s embereket
Véle megismerteté.
A bölcsnek mint kell az embert
S míveit megítélni,
A szerencse változásit
Minő pontból szemlélni;
A jelenlét virágáról
Mint lehet mézet szedni,
S a halandók gyarlóságát
Szabad partról nevetni.
Kiforgatva így az ifju
A régi valójából,
Nedves szemmel elköltözött
Tisztelt tanítójától;
Ismeretlen visszasiet
Szeretett hazájába,
S megint előbbi urának
Beáll szolgálatjába. (Sapkáját felteszi.)
Most ő úr, mert senkit sem fél,
Igazságot vall szája,
Jót tesz, hol tehet, s így boldog,
Ámbár csörög sapkája.
Te is add fel szándékoadat,
Ne légy magad birája,
S utóbb csendes árnyékot ad
A nyugalom pálmája.
(Elmegyen, s a kapu előtt a vidéket szemléli.)

Demeter (egyedül).

Nem, el vagyok tökélve; ő vagy én! —
Mely félelem borzasztja szívemet!
Mint rettegek! — Nagy isten! Ó mit
Érezhet a gonosztevő, ha
Felálló hajjal a halál torkát
Szemléli? ő mit érezhet,
Ha a mulandóságnak ajtaja
Megnyílik, és a nagy bíró kezében
A bűn mértéke már hanyatlik — ő
Mennyei igazság! el ne hagyj ezen
Szükségemben; te légy segédem!

HETEDIK JELENÉS.

Dobrochna, Szilkovszky, Valdimir, Boleszláv,
Keledy, több Vendégek, Szolgák, a várkapun kijönnek,
és a hegyen megállnak; az Előbbiek.

Szilkovszky.

Gyönyörű kilátás, mint egy kert úgy látszik ez
A szép völgy.

Valdimir.

Mint egy korona áll ezen vár
A hegytetőn, s kínálja szinte
Jó birtokosának házi barátságát.

Szilkovszky.

E vár felépítése hirdeti
Stibor hatalmát, s nagy tehetségét.
Mely tágas és erős! a rontó
Időnek ellenének készült.

Dobrochna.

Maga a természet érte legtöbbet
Tett; mert erről az oldalról
Egy éktelen mélység könnyíti védelmét.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Vajda, és az Előbbiek.

Vajda (a bokrok között).

Jaj nékem! elveszek — segítség!

(Véres képpel a játékszínre szalad, elesik, meg felkél, egy kigyó mindenhol nyomában.)

Demeter (más oldalról előszalad).

Mi ez! (A Vajdát meglátja, irtózva.)

Hah! rettentő eset!

(A kigyót agyon veri, aztán a Vajdát ápolgatja. A jelenvalók mind lesietnek.)

Uram! nagy isten! a kigyó szemeit
Kirágta.

Vajda (reszketve tétováz).

Ha! ki vagy? távozz.

Demeter.

Uram,

Uram, ne félj, nem bántlak, térj
Magadhoz, légy erős.

Dobrochna.

Mi történt?

(Meglátván férjét, irtózva elfordul és szemeit eltakarja.)
Átkozott!

Vajda (tétováz).

Ördög pokol! hol a szemem világa?
Legyen hát átkozott életem s halálom.

(Nagy háborodással az ég felé.)

Hah! rettentő! mit tudsz még?

Dobrochna.

Ó Stibor!

Vajda.

Te vagy Balázs? ősz fürtödet
És roncsolt testedet mutatod!
Haha! így kell, rajta csak legények,
Ne szánjátok, daraboljátok
Öt széllel — így, így szeretem én —
Hah! félre ősz ember! Stibor vagyok,
Én, a hatalmas. (Felriad.)

Ó mely fájdalom!

Dobrochna.

Stibor, kedves férjem.

Vajda.

Távozzál tőlem

Ijesztő kísértet!

Dobrochna.

Nem ismersz? én

Vagyok, Stibor!

Demeter.

Szegény, szegény uram!

Vajda (feléje vág).

Ki a szegény? agyon tiporlak.

Szilkovszky.

Szerencsétlen, kiforgatá eszét
A fájdalom.

Dobrochna.

Stibor! jer velem

A várba, én vagyok, Dobrochna.

Vajda.

Te vagy? jer hát velem, jer az
Örök kinokra. Hol vagy, hol?
Te tápláltad méreggel keblemet,
Ezt, ezt ragadd meg kígyó — Szörnyű!
Hah! fene sors! ezt néked köszönöm.

(Elgyengülve lerogy.)

Ki ment meg? ó ki ment meg e kintól?

Dobrochna.

Rettentő változás.

Vajda.

Ne szánd, ne szánd, kinozd —

Ide fegyvert, nékem is fegyvert.

Dobrochna (a szolgákhoz).

Vigyétek őt a várba fel, már

A fájdalomtól elkábúlt egészen.

(Boleszláv több szolgákkal a vajdát a várba vezeti.)

Szilkovszky.

Sajnálak asszonyom!

Dobrochna.

Miért engem?

Nem látom által azt, egyedül a bor

Okozta ezt a bal történetet.

Egy szolga sem volt itt az úrral

Jelen?

Szolga (előlép).

Én kísértem őt le a várból,

S csak akkor hagytam el, midőn

Elszűnyadott.

Dobrochna.

Miért nem maradtál

Uradnál? Szolgák! vagdaljátok össze.

Szilkovszky.

Dobrochna! mit mivelsz?

Vajda (a vár előtt).

Hah! mint mereszi

Tüzes szemét reám, ott — ott az én helyem,

Nem — nem kell a világosság —

Sötétben én inkább vagyok —

Így legjobb — ó tud ő — tud az

Örökös büntetni — hah megnyílik már —

Segítség, elnyel. (Ledől.)

Dobrochna.

Fogjátok fel őt,

S vezessétek a várba az orvoshoz.

(Magában.) Ha annyi sok kegyetlenségeknek

Jutalma volna ez? Ah! gyáva gondolat —

Idétlen gyengeség —

Vajda (a mint a szolgák őt elemelni akarják, végső erővel
kiszökik kezeikből, és a bércre szalad).

Fogadd el lelkemet!

(Leugrik a mélységbe.)

Dobrochna (szörnyű háborodásban Stibor után
akar rohanni).

Stibor!

(A mint egynéhány lépéseket teszen, öszverogy.)

Hah! átkozott!

Demeter.

Nagy isten! mely

Rettentő a te ítéleted! — Stibor!

Ezen mélységben kelle veszned,

Melyben szegény atyámat ártatlan

Levetteted.

Szilkovszky.

Barátim! itt az ég

Keze dolgozik, siessünk el.

(Szilkovszky, Valdimir több vendégekkel elsietnek).

Beczkó.

A rossz kezdetnek nem lehet jó vége,

Stibor! kijátszottad kegyetlen éltedet.

(Sapkáját leveszi.)

Menj hát te is, jó sapkám, útána!

Csörögj mély sírja felett: tisztetemnek ím

Ezentúl vége van. (Leveti sapkáját és elmegyén.)

Demeter (Dobrochnához).

Tekints fel, hív jobbágyod áll

Előtted — hasztalan, nem szól, a nagy

Ijedség őt magán kívül hozá.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Rajnáld, az Előbbiek.

Rajnáld (sietve a várból).

Mit hallok? mely zúgás, barátom!
Mi történt, szólj? Dobrochna itt
Alélva fekszik? szólj! hol van Stibor,
Az én atyám?

Demeter (a mélységre mutat).

Ott a mélységben.

Rajnáld (Demeter karjába dől).

Ó égi irgalom!

(A jelenvalók Dobrochnát körülveszik, a kárpit lefordul.)

A PÁRTÜTÖK.

VÍGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN.

1819.

(Először került a pesti színpadra máj. 5. 1820.)

SZEMÉLYEK.

Hajnalfi László, gazdag kereskedő.

Elek, }
Mili, } testvére gyermekei.
Rózi, }

Elősdy, hadnagy.

Tóházy Károly.

Körmösdy, táblabíró.

Öregbíró.

Bíróné.

Notárius.

Palkó, ennek fia.

Kántor.

Törvénybíró.

Kisbíró.

A helység Kovácsa.

Jakab, Elősdy inasa.

Hajnalfi inasa.

Vendégek, tanácsbeliek, nép.

A dolog történik egy szabad helységben.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Hajnalfi lakása.

Hajnalfi (egyedül, belép). Hát igaz még is, hogy az ember teljes nyugalmat nem talál, bár mely szegletébe vonúljon e földnek! Ezen helységben gondolám minden zavar nélkül folytatni életemet, és im itt is háborgatnak szomszédaim; rontják, rabolják értékemet; pedig azt sem tudják, mely szenvedély készíti őket! Valóban türelmemet igen megkísértik.

MÁSODIK JELENÉS.

Inas, az Előbbi.

Inas (leveleket hoz). A posta megérkezett, itt az újság több levelekkel. (Általadja, és elmegyen.)

Hajnalfi (egyedül, a leveleket felbontja). Üdvözlő levelek nevem napjára, sok szerencse-kívánás. (Félre teszi.) Eh! elévült szokás, nem kapok rajta. A jóakaróm úgy is mindenkor jót kíván, a rosznak csak pusztaság. (Más írást vesz fel.) Újság! vajon mi történik a világban? Mióta elvonultam tőle, csak hazám érdekel. (Olvas.) „A nemzeti színjátszó társaság több helyeken már tartós lábra kapott, és avval a reménynyel kecsegtet, hogy e hasznos igyekezet hazámban elterjedvén, ezen nemesebb részét a szépmesterségeknek nemzetünk is méltányolni fogja.“ Hála az ég urának! hát azt is megérttem, hogy édes honi nyelvünk újra feldíszlik s a magyar is szelidebb élményeknek helyt adván befogadja az örömet lehelő Helikon szüzeit. Ez a hír egészen felvidámít.

HARMADIK JELENÉS.

Elek, az Előbbi.

Elek. Kedves bátyám! oly magányosan? Örvendek, hogy szeméből valami titkos öröm szikrázik.

Hajnalfi. Ki ne örülne, ha hazáját szereti. Olvasd. (Általadja az újságot Eleknek, ki azt általfutja.) Nemde méltó ok az örömré?

Elek. Kellemetes újság!

Hajnalfi. Öcsém! előmegyünk! akármit kiáltoznak ellenségink, előmegyünk, ellenére sok elfajúltaknak.

Elek. A világosodásnak és a nyelv tisztulásának legelső lépése, hála azon jó hazafiaknak, kik fáradhatatlan dolgoznak.

Hajnalfi. Nem az únalom, nem az idő előlése végett örvendek ezen intézetnek, mert a lelkes ember úgy is mindenkor elég magának; és az üres szivűt a legszebb theatrum sem mulatja: de a nemzetnek csinosodása, a nyelvnek pállérozása terjed el általa. Minden nemzet megörökíti hőseit, és az utóbbi világnak tetteiket előadja, csak mi maradnánk hátra? Hány nagy királyokkal, hány világ-ismerte vitézekkel bővelkedik történetünk, és nem volna ecsetünk azokat festeni? nem volna elég erőnk, azokat sírjokból felszólítani?

Elek. Mint elragadtatik édes bátyám.

Hajnalfi. A szív lángol, és szemem vígan nézi a jövődőség idomjait, már bátran merem kiáltani: Előmegyünk. Öcsém! ma nevem napján szebb öröm nem érhetett volna; szinte elfelejtem, hogy hátra maradt ifjúságom, és ezen napot már ötvenkétszer számlálom. Add ide az újságot, (Elek néki adja) így, ha rossz kedvem lesz, ha az irigység, rágalmazás nevemet tapossa, akkor ezt olvasom, és felvidúlok. Ó ha minden ember úgy tekintené azon intézetet, ha becsét, érdemét úgy általátná, eddig —

Elek. Eddig nem kellene titkos irigységgel másokra néznünk, és hátramaradásunkat pirúlva valla-

nunk. Én is majd a kettős öröm között elfelejtém miért jöttem. Édes bátyám, én —

Hajnalfi. Elég fiam, tudom mindenkor jót kívánsz.

Elek. És igaz hálával vagyok annyi jótéteményéért.

Hajnalfi. Mind eddig érdemes voltál reá, sőt ál-dom a szerencsét, mely engemet azon karba helyhezte-tett, hogy jót tehettem véletek.

Elek (érzemenynyel). Jó bátyám!

NEGYEDIK JELENÉS.

Mili, Rózi, és az Előbbiek.

Mili. Édes bácsi! minthogy —

Rózi. Neve napját szerencsésen elérte —

Mili. Tehát mi is hálaadó szívvel —

Hajnalfi. Jól van kedves leányaim, köszönöm. Hát semmi kéréstek sincs?

Elek. Atyai szorgalommal mindenről gondosko-dott, a mi csak szükséges.

Hajnalfi. A mai napot vígan szeretném tölteni; kit hozassak ki a városból? Ti hallgattok leányok?

Rózi. A kit tetszik.

Hajnalfi. Hát Mili?

Mili. Én? én nem tudom.

Hajnalfi. Az öreg majort?

Mili (félre). Az öreget!

Hajnalfi. Vagy a doctort?

Rózi (félre). A doctort!

Hajnalfi. Látom nem akartok szólni, tehát hozas-satok ki a kit akartok.

Mili. Édes kedves bácsi!

Rózi. Mely felséges gondolat!

Hajnalfi. Most a kertbe megyek, hallom, a szom-szédok megint minden oltoványimat lerontották.

Mili. Azok a rossz emberek!

Elek. Én lesre megyek, és ha valamelyiket rajta kapom, tehát —

Hajnalfi. Legyünk békén, majd megúnják azt is, ha látják hogy nem boszankodom érte, majd megmá-súlnak, ha egyszer megismernek.

Elek. Bátyám jószágával új fegyvert ad kezökbe.

Hajnalfi. Én a békét szeretem, gyűlölöm a perle-kedést. Édes gyermekeim! a mai nap tehát egészen kényetekre van bízva, kiki úgy és avval mulassa magát, a kivel és hogyan tetszik. (El.)

Elek. Mely kegyes irántunk! én előre örvendek, hogy mi is neki ma kis váratlan örömet csinálhatunk. Mili! Rózi! tudjátok-e már rollétokat?

Mili. Én tudom.

Rózi. Minden hiba nélkül.

Elek. Az jó, de meg nem foghatom hogy barátim még most sem írtak.

Mili. Magok jönnek levél helyett.

Rózi. Okosabb is.

Elek. De némely okokra nézve szerettem volna tudni szándékokat, hogy ma estve fel ne akadnánk, a hadnagy —

Mili (hirtelen). Az eljön, bizonyosan eljön, ha törik szakad.

Rózi. Károly el nem marad, ha mindjárt a világ felfordúl.

Elek. Úgy? látom a szív igen kész a jövőndőlésre. Hát megnyughatom?

Mili. Teljesen.

Elek. Azt írtam nekik, hogy estve felé jöjenek, és a kertfalon szökjenek házukba, nehogy bátyánk őket megsejdtse. Ti várjátok őket és egyenesen a nagy szo-bába vezessétek.

Mili. Előre örülök mint néz, mint mosolyog majd a bácsi.

Elek (enyelegve). Mili! mit gondolsz? a hadnagy igen természetesen játszsza majd a szerelmest.

Mili (elfordúl). Bátyám!

Elek. Semmi az, mind szegény bűnösök vagyunk; de most jertek, készítsük a játékszint, hogy utóbb ne kelljen bajlódni, de okosan leányok! senki észre ne vegyen.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Hajnalfi, az Előbbiek.

Hajnalfi. Gyermekek! hol van a nagy szoba kulcsa? nem találok sehol, az ablaktáblák is be vannak zárva.

Mili (féltre). De roszkor jött ez a kérdés. (Hajnalfi-hoz.) Nem tudom, én, nem láttam, nem hallottam —

Hajnalfi. A kertből akarnék némely virágokat más egyéb szerszámokkal együtt berakatni, nehogy azt is ellopják, hiszen a szoba üres —

Mili. Edes bátyám! megvallom, de ne haragudjék, én a kulcsot elvesztettem.

Hajnalfi. Semmi az édes leányom! a lakatos majd felzárja.

Mili. Úgy de a lakatos nincs itt.

Hajnalfi. Hová ment?

Mili (megszorúlva). Meghalt.

Hajnalfi. Úgy? már akkor csakugyan nem jöhet, sajnálom a szegényt, jó ember volt.

Elek. Talán a kertházban is elállhatnának a virágok egy-két napig, míg, míg —

Mili. Míg a lakatos megjön.

Hajnalfi. Előbb mondtad, hogy meghalt.

Mili. Ah! ha más lakatos jön, azt akarám mondani.

Hajnalfi. Nem bánom tehát ott is elállhat.

Mili (féltre). Hála istennek!

Hajnalfi. Jer Elek, rakjuk el a virágokat.

Elek. Szívesen. (Elmennek.)

Mili. Szükségből szabad hazudni.

Rózi. Csak használjon, és a lakatos addig fel ne támadjon. (El mind a ketten.)

HATODIK JELENÉS.

Az öregbíró háza előtt. Jobbra egy fekete tábla, melyre mindenféle czédulák vannak ragasztva, balra a kaloda áll.

Kisbíró (egyedül, egy czédulát ragaszt a táblára, kevéssé tántorog). Ez is megvan. Nehéz hivatal az a bíróság, magára sem tud az ember vigyázni, és másra vigyázzon. Hehe! be jó bora van annak az öregbírónak! nem hiában, könnyen jut hozzá. Köztünk szólván, csak egy pintet ittam meg, kicsit még is fejembe ment.

HETEDIK JELENÉS.

Kovács, az Előbbi.

Kovács. Jó napot kisbíró.

Kisbíró. Servus komám!

Kovács. Mit csinál kend itt?

Kisbíró. Hivatalomba járok el.

Kovács. Látom az egyenes állásról. Komám! egészségre váljék.

Kisbíró. Köszönöm, servus, de igazán, olvassa kend ha nem hiszi, oda akasztottam a táblára.

Kovács. Könnyű olvasni, ha az ember a betűket ismeri. Mi van benne?

Kisbíró (fontosan) Az egyik czédulán az van: a mai naptól fogva egy polgár se merje magát leinni.

Kovács. Ki tilthatja azt meg?

Kisbíró. Négy garas büntetés alatt.

Kovács. Különös!

Kisbíró. Komám! nincs pénz a helység cassájában.

Kovács. És arra kend fog vigyázni?

Kisbíró. A másikon a limitatio van.

Kovács. Mindég limitálnak kendtek, és mindég drágább lesz.

Kisbíró. Nem is azért van az, hogy megtartsák, csak hogy ott függjön. Az ördög lenne bíró, ha mindent az írás után kellene cselekedni.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Bíróné, az Előbbiek.

Bíróné (a kisbíróhoz). Volt kend komám asszony-nál?

Kisbíró. Most sietek.

Bíróné. Mely restség, mely tunyaság! Azért fizeti kendet a helység, hogy engemet szolgáljon; tüstént menjen kend, s egyszersmind a kisebbik asszonyomat is tisztellem, és egy kis lúdtorra szívesen látom.

Kisbíró. Sietek. (Lassan el.)

Bíróné. Sok baja van az embernek, mindég pe-relni kell; kendre is panaszom van kovácsmester, már mióta kértem szenet, és még most se küldött kend.

Kovács. Mikor magamnak sincs.

Bíróné. Semmi az, a becsülettudó ember mindég az előljárót tekinti először, azután magát, érti kend?

Kovács. Ha lesz, adok, de most se szén, se munka, se pénz; olyan az erszényem mint a fűvóm, egyikbe sincs szusz. Isten kenddel. (El.)

Bíróné (egyedül). Mint romlik a világ! ezelőtt ha az öregbíró valamire pillantott, már avval megki-nálták az emberek, most a kérésre is alig adnak.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Öregbíró, az Előbbi.

Bíróné. Megjött kend? soká oda maradt.

Öregbíró. Az ember múltat, de végez.

Bíróné. Hát csak keresztülvitte kend a tanács-ban, hogy a helység majorját bírhatjuk?

Öregbíró. Szerencsésen, a tanács úgy végezte: minthogy én a helység javára fáradhatatlan dolgoztam, és ezen veszélyes időkben az öregbírótságot okosan viseltem, tehát háladatosság jeléül a majort holtomig

birhatom, és használhatom. De Sári! más újság is van, bíró maradtam megint.

Bíróné. Senki sem volt ellene?

Öregbíró. A templomatyja sokat beszélt, és a mint mások mondották, igaza is volt; de lenyomtuk. Hanem a notáriusnak is kell valamit adnunk, érted? mert, — no, hiszen tudod, egyik kéz a másikat mossa.

Bíróné. Hiszen neki is valamit majd találunk. No, most megelégszem kenddel.

Öregbíró. Aztán Sári lelkem, egynehány tanácsbélinek áldomást ígértem, talán csak meg kellene adni.

Bíróné. Majd estvére, legalább ha valamelyik leiszsa magát, a köznép ne lássa. Elkészíték én mindent. (Be a házba.)

Öregbíró (egyedül). Akárki mit mond, ez az én feleségem derék egy asszony, csintalan ugyan, többször jól lehord, de esze van majd több mint nekem. Mióta elvettem, mely jól megy bíróságom! azelőtt minden úntalan megkardlapoztak a katona urak.

TIZEDIK JELENÉS.

Notárius, az Előbbi.

Notárius. Öregbíró uram! etiamque kedves komám uram, hogy van kend?

Öregbíró. Jól, jól, csak a sok gondok — tudja kend, a helység rajtam fekszik.

Notárius. Hát csak tűrhető, de nálam ad animam a miseria beszállt.

Öregbíró. Hogyhogy?

Notárius. Az a rossz fiam ezer galibát okoz.

Öregbíró. Pedig tudós fiú, már verseket is csinált, aztan fél tuczat iskolát eljárt.

Notárius. Feje van, csak az atyjára ütött! aztán a philosophia mellett ugrált, ma holnap doctor lett volna; de korhely, — gondolja el komám uram, már szerelmes.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Bíróné, az Előbbiek.

Bíróné (már azelőtt hallgatódzott, erre kiszalad). Kibe, kibe komám?

Notárius. Szolgája az asszonynak, humillimus komámasszony.

Bíróné. Kibe szerelmes?

Notárius. Instálom, én nem, hanem a fiam.

Bíróné. Szóljon már komám uram, alig várom.

Notárius. Annak az úrnak abba a leányába, nem is — tudja isten micsodájába.

Bíróné. Mentsen isten! azok rossz emberek.

Öregbíró. Ej, ej Sári! látd ezt még nem tudtuk.

Notárius. Ad animam úgy van, mindennap a kert alá jár fütyülni és furulyázni; most kaptam rajta.

Bíróné. Az nem jó, azt ne engedje komám uram.

Notárius. Nem is szenvedem, most vettem a dolgot kérdésre, és a gyermek mindent megvallott.

Bíróné. És melyik tetszik neki?

Notárius. Maga sem tudja, úgy tartom mindenik. De megmondtam neki, hogy ha még egyszer oda megy, tehát kitoröm a nyakát, aztán elűzöm házamból.

Öregbíró. Jól cselekszi komám uram, az ifjúságot meg kell zabolázni.

Bíróné. És szívesen látják, hallják ötet?

Notárius. Úgy vallja, hogy igen szeretik, mert ha meglátják, felette nevetnek; el is hiszem, az ifju szép, hozzám hasonlít, de semmikép nem engedem — különben a Hajnalfi gazdag ember.

Bíróné. Az ám, de hogy lett gazdag?

Öregbíró. Sári! ez nagy kérdés, valóban egy öregbíróhoz beillenék.

Bíróné. Ő hirdeti ugyan, hogy a háborúban szerezte értékét, de nem igaz, mert más ember ott megszegényedik.

Notárius. Optime! jó argumentum!

Öregbíró. Aztán az a ki nála meghalt, komám! abba titok van.

Bíróné. Az a sok vendég! nem ok nélkül járnak hozzá.

Notárius. Esznek, isznak, dobzódnak.

Bíróné. Hogy fel ne ébredjen a lelkiismeret.

Öregbíró. Templomba nem jár.

Bíróné. Fél az istentől.

Notárius. A kalapját szemére húzza, senkire sem néz.

Bíróné. Retteg az emberek szemétől.

Öregbíró. Aztán minden kárt elszenved, pedig az ember szól a magáéért.

Bíróné. Rosz emberek.

Öregbíró. Gonosztévők.

Notárius. Ad animam! vétekekkel tölt, bűnökkel terhelt és gonoszsággal tetézt az egész házok.

Öregbíró. Bár csak valami titokra jöhetnének.

TIZENKETTÖDIK JELENÉS.

Kántor, az Előbbiek.

Kántor. Áldás és szerencse szálljon kentekre!

Bíróné. Isten hozta kántor uramat!

Öregbíró. Megjött kend a városból?

Kántor. Igen, most szállok le a kocsiról.

Notárius. Mi újság?

Kántor. A collegámnak torka fáj, egy embert vesztettek el, Dunán egy hajót láttam gőzből, aztán a szüretbe egy tüzes kígyót eresztettek a levegőbe, én kérdeztem mi lehet az, hát az emberek azt Ráchelnek nevezték.

Öregbíró. Hm! hm! mi nem történik a világba.

Kántor. Aztán egy ember a városon kívül hordóba ült, és elúta az levegőbe.

Notárius. Mit mond kend? és merre ment?

Kántor. Amerikába, puskaport vitt.

Öregbíró. Bizony messze lehet, a Kistükör szerint majd négyszázezer mérföldnyire van.

Kántor. De én is hozok ám valamit.

Notárius. Új nótákat?

Kántor. Levelet.

Bíróné. Kinek, kinek?

Kántor. Hajnalfi uramnak.

Bíróné. Hadd lássam.

Kántor (egy levelet vesz elő, és a bírónének adja). Itt van. Már haza akartam jönni, hogy egy úr megszólít, és azt kérdi hogy hol lakom; én megmondtam, és ő mindjárt ezt a levelet nyomta kezembe; adja be kend, úgy mond, Hajnalfi úr házába. Igen örülni látszott. Im elhoztam.

Bíróné (félre). Ebből valamit kitanulhatnánk. (A levelet forgatja.)

Notárius. Mi lehet ebbe a levélbe?

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Kisbíró, az Előbbiek.

Kisbíró. Voltam a komáknál, itt lesznek mindnyájan.

Bíróné (a levelet vizsgálja). Azt szeretném csak tudni, mit írnak. (Egy részét felnyitja.)

Öregbíró (kisbíróhoz). Te megint leitted magadat?

Kisbíró. Engedelmeből egy keveset.

Öregbíró. Nem tudod hogy tiltva van?

Kisbíró. Hehehe! minket nem illet, mi bírák vagyunk.

Bíróné (a levelet egészen felszakasztja, és mintha megijedne, a földre ejti). Jaj nekem! a pecsét eltörött, nyitva a levél; mit csináljunk?

Notárius. Ne ijedjen meg komám asszony, megcsinálom én azt.

Öregbíró. Már mondtam, hogy a levél tudós portéka, nem asszonykézbe való.

Bíróné. Mit gondolnak kentek, nem jó volna elolvasni? talán —

Kántor. Mond valamit öregbíróné asszonyom. Adja kend ide.

Bíróné. Itt van, csak siessünk.

Kántor (a levelet az öregbírónak adja). Öregbíró uram tessék!

Öregbíró. Én bíró vagyok, csak itélni szoktam, nem olvasni.

Kisbíró. Itélni szoktunk mi, a közönséges ember olvasson.

Notárius. Olvasom én. (A levelet elveszi). No, vigyázzon kiki! (olvas) „Kedves barátom! vettem leveledet, és nagyon örülök azon plánumnak, melyet vélem közlöttél, és szívesen abban segítlek. Mihelyest a nap hanyatlik, kocsira ülünk, és hozzád sietünk, már én a járást tudván, társaimmal látatlan beszököm.“

Bíróné. Hallják kentek, már jön: szöknek.

Notárius (olvas). „Ha a dolog jól elsül, és a major Luizájával a mérget szerencsésen megitta, tehát —

Bíróné. Nagy isten! mérég! (A jelenvalók mind közelebb mennek a notáriushoz.)

Kántor. Valóban, mérég.

Notárius (olvas). „Tehát vígan töltsük az estvét.“

Bíróné. Sátánok! még vigadni is tudnak a gyilkosság után.

Notárius (olvas). „A praesidenst megragadtam.“

Bíróné. Oda vagyunk!

Öregbíró. Ez pártütés.

Kántor. Rebellió!

Notárius (olvas). „Nem akart ugyan oly későn jöni, de szép szavakkal még is reá vettem; csak ő legyen közöttünk, majd elfelejti gondját.“

Öregbíró. Hallatlan, égbe kiáltó bűn!

Kántor. A minisztert megölik.

Notárius (olvas). „A marsall Kalb—“

Öregbíró. Megálljon kend komám! ezt nem értem.

Notárius. Biz én sem.

Bíróné. Magam sem.

Öregbíró (tünődve). Kalb, Kalb, oly ismeretes szó. Sári lelkem! menj be a szobába, az almáriom felett van egy vastag könyv a Csizio mellett, hozd ki csak.

Bíróné. Megyek, de tovább ne olvassák kentek.

Öregbíró. Nem, nem, csak siess. (Bíróné be a házba.) No mit mondanak kentek ezekhez? nem mondtam hogy azok rossz emberek? Ez pártütés, valóságos pártütés.

Notárius. Rettentő merészség! itt helységünk közepén gyilkolni.

Kántor. Az embert megégetni.

Kisbíró. Megjártuk, nincs katona a helységben.

Bíróné (kijön a házból). Itt a könyv!

Öregbíró. Ebben mint hallom sok szavak vannak, egy útas deák hagyta nálam, kántor uram kend tudós, nézze meg.

Kántor. Hallottam én azt sokszor a héti vásárban, de kiment az eszemből.

Kántor. Ká, ká, megvan, tehát Kalb, bornyú.

Valamennyen. Bornyú!

Öregbíró. Mely gonoszság! egy főméltóságú marsallt bornyúnak nevezni.

Notárius. Blasphemia!

Bíróné. Eretnekség!

Kántor. Crimen laesae! halál van reá téve.

Notárius. Halljuk! tovább olvasom, hogy az egész conjurációt pontok szerint tudjuk. (Olvas.) „Marsall Kalb — alias bornyú — mediciníroz ugyan, de a pisztolyt még is mellének szegezem.“

Bíróné. Pisztolyt, mentsen isten!

Kántor. Puska.

Kisbíró. Ágyú.

Öregbíró. Már bizonyos, rettentő dolog! mely hadi eszközökkel járnak!

Notárius. Silentium! (Olvas.) „Szegezem, az öreg muzikusnak készíts jó bort, hogy elfelejtse leánya halálát.“

Öregbíró. Az igaz, sok rossz emberekhez volt szerencsém mióta öregbíró vagyok, de ezekhez hasonlót nem láttam.

Bíróné. Gyilkolni, ölni, rabolni! muzsikussal járnak.

Kántor. Valami rossz cigány lesz.

Notárius (olvas). „Holnap tüzelünk“ (Megijedve elejti a levelet). Incendium, gyújtogatás!

Bíróné. Oda vagyunk! felgyújtanak, kirabolnak, megölnék, aztán még — ó ezek a rossz férfiak.

Kántor. Be jó hogy magamnak nincs házam; a mesterház úgy is rossz.

Kisbíró. No most bökje kend meg a homlokát öregbíró uram! itt az ínség la!

Notárius. Háború.

Kántor. Döghalál.

Bíróné. Végző ítélet!

Kisbíró. Én azt javaslom, hogy előre hordozkodjunk ki, nehogy utóbb későn lenne; mert ezek az emberek majd szelet is csinálnak, hogy a tűznek több ereje legyen.

Bíróné. Nagy isten! elveszünk!

Notárius. Ne pityeregjen, ne sopánkodjék kend édes komám asszony, a tanács sok fejből áll, és annyi cáputban csak némely eszeske is találtatik.

Kántor. Nem kell mindjárt reszketni, ha az ember fél is; notárius uram igen bölcsen beszél.

Öregbíró. Kisbíró, vedd fel a levelet. (Kisbíró megteszi). Komám uram, notárius uram térjen magához, olvassa tovább.

Notárius (olvas). „Tisztelem Milit, azt üzenem, hogy ne féljen, jól fog menni.“

Bíróné. Az a kedvese, már bizonyos!

Kántor. Kérem szépen ki van aláírva?

Notárius. N. N.

Öregbíró. Már a név sem jó!

Notárius. Instálom, a két N csak annyit tesz, hogy nincs név alatta.

Öregbíró. Az ország boldogsága mitőlünk függ, oda az egész urodalom, ha azt nem hátráltatjuk.

Bíróné. Most jöttünk nagy nehezen a majorhoz, s már elégjen.

Öregbíró. Mit dörmögsz Sári?

Bíróné. A major megég.

Notárius. Ej komám asszony! az a major nem ház, de az ember, ad animam az ember!

Kisbíró. Katonaember — gyalog jár, de lovon ül.

Öregbíró. A dolog fontos.

Notárius. Nem oly fontos, mint sürgetős.

Kántor. Nem oly sürgetős, mint veszedelmes.

Öregbíró. Ily nehéz állapotban egy okos emberre volna szükség. Magamtól az igaz sok kitelik, de még is — no tudják kentek, az ember nem mindentudó.

Bíróné. Ó fajdalom! az egész helységben nincs egy okos ember.

Notárius. Instálom, tessék engemet excipiálni.

Kántor. Én ex officio böles vagyok.

Öregbíró. Mint mondtam, egy böles tanács sokat használna; mit gondol notárius uram?

Notárius. Én ha a dogot megtekintem, megfontolom, megvizsgálom, tehát először — semmit sem gondolok; másodszor — abba maradjunk öregbíró uram.

Öregbíró. Hej kisbíró!

Kisbíró. Hallom uram; megyek már. (El akar menni.)

Öregbíró. Megállj, nem is tudod mit akarok.

Kisbíró. Vagy úgy!

Öregbíró. A tanácsbelieket hajtsd össze; mondd nekik hogy pártütés van a helységben, a minisztert hozzák, siess, de titkon tartsd a dolgot, érted?

Kisbíró. Értem, megyek, sietek. (Lassan el.)

Bíróné. Én a tiszteletesnével addig tanácskozom. (El.)

Kisbíró (visszajön). A bort rovásra hozzam? vagy pénzt ad öregbíró uram?

Öregbíró. Rovásra, csak siess —

Kisbíró. Szaladok. (Lassan el.)

Öregbíró. Akár hogy forгатom, hányom, vetem elmémet, tehát úgy rémlik, hogy valami tudós úrra még is szükségünk volna, mert szerencsétlenségünkre még helységünkbe pártütés se volt.

Notárius. Hiszen ha csak tudós ember szükséges, én és kántor uram csakugyan olvastunk valamit.

Kántor. Kádár históriáját szó nélkül tudom.

Öregbíró. A járásbeli szolgabírák szederivárban vannak —

Notárius. Instálom! talán sedrián —

Öregbíró. Mindegy az, tehát azokért késő lesz menni, a város messze, mire kijöhetnek, egy követ sem találnak helyén —

Kántor. Én ezt javaslom — más semmit —

Notárius. Az nem sok komám uram.

Öregbíró. Talán tekintetes Körmösdy táblabíró uramat otthon találják.

Notárius. Igaz, ez a jó úr ért az ilyesekhez, a statáriumnál is assessor! őt kellene segítségül meghívni.

Öregbíró. Hát notárius uram! a helység lovain csak siessen — kit mondtam is csak?

Notárius. Körmösdy táblabíró uramat.

Öregbíró. Ez a jó úr különös kegyességgel viseltetik hozzánk, őt kérje meg komám, hogy bölcs tanácsával mentse meg hazáját.

Notárius. A diurnum iránt mit —

Öregbíró. Megteszszük a magunkét, ily állapotha nem lehet fösvénykedni.

Kántor. Helyesen! Csodálom öregbíró uram magaslelkű szívét.

Öregbíró. Kántor uram addig paradérozhat a tanácsba. Most rajta a gyűlésbe! (El mindnyájan.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Tanácsszoba, közepén egy nagy asztal, körül padok, jobbra egy más asztalon boros korsók.

Bíróné, Kisbíró.

Kisbíró (rakosgat). Úgy! minden kész, jöhet a tanács. Bíróné asszonyom, kend nem férfi, ki a tanács-házból!

Bíróné. Én az ablakhoz állok, onnan hallgatom.

Kisbíró. Hm! meg van ám tiltva.

Bíróné. Semmi az, az asszonyoknak, kivált a bírónéknak, a dolgokba több befolyása van mint némely tanácsbélieknek.

Kisbíró. Nem hiába, többször nem úgy történik, a mint végezőnk. (Körülnéz.) No nézze kend meg az asztalt, nemde értem hivatalomat? mely rend, itt ül öregbíró uram, itt notárius uram és a többi.

Bíróné. Hibázik valami, hol a tinta, penna, kalamáris?

Kisbíró. Éj biz elfelejtettem, mindjárt hozok. (El a mellékszobába.)

Bíróné (egyedül). Pártütés! már ki gondolta volna azt! majd bámúl az egész ország, ha megtudják hogy egy asszony által jött ki, még pedig egy öregbíróné által. És úgy van; mert ha én fel nem töröm a levelet, a kántor beadja, és estvére megbomlik a világ. Akárki mit mond, de jó, ha az ember mindent meg akar tudni, látni, hallani. Látom, mint fog irigykedni a tiszteletesné, hogy én oly nagy hírre névre kapok, majd ő sem lesz különb mint én.

MÁSODIK JELENÉS.

Kisbíró, az Előbbi.

Kisbíró (visszajön kalamáriszal). Itt vagyok. (A mint az ajtón belép, megbotlik, és a tintát kiönti). Éj! de pórul jártam.

Bíróné. Semmi az, csak tedd oda üresen! úgy is csak formának áll ott. Úgy jár az ember ha sokat iszik, elkábúl a feje.

Kisbíró. Én egy öreg katonával tartok: ő azt mondta, ha az ember iszik, legalább valami jön fejébe, sok ember úgy van — mit?

Bíróné. Jönnék már, én helyemre megyek. (El).

Kisbíró (a korsókhoz szalad, iszik). Szeget szeggel! jó magyar közmondás. Majd meglátom, megáll-e tanácsom.

HARMADIK JELENÉS.

Öregbíró, Kántor, Törvénybíró, hat Tanácsbeli, az Előbbi és a Bíróné (az ablakon fejét bedugja):

Öregbíró. Isten hozta kenteket barátim! (a korsóhoz megy, és a jelenvalókra köszön). Sok ész, bölcs tanácsot, és friss egészséget kívánok.

Bíróné (az ablaknál). Az igaz, ez az én uram bírónak termett.

Kántor. Egészségire bíró uramnak.

Öregbíró. Ha tetszik hát fogjunk hozzá. (Mindnyájan a székekhez mennek.) Egy kis hallgatást kérek.

Valamennyen. Halljuk! halljuk!

Öregbíró (feláll). Érdemes tanács! erős kőoszlopi helységünknek! öszvejöttünk, itt vagyunk, tudják-e kentek miért?

Törvénybíró. Nekem mindegy, csak pénzt ne kérjen öregbíró uram.

Más Tanácsbeli. Vagy valami munkát.

Öregbíró. Se pénzt, se munkát, de jó tanácsot.

Az egész Tanács. Avval szolgálunk.

Öregbíró. Emlékeznek kentek, hogy három esztendő előtt egy kereskedő nálunk földet, réteket vett, és a szép egyenlőséget helységünkben elrontá, mert templomunknál nagyobb házat építtetett!

Kántor. Ki ne emlékeznék!

Öregbíró. Hogy azóta mindenféle emberek tapossák utcáinkat, melyeket előbb csak marháink, mi, és gyermekeink nyomtunk.

Bíróné. Mely szépen adja elő, egészen felbuzdít.

Öregbíró. Hogy magának él, se hozzánk, se templomba nem jár.

Kántor. Eretnék!

Öregbíró. Hát azt tudják-e kentek, hogy az az ember gyilkos?

Egy Tanácsbeli. Gyilkos?

Öregbíró. Hogy pártütő?

Törvénybíró. Nem tréfál kend?

Öregbíró. Ma estvére eljönnek czinkosai, mérget, pisztolyt, puskát, és más dörgő szerszámokat hoznak magokkal, holnap tüzelnek, holnap után meghalunk, aztán mind elűznek bennünket.

Törvénybíró. Ej! ej! soha se hallottam, és hogy tudja kend?

Öregbíró (levelet mutat fel). Levél által : ezt felfogtam.

Kántor. Kérem szépen, én hoztam.

Bíróné (bekiált). Én, én nyitottam fel, nálam nélkül oda vesztünk volna.

Kántor. Könyörgök, én hoztam a városból, más-kép nem tudta volna kend felnyitni.

Bíróné. Egy szóval én vagyok kútfeje mindennek.

Kántor. Nem engedem, én vagyok.

Öregbíró. Lassan.

Bíróné. Azért se! én tudom mit tettem.

Kántor. Nekem van igazságom.

Öregbíró (feleségéhez). Sári lelkem! gondold meg! a gyülésben vagyunk.

Bíróné. Nem bánom, az a kántor szólni sem tud, és ő akarja a pártütőket felfedezni.

Kántor (hirtelen). Mordózom, azt nekem ne mondja senki. (Valamennyen felkelnek.)

Öregbíró. Sári! légy nyugott.

Törvénybíró. Kántor komám! az okos enged.

Kántor. Nem, én nem akarok okos lenni.

Törvénybíró. No én teszek igazságot.

Valamennyen. Halljuk! halljuk!

Törvénybíró. Minthogy kántor komám hozta a levelet, de öregbíróné asszonyom azt felnyitotta, tehát az igazság egyforma; de különbség még is van közöttök, mi, — azt már nem tudom.

Bíróné. Kend is akart ám csak valamit mondani.

Öregbíró. Csendesség! én szólok.

Valamennyen. Halljuk! halljuk!

Öregbíró. Mind kántor uramnak, mind Sári feleségemnek igaza van, de különbség közöttök csak ugyan még is —

Törvénybíró. Hiszen az volt az én beszédem is.

Öregbíró. Kérem, kérem — de ezt meghatározni nem tudom.

Törvénybíró. Hát mit szoltam én?

Öregbíró. Kérem, kérem — hanem nem sokára egy tanult ember jön hozzánk, tekintetes Körmösdy úr, arra bízuk a dolgot.

Valamennyen. Helyesen, okosan!

Kántor. Jól van, én megelégszem, egyik tudós segít a másikon.

Bíróné (félre). Hozzánk száll, csak nekem tesz igazságot.

Öregbíró. No menjünk tovább. Kisbíró! hol maradtunk?

Kisbíró. A levélbe vagyunk.

Öregbíró. Úgy, no nézzék kentek, ez a levél mindent elárult, ma estve itt lesznek, mit miveljünk? (Zúgás a tanács közt.)

Törvénybíró. Talán jó volna két ékesen szóló

embert eleikbe küldeni, és megkéretni, hogy elmaradjanak.

Kántor. Deputatiót?

Kisbíró. Rosz embereknek a kérés nem használ; talán megalkudni velök, a helység fizessen —

Törvénybíró. Vagy jelentést tenni.

Öregbíró. Legjobb lesz őket megfogni, de hogyan?

Kántor. Hajnalfi uram házáat megtámadni.

Öregbíró. Veszedelmes, az ablakon kilőnek, hanem kinn a szabadban váratlan reájok ütni —

Valamennyen. Helyesen, bölcsen!

Öregbíró. Ha volna közöttünk egy bátor szívű ember, a kire a dolgot bízhatnánk. Én az igaz oly könnyen meg nem ijedek, de egy az, a fegyvertől elszoktam, más az, nekem mint öregbírónak a tanácsházánál kell maradnom, s messziről a dolgot intéznem.

Valamennyen. Helyesen!

Kisbíró. A kovács komám táborkocsis volt, vitézforma ember, már ő ágyú körül is forgott.

Öregbíró. Hozd ide színünk eleibe. (Kisbíró el.) De több ember is kell melléje, gyalog és lovas; a gyalogság ijesztsze meg őket, ha már szaladnak, a lovasság fogja el.

Valamennyen. Helyesen!

Öregbíró. Ha meg lesznek fogva, a harangot félre verjük, Hajnalfit is elfogjuk; de ki fogja a lovasságot vezérelni?

Kántor. Ha lovam volna, magam is elszánnám magamat a közjóért.

Valamennyen. Éljen vitéz kántorunk!

Öregbíró. Lovat én adok, egy tapasztalt jószívű paripát, nem lát ugyan, de annál jobb, mert oly könnyen meg nem ijed a lövéstől.

Kántor. Meg is ülöm én, csak tessék többeket is mellém rendelni.

Öregbíró. Meglesz.

Bíróné. Már haza mehetek. (El az ablaktól.)

Öregbíró. Így fog menni, az egész világ csodálja a jó rendtartást és a bölcs tanácsot.

NEGYEDIK JELENÉS.

Kovács, Kisbíró, az Előbbiek.

Kisbíró (előlép, és a kovácsra mutat). Itt a kovácsmester.

Öregbíró. Köszöntöm kendet bajnok ember.

Kovács. Nagy becsület.

Öregbíró. Bizonyos embereket ma el akarunk fogni, kendbe van bizodalunk. Kend vezesse embe-reinket teljes hatalommal, kend legyen vezérök; dicsőség vár kendre, mert ez által megmenti kend az egész országot végső romlástól.

Kovács. Szívesen! ha csak ily csekélység, az meglehet, én tudom hogy szokták.

Öregbíró. De otthon ne hagyja kend az eszét, mert azok furcsa emberek, fegyverrel járnak.

Kovács. Megmutatom ki vagyok; de miről ismerem meg őket?

Öregbíró. Azt magunk se tudjuk, az nincs meg a levélbe; csak a kertek alatt vigyázzon kend, ott megfordúlnak.

Kovács. Értem.

Öregbíró. Hogy bátor legyen kend, hát a helység rovására egy messzely pálinkát megihatik.

Kántor. Aztán nem ártana a képét még feké-tébbre festeni, talán megijednek, azt gondolják, hogy valami kis diabolus. *örög*

Kovács. Csak reám bízzák kentek, tudom én hogy kell.

Öregbíró. Vége a gyűlésnek, kiki elmehet dol-gára. (A tanács el akar menni.) Héj! Hallják kentek! estvére megint gyűlés lesz. (A tanácsbeliek a kis asztalhoz mennek, és rendjében isznak.)

Valamennyen. Éljen a bíró!

Öregbíró. Az igaz volt és marad, az okos embert a világ tiszteli, szinte megindulok annyi becsületen. (A tanácshoz). Isten kentekkel. (A tanács el.)

Kisbíró (a kovácschal a kis asztalhoz megy). A tanács jó torokkal jelent meg, a korsó kiürült.

Kovács. Nem csodálom, a sok beszéd kiszárítja az embert.

Öregbíró (magában). Már holnap ilyenkor az egész világ rólam beszél; majd ha a király meghallja, mily veszedelemben forgott az ország, és én mely okosan mellőztem el azt, magához hivat; én bagó süvegemben, rókaperemes mentémben, és egy veres arany-síkos puruszliban előtte megjelenek, bátran megállok. Ő környűlvéve az ország nagyaitól nékem kegyesen int, így szól hozzám : öregbíró uram! tessék hozzám jönni, csak közelebb! — én lassú lépésekkel eleibe járulok és magamat térdre ereszttem — (Letérdel.)

Kovács. Nézd! nézd a bírót!

Kisbíró. Talán imádkozik?

Öregbíró. Azután így szól : keljen kend fel drága öregbíró uram! én felette meg vagyok kenddel elégedve. Én azzal felkelek. . . . (Felkél.)

Kisbíró. Magába beszél.

Kovács. Úgy szoktak az okos emberek.

Kisbíró. Uram! dolgunk van.

Öregbíró. Ki vagy? hogy mersz háborgatni?

Kisbíró. Menjünk embereket kiharancsolni.

Öregbíró. Úgy! hát jertek. (Kovácshez) Kovácsmester! ha a dolog elsül, komája leszek kendnek.

Kovács. Könyörgök, nincs feleségem. (El mind a hárman.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Szabad táj, jobbra Hajnalfi kertfala végződik, hátul erdő látszik, a nap hanyatlik.

Mili és Rózi (a falon általnéznek).

Mili. Már alkonyodik, jönnek nem sokára.

Rózi. Mely szép az estvély! a szálló nap sugára mely szépen csillámlik a csermelye tükrében.

Mili. Bár elhúynya már!

Rózi. Máskor mindég örömmel vizsgálod a szép kilátást, miért épen ma nem?

Mili. Más kilátás kecsegtet; talán az egyesülés égi boldogsága. Rózi! ma estvére bátyámnak megvallom szerelmemet.

Rózi. Ő oly igen jó, nem fogja hátráltatni. Te szerencsés lélsz; de én —

Mili. És te, miért ne lennél te is szerencsés?

Rózi. A hadnagy gazdag, szabad magával, semmi bal környülállás nem ellenzi egyesülésteket; de én —

Mili. Bízál jó bátyánkban.

Rózi. Károly szegény, árva; jó szive, szerelme minden értéke.

Mili. Oly gazdagság, melynél a szerető szív többet nem kívánhat. Légy nyugott, és reményld a jobbat. — Hallod! zörgés, lépések, talán jönnek már.

HATODIK JELENÉS.

Palkó, az Előbbiek.

Palkó (előlappang, és vizsgálódik). Talán itt találok.

Mili. Ah! a notárius fia, jer szálljunk le, hogy ne láthasson.

Rózi. Mindég alkalmatlankodik. (Visszavonulnak.)

Palkó (egyedül). Ti bús sohajtások! repüljete ama szép kisasszonyokhoz, és hirdessétek ügyefogyott szerelmemet. Te epesztő gyötirelem, zárd fel tömlöczödöt, és ereszd ki érzékeny szívemet, hogy számlálhasson már egyszer gyönyörű órákat.

Ragadj oda melléhez,

Kökény egy pár szeméhez!

Hogy lássa Palkóját,

Szegény imádóját. (Körülnéz.) Valjon hallják-e? ha már ezen meg nem indulnak, hát kétségbe esem. (A kertben nevetés hallik). Ah megszólalsz! hallom ajakodnak isteni zengzetit, a szív ugrándoz ily bájoló hangon. (Elővesz egy sípot, és egy keserves nótát fú.)

Tekints ide édes rózsám!
Csak még egyszer pillants reám! —
Meghallgat szép angyalom,
Immár szavadat hallom.
(Nevetés a kertben.)

HETEDIK JELENÉS.

Kovács, Kisbíró (több emberekkel előjönnek, kinek kasza, kinek villa, ásó van kezében), az Előbbiek.

Kovács. Vigyázz! itt az ellenség.

Palkó (fel a falnak).

Csak még egy hangot, édes jó!

Mert elnyel a koporsó.

Kovács (megragadja). Ki vagy? add meg magadat!

Kisbíró. Vigyázz, pisztoly van nála!

Palkó (megijed). Hé! hé!

Kovács. Meg nem szabadúlsz.

Kisbíró. Készülj a halálra.

Palkó. Kend kisbíró? majd megijesztett kend!

Kovács. Te vagy Palkó? mit keressz itt?

Palkó. Talán meg se mondom.

Kisbíró. Szólj!

Palkó. Itt fújom el búmat.

Kovács. Menj haza, mert itt csata lesz! a párt-
ütőkkel itt megütközünk.

Palkó. Ha megengedi kend, itt maradok.

Kovács. Jer tehát, húzzuk a falhoz magunkat.
(Elvonulnak.)

NYOLCZADIK JELENÉS.

Hadnagy, Károly.

Hadnagy. Eddig szerencsésen eljöttünk.

Károly. Már talán várnak is bennünket.

Hadnagy. A kocsit haza küldöttem! egynehány
nap itt fogunk mulatni.

Károly. Ily szép társaságban szívesen. A pisztoly
nálad van?

Hadnagy. Igen de az inasom maradt el. Héj!
Jakab! Jakab! Nem szól —

KILENCZEDIK JELENÉS.

Mili, Rózi, az Előbbiek.

Mili (a falon keresztül). Pszt! erre vagyunk!

Hadnagy. Mely szózat! Mili! Mili!

Mili. Erre tessék jönni, csak gyorsan, most hallottam a bíraktól, hogy itt csata lesz, valami rossz emberekre várnak.

Károly. Minket az nem illet.

Rózi. Csak által a falon.

Hadnagy. Az inasom elmaradt, azt várom, mert majd mindent elárul.

Mili. Inkább eleibe küldök valakit, csak jöjenek.

Hadnagy. Megyünk már. (A falhoz mennek, akkor kirohan)

TIZEDIK JELENÉS,

A Kovács, Kisbíró, Palkó, több emberek, és az Előbbiek.

Kovács. Megállj pártütő!

Kisbíró. Gonosztévő!

Hadnagy. Kik vagytok?

Kisbíró. A helység emberei.

Kovács. Megfogunk ám!

Hadnagy. Uraim! gondolják meg! én —

Mili. Az istenért! mi ez?

Kovács. Rajta legények! kötözzük meg.

Hadnagy. Vissza! senki ne közelítsen.

Kisbíró. Meg kell lenni.

Palkó. Mely rettentő csata!

Kovács (sürgeti az embereket). No meglesz-e?

Hadnagy. A ki éltét szereti —

Károly. Uraim, mi nem vagyunk —

Kisbíró (hirtelen). Ismerünk!

Hadnagy. Sok lesz tréfának!

Kovács. Akkor lesz tréfa, ha elütik nyakadat!
Rajta legények!

Hadnagy. Én lövök! (Kihúzza pisztolyát.)

Mili. Segítség! segítség!

Kovács. Fogjátok meg! — de ne tartsa erre a pisztolyt, itt emberek állnak.

Hadnagy. Félre! mondom.

Kovács. Előre! mondom.

Hadnagy. Vessz tehát! (A pisztolyokat kilövi.)

Palkó (elesik). Jaj! engem megtalált!

Kisbíró. Komám! menjünk! még itt emberhalál lesz. (Elszaladnak mindnyájan.)

Kovács. Megálljatok. (Elszalad.)

Hadnagy. Hahaha! ezek ám a vitézek!

Károly. Meglőttél valakit?

Hadnagy. Vak töltés volt csak.

Károly. Itt fekszik egy.

Hadnagy. Megijedett.

Mili. Elnek még az urak? csak jöjenek gyorsan.

Hadnagy. Csak az inasom jönné.

Károly. Hallod, megint jönnek.

Mili. Erre! csak erre! (Hadnagy és Károly a falon átugranak a kertbe.)

Palkó (egyedül). Héj! héj! kisbíró! Az embert itt hagyják halva! Mit tegyek? ha felkelek, még egyszer agyon lőnek.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Kovács, Kisbíró, több emberek, és az Előbbi.

Kovács. Az igaz, ugyan fűzfa katonák kentek, mindjárt szaladnak.

Kisbíró. Nem is bolondság itt megállni! (Palkóra mutat.) Lásza kend! ennek megadták. (Palkóhoz megy.) Szegény ember!

Palkó. Kegyelmet édes uram!

Kovács. Palkó, te vagy? eltaláltak?

Palkó. Aligha nem!

Kisbíró. Mid fáj Palkó?

Palkó. Tudja isten! hát kentek élnek még?
(Felkel.) Jaj én már más világról jövök.

Kisbíró. Palkó! szaladj haza, mondd öregbíró uramnak, hogy a csata foly, küldjön segítséget.

Palkó. Sietek. (Elmegy.)

Kisbíró. Ez ugyan meleg nap, mióta kisbíró vagyok, ennyit nem izzadtam.

Kovács (fülel). Fülelj, megint jön valaki.

TIZENKETTÖDIK JELENÉS.

Jakab, az Előbbiek.

Jakab (czifra libériában). Itt emberek vannak, talán látták az uramat.

Kovács. Ragadjuk meg hirtelen.

Jakab. Nem láttak kentek két urat?

Kovács (megragadja). Kezembe van a gonosztevő.

Jakab. Lassan, lassan, mit akarnak kentek?

Kisbíró. Majd meghallod!

Jakab. Én, én — ereszszenek kentek, az uramat keresem.

Kovács. A tömlöczbe vele.

Jakab. Miért? én ártatlan vagyok, az urak rám parancsoltak.

Kisbíró. Rád parancsoltak? (A Kovácshoz.) Komám uram! ez a minster! engem úgy segéljen a minster, majd én szólok vele. (Jakabhoz.) Hát csakugyan erővel hurczolták ide?

Jakab. Igen, rám parancsoltak, el kellett velök jönnöm, soha sem voltam én itt.

Kisbíró. A minster! szinte úgy volt a levélbe; csak nézze kend, uniformis van rajta —

Kovács (az emberekhez). Ereszszétek el.

Kisbíró. Kegyelmes uram! engedjen meg, hogy ezen illetlenség érte, de a gonoszok fel vannak fedezve, meg akarták ölni.

Jakab. Huh! engem megölni, mit mond kend?

Kovács. Valóban nincs máskép, itt Excellentiádat meggyilkolták volna.

Kisbíró. Pedig méreggel ölték volna meg.

Jakab. Hiszen ezek az urak —

Kisbíró. Pártütők! gyilkosok!

Kovács. Gyűjtogatók! az országot fel akarják zavarni.

Kisbíró. Tessék Excellentiádnak velem a bíróhoz jönni, magát kinyúgodni.

Kovács. Itt veszedelmes.

Jakab. De az urak —

Kisbíró. Tessék! tessék! (Elhuzza magával.)

Kovács (az emberekhez). Látjátok emberek, mely álnok a világ! a nagy úr is többször mely kelepczébe eshetik. No csak hogy ezt a jó urat megmenthettük, a többit csak elvégezzük. De ne fussatok mindjárt, tőlem vegyetek példát, megállok én, katona koromba tanultam, most is csak azért szaladtam, mert nem szokás egynek kettő ellen viaskodni. Aztán ha én elvesznék, ki vezetné kenteket? — Lassan! lassan! jönnek megint, tudják kentek mit? köpönyeget vessünk fejükre, hogy ne lássák hová lőnek, értik kendtek.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Kántor, az Előbbiek.

Kántor (höbögve). Jaj! jaj nekem!

Kovács. Ez kántor uram!

Kántor (elősántikál). Jaj! oda vagyok!

Kovács. Mi baja kendnek kántor uram? hiszen lóháton volt kend?

Kántor. Ó mordózom a lovát! mikor levetett az armányos.

Kovács. Éj! éj! be roszkor esett.

Kántor. Az egész derekam ketté tört, ördögök azok a pártütők a bíró uram lovával együtt.

Kovács. Hogy történt?

Kántor. Mikor löttek, megijedt, és kétölnyireelvetett hátáról, aztán kirugott, haza szaladt.

Kovács. Hát az emberei?

Kántor. Azok azt gondolták hogy golyóbis ért, mind a ló után szaladtak.

Kovács. Én jobban viseltem magamat!

Kántor. Hát megvannak?

Kovács. A minister kezünkbe van.

Kántor. Lehetetlen! a minister? hogy néz ki? Szegény úr, tudom örül hogy megszabadult.

Kovács. Alig tudott szólni.

Kántor. Én most kendnél maradok, de csak hátul, mert a derekam nem enged vitézkednem.

Kovács. Neszt hallok! no legények! rejtőzzünk el, aztán egyszerre kirohanunk és elviszszük őket. (Jobbra, balra el.)

Kántor. Csak kilátszik a katona ember. (El.)

TIZENNEGYEDIK JELENÉS.

Körmösdy, Notárius.

Notárius. Dignetur spectabilis! Itt a kertek alatt mindent meglátunk.

Körmösdy. Notárius uram! én csodálkozom, azaz: alig jövök magamhoz ezen váratlan hírtől. Rebellio az országban! Amice! mely szerencse, hogy azt felfedezték!

Notárius. Az ember tudja kötelességét! de az utóbbi procedúrát uram spectabilis uram intézze.

Körmösdy. A dolog sürgetős, azaz: criminalis, itt csak summarie vegyük fel a dolgot, azaz: inquisitiót tartunk.

Notárius. A spectabilis próbált bölcseségében bízunk.

Körmösdy. Megteszem, azaz: szívesen notárius uram, sőt örvendek, azaz: szükséges is volt, hogy ily ponderosus dologban hozzám folyamodtak.

TIZENÖTÖDIK JELENÉS.

Kovács, Kántor, több emberek, és az Előbbiek.

Kovács (kirohan). Ragadd meg őket!

Kántor. Fogd meg!

Körmösdy. Mely violentia, azaz : szemtelenség!

(Mindenikre szűröket vetnek.)

Kovács. Csak el velök! fogd be a szájokat!

Kántor. Győzödelem! (Notárius és Körmösdy elvezettetnek.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Hajnalfi lakása.

Elek, Hadnagy és Károly.

Elek. Mint mondtam, kezemhez nem jött levél.

Hadnagy. Meg nem foghatom! pedig egy ide való embertől küldöttem.

Elek. Rosz kézbe adtad, mert ezek az emberek mind gyűlölnek, a hol lehet ellenkeznek és károsítanak.

Károly. És miért?

Elek. Talán magok sem tudják. Ha én bátyám volnék, régen elköltöztem volna ezen helységről.

Hadnagy. Valakire vigyáznak, mert engem is megtámadtak, bizonyosan félre ismertek, alig tudtam megmenekedni.

Károly. A lövés elijesztette őket.

Elek. Lőttetek reájok? Lesz hát zenebona! csak még a többi barátink is beszökhethnének.

Hadnagy. Az inasomat aligha el nem fogták; kevéssé együgyű, majd nem is tud magán segíteni.

Elek. Sajnálom, ha mulatságunk semmivé lenne.

Hadnagy. Nem reménylem.

Elek. És a sok tanulás, dolgozás hiába esnék! Én húgaimmal el vagyok készülve.

Károly. Ha gyenge mesterségünk meg nem csal, a darab jól fog menni.

Hadnagy. Hiszen a kritika igen kegyes lesz, mint-hogy első mutatványunk.

Elek. A bátyám örvideni fog, mert nagy kedvelője a theátrumnak, s mindég az volt kívánsága, hogy honi nyelven láthasson valamit.

Károly. Csak azok az emberek zűrzavart ne tennének.

Hadnagy. Ha az inasomat elfogták, már csak náluk hagyom, míg elvégeztük a játékot, nehogy Hajnalfi megtudja ittlétünket.

MÁSODIK JELENÉS.

Mili, az Előbbiek.

Mili. Örvendek urak!

Hadnagy. Mili! im én szavamat megtartám, most rajtad lesz a sor!

Mili. Bátyám engedelmével beteljesedik legszebb kívánságom, nem titkolom tovább szerelmemet.

Károly. Hol marad Rózi?

Mili. Bátyáinkra vigyáz.

Hadnagy. Barátom Elek! ezen nap engem igen szerencsésé tehet, számot tartok barátságodra.

Elek. Húgom szerencséje az enyém is.

Mili. Kedves bátyám!

Károly. Szerencsés! bár én is ezt mondhatnám! én még messze vagyok célomtól.

HARMADIK JELENÉS.

Rózi, az Előbbiek.

Rózi (sietve). A bácsi jön.

Elek. Most menjetek a szobába, hogy itt ne találjon.

Hadnagy. Öltözködnünk is kell.

Elek. Minden készen áll, fél óra múlva kezdődik a játék.

Mili. A bátyánkat hallom; távozzatok.

Károly (Milihez). Nyitva a szoba?

Mili. Itt a kulcs (kulcsot ad neki).

Károly (Rózihoz). Soká ne késsenek.

Rózi. Jövünk mindjárt.

Elek. Jön már; ezen a szobán keresztül siessetek a nagy szobába. (Károly és Hadnagy el a mellékajtón.)

NEGYESEDIK JELENÉS.

Hajnalfi, Elek, Mili és Rózi.

Hajnalfi. Mely sokat vártam ezen naptól és senki sem jön! A mai estvét szíves barátok közt gondolám tölteni; és magunk maradtunk. Gyermek! Ti sem tudtatok hát szert tenni vendégre?

Elek. Még nekem van reményem.

Hajnalfi. Már nyolczra jár az óra, pedig még ebédre vártam barátimat. Általában tik is nekem ma oly különöseknék tetszetek, mintha valami titkot rejtétek előttem.

Mili. Édes bátyám!

Hajnalfi. A bírák is egész nap gyűléskednek! a nép a helység házához toldul, és már két órája, hogy több emberek mindenféle szerszámokkal kertem alatt lappangnak.

Elek. Talán valami haramiát üldöznek.

Hajnalfi. Előbb egy asszony jött udvaromba nagy sietséggel, azt javasolja hogy szökjem el, mint hogy a pártütés kitudódott.

Elek. Mit? pártütés?

Hajnalfi. Én eligazítottam; de valami van a dolog-

ban, mert előbb vittek két embert kötözve a tanács-házhoz. Kertem végébe fogták el őket.

Elek (félre). Ha barátink volnának! (Hajnalfihoz) Nem hallotta őket beszélni bátyám?

Hajnalfi. Nem vehettem ki a sötétben kik lehetek, valami rossz emberek. De többi között, Mili, adj számot, te előbb hazudtál; miért mondtad hogy a lakatos meghalt? előbb láttam nagy kalapáccsal a haramiákra menni.

Rózi (félre). Megtudta!

Mili. Édes bácsi —

Hajnalfi. Mili! még ezt nálad nem tapasztaltam.

Mili. Tudom meg fogja bocsátani azt az ártatlan hazugságot, ha okát megérti.

Hajnalfi. Nem elegendő semmi ok arra —

Elek (Milihez félre). Menj öltözni, mindjárt lesz jelenésed.

Mili (titkon). Szököm mindjárt! (El akar illantani.)

Hajnalfi. Hová indulsz Mili?

Mili. Én? kinézek, igen, ha nem jön-e valaki?

Hajnalfi. Csak maradj! (Az óra nyolczat üt.)

Mili. Nyolcz az óra, édes bacs! a konyhában van dolgom.

Hajnalfi. Igazat szólasz? miért vagy oly nyug-hatatlan?

Mili (szorúltságban). Ó édes bátyám! ne kérdezze, mert hazudnom kellene; inkább engedjen menni, mindjárt mindent megtud. (El.)

Elek. Egy szép kérésünk van.

Hajnalfi. Szólj! ha tehetségemben áll —

Elek. Egy kis fertály óra múlva valamit fog látni uram bátyám, jó szívvel vegye.

Mili (sietve visszajön, Elekhez titkon). Itt vannak a többiek, már a szobában öltözködnek!

Elek. Hát siess. (Mili el.)

Hajnalfi. Mit jelent ez a suttogás?

Elek (Hajnalfit megöleli, örömmel). Kedves bátyám! mindjárt megtudja.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Inas, az Előbbiek.

Inas. Uram, a bírák erővel be akarnak jönni, már a kaput feszegetik. (Harangozás hallik.)

Hajnalfi. Mi az, házamba erővel?

Rózi. Nagy isten! a harangot félreverik, talán tűz van.

Hajnalfi. Mindjárt megnézem. (Ki akar menni.)

HATODIK JELENÉS.

Kisbíró (több emberekkel), az Előbbiek.

Kisbíró. Megállj pártütő! gonosztévő! gyilkos!

Hajnalfi. Uram!

Kisbíró. Jer velem a tömlöczbe, békóba, halálba. Elek. Hogy mer kend az én bátyámnak —

Hajnalfi (Elekhez). Légy békén fiam. (A kisbíróhoz.) Mit akarnak kentek?

Kisbíró. A vétkest büntetni.

Rózi. Az istenért, mit vétett bátyánk?

Kisbíró. Ne mulassunk; a tanácsházba velem! tudunk ám mindent.

Hajnalfi. Mit tegyek!

Kisbíró. Csak minden halasztás nélkül, másképp erőszakoskodunk.

Hajnalfi. Menjünk tehát!

Kisbíró. Valamennyen.

Hajnalfi. Gondolja meg kend, én —

Kisbíró. Én nem szoktam gondolni, csak menjünk.

Hajnalfi. Sokat elnéztem már, de ezt nem szenvedem. Jertek kedvesim! — Ezért kentek megadóznak, fogadom.

Kisbíró. Én nem szoktam fogadni, csak menjünk. (El mindnyájan.)

HETEDIK JELENÉS.

Tanácsszoba megvilágosítva.

Körmösdy, Öregbíró, Notárius, több Tanácsbéliék.

Öregbíró. Ezerszer engedelmet kérek, tekintetes uram, ezen balesetért; de a setétség, a nagy tűz, csata, harcz, hazaszeretet — aztán a tudatlan kovács —

Körmösdy. Nem haragszom, azaz : már megtörtént.

Öregbíró. De ha a kovács elvégezte kötelességét, tüstént kalodába záratom.

Notárius. Ad animam az emberrel így bánni! minden csontom fáj —

Öregbíró. Véletlen történt; vigasztalja magát komám uram, nem az utolsó notárius a kit megkötözték; nemde tekintetes uram! derekabb embereken is megtörtént az már —

Körmösdy. Megbocsátok, azaz : nincs idő most ily gyermekségről consultálni.

Notárius. Az mind igaz; de azért adott az isten az embernek két fület, hogy lássa kit fog el! az embert így kínozni!

Öregbíró. Ej! ej! komám uram de engesztelhetetlen! ilyenkor az embernek sokat át kell nézni.

Körmösdy. Tehát minden rendben vagyon?

Öregbíró. Igen! kinn a kovácsmester hajhászsza a pártütőket, Hajnalfi uramért pedig a kisbíró, küldöttem.

Körmösdy. Nagy dicsőségére válik a helységnek, azaz : a tanácsnak, hogy vigyázások által megmentették országunkat a polgári háborútól.

Öregbíró. Már az igaz, nem szoktam dicsekedni, de sokat tettem.

Körmösdy. Mint értém, a minister is jelen van, azaz megmentették?

Öregbíró. Szolgálatjára!

Körmösdy. Alig várom, hogy tisztelhessem ő Excellentiáját, azaz : övéle ezen dologról értekezhessem.

Öregbíró. Házamban van, a mint észrevettem, ő Excellentiájának igen jó appetitusa vagy, mert hamarjában tizenkét gombóczt és ugyan annyi pohár ó bort a hasába nyomott, azonfelül még egy kappant is emlegetni méltóztatott.

Körmösdy. Sine dubio megkoplaltatták, azaz : ijedségébe nem tudott enni.

Öregbíró. Bölcsen szól tekintetes uram! de ez a levél nálam — most mit tegyünk vele?

Körmösdy. Corpus delicti, azaz : a vallatásra szolgáló documentum.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Kisbíró, az Előbbiek.

Kisbíró. Hozom őket, az eszterhaj alatt állanak!

Öregbíró. Jól van. (Körmösdyhez.) Tekintetes uram! ha tetszik, hát fogjunk hozzá. Kit parancsol először színe eleibe hozatni?

Körmösdy. Az orgazdát, azaz : Hajnalfi uramat.

Öregbíró. Hallja kend kisbíró! Hajnalfi uramat. (Kisbíró el. Körmösdyhez.) Tekintetes uram! tessék előülni, valami szépet mondani, mert a tanács hozzá van szokva az ékesszóláshoz. (Leülnek mindnyájan.)

Körmösdy. Országunk javára célzó gyülekezet, azaz érdeemes tanács —

Öregbíró. Kérem! kérem! egy szót csak. (A tanácshoz.) Aztán ha tekintetes úr valami szépet szól, hát lármázzanak kentek.

Notárius. A deák terminusokat majd én magyarázom.

Öregbíró. Most csendesség! hallgatás! vigyázás!

Körmösdy. Ezen hív helységben egy hallatlan gonoszság szövődött, azaz : pártütés —

KILENCZEDIK JELENÉS.

Kántor, az Előbbiek.

Kántor (sietve). A seregnek hía van, instálom én is tanács vagyok.

Körmösdy. Az embert minden untalan interrumpálják.

Notárius. Ugy-e nem értik kentek? interrumpálni annyit tesz, mint az embert turbálni.

Kántor. Ki kérdezte kendet?

Öregbíró. Csitt! kántor uram! csendesség, tovább tessék tekintetes uram!

Körmösdy. De szerencsénkre ezen fertelmes igyekezet napvilágra jött, azaz : ez a levél mindent elárult, a pártütők megfogva, már csak az executió hibázik. De mindazonáltal a törvényes formalitást —

Valamennyien. Éljen éljen a formalitás!

Notárius. Lassan! most nem kellett volna kiáltozni.

Körmösdy. Megtartani szükséges, azaz : az exámenhez kapjunk.

Öregbíró. Helyesen!

Körmösdy. Hol az inquisitus? hol a caput conjunctionis, azaz : Hajnalfi uram!

Öregbíró. Az eszterhaj alatt. (Kiált.) Héj kisbíró! be a pártütőkkel.

Körmösdy. Én fogom examinálni, meglássák kentek, mindent kiveszek belőlök, azaz : megvallatom.

TIZEDIK JELENÉS.

Hajnalfi, Kisbíró, az Előbbiek.

Körmösdy. Hajnalfi uram! tudja-e az úr miért áll most mielőttünk?

Hajnalfi. Most akarom hallani, azon szándékkal, hogy ily méltatlan bánásért, törvénytelen erőszakoskodásért elégtételt kívánjak.

Körmösdy. Az úrnak felelni kell, azaz : nem pa-

naszt tenni. Először is kérdelem : hogy híják Hajnalfi uramat? Megálljon az úr, ne feleljen. (Notáriushoz.) Notárius uram! vegyen kalamárist kezébe, és írjon. No most feleljen!

Hajnalfi. Mire feleljek?

Körmösdy. Neve?

Hajnalfi. Hajnalfi László.

Körmösdy. Hallom, gazdag?

Hajnalfi. Annyi van, hogy másra nem szorúlok.

Körmösdy. Miként szerezte?

Hajnalfi. Szerencsés kereskedés által.

Körmösdy. Micsoda leányokat tart házában?

Hajnalfi. Testvérem gyermekeit.

Körmösdy. Miért nem jár templomba?

Hajnalfi. Mert a höbögő kántort eluntam hallgatni, a szomszéd faluba járok.

Kántor. Mordódom! ez megbántás! én híres kántor vagyok, itt a próba. (Énekelni kezd. Öregbíró integet hogy hallgasson.) Szóljon öregbíró uram az egész tanács-csal, hány-szor megrikattam szívreható énekeim által.

Öregbíró. Úgy van, zokogtunk, siránkoztunk.

Körmösdy. Miért nyomja kalapját szemébe?

Hajnalfi. Hogy a sok rossz embert ne lássam, kik ok nélkül károsítanak.

Körmösdy. Kit akart megölni? quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando?

Hajnalfi. Uram! már elég!

Körmösdy. A levélben méregről szólanak, mely apothekában vette?

Hajnalfi. Nem méltó a feleletre.

Körmösdy. Miért csúfolták Kalbnak azaz bornyúnak országunk fő méltóságú marsallját? miért akarnak pisztolyt szegezni mellének?

Hajnalfi. Nem tudom nevessek-e? vagy bosszankodjam.

Körmösdy. Hát ő Excellentiáját a praesidialis ministert miért kényszerítették magokkal jönni?

Hajnalfi. Bocsássanak meg az urak, de ezen kér-

désekben józan észt nem találok, egy szóval megmondom, hogy semmit sem tudok.

Körmösdy. Contumácia, azaz : ne gondolja az úr hogy oly könnyen kiszabadúl.

Öregbíró. Nem bizony, az egész helység vigyáz.

Körmösdy. Mindjárt confrontáljuk a többiekkel, azaz : szorosabb connexiót keresünk. A többi társait hozassa be bíró uram.

Öregbíró. Hej kisbíró! be a többiekkel. (Kisbíró el.)

Körmösdy (Hajnalfihoz). Amice! azaz : nem kívánom kárát, tegyen igaz vallást, az mitigálni fogja büntetését, mert e dolog fontos, azaz : életével játszik.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Elek, Mili, Rózi, Hadnagy mint major öltözve, Károly mint minister, első Vendég mint marsall Kalb, második mint muzsikus Müller, Kisbíró, Kovács, és az Előbbiek.

Hajnalfi. Mit látok?

Kovács. Érdemes gyülekezet! ezt a négy pártütőt én fogtam el, egy szobában öltöztek, hogy az ajtót rájuk törtem. Védelmezték magokat, és nagy viadal által, melyben embereim vitézkedtek, hozhattuk el őket.

Hajnalfi. Barátim! nem tudom mit gondoljak —

Körmösdy. A védelem terheli bűnöket. Hallják, azaz : itt már hasztalan minden tagadás; ez a levél mindent elárult, a feltalált fegyverek, a méreg nyilván hirdetik vétkes szándékokat.

Valamennyen. Pártütők! gyilkosok!

Körmösdy. Ki írta ezt a levelet?

Hadnagy. Haha! ez jól megy, hadd nézzem!

Károly. Valóban ez a levél, haha! (Nevet).

Körmösdy. Még nevetnek, azaz : megátalkodva vannak?

Hadnagy (Elekhez). Barátom! ez az a levél, melyet

neked írtam játékunk végett (körülnéz), és ha jól emlékezem, (Kántorra mutat) ennek a becsületes embernek —

Kántor. Instálom! én nem vagyok becsületes, hanem kántor.

Hadnagy. Tehát kántor uramnak adtam azon kérréssel, hogy kezedhez szolgáltassa. A mint látom — hahaha —

Elek. Ez adott okot elfogatásunkra. Édes bátyám! érdemes gyülekezet! tehát én kifejttem a dolgot.

Öregbíró. Nem kell nekünk fejtés.

Notárius. Van általlátásunk.

Kántor. Tanácsok vagyunk.

Körmösdy. Hagyj szóljon, azaz : silentium!

Elek. Minthogy ma bátyámnak nevenapja vagy, tehát öneki kedveskedni, és egy kis mulatságot szerezni akarván, megkértem barátimat, hogy azon halhatatlan Schiller —

Körmösdy. Rogo! azt a familiát nem ismerem, azaz : nem magyar.

Elek. Nem, mert nálunk ily felséges elme ki nem fejlődhetik; már zsengéiben letiporja a komor élet, és a honi nyelvet már nem kedvelő főbbjeinknek foganatlansága miatt ily ember nem teremhet; nem is kellő, mert érdemét méltányolni nem tudjuk.

Hajnalfi. Elég fiam, itt hasztalan beszélsz.

Elek. Így tehát, urak, megkértem barátimat, hogy Schiller szomorújátékát, azon nevezet alatt : „Kabale und Liebe“, melyet én magyarra fordítottam, előadjuk. Kedves bátyám! ezen okból a hátulsó szobát theátrumra fordítottuk . . .

Hajnalfi (megilletődve). Kedves fiam!

Mili. Azért vesztettem el a szoba kulcsát.

Elek. Hogy bátyánk őket meg ne sejdítse, titkoltuk feltételünket.

Hadnagy. Ezen levelet, melyből a böles tanács pártütést gyanított, én írtam, és a személyeket az előadandó játék szerint neveztem.

Elek (a hadnagyra mutat). Itt áll major Walter,

(Károlyra) itt a praesidens, (első vendégre) itt muzsikus Müller, (Milire) itt Luiza, annak leánya, (Rózira) itt Lady Milfort, magam a praesidens secretáriusa.

Öregbíró. De a mérég? a pisztoly?

Elek. A darabban fordulnak elő.

Körmösdy. Nem igaz! csak koholt az egész történet, tudják meg az urak, megdönthetetlen bizonyságunk vagyon ellenök. Ő Excellentiája, a praesidiális minister —

Öregbíró. Itt jön maga.

Körmösdy. Bámuljanak, azaz : rettegjenek.

TIZENKETTÖDIK JELENÉS.

Bíróné, Jakab, az Előbbiek

(Midőn Jakab belép, az egész tanács felkel).

Körmösdy (eleibe megy). Kegyelmes uram! itt állnak szolgálai, tekintsen ide, és tegye semmivé ezen gonosztévőket.

Hadnagy. Haha Jakab! mely nagy polezra léptél, valóban szép minister! hol maradtál?

Jakab. Bocsásson meg hadnagy uram, ezek az emberek erővel a bíróhoz vezettek, eleget küszködtem.

Hadnagy. Az inasom! elmaradott tőlem.

Körmösdy. Mely szemtelenség ő Excellentiájának —

Jakab. Valóban meg kell vallanom, szegény inas vagyok.

Bíróné. Ah! meghalok, még kezet is csókoltam neki.

Jakab. Bíróné asszonyom! köszönöm a jó tartást.

Körmösdy. Hát nincs máskép, azaz : inas kend?

Jakab (a hadnagyra mutat). Itt áll uram.

Körmösdy. Hm! hm! azaz : nem tudom mit tegyek, azaz : a votum elfogyott.

Öregbíró. Tekintetes uram! csak beszélje le őket
(Egymásra néznek bizonytalanul.)

Notárius. Ad animam megjártuk!

Kántor. Úgy van! bakot lőttünk.

Bíróné. Így jár az ember, ha egy okos fej sincs
a helységben.

Notárius. Mely szégyen!

Kántor. Nem annyira szégyen, mint nevetség!

Notárius. Nem annyira nevetség, mint besz-
szűség.

Öregbíró. Ej, ej! de már miért nem pártütők,
hogy legalább az ember becsülettel végezhetne volna
dolgát.

Körmösdy. Öregbíró uram mégis egy keveset
hirtelenkedett, azaz : miért küldött értem —

Kántor. Bíróné asszonyom mind ennek az oka,
miért nyitotta fel a levelet.

Bíróné. A becsületes ember átadja a reá bízott jó-
szágot.

Törvénybíró. Soha míg élek ezt nem hal-
lottam.

Öregbíró. A sok költség, gyertyák, bor, pálinka;
Héj kovács mester, a pálinka árát megadja ám kend.

Kovács. Nem én, hiában nem fáradtam.

Kisbíró. Én valamit mondok : (fontosan.) Talán
jó volna reájok parancsolni, hogy pártütést kezd-
jenek —

Körmösdy. Hallgasson kend, egy bírótól ily taná-
csot hallani!

Kisbíró. Követem, csak kisbíró vagyok.

Körmösdy. Mindjárt sajdítottam, hogy vak láрма
a dolog, azaz : esztelenség, azért siettem, azaz : igaz-
ságot tettem, nehogy az ártatlan szenvedjen.

Notárius. Komám uram! benmaradunk.

Öregbíró. Eh! majd csak valahogyan kivergő-
dünk, minek ment el kend?

Notárius. Minek parancsolta?

Öregbíró. Eh nem szükséges azt mindjárt követni.

Notárius. Ó mikor azok a lovak úgy szaladtak.

Körmösdy. Különösen örülök, hogy szerencsém van ily érdemes urakkal megismerkedni, azaz: Hajnalfi uramnak gratulálni.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Palkó, az Előbbiek.

Palkó (sírva bejön). Ó fájdalom! mit hallok, az a szép kisasszony —

Notárius. Megállj Palkó! ne szólj többet, úgy is rosszul vagyunk.

Hajnalfi. Legyen tehát vége mindennek, én meg-bocsátok.

Bíróné. Az igaz, áldott egy ember az a Hajnalfi uram.

Kántor. Kegyelem néz ki szeméből.

Hajnalfi. Ti kedves barátim, vegyétek köszönetet.

Mili. Édes bátyám!

Hajnalfi (Milihez). A te szívedet keresztüllátom, ámbar nem szóllottál, s én szép reményednek betöltését ígérem. Táblabíró úr és ti szomszédok! jertek házamba, legyetek vendégeim! én mindent elfelejtek a mi köztünk történt; im, békepohárral kinállak benneteket avvala reménynyel, hogy jövődöben békességes, szíves szomszédok fogunk maradni; a mi a költséget illeti, én azt magamra vállalom.

Valamennyen. Helyesen! bölcsen!

Elek. Így tehát szomorújátékunk vígságra fordúlt. (A nézők felé.) Ha egy nyájas pillantatot szerezhettünk, ha édes mosolygás jutalmaz bennünket, megelégszünk: mert a jó kedv legszebb virága a komor életnek.

SZÉCSI MÁRIA,

VAGY

MURÁNYVÁR OSTROMLÁSA.

DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.

(Először adatott Pest városa színházában, május 3. 1820.)

SZEMÉLYEK.

Szécsi Mária, Bethlen István özvegye,

Murányvár asszonya

Wesselényi Ferencz, királyi vezér,
arany sarkantyús vitéz.

Kazai,

Farkas,

Vadászi,

} alvezérek.

Budaházy, Murány kapitánya.

Lénárd, zászlós.

Kádas, Mária biztosa.

Kürti Sándor, nemes.

Lóra, Mária nevelője.

Egy Katona.

Első

Második

} erdélyi katona.

Ákos, parancshordó.

Szolga Murányban.

Királyi és erdélyi had.

A dolog történik 1644-ben.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Királyi tábor.

Kazai, Farkas.

Farkas. Miért szemléled oly hosszan Murány falait, talán kétled bevételét?

Kazai. Azt nem, de könnyű játék sem lesz elfoglalása.

Farkas. Egy ostrom birásához segít, csak a vezér akarja.

Kazai. Látszik, nem ismered e sziklavár állapotját. Én valék benn, minekelőtte Rákoczyval harciba keveredtünk, mint fáradt útag felvettek egykor falai, és Szécsi Györgynek házi barátsága; én tudom mivoltát.

Farkas. Murány is emberi munka, s azért nem dönthetetlen. Tapasztalt vezér lerontja kérkedő falait.

Kazai. Vajha történnék, és ellenkezőt szégyenlve ne kellene vallanunk!

Farkas. Mentől nagyobb s keményebb a veszély, a bajnok szív annál inkább dagad, magasabb vágyakkal telik, és örömmel a szokott próbára kél.

Kazai. A lángifjúság ösztönét követvén, a leendőség határait méri, elméje gyors reptében célját egyedül, nem a vont utat szemléli, melyen ahhoz kell járulni; de a hidegebb életkor félre tett tapasztalásait használja, csendesén indul, és a mennyit elő, annyit hátra is néz.

Farkas. Időt lop a lassú elmélkedés, gyors eltökéletet kíván a hadi szerencse.

Kazai. Itt képtelenség volna; mert a haszon csak

várandó, de a kár bizonyos, ha megveretünk. Gondatlan rohanni veszélybe nem vitézség, nem erkölcs. Ezen várnak természetes helyzetése legnagyobb hatalomnak ellentáll, és iparkodásink hasztalan esnek.

Farkas. Akarat s fáradság öszveszövetkezve mindent meghódítanak.

Kazai. Itt jön vezérünk!

Farkas. Tettiért neki kell felelni; ő végezze a végezendőket.

Kazai. Öt követni a mi törvényünk és kötelességünk.

MÁSODIK JELENÉS.

Wesselényi több katonákkal, az Előbbiek.

Wesselényi. A várt megvizsgáltam, oly erősnek, megvallom, nem gondolám, dolgot ad elfoglalása. Azonban bízom seregem vitézségében, hogy nemes készségét itt is megmutatja, és harcban próbált érdemeit a világnak ujonan hirdeti. Nehéz ugyan munkánk, de a bajnok magasra vágy, mint a tűzláng az ég felé siet! és dicső nevét csak arra függeszti.

Farkas. Vezess! mi követünk, merre a haza és Wesselényi akarja! mert dicsőség gerjede, szerencse integet minden lépéseden.

Kazai. Minden jó rendben van; a sereg parancsodat várja.

Wesselényi. Muráynak dőlni kell, mert kulcsa a magyar felföldnek, ennek este útát nyit több győzelmeknek, és véget szakaszt az ellenség hatalmának, mely ezen vidékre terjedett.

Kazai. Ittlétünk érdemét kiki általlátja, mert békét szerezni meghasonlott hazánknek fő törekedésünk.

Farkas. Mely szabadon fejét újra felemelvén, a régi jó életnek lesz megint lakhelye.

Wesselényi. Murány legyen a próbakő, ennek dőlni kell, hogy nagyobb sikerrel folytathassa nádorunk hadi munkáját, és az ország mentől előbb megtisztuljon

a pártosoktól, kik, míg ezt a sziklavárat birják, nem szűnnek háborgatni bennünket, és vastag falak közé vonulva, minden kitelhető veszélyt készíteni fejünkre.

Farkas. Vadászi jön, s véle egy követ!

Wesselényi. Várva! legalább megtudom ki áll ellenünk, s az őrizetnek mely vitéz parancsol. Érdemetlen ember az csak nem lehet, kire ily fontos dolgot bízának.

Kazai. Murány Szécsi nemzetség örökje, mint halálam; most Szécsi Mária, ama nagy hírű Szécsi Györgynek öregebbik leánya, Bethlen István özvegye, bírja ezen várat.

Wesselényi. Engem fő őrje, nem birtokosa érdekel, a gyenge asszony szenvedő személyét ily állapotban számba sem vehetem; sőt értékét mint lehet kíméljük. Nyilván engedni kellett neki a nagyobb erőnek és az erdélyieket befogadni.

HARMADIK JELENÉS.

Vadászi, Budaházy, az Előbbiek.

Vadászi. Uram vezér!

Wesselényi. Sietve jöttél Vadászi! mi jó válasz készített?

Vadászi. Nem hozok reményt baráti egyezésre, ne várd jobbágyi megtérésöket. Murányban egy rendet és törvényt megvető csoportra találtam, melyet egy gyenge asszony kemény kézzel vezérel, ki neked megvetve háborút izent.

Wesselényi. Asszony, mondd?

Vadászi. Murányi Szécsi Mária.

Wesselényi. És ő mer ily csalárd játékba kapni? (Budaházyhoz.) Szólj követ, kénytetett asszonyod kikelni ellenünk! vagy önkényt tette azt?

Budaházy. Önkényt, mert kénytelenséget nem ismer erős és szabad választáshoz szokott lelke. Ő jóvoltából nyitá meg Rákóczynak várát, és zsoldosinak

menedék helyet adott, kiket is ő most vezérel, és ökvetetlen nekik parancsol. Reménylem, megismered őket.

Wesselényi. Minek a sok szó, és a nem kívánt dicséret?

Farkas. A gyenge csak szavakra, tettekre vágyik az erős.

Budaházy. Azokat szerezni lesz itt alkalom, ha a szív is oly kész, mint a kérkedő száj.

Wesselényi. Pusztá villongás, a dologhoz! Mi a kérésed?

Budaházy. Kérni nem jöttem. Nézd a veres zászlót a vár tornyán lobogni, jele hogy utolsó csepp vérig azt védeni fogjuk.

Wesselényi. Ezt a makacsságot az első harcz megtöri.

Budaházy. Reményled?

Farkas. Míg a vár omladéki a valót nem hirdetik.

Budaházy. Elválik, könnyebb-e tenni vagy mondani.

Wesselényi. Ez végzése asszonyodnak? ezt hirdetni küldött le hozzám?

Budaházy. Egy ajánlást teszek, ha tetszik; az iránt vagyon hatalmam végezni.

Wesselényi. Szólj!

Budaházy. A császár népe közül száz egynehány fogoly tartatik nálunk, vasas németek, többnyire Buchheim generális ezredéből; ha szándékozolna kiváltani azokat?

Wesselényi. Arra nincs parancsom; azonban a főhadi tanácsnál kérdést teszek. Addig is, hiszem, az emberiséget meg nem sértitek.

Budaházy. A fegyveres néppel szoktunk mi harczolni, de nem vagyunk alacson poroszlók.

Wesselényi. Mondd asszonyodnak, hogy kímélje a rokon vért, nyissa meg kapuit.

Budaházy. Azt nem cselekszi.

Wesselényi. Ne várjon ostromot, különben élve

el nem hagyja várát, sem neme, sem életkora választást nem teszen; ő mint a vár birtokosa —

Budaházy. Nem árt a dorgálás fegyveres kéznek; azon felül meggondolá tettét.

Wesselényi. Ha a szerencse szolgál, drágán megadja elfajultsága bérét.

Budaházy. Mi harczolunk, bármi következik; ki halni nem tanult, adja meg magát s csókolja rablánczát.

Wesselényi. Téged személyesen megkinállak teljes bocsánattal; távozzál a pártütőktől, és térj vissza az igaz dologhoz.

Budaházy. Kinek hűséget esküvém, annak szolgálók.

Wesselényi. Mint polgár első esküvéseidet már azzal megszegted, hogy elpártoltál törvényes királyodtól. Ki egyszer vétkezni nem pirul, annak többször is vétkezni nem nehéz.

Budaházy. Mint Szécsi Mária követje állok előtted; nem hozzád illik bírálni tettemet.

Farkas. Nem díszes asszonyt szolgálni, a gyenge kormányt, szólj, miként türheted?

Budaházy. A harcz után nevezd őt gyengének.

Wesselényi. Engedj a józan tanácsnak, még egyszer intelek.

Budaházy. Már hallám, légy boldog. (El.)

Wesselényi. Ha Szécsi Máriának mind ily kemény emberei vagynak, akkor vitézül kell harczolnunk. Barátim! vérző szívvvel kezdek az ostromhoz.

Kazai. Sok népet is megemészt a meredek szikla, egyedül éhség hódíthatja meg Murányt.

Farkas. Ostromot javaslok, a hosszú várakozás félelmet jelent, és az ellenség bizodalmát neveli.

Vadászi. Én Farkassal tartok, míg a környülállás más lehetőséget nem szül.

Wesselényi. A vigyázat legyen addig fő szempontunk, míg az idő meghatározza, miteendők legyünk.

NEGYEDIK JELENÉS.

Ákos, Katona, az Előbbiek.

Ákos. Itt áll vezérem! (El.)

Kazai. A nagy táborból —

Wesselényi (a katonához). Mi jó hírt hozsz?

Katona. Eszterházy Miklós nádorispán ezen levelet küldi szives köszöntésével. (A levelet általadja.)

Kazai. Hol hagyta a nádort? hol táboroz népével?

Katona. Egy része a nagy seregnek Liptó felé vonult, a nádor egy osztálylyal Füleknél táboroz; de gondolom ő is eddig hátrább költözködött.

Farkas. Elő talán, azt akarád mondani.

Katona. Nem úgy uram! Buchheim generális az erdélyiektől megveretvén, a nyert földet ismét elvesztette, ez okból nádorunk is kénytelen volt visszavonulni. Hiszem a levélben fel lesz jegyezve.

Vadászi. Földi! nem kedves újságod.

Katona. Az a katona sorsa, hogy a jót rosztat egyiránt szenvedje. A győzödelmes hír nekem is kellemetesebb lett volna; hasztalan, a szolgálat választást nem teszen.

Kazai. Wesselényinek nem tetszik az újság, homloka borúl.

Farkas. A veszteség oly nagy nem lehet, hogy a vitézség azt ki ne pótlaná.

Wesselényi. Barátim! dolgaink nem igen jól állnak; az ellenség győzött, a nagy sereg minden felől nyomatik. Így tehát nekünk kell munkálkodni, ezt óhajtja nádorunk, és Murány bevétele bármely áldozattal ajánlja, hogy seregével erős pontot nyerhessen, és az ellenség előmentét gátolhassa. Már így az ostrom elkerülhetetlen.

Farkas. Parancsolj! mi készen állunk.

Wesselényi. Vadászi! a pattantyúsokat állítsd fel rendelt helyökre, tüstént kezdjenek tüzelni; nehéz ágyúkkal rést, utat törjenek. (Vadászi el.) Farkas! neked

alkalmat nyujtok ma szokott vitézségedet kimutatni, a könnyü gyalogsággal te fogod az ostromot kezdeni, menj a sereghez és szép tettekkel örökítsd nevedet.

Farkas. A csatában tégy ítéletet, meg tudok-e felelni bizodalmadnak. (El.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Ákos jő, Wesselényi, Kazai.

Ákos. Uram vezér! a külső örök egy embert fogtak el, ki a csalitos között bolyongván, a várba akara szökni; neked kíván igaz vallást tenni. Mit parancsolsz?

Kazai. Talán kémlelni jött.

Ákos. Úgy látszik.

Wesselényi. Vezesd előmbe. (Ákos el. Kazaihoz fordul.) Minthogy a lovasság ezen sziklavárnál sikerrel nem dolgozhatik, a könnyü huszárok szálljanak le, és gyalog harcöljanak; vasasaink maradjanak a tábor őrzére. (Kazai el. A katonához.) Te, míg az ostrom tart, nyugodd ki útadat, vígy aztán a történteokról hírt a nádornak.

Katona. Nem vezér! engedj részt vennem a harcban; ily állapotban egy kar is sokat teszen. Ha el talál-nék csni, hírmondónak talál-sz elég embert.

Wesselényi. Maradj nálam.

Katona. Aczél most a karom. (El.)

Wesselényi (egyedül). Egy asszony áll tehát előttem, s ezzel lépjek fel a sorompóba, s férfiúi erőmet azon mutassam? Kelletlen harc! melyben veszteni, de nyerni nem lehet. Ha győzők, diadalt nem tesz rá a világ, mert csak vízonti erő szerez dicsőséget; ha vesztek, füstbe megyen akkor legszebb tökéletem, és szerzett hírem nevem a porba tipratik. Valóban a szerencse levonni látszik rólam áldó kezét, hogy érdemem kockáját ily síkos helyre veti.

HATODIK JELENÉS.

Vesselényi. Kádas strázsa közt, és Ákos.

Ákos. Itt a kém! ezen írást találtuk nála.

Wesselényi (az írást átfutja, s Kádashoz fordul). Ki vagy?

Kádas. Békét szerető fegyvertelen ember.

Wesselényi. Ki küldi ezt a levelet Murányba? mit kémleltél? és kinek javára? Ember! tudd meg, a kémnek halál bére.

Kádas. Nem vagyok kém, nem értek én a háború véres játékához, az alkotó természet csendes munkálkodásait lesem, szántok, vetek, aratok, de fegyvert forgatni nem tudok, és a földi nagyok csatái engemet nem érdekelnek.

Wesselényi. Kinél szolgálsz?

Kádas. Szécsi Máriának mezei gazdája vagyok, az ő dolgában jártam el. Ezen levél nem hadi rajzolat, hanem barátságos írás Kürti Ferencznétől, asszonyom barátnéjától.

Wesselényi (félre). Engem nem illet. (Kádashoz.) De ha nem úgy van!

Kádas. Életemet teszem az igazságra, olvasd el.

Wesselényi. (Ákoshoz titkon szól, az elmegyén a strázsaival. Kádashoz.) Te biztos vagy Máriának, ismertess meg vele: hogy jön az, hogy ő fegyver között él, és férfiút illető munkában fáradoz?

Kádas. Ez a nagy lelkű asszony Szécsi Györgynek, ama világ-csodálta vitéznek leánya. Atyjának nagy tulajdoni reá is szállottak, és a természet szinte hibázni látszott, mindön ily magas lelket egy asszonyi testbe zára, mintha nem akarta volna, hogy e bajnoki törzsök közönséges szülő asszonynyal végződjék. Bátorság, eltökéltség, dönthetetlen hívség és forró szabadságkiváns: ezen erkölcsök díszesítik őt.

Wesselényi. Nemes tulajdonok, tovább.

Kádas. Kifejtőzvé a gyermekség korából, mind-

járt kitündöklött belőle az erős lélek, mely őt különböztette nemétől; és sem dorgálás, sem hosszú fogság nem vehette arra, hogy kezét egy nem kedvelt férfiúnak nyújtsa, hanem atyjának buzgó kérése, egy embernek, ki soha kérni nem szokott. Bethlen István volt, kit atya választott.

Wesselényi. Most özvegy, Murányban kormányoz, azt tudom.

Kádas. Az erdélyi fejedelem megveretvén a király népétől, nála menstéget keresett, és részére vonta Máriát; ez befogadta zsoldosít, de a kormányt kezében tartá, és azt lelkesen vezetni tudja. Ércz sisak fején, súlyos kard oldalán, melle vas pánczél alá szorítva: így jelenik meg katonái közt, szép és rettentő, mint egy istenné hajdani időkből, a félénk szivekben is bátorságot gerjeszt, s tűzszavaival, bájtekinetével a közleket is magas tettekre ingerli.

Wesselényi. Külső életét rajzolás, de belső mi-voltát mutasd szememnek.

Kádas. Magában él, szíve csendes titkait senkivel sem közli, különben jó, és házának malasztja.

Wesselényi. Nem tudta még ezt a ritka szívet senki meghódítani?

Kádas. Nem még. Egy nemes ifjú, Kürti Sándor, ezen levél irónéjának fia, epedni látszik érette, de ezen tárgyra, úgy vélem, meghidegült szíve, vagy nagyobb érdemeket keres. Fegyverzörgés, hadi multságok inkább kedveltetik, mint a szerelem bájgerjedelmi.

Wesselényi (felhevülve). Ily felséges teremtest engedj találnom, örök végzet! és vígan belépek azon frígybe, melyet mindeddig kerültem. Az arany szabadság édes álmait felejtve, szebb valóra számolok, azokat lerakom ily nemes hölgy ölébe, és vele szövetekezve, nevemet a csillagokra tűzöm.

Kádas. Most tudod ki vagyok, bocsáss el.

Wesselényi. Míg a vár sorsa változik, nálam kell maradnod, ezen levelet magam kívánnám általadni Murányban — Hah! harsog már a tároगतó, sereg közel-

get, a véres munka nemsokára kezdődik. Menj be sátoromba, élj kényed szerint! Murálynak este téged szabaddá tesz.

Kádas. Miként parancsolod, te vagy a hatalmas. (Be a sátorba.)

Wesselényi (egyedül). Most kedvezz, jó szerencse! hogy meghódoljon ritka ellenségem, és az a szép bajnokné váltig meggyőzve karjaimba dőljön. Mely mirigy tűz tenyészik keblemben! egy álnok rémzet hozzá késztet, s ismét visszatartóztat.

HETEDIK JELENÉS.

Wesselényi, Kazai, Farkas, Vadászi, Ákos, Katonaság.

Kazai. Itt állnak vitézid, készek követni a harczba.

Wesselényi. A közjó híveitől megint véradót kíván, azért vitézségtekbe bízván ostromot rendeltem, eltökélve véletek a nap terhét osztani. Nagy a veszély, de szebb s nagyobb az örök dicsőség, mely a vitézt életeti, koszorúzza.

Farkas. Egy a bajnoknak az élet, a halál, ha őt a haza kiáltja harcra.

Vadászi. Hol dicsőséget szerezhetsz nevének, drága nemzetének.

Wesselényi. Örömmel hallom lángító készségteket; nem is vártam mást ily férfiakról, kik nagy eleiknek magas tulajdonit mellökben éltetik, és a hazának javát méltányolni tudják. Magyarok! kövessetek tehát! s Murány erős falait rengesse meg vitéz karotok. (Ágyúzás hallatik.) Hah! zúgnak már ágyúink, röcsögnek Murányvár falai! rajta tehát! (Kardot húz.) Az ostromot kezdjük, engem kövessetek! minek az ágyúk hasztalan morgása; kard kardnak, mell mellnek, az a bajnok szokása. (El, a sereg utána, hadi muzsika és csatakiáltás közt a kárpit lefordul.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Wesselényi sátora.

Wesselényi (egyedül). Meggyőzötve, megveretve! Most, midőn a világ leginkább reám figyelmez, s hazám java győzödelmemet leginkább kívánta. Átkozott szerencse! csak azért nyitád meg csalfa mosolygással a dicsőség templomát, hogy annál mélyebben temethess, váratlan estemet csalárdul gúnyoljad, és egy asszony által híremet setét homályba dönthessed? Ha egy bajnok vitéz nagyobb tehetséggel előzve letépte volna a borostyánt fejmről, békén túrném — emberi sors! De gyenge aszszony által tipratni, megszégyeníttetni, az ellen borzad valóm. Még is, nem akarva tisztelem szép ellenségemet, és egy titkos érzés szorosban szívemhez csatolja! csendes kíváнат tenyészik mellemben, és bájos unszolással hálójába vonson — kezem kiejti a kardot, és ölelésre hajol. (Gondolkodik.) Őt látnom kell, de hogy? — — így, így fog menni.

MÁSODIK JELENÉS.

Kazai, Wesselényi.

Kazai. Parancsodat hiven elvégeztük, a holtak eltemetve, a sebes katonaság hátra küldve, minden a régi rendben vagyon. Ha szabad kérdezni, mit fogsz cselekedni?

Wesselényi. Barátom! egy gondolat ötlött fejembe, melynek teljesítése szép reménynyel kecsegtet; magam felmegyek Murányba.

Kazai. Te, mint vezér? veszedelmes feltétel, életed ne tedd ki hasztalan.

Wesselényi. Mint alvezér megyek fel; leeresztett sisak, közönséges ruha ismeretlenné tesznek.

Kazai. És ha elárultatol?

Wesselényi. Kétlem; de legyen úgy, bízik Szécsi Máriában, hogy hatalmát használni nem fogja.

Kazai. A hasznos alkalom könnyen megszédíti a legnagyobb erkölcsöt — Uram —

Wesselényi. Őt látnom kell, véle szólnom; bármely áldozattal őt részemre vonnom! talán még oly szerencsés lehetek visszaadnom hazájának, talán megnyílt szemekkel visszatér az igaz dologhoz, s boldogító létét szebb célra szenteli.

HARMADIK JELENÉS.

Kádas, az Előbbiek.

Kádas. Uram! bocsáss meg, hogy adott szavadra emlékeztetlek.

Wesselényi (félre). Még ezt is! (Kádashoz.) Tudom tudom; de bizonyos környülállások szavamat megszegni kényszerítettek, még rövid időt nálam kell töltened, azonban a levél kézhez jut. Maradj nálam, hiszem semmi nem hibázik.

Kádas. Nem, de ha valahol kényszerítem mulatni, legyen bár arannyal tetézve, mégis rabnak tartom magamat; legyen bár a békó vas avagy arany, csak egyformán nyom az, különben —

Wesselényi. Szólj bátran! kedvelem a kinyílt embert.

Kádas. Különben megnyugszom, minthogy aszszonyom vitézsége okozza ittlétemet. Bocsánatot, vezér! (El.)

Wesselényi. Ez is megaláz.

Kazai. Légy nyugodt, nem tartandó szerencse bélyegzi a nagy vezért, de a bal esetben is fentartott mér-

sék és erő, mely hamvából felemelkedve tisztán a világ előtt áll és az irigység rágalmi töre lesikamlik melléről.

Wesselényi. Nem személyes ragyogtatás, de hazám lángoló szeretete óhajtata velem győzödelmet, hogy megszűnjön a polgári háború, és szebb idő derüljön hazánk felhős egén.

NEGYEDIK JELENÉS.

Farkas, Vadászi, az Előbbiek.

Farkas. Vezér! rendeléseidet várjuk!

Vadászi. A sereg legjobb akarattal kész új osztrómra.

Wesselényi. Már attól el kell állnunk, erőltetni a dolgot nem lehet.

Farkas. Mirajtunk nem mult, kötelességünket híven megtettük; de a bátor védelem, és e sziklaerősség több próbát kívánnak.

Wesselényi. Ámbár siker nélkül maradt iparkodásunk, de még is az igaz vitézség fentartja érdemét. Farkas! osztályoddal emberül viselted magadat; vedd köszönetemet, és azon ígéretet, hogy jutalmadat felsőbb helyen eszközölni fogom.

Farkas. Legszebb jutalmam, ha csekély tettem figyelmedet magára vonhatta: a haza, nem jutalomkiadás adott fegyvert kezembe.

Wesselényi. Megsebesedtél?

Farkas. Bal kéz csak uram! a jobb még ép.

Wesselényi. Ha tetszik, hadd el a tábort, keress nyugodalmasabb helyet.

Farkas. Jobb a sebnek a tábori levegő, nem is fáj úgy, ha látom hol kaptam; csekélység, meggyógyul mire erő kell.

Wesselényi. Már addig, míg az idő más alkalmat termend, meg kell elégednünk a körülvigyázattal. Most menjetek barátim! a sereg nyugodhatik, mert nagy volt a mai fáradság; én az alatt nádorunkat sorsunkról tudósítom. (Farkas, Vadászi el. Kazaihoz fordul.) Rendelj há-

rom biztos embert, kik engem Murányba kísérnek, és légy helytartóm, míg visszatérhetek. (Kazai el. Egyedül.) Ha Mária az, melynek őt képzelem, melynek ez a szív rajzolja, akkor nyisd meg öledet bájos szerelem, és fogadd el a meghódoltnak első áldozatját; akkor szállj alá mennyei egyesség, és a háboru mord dühét szent béke váltsa fel. (El.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Murány piacza.

S á n d o r (egyedül).

Sándor. Ily közel lenni, őt minden nap látni, csodálni, szerelemre lobbanni, azt fojtogatni, takarni, ez nehéz. Még is kedves, mert bájos körében élhetek, s édes méreg élteti szívemet. De mint lesz mind ennek vége? mit állíthatok nagy érdemei elé? hiv szerelmem azt be nem tölti soha; dicsőség, méltóság nagyság — ezek ösztöni, ezek vezérlik. Félre tehát csalfa remény! vonulj vissza a képzelet tündér országába, míg az idő s csendes fájdalom megérlelhet.

HATODIK JELENÉS.

Lóra, Sándor.

Lóra. Ily gondolkodva?

Sándor. Csak gondolat —

Lóra. S nem öröndetes mint látom. Mi történhetett, hogy ezt a vig homlokot bús felleg borítja?

Sándor. Ittlétem kedvetlenít, nagy tömlöcz előtttem ezen vár, mert lekötve minden érzeményim, szárnyra nem kelhetnek. Hol férfiúnak tartom magamat, ott gyermekké alacsonitnak.

Lóra. Talán az élesebb tekintet behatván belsődbe, más pontbúl szemléli elmédnek látványát?

Sándor. Vagy egy ellenséges érzés méltatlan tapossa a szívet, mely nem akarva hevül érette.

Lóra. Ifjú! ne légy igazságtalan! Mária mint ön-nön fiát szeret és javadat óhajtja.

Sándor. Még is, hol lehet, megaláz, csak előbb az ostrom alatt mint gyermekkel bánt velem, minthogy nem engedett részt vennem a harczban, és hidegen el-küldött maga mellől.

Lóra. Hogy gondatlan hevülésed kárt ne okozzon!

Sándor. Mindenhol hideg kebelre találok. Látom, te is kárhoztatod szerelmemet.

Lóra. Mert a tapasztalás a köz élet titkait jobban általlátja. Sándor! téged Mária nevelt, anyai szorgalmát ily emésztő indulattal meg nem hálálod, hanem légy hozzá hasonló.

Sándor. Könnyű a meghidegült vérnek a szív érzését fontolni, nem érzi hatalmát.

Lóra. Minden gyengeség talál mentséget; az ifjuság tulajdona gondatlan hevülni, a tárgy illendőségét nem szokta vizsgálni, csak fogékony érzetek álmait nyomozza. Szerelmed csalóka láng, melyet a ritkaság gyújtott.

Sándor. A tárgy méltó, és tartandó tökélet nemesíti érzésemet.

Lóra. Méltó egy megérett elmének, az indulatnak elévül nem sokára. Az idő különbsége egyesülést köztetek soha nem szenved.

Sándor. Nagy léleknek nem árthat az idő, mert ékes pompában tündöklük mindenkor.

Lóra. Képzelet alkotmányát a valóság hamar lerontja. Ó ifjú! a legjobb ember, a legnemesebb szív sem tagadhatja mindenkor meg porszármazását. Felejtsd el a bálványt, melynek hasztalan bókolsz.

Sándor. Ki ne érezzen annyi tökéletességnél?

Lóra. Az égiek ecsetével fest az első szerelem, de gyorsan homályos színre borúl, ha az ész nem kölcsönözi világát. Ifjú, tanulj előbb férfiú lenni Máriától, és azután táplálj szerelmet; mert tudd meg, a magas tölgy soha le nem hajlik a zsenge bokorhoz.

Sándor. Elesek szavaid.

Lóra. Nem megbántás értelmök; de tanuld gátolni tűzindulatodat, és utóbb mosolygod édes csalódásod.

HETEDIK JELENÉS.

Budaházy, és az Előbbiek.

Budaházy. Már a szabadban vagytok? csak nem rég, midőn a fegyverek ropogtak, vastag falak között rejtőztetek.

Lóra. Ment gyenge nemem, Sándort ifjusága.

Sándor. Nem úgy Lóra! bátorság illik az ifjuhoz; mély fájdalommal engedtem Máriának, hogy elküldött.

Budaházy. Falak közé szorítva harcolni nincs kedvem; az ily győzelem nem is kedveltető. Künn, künn a szabadban, künn a mezőkön, hol a bajnoknak alkalma van magát kimutatni, ott kívánatos a harcz.

Lóra. Harczot említesz mindenkor! nem volna az életnek annál szebb kelleme? Véres mulatság a háboru játéka, többet ér annál a béke malasztja, mert az ember nemesebb alkotását az inkább hirdeti.

Budaházy. A férfiú vágya különböz nemednek csendes ösztönétől; ez magában él, annak létét a dicsőség intézi. (Zaj.)

Lóra. Mit jelent ez?

Budaházy. A katonák jönnek asszonyunk rendelésére.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Lénárd, Katonaság, az Előbbiek.

Budaházy. Mely szívemelő tekintet ily bátor sereg, valóban egy kedvelt szerencsés vezérnek minden perczenete egy életkor.

Lénárd. Im megjelentünk hiával azoknak, kik az ostrom alatt elestek.

Budaházy. Keveset vesztenk az ellenséghez képest, kik behunyt szemmel a halálba rohantak. Hol marad asszonyunk?

Lénárd. A nagy piacon az erdélyieknél hadnézést tart.

Budaházy. Az őrizet méltó dicséretet érdemel annál inkább, minthogy az ellenség is emberül harczolt.

Lénárd. Asszonyunk jön, rendbe vitézek! (Jelt ad a katonaság rendbe áll, dob, trombita harsog.)

KILENCZEDIK JELENÉS.

Szécsi Mária, több Katonák, az Előbbiek.

Mária. (tollas sisakkal, pánczélosan, kardosan megjelen, és a katonaság rendjét átnézi).

Budaházy. Köszöntlek asszonyom! vedd mint, győző, mint ezen várnak szabad birtokosa, mély tiszteletünket!

Sándor (félre). Ki ne csodálja! ki ne imádja!

Mária. Vitézek! ti a szabadság bátor előmozdítói! vegyétek köszönetemet. Im győzelem koszorúzta fejünket bátran felemelhetjük, mert láttuk az ellenséget, kik falaink alá jöttek nyakunkat nehéz igába szorítani, láttuk szaladni, visszavonulni, láttuk őket a térségen szaladva mentséget keresni; füstölgő ágyúikat viszonozván, megnémítók azokat, és rajtok teljes diadalt nyertünk. Én ezen várnak szabad asszonya nyugottan élem óráimat, mert tudom, tapasztaltam, és meg vagyok győződve, hogy védjeim igaz, valódi férfiak!

Mindnyájan. Eljen Szécsi Mária!

Mária. De mély sérelemmel kellett hallanom, hogy néhányan közületek az ostrom alatt Murány feladását említék. Jól ismerem őket; de hogy első tettök, megkímélem őket a szégyentől.

Budaházy. Mutass reájok! becstelenség azokkal szolgálni!

Mária. Nem, azon remény kecsegtet, hogy az első alkalommal ezen hibát szépen kipótolják. Vitézek! győztünk ugyan, de a vigyázat azért szükséges, mert a háboru ezer fortélyát csak azzal gátolhatjuk.

(Egy Katona jön, és Budaházyval titkon szól).

Budaházy. Asszonyom! a királyi táborból alvezér érkezett. Wesselényi küldi őt fontos dologban — ha parancsolod?

Mária. Jőjön! (Katona el.) Barátim! a mit annak mondok, nektek is mondva legyen: végső lehelletig védem Murány várát; és ha mentve marad, a jutalom mindegyik tettehez, szolgálatja buzgóságához legyen alkalmaztatva; egyik se mondja, hogy hasztalan szolgált Szécsi Máriát.

Sándor. Engedd, hogy én is tiszteletemet tegyem, ámbar szívem érzését szóval kifejezni nem tudom.

Mária. Mint észrevettem, nehezteltél reám, hogy az ostromtól elküldélek? de éltedet, anyádnak legfőbb javát, a csata veszélyes dühének kitenni nem akarám.

Sándor. Szomorú kimélés! Hol lehet szebb szerencse, mint éretted vérzeni.

Mária. Kora kívánság ily dísztelen kimúltni. (Lórához fordul.) Örvendek barátném, hogy részt veszsz legsebbe napomban.

Budaházy. A követ!

TIZEDIK JELENÉS.

Wesselényi három katonával, az Előbbiek.

Wesselényi (leeresztett sisakkal fellép, Máriát meglátván, magában). Hah! oly szép mint nagy, most, szerencse! ne hagyj el.

Mária. Mit kíván vezéred?

Wesselényi. Magaddal volna szólásom.

Mária. Csak szólj, ezek barátim, nincs titkom előttök. De azt előre bocsátom, hogy a vár feladását hiában említed! mí, kiket itt gyülekezve látsz, el vagyunk tökéelve magunkat inkább Murány romladéki alá temetni, mint azt feladni.

Wesselényi. Sajnálom, hogy ily nemes szív annyira elbódult, és kötelességét, melylyel mint jobbagy, mint tagja a magyar nemzetnek, királyának, törvényes urának tartozik, oly rútúl megszegi, és kar-

ját, dicső magát a pártosoknak szánja. Ha ily nemes szív így eltévedhet, mit várhatunk a többiektől?

Mária. Ily kérdést tenni, és arra felelni, sem idő sem hely nincs; azonban mondd vezérednek, hogy hallgasson az inség szavára, mely az egész országban vált-ságért kiáltoz, nézze a nyomtatást, mely alatt nyomorgunk, és elég választ talál.

Wesselényi. Hogy néhány tisztviselők visszaéltek hatalmokkal, az nem nyújt elég okot a zendülésre. Im jó királyunk, szívére vévén a nemzet ügyét, azon már segített. S valjon mit várhattok az erdélyi fejedelemtől, kit nem a nemzet pártfogása készítetett a fegyverhez, hanem a személyes hatalom veszedelmes óhaj-tása.

Mária. Ezen frígyből eredendő hasznos és abból fakadó reményeket nincs kedvem közre bocsátani; elégedjél meg azzal, hogy mi szabadon születünk, és ezen szabadságot fentartani igyekszünk.

Wesselényi. Igaz, a szabadság az élet legfőbb java; de oda vész jótévő malasztja, ha fegyveres kar, ha vérözön hirdeti birását; szebben használja azt a szelíd természet, és az emberiség javára fordítja. Mély fájdalommal látom Hunniában az egyenetlenség fellegét tenyészni, és itt, a szivesség, barátság honában, a polgári háborút dúlni, zavarni. Az idő rontó veszélye sokakat elránta magával, mértékletlen vágyak a régi rendet szaggatják, és hazánk vérzik, ön fiaitól vágott sebében oda dől, ha tiszta akarattal, erős vállakkal azt fentartani nem tudjuk.

Mária. Hogy így ne történjék, kezet fogtam az erdélyiekkel.

Wesselényi. S nem akarva békódat készítéd. Tekints célokra, és pirúlva elfordulsz ily szövetségtől, mely vétekre vágyon építve, pedig ily nemes lélek, tudom, attól irtózik.

Mária. Hasztalan pazérlod szép szavaidat.

Wesselényi. A józan elme nem ismer makacsságot.

Mária. Inkább halált mint rabszolgaságot.

Wesselényi. A jobb ember igazságot keres.

Mária. A bátor szív szabadságot szeret.

Wesselényi. Azt senki nem gátolja; törvényünk még ép, mely a királyt hozzánk, minket a királyhoz kötött. Nyisd meg kapuidat, ismerd meg uradnak azt, kiért atyád, az a bajnok, annyiszor vérzett, és Ferdinand elfelejti, hogy ezen gyenge keblet ellene pánczél borítá.

Mária. Csalatkozol, ha oly hajlékony elmét keressz bennem; fegyvert ragadtam, és véletek bátran kiszállok a síkra; szép szavak a sebet meg nem gyógyítják. Mondd vezérednek, jöjön seregével, mi készen állunk.

Wesselényi. Látom, bal vélemény készitet fegyverhez, és az indulat időt nem enged a megfontolásra; fegyvert ragadsz, és ama híres Szécsi névre, melyet minden magyar hűség példájáról ismer, tétét homályt vetsz.

Mária. Részrehajlás szól belőled, máskép ítél a jövődő.

Wesselényi. Ne gondold! dicsőség sugára egyedül a hűség körül lebeg, apártütőnek csak a halál emel oltárt s nevét a történet megvetve említi. Te egy szelid asszony! kit az ég nyájasb öröme teremtett, kinek szent czélja a háborgás mirigy tüzét oltani, a keményebb férfiút engesztelni, te csalárdul neveled a háború lángját? kezdedben, mely ápolni van alkotva, öldöklő fegyvert tartasz, és gyenge testedet, a mennyei szépség, jóság alakját, vasba szorítod?

Mária (hirtelen). Elég! vége követségednek. Világi életemet bátran közre bocsátom, de nemem csendes titkát mértékre nem teszem. Menj! Szécsi Mária várát zárva tartja. Itt állnak vitézim, ezeknek, magamnak kell előbb meghidegülni, minekelőtte Murányon keresztültörhettek, s szabadságunkat feladjuk.

Wesselényi. Mária!

Mária. Fegyver végezzen közöttünk.

Wesselényi (félre). Most a végső próbát. (Máriához.) Wesselényi Ferencz, nemednek méltóságát tekintvén,

ezt a levelet, melyet szolgáladdal együtt felfogott, töretlen, olvasatlan általküldi, és azt izeni : hogy körülfekvő jószágaid iránt nyugott lehetsz, mert inkább barátod, mint ellenséged kívánna lenni.

Mária (a levelet elveszi). Nemes vitéz ! alacson boszút nagy lelke nem ismer, valódi érdemét ezen tette mutatja. Vidd köszönetemet vezérednek ; mondd, hogy nagy érdemét tudom becsülni, azon örvendek, hogy a királynak legjobb emberével akadt dolgom ; legalább, ha a sors úgy akarja hogy meggyőzetem, méltatlan kéztől nem történt romlásom.

Wesselényi. Dicső asszony ! — Itt még egy levél, nem mint vezér, mint Wesselényi küldi, szivedhez szól, felelj valót reá. (Sisakját felemeli.) Tekints szemembe.

Mária (magában). Mely tekintet ! (Int neki.) Menj veszedelmes !

Wesselényi (kezét megrázza). Emlékezzél reám ! (Elsiet.)

Mária (a levelet feltöri megilletődve olvassa, végre indulatosan). Hah Wesselényi ! (Utána siet, a jelenvalók csodálkozásokat jelentik, a kárpit lefordul.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Szoba Murányban.

Mária, Lóra.

Mária (házi ruhában, mély gondolatba merülve az ablaknál áll). Ott nyargalt! tüzes paripája büszkélkedett alatta, s kérkedve hordozta terhét. Ott áll; hathatós szavakkal biztatván seregét, karját felém terjeszté; mint egy hadisten tündöklött völgyében, s a világ sorsával játszadoxni látszott. Mi vagyok én hozzá mérközve? Félre öldöklő játék! érzem, a fegyver nem kezembe való. Ő győzött, én letiporva vagyok, vastag falak voltak védőim, e sziklavár szerencsém!

Lóra (ki mindedig csendesén vizsgálta Máriát). Mária!

Mária. Mi ez? félre csalárd kép, ő ne diadalmaszkodjék, állhatatosságom győzzön a megindult sziven. Még is — szerelmes kívánság dűlja belsőmet, elmém tétováz; fegyvert keresek és — szerelmet találok.

Lóra. Mi lánczol úgy az ablakhoz?

Mária (az ablakot sebesen bezárja és szorultságát takarja). A fris levegő, szép kilátás!

Lóra. Wesselényi arra van. —

Mária (hirtelen). S válaszra vár. Valóban a legkeményebb harc nem hozna ily szorultságba, mint ezenlevél. Szólj, tanácsolj, mit tegyek? Olvasd csak még egyszer.

Lóra (enyelegve). Most sem tudod értelmét? már harmadszor olvasom. (Olvas.) „Wesselényi Ferencz elragadtatván magas lelkedtől, személyedet látni akarta. Szép erkölceid az ismeretlent is meghódították, és ezzel ő kezét szivét örök szövetségbe ajánlja; legboldogabb halandóvá tennéd, ha kérését méltány-

lani tudnád. Ő maga volt az, ki előtted állta, és gyors, de igaz feleletre vár.“

Mária. Mely merészség nekem ily ajánlást!

Lóra. Mit végeztél?

Mária. A választás könnyű itt; oly könnyű mint a rabság s a szabadság közt.

Lóra. Még is, talán ily nemes kérő kivételt érdemel, kit a szerencse kedvelt, és hírét nevét ragyogtatja hazánk egén.

Mária. Mulandó ragyogvány! a szív többet vár, nem — már valék rab; Bethlen halála szabaddá tön: ez is férfiú, szabadságom ellensége.

Lóra. Bethlent nem szeretted.

Mária. Elég erről.

Lóra. Ne titkold, ne szégyenld a szép emberiséget.

Mária. Őt gyűlölöm, mert férfiú. Jaj annak, ki ezen csalárd nemnek feláldozza legszebb érzését. Vak akarat, kérkedő uralkodás, mértékletlen kíváncsiatok: az nálok szerelem, az nálok imádás, az készíti őket szokatlan dolgokra, az kergeti őket a halál torkába. Csak az asszony ismeri a hívséget, az igaz szerelmet; annak keblében fakad tiszta forrása; a férfiak csak magukat szeretik és kényeiket, szerelem nálok csak az erek játéka. Nem, nem! én férfiú parancsoló kezén köz sorsra le nem ereszkedem, nem, így le nem szálllok a szabadság polczáról.

Lóra. Hiszem, sokba kerül magadat megtagadni a világ előtt; de mi a dicsőség, ha szerelem int? Mária! add meg magadat, látom eljött órád, félre ezen büszkeséggel, minek ez a szívbeli küzdés? Add meg magadat azon lelkes vitéznek, aztán a szerencsést gúnyolja a világ.

Mária. Mely kész pártfogót talált ő benned!

Lóra. Szerencséd ösztönöz, térj vissza természetes rendeltetésünk szelíd körébe; mert ezen pálya, melyen szédelgesz, állandó nem lehet.

Mária. Most ellenzed, előbb kíváncsiimnak vakon bókoltál — mit jelent ez a gyors változás?

Lóra. Mert hasztalan kerestem érdemest, ki lelkes erővel viszonzni tudná Mária szerelmét, ki ne homályosítaná, sőt új fényre emelné a Szécsi dicső nevet.

Mária. Ismered a fegyvert, mely leginkább behat szívembe.

Lóra. Ki tudná, ha én nem, ki gyermekségedtől fogva melletted voltam, ki éltednek minden fordulatját, örömét, sérelmét, résztvevő szívvel követtem?

Mária. Mit tegyek? nem tagadom — Wesselényi az első, ki — Nem, gyengeség ez, erőt nem vesz rajtam.

Lóra. Mely jutalmat vársz ezen kétes ösvényen? mit oly szövetségtől, melyet a nagyravágyás kötött? Az újítás, mely nem egyenes fenékre épült, előbb-utóbb megavúl, és élted szépét, nyugalmat, sötét üregébe vonja!

Mária. Elkezdém, folytatom; más romlásával nem kell boldogság; kétes ugyan a következés, de csüggedni nem illik a bátornak.

Lóra. Még most érdemmel visszaléphetsz; ne várd az időt, hogy a meggyőzettek benned a gyenge aszszonyt gúnyolják. Wesselényi karján új életre derülsz.

Mária. Őt tisztellem; derék vitéz, erős a tusában, — de még nem elég.

Lóra. Rajtad áll őt egészen megismerni.

Mária. Legyen tehát! de minekelőtte bizonyosat ítéljek, és őt figyelemre méltónak találjam, ritka próbáját adja férfiúságának.

MÁSODIK JELENÉS.

Sándor, az Előbbiek.

Sándor. Ezen váratlan jelenést fiúi gondok okozák. Mária! te levelet kaptál anyámtól.

Mária. Éretted búsong, éltedet félti.

Sándor. Miként lehet az? midőn tudja, ki pártfogóm.

Mária. Mind nem elég az anyai szívnek, maga

mellé kíván, és gátolni sem illik igaz vágyódását. Öt illeti az elsőség, azért készülj az útra, Rahonba fogsz menni.

Sándor. Értem, jól értem mit akarsz.

Mária. Légy segédje anyádnak; bátorságos útatad Wesselényinél eszközölni fogom.

Sándor. Más itt az indító ok, ten kivánságodat idegen lepelbe takarod.

Mária (méltósággal). Ifju! nem szoktam álarczot hordozni.

Sándor. Bocsáss meg indulatomnak, ha eleget rejteni nem tudtam, emésztő árja keresztültört gyenge tartalékján.

Mária. Eltévedett érzés; ifjúságod s az illendőség azt velem, Bethlen özvegyével, közleni tiltják. Hogy férfiúsodjál, hogy fegyverhez szokjál, azért vettelek váramba, nem hogy itt ábrándozva nyögjed keresztül napjaidat.

Sándor. Látom a nagy különbséget, mely közöttünk vagyon, de veszt-e azért fényéből a felséges nap, ha szegény földi alkotmány sugáránál melegszik?

Mária. Jó ifjú! szíved első hevültében minden tárgy isteni, szállj alá a földre, és elégedjél meg hív barátságommal.

Sándor. Mely kegyes vagy!

Mária. Mutasd meg hogy nemes vér forr ereidben, emeld fel magad a közlélek csüggedéséből, mert a magán vett diadal az élet legszebb remekje.

Sándor. Dicső asszony!

Mária. A tiszta barátság szebb örömmel jár, mint ama kaczer érzés, dúló emésztő indulat, melyet szerelemnek hívnak. Maradj férfiú, tartsd épen szívedet, és érezni fogod égi malasztját.

Sándor. Im ezzel elnémulok, ezután bajnok tettek barátságodat irántam örökösítsék.

HARMADIK JELENÉS.

Szolga, az Előbbiek.

Szolga. Kádas érkezett, egy pillantatot kér.

Mária. Jőjön. (Szolga el.) Várva! az hív ember, abban bízhatom. Kétes játék, de igaz útra vezet.

Sándor (Lórához). Mely tűz hevíti Máriának kebelét, egész valóját elragadni látszik? mit jelent ez?

Lóra. A természet csendes ihletése, mely látatlan a szívet öleli.

NEGYEDIK JELENÉS.

Kádas, az Előbbiek.

Kádas. Hogy oly soká elmaradtam —

Mária. Elfogattál; azonban a levél kezemhez jutott.

Kádas. Embere lett szavának Wesselényi.

Mária. Mit hallottál Rahonban? mint állnak a dolgok?

Kádas. Semmi bizonyosat nem tudok mondani, előbb az erdélyieket hírelték győzőknek, most a király népét; az utólsót hiszem, mert nagy öröm uralkodik Wesselényi táborában. Különben Sándor anyját búban találtam, retteg fiáért és az ellenségtől; sajnálja, hogy barátságos ajánlásodat el nem fogadá, s Murányba nem költözött, míg a vidék megtisztul.

Mária. Békén lehet! Wesselényi nem rabló ellenség.

Lóra (Kádashoz). Szerencséd, hogy ily nemes vezérre akadtál, másképp követségedet bús vég érhetne volna.

Kádas. Meg is hűlt a vérem, hogy jöttömben királyi népre találtam; hallám ugyan, hogy egy osztály Wesselényi alatt Murány felé indult, de nálamnál előbb

korán sem véltem itt őket. Szerencsémre hozzá folyamodtam, midőn kém gyanánt a táborba vezettek, és ő kinézte szememből, hogy nem vagyok katona, úgy bánt velem mint vendégével.

Mária. Kádas! te mindenkor hív emberem voltál; most is hívségedre egy fontos, igen fontos dolgot bízok.

Kádas. Parancsolj!

Mária. Nyergeltess serény paripát, tüstént vissza kell a táborba térned.

Kádas. Ily későn? már alkonyodik.

Mária. A készség nem tekint időre. Menj a szélső éjszaki bástya termébe, ott meghallod, Budaházyt is kérd oda. Készülj, mindjárt követlek. (Kádas el.)

Lóra. Nem tudom ugyan szándékomat, de lelkedtől méltatlant nem várok.

Mária. Szíves kérés gyors feleletet kíván; a tűzpróba választja meg a drágakő érdemét. (Sándorhoz.) Te, ifjú, kövess, légy bizonyosága minekelőtte elválunk, mit kíván Szécsi Mária a férfiútól, hogy azt urának ismerje. Most jertek mindent elrendelni! ezen éjjeli idő határozza meg utóbbi életemet, és azt, mit ítéljek ama büszke férfiúi nemről. (El mindnyájan.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Wesselényi sátora.

Wesselényi, Kazai.

Kazai. Most csodálom Szécsi Mária bájos hatalmát, mert ígéző tekintete elég volt téged meghódítani, és szívednek büszke építményét, melyet a csata vérmezején emeltél, oly könnyen lerontani. Homályba borúlt homlokod, ezen csendes aggodalmak, ömledező elveszések nyilván mutatják belsődnek gyors változását.

Wesselényi. Nem tagadom, komor életem setét fátyolát ő könnyű kezekkel levonta, és szebb élelemnyre gerjesztett. A dicsőség sugarával tündöklő borostyán,

mely a bátor vitézt koszorúzza, eltűnt, helyette az ő képe ragyog, s örökre integet. Minden reményeim körülbe lebegnek; őt megnyerni, vele egyesülve az istenek sorába emelkedni dagad keblem, feszül vérem, erőlködik lelkem.

Kazai. Mely szokatlan hevülés egyszeri látásra!

Wesselényi. Nem, barátom! én őt rég ismerem. Mit egykor a fellengező elme keresett, mely képet csendes kíváratim ölelt, mind azt benne feltaláltam; csak hogy mit előbb gőzlepel borított, most testesült valóságban állt előttem.

Kazai. Mi a célod? mely eszköz vigyen hozzá?

Wesselényi. Nagyra nagyot kell tenni; már az első lépés megessett, tudd meg barátom: én őt megkértem.

Kazai. Gyors eltökélés!

Wesselényi. Elragadtatván sok szép tulajdonitól, melyek minden szájából hangzának, kívántam őt közelebb szívemhez vonni, és vele hazámat, magamat kielégíteni; azért is mentem fel Murányba, hogy lássam és kitanuljam: erő, buzgóság-e az, a mi őt ily szokatlan tettekhez vezérli, vagy csalóka színezés, s fényvágás.

Kazai. Nagy feltétel, nehéz a szemnek behatni a szív rejtekébe.

Wesselényi. Megengedem másnál, de Mária felebb áll, mint hogy kölsön fényre szorúlna.

Kazai. És megfelelt várakozásidnak?

Wesselényi (hirtelen). Felülhaladta. A mit a hír felőle hordozott, csak gyenge silány rajzolatja a magas valónak.

Kazai. Mely reményt nyújtott?

Wesselényi. Minden pillantásban várok feleletet; mert arra az esetre, hogy őt méltónak találom, vittem magammal egy levelet, melyben szándékomat kinyilatkoztattam. Igaz valót reménylek, mert családíság nem fér nagy lelkéhez.

HATODIK JELENÉS.

Farkas, Vadászi, az Előbbiek.

Farkas. Vezér! a tisztek öszvegyültek a nagy szerződés győzelmét ünnepelni, teljes örömhöz csak a vezér hibázik.

Wesselényi. Sajnálom, ma részt nem vehetek vígságtokban, gondok terhelik fejemet, komor kedv inkább magányra vágy.

Vadászi. Vig társaságban a gond eloszlik.

Wesselényi. Nyugalom szükséges a fáradt testnek, már úgy is késő.

Farkas. A jó hír, hogy nádorunk előmegyén, s a rossz újság nyomába győzelem sietett, öröme gerjeszti katonáinkat.

Wesselényi. A fő csata nincs megnyerve, a nagy még hátra van.

Kazai. Legalább kezdete a jobb szerencsének.

Wesselényi. Jó mulatságot, barátim! mind az által a népség együtt maradjon, nehogy a vígság között megtámadtassunk.

Vadászi. Légy nyugott!

Farkas. A katona vígságról vígan megy a csatába, mert úgy is kevés örömet számlál veszélyes élete.

HETEDIK JELENÉS.

Ákos, az Előbbiek.

Ákos. Uram vezér! az az ember, kit az ostrom alatt magadnál tartál, ismét megjelent, és veled szólni kíván.

Wesselényi (félre). Hah! választ hoz! (Ákoshoz.) Vezesd hozzám! (Ákos el.) Barátim, isten veletek. (Vadászi, Farkas el.)

Kazai. Jó véget, sok szerencsét! (El akar menni.)

Wesselényi. Maradj! nincs titkom előtted. Ez egyik perczenete éltemnek, melyben kiforgatva valóm-

ból, a küzdő érzés özönébe merülök. Midőn az első harcz után győzödelmesen visszatértem, és jó királyom aransarkantyús vitéznek ütött; és midőn most éltem belső javát keresvén, rettegve örülve várom mivoltát.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Kádas, az Előbbiek.

Kádas. Vezér!

Wesselényi. Siettél hozzám —

Kádas. Lovam sebes futását a készség felülmúlta. Asszonyom köszöntet.

Wesselényi. Mely választ hozsz?

Kádas. Azt izeni: ha igaz mit leveledben vallottál, tehát még ez éjjél előtt jelenj meg Murányban, ott ő személyesen fog felelni.

Wesselényi. Én?

Kádas. Igen, a várnak éjszaki részén a szélső falon világot fogsz látni; ott az ablakon leeresztett kötél-lajtorján menj fel, de egyedül; ott fogod őt találni.

Wesselényi. Kérésem ritka, a válasz szinte váratlan. Legyen tehát! az idő rövid, ki sokat fontol, keveset cselekszik. Te fogsz kísérni?

Kádas. A gyalogutra, onnan a világosság lesz kalauzod.

Wesselényi. És ő vár reám?

Kádas. Minden bizonynyal. Egy bátor férfiúnak, úgy vélte asszonyom, ily út nehéz nem lehet.

Wesselényi. Nem csalatkozott! Wesselényi megtud felelni szavának. (Kazaihoz.) Barátom, ha még is valami emberi történnék rajtam, vezesd te a sereget.

Kazai. Wesselényi! hová ragad az indulat? mit mivelsz? élted a hazáé, ne tedd ki ily bizonytalan játékra, ne áldozd fel dicső nevedet egy hirtelen érzésnek.

Wesselényi. Hazámnak hasznót, nekem boldogságot hoz ez a menetel: békén elindulok. Barátom! tartsd ébren a sereget, és ha vissza nem térnék, ünne-

peld győzelem által barátod halálát. (Kádashoz.) Jer, a csillagok ragyognak, szép utunk lesz, jer siessünk. (El Kádassal.)

Kazai (egyedül). Ő megy! megveti a józan ész tanácsát, gondatlan önvesztébe szalad. Wesselényi! mind eddig tehát azért őrizted szivedet, hogy utóbb ily kétes örvénybe essél? a szerelem csalárd hálóját mind eddig kerültéd, a jövődönék szántad élted, dicsőség-koszorút fontál fejedre, s most ily nyilván kelepczébe merülsz? Ó ember! mi a te álmodott erőd? mi feltételed? ha egy szép tekintet megrázza valódat, és édes bájával kényén játszhatik veled; mi az akarat, mi a nagyság? melyet egy botlékony érzés vezérel, és egy képzelt kény játszva megszédít. — Mint hallám, világosság a kalaúz, jól fogom használni, most tehát a barátság dolgozzék. (El.)

KILENCZEDIK JELENÉS.

Setét bolt, hátul ablak, mely meg vagyon világosítva, közepén törzsök, melyen egy pallos vagyon.

Mária, Lóra, Sándor, Budaházy, több Katonákkal, fáklyákkal.

Mária (fekete lepelbe borítva). Mindent tudtok?

Budaházy. Mindent; e bástya őrjére biztos embereket rendeltem, nem fog zendülés támadni.

Mária. Budaházy! sokat biztam reád.

Budaházy. Nem rossz kebelbe raktad le titkodat, sőt megvallom, örvendek ezen változásnak, és azt kívánom, hogy sikere lehessen.

Lóra. Így bánni azzal a vitézzel!

Mária. Mutassa meg lelkét, hűségét, erejét.

Lóra. Méltósága mégis tekintetet érdemel.

Mária. Ő szívemet, kezemet kéri; ezen lépéssel magát a köz ember sorába helyezetteti: én most csak azt kérem tőle, mit magam is képes volnék tenni, azért méltatlanságot el nem követendek. (A toronyóra tizenket-

tót üt.) Az óra éjfél! menjetek helyetekre. (A katonák félre vonulnak.) A tiszta erkölcs győz a mulandóságon. Wesselényi! aczélozd szivedet. (Félre vonul.)

TIZEDIK JELENÉS.

Wesselényi (az ablakon átláthat, körülnéz).

Wesselényi. Itt vagyok szerencsésen! Rettentő jövetel volt ez, minden lépés a meredek sziklán bizonyos halállal fenyegetett. (Vizsgálódik.) Üres bolt, egy lélek sem mozdul, talán nem is vártak, nem kerestek bennem ennyi bátorságot.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Budaházy (kirohan több katonával, és Wesselényit megragadja, az előbbieket mind előjönnek).

Budaházy. Egy szót se! add meg magadat!

Wesselényi. Hah latrok! (Védelmezni akarja magát de lenyomatik, és kardjától megfosztatik.)

Budaházy. Ha éltedet szereted —

Wesselényi. Mit akartok? hol Szécsi Mária? Hah! nekem ezt! tudjátok ki vagyok?

Budaházy. Jól tudjuk! éppen személyedet akartuk. (Egy oszlophoz láncolja Wesselényit.) Im most helyeden vagy.

Wesselényi (félre). Mária! te ezt tehetted! Hah én balgatag! egyszer hittem asszonynak —

Budaházy. Hallgasd mit mondok: ez a hely nyilván mutatja kinek hatalmában vagy; im magad jöttél kelepcebe, senkit nem vádolhatsz —

Wesselényi. Asszonyod nagy lelkében, szavában bizván tettem ezen lépést, nem gondolván ily nemtelen árulást.

Budaházy. Ellenségedtől miként várhattál jobb bánást, kit csak előbb megtámadván szabadságától, értékétől akartál megfosztani? Azonban nem óhajtjuk

véredet, kezeden van sorsod, tégy választást az élet és a halál között. Szécsi Mária, az én asszonyom, szabadságát, szívét, kezét néked ajánlja, ha elhagyod Ferdinand király részét, fegyveredet ellene fordítod, és az erdélyi fejedelemmel tartasz. Ha nem cselekszed, tehát reád kínos halál, feje-vesztett seregedre szégyen és romlás vár.

Wesselényi. Nem kedvellem annyira éltemet, hogy ily alacson hívtelenséggel azt meg tudnám venni. Nem, azt nem teszem, szent a szavam, szent esküvésem.

Mária (félre). Hah! ilyen a bajnok, ez az ő égi tulajdona.

Wesselényi. Éltémhez nincs jussa asszonyodnak; nem harcolni jöttem ezen helyre, orozva gyilkolni nem mes lélekhez nem illik, házi barátság ily bánást nem enged. De inkább ontsa ki véretem, ha az által hasznot gondol magának, de alacson vétket bennem ne keressen.

Budaházy. Nem az igazságról: a hatalomról vagy on itt a szó, azt szabad használni mindenkor az okosnak.

Wesselényi. Ne gondold, hogy ezért Murány mentve marad, még vannak vitézek, még vannak hazafiak, kik véresen megboszúlják Wesselényi méltatlan halálát.

Budaházy. Elvárjuk őket. Az idő halad, válaszs tehát; nézd ott a törzsököt, rajta a pallost villogni nyakadnak! Végezd el magadban: vagy halál, vagy élet Szécsi Máriával örökre egyesülve.

Wesselényi. Nem kívánatos ő már előttem; ki így tud cselekedni, nem lehet abban boldogító tehetség.

Budaházy. Most magadban hagylak, végezz a világgal. Egy óra múlva eljövök hallani végső szándékat. Tégy addig választást az élet s halál közt. (El mindnyájan.)

Mária (mentében). Égi igazság! adj erőt lelkének! (Wesselényi képét betakarja, és az oszlopra borul, a kárpit csendesen lefordul.)

NEGYEDIK FFLVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Előbbi bolt.

Wesselényi (egyedül, nagy hallgatás után).

Wesselényi. Hát ily véget érdemlött fáradságos életem? ily rút halállal kimúlnom e világból, mely létemnek legkevesebb örömet sem nyújtott; és így — hah! ez a gondolat marczangol, hogy ily méltatlanul. Nem, nem! bár hogy szépítem tettemet, bűnös vagyok, mert a rám bízott sereget hívtelenül elhagytam, és itt-létem czélját bizonytalan koczkára vettem. Még is, bocsáss meg, Ferdinand! bocsáss meg, jó királyom! hogy hív szolgád, egy hibás halandó, egy gyarló botlékony ember volt, ki a szépség hatalmától, csalárd érzelmétől váltig meggyőzötve, e mély örvénybe merült; bocsásd meg az embernek emberi hibáját. Egy nemes hölgyet általfogni, dagadó mellemhez szorítani, jöttem ezen helyre, itt a lemondás, a józan élet édes bérét elnyerni gondolám, és képzelt boldogságom ékes látványát ölelni. Hah! így megcsalódni! nem morgok, a szerencse híven mellettem járt, sorsom kezembe adá életem szentségét, magam vesztegetém el jóvoltát és egy csalóka érzés oltárára tettem — méltó adóznom. A halál pótolja ki vétkeket, inkább azt választom, mint egy szégyennel tetézett, békét vesztett, megútált életet. — Jönnék már gyilkosim! legyen tehát! Itt ontsák ki véretem, de új vétket el nem követendek.

MÁSODIK JELENÉS.

B u d a h á z y, W e s s e l é n y i.

Budaházy. A kiszabott idő elmúlt! Mit végeztél? végső akaratodat jövők hallani.

Wesselényi. Előbb mondtam! végezd gyilkos hivatalodat.

Budaházy. Sajnálom éltedet, mely legfőbb erejében még sok jót gyümölcsözne; ne hadd itt látatlan letörni létedet, mely eddig nyilván, szép dicsőségben tündöklött. Hadd el a királyt, végy példát másoktól.

Wesselényi. Ne késsél hasztalan szavakkal. Én híve voltam, vagyok és maradok mind halálig hazámnak, királyomnak. Mondd azt Szécsi Máriának, hogy az árulás legutálatosabb véték a jobb ember előtt; mondd neki, így él és hal az igaz hazafi; mondd neki, hogy sajnálom őt, hogy szivemből megbocsátok.

Budaházy. Légy urunk! légy boldog férje Szécsi Máriának! Ne vesd meg a kedvező szerencsét; a szerelem int, habzó kelyhét nyújtja elédbe, nyitva a boldogság, és te halni készülsz?

Wesselényi. Ily áron nem kell a boldogság; vegye bár más: én jó nevemet, becsületedet azért fel nem áldozom, ezek teszik létem szerencséjét.

Budaházy. Nem akarsz? Tehát készülj a halálra. Vedd makaesságod bérét. (Háromszor tapsol).

HARMADIK JELENÉS.

Lóra, Sándor, több katonák, az Előbbiek.

Egy ember vörös ruhában a törzsökhöz megyen, és a paltost kezébe veszi.

Wesselényi. Örök isten! vedd buzgó hálámat, hogy ennyi erőt adál végső órámban; áldd meg nemzetemet, és tekints le kegyesen hűségem áldozatjára.

Budaházy. Még egyszer kérdelek, még rajtad áll —

Wesselényi. El vagyok tökéelve.

Budaházy. Menj tehát! boldog kimúlást! Jer, bekötöm szemedet.

Wesselényi. Minek az? én a halált számtalanszor láttam, véres csatákban megismerkedtem vele, és bátran betekintek halavány képébe; most éltem legszebb diadalmán rettegjek tőle? Nem, bátor szemmel nézem a pallost, mely létemet elvágja.

Budaházy. Jer tehát! (Wesselényit feloldozza, és a törzsökhöz vezeti, a hóhér pallosát reá felemeli.)

Wesselényi. Mária, légy boldog! Úr isten! fogadd el lelkemet! (Fejét lehajtja. Akkor.)

NEGYES DIK JELENÉS.

Több emberek fáklyákkal jönnek elő.

Mária, az Előbbiek.

Mária. Megállj! Wesselényi! Wesselényi!

Wesselényi. Mit akarsz, kegyetlen? ne keserítsd végső pillantatom.

Mária. Élj hazádnak, élj szerető hölgyednek! Wesselényi! bocsáss meg, hogy ezen kelletlen órát készítem; jövőndő éltem veled ezt felejttesse el, és reménylem el is felejteti. Te ezt a nagy próbát vitézül kiálltad, te érdemes vagy arra, hogy létem legfőbb javát, szabadságomat neked feláldozzam. Ily nagylelkű férfit nyujthatja csak parancsoló kezét Szécsi Máriának, hogy teljesen meggyőződve férfiúságáról, belső érdeméről, mint az erősebb előtt, magát megalázza. Vedd tehát kezemet; szívemet már első látásodkor elnyerted; vedd ezen várat, végy magamat minden birtokommal együtt,

melyet most királyom javára szentelek. Légy férje a boldognak, ha igaz érdemed Szécsi Máriát nem kis nyereségnek tartja.

Wesselényi. Mely sebes fordulat! Mária, ennyi kegyelmet! ennyi szerelmet valónak alig tarthatok! A halál köréből így visszatérni szép s boldog életre, ily égi örömet viselni az emberi gyenge szív nem képes.

Mária. Kevés az a mit szerelmem adhat, de ha az a buzgó akarat: neked élni, felvételt talál gazdag kebeledben, földi pályámnak fő céljánál vagyok.

Lóra. Mária! ezt vártam lelkedtől!

Sándor. Dicső asszony! ezen tetted visszaad magamnak; most értem szívedet, mely mind eddig ily bajnok után vágyott. Nemes pár! éltem ez után magát bennetek tükrözze.

Mária. Bal vélemény intézte mind eddig sorsomat; fegyver között, a király ellen való gyűlötségben nagy-nak képzelem magamat: most nyílt szemmel megismerem őt igaz uramnak, és általa nememnek nemesebb idomját átlátni tanultam. Wesselényi! te visszaadál édesebb élelmynek, és eltévedésemet csak azért áldom, hogy az által találtam reád, éltem legfőbb javára, szé-pére, dicsőségre.

Wesselényi. Igaz, hát igaz! téged elnyertelek. (Máriát indulatosan átfogja.) Ily hölgyet rajzolt forró képzeletem, ifjuságom álmai már körülöd lebegtek, midőn még nem ismerve, a lelkesedés csendes óráiban, hevült szívem a kívánsatok tündér országában bolyongott. Most, most, boldog én mellemhez zárhatlak, és az enyémhez hasonló szerencsét kérkedve keresek.

Budaházy. Vezér! fogadd el tiszteletemet! Mint előbb Szécsi Máriát, téged is híven szolgállok; megvallom, ezen szövetséggel egy reményem betölt.

Wesselényi. Mint megtért ellenséggel bátran kez-
zet fogok, és bizodalimat nemes szívre építem. Együtt munkálkodva éljünk a hazának, melyet mind külső, mind belső ellenség szorongat, és dőlni indult Hunniát

erős vállakkal fentartsuk, ha mindjárt neheze porrá zúz is bennünket.

Budaházy. Fegyverem és ez a kar minden értékem, a mi ezektől kitelik, használd; készen találsz minden időben.

Mária (Wesselényinek kardját visszaadja). Itt fegyvered! ily kezekbe illik. Im nyugottan a hatalmas szárnya alá vonúlok; vedd ezt, és oltalmazd vele szerető hölgyedet.

Wesselényi. Mária! mely sokat adott ez a pillantat.

Mária. Még a nagy munka hátra van; tudd meg, Murányt többnyire erdélyiek őrzik, és ezek jóval el nem költöznek.

Wesselényi. Nem árthat fegyverök. Murány védangyala részemre hajlott.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Kazai, több katonák, az Előbbiek.

Kazai (az ablaknál). Utánam vitézek! itt kell neki lenni.

Mária. Mi ez? Hah! mely bátorság!

Kazai (sietve előjön kivont karddal, több katonák be az ablakon). Hol vezérünk?

Wesselényi. Itt vagyok! Senki ne erőszakoskodjék. — Kazai! mint jössz te ezen úton, ki küldött?

Kazai. Az aggodalom vezetett; éltedet féltvén, száz biztos embert vettem magamhoz, és utánad siettem, bármely áldozattal kiragadni kezökből; a setét éj kedvezett, szerencsésen elértem.

Wesselényi. Barátságodnak elfelejtem ezen tettét, vétkemet követted, és elhagyád a sereget, melyet reád bízam; azonban az ég megáldott, im édes örömmel mutatok Szécsi Máriára, jövőendő hölgyemre.

Kazai. Hölgyedre?

Wesselényi. Ily nemes szív igaz útról el nem marad, mienk ő már! önkényt királyunk részére álla.

Kazai. Most hiszem, hogy a szerencse kedvez, minthogy ily lelkes hölgyet vezetett karodba.

Mária. Légy nekem is barátom.

Wesselényi. Most tehát a munkára! Mária! viszsza-
szasietek seregemhez. Míg Murányt az erdélyiek tartják, nem teljes szerencsém.

Mária. Maradj nálam!

Wesselényi. Nem, a sereg elül szereti a vezért; most is szokott helyemre megyek.

Mária. Menj tehát! kezd mindjárt az ostromot, Murány kapuit nyitva találod.

Kazai. A sereg fegyver alatt vagyon, Farkas és Vadászi az első jelre kezdik az ostromot.

Wesselényi. Légy boldog, Mária! Mire a nap felkel, ismét tisztellek váradban. (Kazaihoz) Maradj itt embereiddel, és ha a kapun berohanok, üss az ellenségre, a váratlan támadás megrémiti őket. (Ki az ablakon.)

HATODIK JELENÉS.

Lénárd, az Előbbiek.

Lénárd. Asszonyom! az ellenség mozgásban van, az erdélyiek fegyvert ragadtak.

Mária (Budaházyhoz). Barátom! menj a kapuhoz, végezd a mire kértelek. (Budaházy el. Lénárdhoz fordul.) Menj a sereghez, tüstént jövök. (Lénárd el. Sándorhoz.) Sándor! ezt a vitézt vezesd a szomszéd tárházba, ott tartózkodjál, míg az ostrom kezdődik. Ifjú! azon érzetet, melyet előbb irántam neveltél, a barátság angyala felfogta, és híven mellembe letette, azt mindenkor éltetni fogja bárátnéd. (Lórához.) Jer, kedves! ez a végső harcz, mely

e falak között dördül, ezután béke s csendes boldogság lakozzék Murányban. (El Lórával.)

Kazái (embereihez). Vitézek! nem a szám, de a bátorság teszi a sereg érdemét; jertek utánam. (El mindnyájan.)

HETEDIK JELENÉS.

Nagy piac, lámpások által világosítva.

Erdélyi Katonák.

Első. Hallod! már lövöldöznek. Nem tudom mit gondoljak, Szécsi Mária felénk sem jön, az ide való katonaság többnyire elvált tőlünk, én rosztat sejdítek.

Másik. Annak dolga a ki parancsol. (A játékszínen erdélyi csoportok mennek keresztül.)

Első. Szeretem a rendet, az lelke a katonának, nálunk az leginkább hibázik. Ha így megy a dolog, sokat nem nyerünk a császártól. Im most is egy aszszony kormányoz bennünket, holott a vezérség a férfit is megpróbálja.

Másik. Mi kifogásod ellene? jól éltünk nála.

Első. Nem hiába! kénytelenység, nem szabadságkívánság adott fegyvert kezédbe, azért is a gyomor, nem a becsület vezérel.

Másik. Minek az okoskodás, én a több számmal tartok. (Ágyúzás hallatik.)

Első. Nem is megyünk semmire; látom az épület mester nélkül épült, jajgatás lesz a vége.

Másik. Már foly a munka, ne aggódjál, mi vagyunk itt az urak. Én fogadok, hogy a királyiak megint szaladnak.

Első. Kár minden vitézért, ki itt elhull, mert sem haszon, sem jutalom, sem dicsőség. Én megyek a csatába. (El. A csata közelebb hallik.)

Másik (egyedül). Már közelít a csata, Muránynak erős fala van, azon át nem törnek. — Mely zaj! csodálom hogy vége nem szakad, tegnap nem soká tartott; csak igaz, az éjjeli idő nem barátja az embernek — Mely robaj! valóban, már nem is megyek.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Erdélyi Katonák rendetlenül viasszaszaladnak.

Első visszajön.

Első. Hah! árulás! vége mindennek! Szécsi Mária maga megnyitá kapuit, de így kell jönni, hogy az ember általlássa igaz állapotját. Harczoljatok szegények! mindenfelől ellenség, a vég romlástól meg nem szabadultok. (Fegyverét eltöri) Romoljál tehát átkozott szer szám, ha becsülettel nem lehet hordozni. (El.)

Másik. Mit tegyünk, legjobb lesz megadni magunkat. (El. A csatalárma lassanként megszűnik.)

KILENCZEDIK JELENÉS.

Mária, Wesselényi, Kazai, Farkas, Vadászi, Sándor, Lénárd, Lóra, több Katonaság fáklyákkal.

Mária (Wesselényihez). Wesselényi! köszöntlek Murányban! Én Szécsi Mária, ezen várnak szabad birtokosa, meghódolok védjeimmal, és visszatérek királyomnak szolgálatjára; fogadd el igaz hűségemet.

Wesselényi. Mint vezér köszönöm tettetdet; a múltat örök feledékenységgel fedezze, és neved Magyarországon dicső fényben ragyogjon. Mint Wesselényi égi örömmel mellemhez zárlak azzal a drága hiedelemmel, hogy ezen szent frígyet, melyet kötök, míg élek, fentartom. Te vagy a győző, a haza örvend megtérésednek.

TIZEDIK JELENÉS.

Budaházy, az Előbbiek.

Budaházy. Vezér! az erdélyiek megadták magokat, mint foglyok várják utóbbi parancsodat.

Wesselényi. Az én uram az ő urok is, kegyes bíróra találnak őbenne.

Mária. Vedd tehát által ezen várat, mely azután egyedül a haza javára legyen szentelve.

Wesselényi. És egybeköttetésünk koronázza Murány bevételét.

(A kárpit lefordul.)

A GYLKOS,

VAGY

MIKOR PATTANT NEM HITTEM VOLNA.

VÍGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

(Először adatott Pest városa színházában, május 8. 1820.)

SZEMÉLYEK.

Lovasdy, postamester.

Sándor, annak fia.

Krisztina, annak testvérhúga.

Rózi, árva leány.

Izsák, zsidó.

Mikó, postalegény.

ELSŐ JELENÉS.

Szoba egy közép és két mellékajtóval.

Rózi, Izsák.

Rózi (levelet tart kezében). Téged vállalt biztosának?

Izsák. Igen! engemet vállalt. (Körülnéz.) Magunk vagyunk? nem szabad senkinek látni.

Rózi. Légy nyugott! az öreg úrnak dolga van nem jön. Szólj! hol hagyád Sándort?

Izsák. Az országuton, nem sokára itt lesz. Nekem egy kis számadásom vanon vele, néhány aranykát kellene kapnom.

Rózi. Úgy? sok szerencsét! de ezen házból nehezen megy ki pénz; az aranyok itt erős kézben vagynak. (A levelet feltöri.) Mit ír csak? olvasom — (olvas.) „Most vagy soha, az utolsó próbát teszem, ha már jóval nem akar kérésemre hajlani, tehát egy kis ártatlan családság vezessen célomhoz —

Izsák. Lépéseket hallok! valaki jön.

Rózi. Az öreg úr!

Izsák. Mit csináljak? ha meglát, vége mindennek.

Rózi. Menjebbe a szobába, innen a folyosóra szökhetel — lassan! lassan!

Izsák. Ai! ai! ha az ember szerelembe avatkozik, tanuljon bujkálni — (be a bal mellékajtón).

Rózi. Vigyázz! el ne árulj! (Rakosgat.) Épen most kellett neki jönni.

MÁSODIK JELENÉS.

Lovasdy, Rózi.

Lovasdy. Mindég foglalatoskodol? jól van, így szeretem én. Derék kis gazdasszonyt találtam benned.

Rózi. A mezőn gondolám bácsit.

Lovasdy. Levelet kell írnom — az a rossz fiam pénzt kér, azt írja, hogy beteg, hogy halni készül.

Rózi. Szegény Sándor! hát csak siessen bácsi! küldjön neki pénzt.

Lovasdy. Küldeni ám! de miből? sanyarú idők vannak, a jövedelem kevés, az emberek alig járnak postán — aztán nem is hiszek a rossz gyermeknek, mert egyszer megcsalt már. Tudod minap is a nagy panaszra a városba rándulok, azt vélem hogy már haldoklik, és gondold —

Rózi. Meggyógyúlt —

Lovasdy. Vig társaságot találok nála.

Rózi. Öt vigasztalni jöttek —

Lovasdy. Tánczoltak, énekeltek — medicinaüveg helyett boros korsók álltak az asztalon, erősítő füvek helyett pipafüst ötlött az orromba —

Rózi. Tudom, búsongó szívének az nagy örömére szolgált?

Lovasdy. Mérgelődtem — azért semmit sem kap tőlem.

Rózi. Csak ki nem zárja egyetlen fiát?

Lovasdy. Azt nem, de míg élek semmit sem adok. Te is vele tartasz, azt gondold nem vettem észre azokat a bizonyos tekinteteket?

Rózi. Mit nem lát a bácsi?

Lovasdy. Hasztalan! csak mondj le róla — ő téged el nem vehet, sok pénz kell most a házasságra.

Rózi. Minő zavarba hoz bácsi!

Lovasdy. Ő szegény, neked is csekély értéked nálam zálogban van; kétszáz aranyt le kell tenned, ha kezedbe akarod venni —

Rózi. Miként bánhatik így atyafival, és barátja leányával?

Lovasdy. Felneveltelek, úgy tartalak mint saját leányomat —

Rózi. Igaz! de —

Lovasdy. De miattad meg nem ronthatom magam

Boldogúlt atyád rossz gazda volt, sokat tanúlt, semmit nem szerzett —

Rózi. Igaz! jósága által sokat vesztett! de tisztelte is őt az egész világ.

Lovasdy. Tisztelet, becsület, szép szó; de még szebb tölt erszény mellett; (zsebjére üt) itt a dicsőség!

Rózi. A pénz nem teszi az embert mindenkor boldoggá.

Lovasdy. Nem teszi boldoggá; de igen boldogtalan az ember ha nincs. Mi haszna a tagadás! fiamnak gazdag feleséget kell keresni.

Rózi. Mikor bácsi oly gazdag —

Lovasdy. Én szegény vagyok, igen szegény! a mi keveset szereztem, magamnak kell; még száz esztendő is élélhetek!

Rózi. Kivánom szivemből; de bácsi egy keveset fenszámlál — minap volt hatvan esztendő!

Lovasdy. Ugy? de van példa, hogy soká élél az ember — én akár megházasodjam. (Rózi nevet.) Talán kétled? én megmutatom, hogy épen ily embernek való a szent házasság; mert meggondolt, megérett, józan észszel ballag az oltárhoz, nem mint a csapodár ifjú, ki ma meleg, holnap hideg. Aztán, a kit elvesz, az asszony lesz.

Rózi. Még is bácsi! még is —

Lovasdy. Nem hiába szólok — teljes szándékom vagyon —

Rózi. S kit akar szerencsétlenné?

Lovasdy (félre). Kiváncsi! jó jel. (Rózihoz.) Te ismered jól, igen jól — Rózi! mondj le fiamról, én neked szerzek egy embert, talpig derék embert.

Rózi. Most bácsiról szólottunk.

Lovasdy. Egy leányt, ki hozzád hasonlít, kék szemei vannak, szinte mint neked; gömbölyű fürgé leánya, szinte mint te; kis értéke vagyon, szinte mint neked: úgy szeretem, szinte mint téged. Négy lovon fog jární, elül hátul sípolnak, hogy minden ember az útból bámulva kitérjen!

Rózi. Boldog teremtés!

Lovasdy. Úgy-e boldog? (hizelkedve) hát akarod ismerni? no megvallom —

HARMADIK JELENÉS.

Krisztina, az Előbbie k.

Krisztina (az ajtón belül kiált). Rózi! Rózi!

Lovasdy. Be roskor jön — az ember nem is szólhat.

Rózi (félre). Hála isten!

Krisztina (kijön a jobb mellékajtón). Ti beszélgetek, és a ház rendetlen; minden órában vendégek érkeznek s a kémény nem is füstölög. — Vegyetek példát tőlem, én vagyok legfrisebb az egész udvarban.

Lovasdy. Minő szép vagy ma Krisztina! a hajnal virít képeden! oly piros vagy, mint a tavaszi rózsá.

Krisztina. Ideje már, hogy megvallod az igazat.

Lovasdy. Miként meg tudod az esztendőket csálni! Ha az ember így rád néz, azt gondolná, hogy azt a ritka mesterséget tudod, magadat megifjítani.

Krisztina. Ti férfiak mindig csak külsejére néztek az embernek, belső érdemit számba sem veszitek. — Ah! hogy még most kell megismernem e csalfa világot.

Lovasdy. Csak használd tapasztalásodat.

NEGYEDIK JELENÉS.

Mikó, az Előbbie k.

Mikó. Uram! embert hoztam!

Lovasdy. Micsoda embert?

Mikó. Basa-zsirt, egy szörnyű gazdag ember, sok millioma van —

Lovasdy. Bizonyosan jó borra valót adott?

Mikó. Ötszáz aranyat az úton elvesztett.

Lovasdy. Ötszáz aranyat! szerencsétlen ember!

Mikó. A hegynek fel keveset leszállt, s kiejtette

erszényét. Nagy úrnak kell lenni, mert először igen könnyen vette a dolgot, harmadszor, útfélben egy zsidóval igen barátságosan beszélt, aztán üveg szeme van. Akartam én is keresni; de azt kiáltá : hajts posta, elég maradt még! Arra hajtottam, és itt vagyok.

Lovasdy. Hová szándékozik az az szerencsétlen?

Mikó. Hozzánk.

Lovasdy. Hozzánk?

Mikó. Hozzánk, pedig mást is akar nem csak lovakat. Kérdezte postamester uramat, én bezzeg megdicsértem, hogy ugyan derék egy fősvény ember —

Krisztina. Nagy isten! talán csak — mit csináljak? minő formája van?

Mikó. Olyan kis magas emberke, sovány, köpezös; a mint értettem, fontos dolga leszen, titokba jár.

Lovasdy. Titokba?

Mikó. Akar valamit, mert semmit sem szólt.

Krisztina. Már bizonyos, nézni jön, ah! (Egyengeti magát.)

Mikó. Mindjárt itt lesz.

Lovasdy. Ti menjetek félre, titkos dolog nem asszonyoknak való.

Krisztina. Legalább illik, hogy mindnyájan fogadjuk, ily úr azt csak megkivánja. Lássá hogy a falun is tud az ember becsületet.

Lovasdy. Annyit veszteni, és kétségbe sem esni! mindjárt eleibe —

ÖTÖDIK JELENÉS.

Sándor (szemüveggel, nagy bajusszal jön), az Előbbiek.

Sándor (változtatott szózáttal). Nem tudom —

Lovasdy. Alázatos szolgálja!

Krisztina. Örökös szolgálója!

Sándor. Megbocsásson postamester uram, hogy ily hivatlanul belépek. (Körülnéz.) Mely szerencse ily szépségeket találnom. (Krisztinához.) Bizonyosan a házi asszonyt kell tisztelnem.

Lovasdy. Testvér húgom Krisztina.

Krisztina. Még hajadon, szolgálatjára.

Sándor. Gyenge szemem az oka, hogy azt mindjárt észre nem vettem; annál kellemetesb, mert egy boldog halandó még reményt táplálhat. (Kézét csókolja.)

Krisztina (félre). Mely deli ifjú, mindjárt kiteszik az úri nevelés.

Sándor (Rózira mutat). És ez a kisasszony.

Lovasdy. Árva, atyánkfia. (Int Rózinak hogy elmenjen.)

Sándor. Örvendek! ezen szép jelenések elfelejtetik velem a hosszú utazást.

Lovasdy (széket ad). Tessék leülni.

Sándor. Sok szépet hallék ezen úri familiáról; most világos előttem, miért hagyta el annyi utazó nehez szívvél ezen tájat; ki tekintett valaha ezen szemekbe és mondhatja, hogy nem szeretett?

Krisztina. Mely szépen beszél!

Rózi (félre). Ismerlek kedves! sok szerencsét e kétes játékhoz. (El.)

Sándor. Ha megengedi postamester úr, tehát házában veszek szállást, úgy is dolgunk leszen egymással.

Lovasdy. Nagyra becsülöm, tüstént leküldök a ládákért. He Mikó!

Sándor. Ne fárasztja magát, én könnyű terhhez csak incognito utazom, holnap érkeznek el cselédjeim a társzekerekkel.

Lovasdy (félre Krisztinához). Krisztina! társzekér! (Sándorhoz.) Nem lehetne mély alázatossággal nevéért esedeznem?

Sándor. Báró Prislinausiczki Nazianzenus!

Krisztina. Ah! minő bájoló név ez — siczki, siczki —

Sándor. Talán ismeri a kisasszony ezt a nevet?

Krisztina. Csak a végét. Ah Nagyságos Uram! ezen név emlékeztet egy kedves macskámra, melyet elveszték, ó hányszor mondtam én annak : siczki! siczki!

Lovasdy. Ne hozd elő macskádat, nézz a konyhába!

Krisztina. Megyek, megyek, még leszen szerencsém, addig is ajánlom magamat nagyságodnak. (El.)

Sándor. Én egyenes ember vagyok, azért mindjárt megvalloam miért jöttem —

Mikó. Már én elbeszéltem.

Lovasdy. Menj dolgozdra.

Mikó. Értem uram. (El.)

Lovasdy. Tessék parancsolni.

Sándor. Én gróf Ligetfivel, ki nekem testi lelki barátom, ezen helység iránt alkuban vagyok —

Lovasdy. Hallom, hallom!

Sándor. De minekelőtte annyi pénzt kiadnék, kívántam megvizsgálni a jószág külső belső állapotját, nehogy megcsalódjam.

Lovasdy. Bölcsen méltóztatik intézni a dolgot, kitetszik nagyságod mély általlátása.

Sándor. A jobbagyok tehetségét, erejét, tiszteknek emberségét, hűségét. (Hirtelen.) Majd elfelejtettem postamester uram! papirost kérek, levelet kell írnom a városba, melyet is mindjárt tessék staféta által expedíálni.

Lovasdy. Szívesen; ott az asztalon minden készen áll. (Sándor az asztalhoz megyen, leül, és ír. Lovasdy magában.) Mely váratlan szerencse, ezt használni kell. Ez tölem jön tanácsot kérni, velem kíván értekezni, jól van; minden esetre rám is nyereség háramlik. Most tisztartó uram! most meglátjuk tehát, ki tehetős ember, haha! meglátjuk, ki nagyobb úr a faluban, most meglátjuk ki árthat előbb a másiknak. A bárónak mindent megvallok a mit tudok és nem tudok, fogadom, meg nem tartja szolgálatjában, nem, nem, meg nem szenved.

Sándor (írás közben). Egy kis szerencsétlenség ért az uton —

Lovasdy. Volt szerencsém azt hallani, nagyon fájlalom. (Félre.) Talán megszorult, pénz kell neki, hm! hm! sok pénz, de örökre lekötelezhetném.

Sándor (a levelet összecsinálja, és bepecsételi). Itt a levél.

Lovasdy. Szaladok elküldeni.

Sándor. Ágenszemnek írok, hogy tüstént küldjön 300 aranyat. Gondolja el postamester uram! jöttömben elvesztém erszényemet; csekélység magában, csak azért sajnálom, mert azzal a tiszteket megpróbáltam volna, minek előtte cselédjeimtől megtudnák szándékomat. Mikor kaphatok feleletet?

Lovasdy. Két nap bele kerül.

Sándor. Nagy idő! Mit tegyek? Húsz aranyat örömet adnék nyolcz napra interest.

Lovasdy (félre.) Húsz aranyat! (Sándorhoz.) Nekem volna kis heverő pénzem, talán össze tudnám szedni —

Sándor. Derék, jó ember! hát így írnom nem szükséges. (Levelét elszakasztja.) A napokban eljön secretáriusom, és a pénzt köszönettel visszaszolgálom.

Lovasdy. Kötelességem nagyságos uram!

Sándor. Elég erről a közönséges dologról! Én kérdelem postamester urat, tessék igazat felelni! Hogy megyen itt a dolog?

Lovasdy. Rendetlenül, sokat lehetne erről szólni, az uraság két annyit bevehetne, de a jövedelem más erszénybe is foly.

Sándor. Kérem, feljegyzem. (Kiveszi zsebkönyvét és ír.) Jövedelem, erszény —

Lovasdy. Az oeconomia roszul megyen, a jobbagyság romlik, tisztartó magának gazdálkodik, luxusnál nem ismer egyebet, nagy szeleket csinál, négy lovon járkál, aranyos mentében, és felesége aranyos csipkéket hordoz, olyan széleseket, mint a tenyerem —

Sándor (ír). Luxus, szél, négy ló, mente, feleség, csipke —

Lovasdy. Én mint postamester mindent meghallok, legjobban tudom, mely rosz ember az a tisztartó.

Sándor (ír). Postamester, rosz ember —

Lovasdy. Instálom! hibázni méltóztatott; a tisztartót tessék feljegyezni.

Sándor. Igen, csak tovább!

Lovasdy. Az épületek dülőbe vannak.

Sándor (ír). Épületek — (A mint zsebkönyvét fordítani akarja, kiesik kezéből, és különféle papirosok a földre hullanak; Lovasdy hirtelen lehajol azokat felszedni.)

Lovasdy. Engedje Nagyságod!

Sándor. Átkozott történet!

Lovasdy (egy levelet felvesz, a felírást megtekintvén, visszalép). Mi ez? hiszen ez az én írásom!

Sándor (félre). Oda minden mesterségem!

Lovasdy. Mit jelent ez? (A levelet általadja, és Sándort vizsgálja, ki tekintetét elkerülni igyekszik.) Itt a levél Nagyságos uram! (Félre.) Engem úgy se ez az én fiam! hol voltak szemeim — valóban ő az —

Sándor (félre). Már vége mindennek. (Lovasdyhoz.) Tessék folytatni beszédjét.

HATODIK JELENÉS.

Krisztina, az Előbbiek.

Krisztina. Talán parancsol ebéd előtt valamit Nagyságod?

Sándor. Köszönöm! (Félre.) Oda minden appetitusom.

Lovasdy (Krisztinát magához húzza, és fülébe súg). Hidd el nekem! saját leveletemet láttam.

Sándor (magában). Mint suttoznak! bizonyosan reám ismert.

Krisztina (titkon Lovasdyhoz). Nem, ő nem az, Sándor egészen más! (Sándorhoz.) Nemde nagyságod nem a mi Sándorunk?

Lovasdy. Krisztina! mit csinálsz?

Krisztina. Úgy-e? Nagyságod nem a Lovasdy vérből eredt? Nem, én mindjárt megismertem volna —

Lovasdy. Krisztina! hallgass.

Sándor. Nem tudom mely balvélemény szól e drága kisasszonyból. Nagy örömemre volna, ha ezen érdemes nemzetségnek egy tagja lehetnék, de az igazságot —

Lovasdy (félre). Ő az — várj csak gyermek! (Krisztinához.) Jer szobámba! (Sándorhoz.) Nagyságos Uram! én a felebb említett summáért megyek, méltóztassék addig egy kis várakozással lenni. (Félre.) Rész gyermek!

Sándor (félre). Nem ismer. (Lovasdyhoz.) Mi jó barátok maradunk!

Lovasdy (félre). Alig hiszem. (Sándorhoz.) Tüstént szolgálók! Jer Krisztina.

Krisztina (mentében Lovasdyhoz). Mikor mondom, nem a Sándor.

Lovasdy (viszont). Ő az, nem láttad a szemét?

Krisztina. Nem, nem! (Be a jobb mellékajtón.)

Sándor (egyedül). Az atyám kétségeskedik, de pénzt hoz; jele hogy nem ismer. Bár csak vége volna a játéknak, és levethetném álorczámat! Mít nem tesz az ember, ha a szükség és szerelem parancsol.

HETEDIK JELENÉS.

Rózi (jő), Sándor.

Rózi. Sándor!

Sándor. Ismersz engemet?

Rózi. Szívem elárult.

Sándor. Csak az öreg úrnál is el ne áruljon. Rózi! ez mind éretted történik.

Rózi. Rettegek! atyád megharagszik.

Sándor. Nem soká tart, végre örülni fog szerencsénknek.

Rózi. Ő hátráltatni fogja egyesülésünket; előbb oly különösen beszélt, azt mondá —

Sándor. Hogy szeret, azt elhiszem, másképp nem is volna atyám!

Rózi. Hogy, gazdag hölgyet kell keresned.

Sándor. En gazdagot, ő szépet — légy békén, minden jól megyen; most ment pénzért, ha elhozza, tehát a zsidót kifizetem, és 200 aranyat, a zálogpénzt, visszaadod neki, az után szabad léssz.

Rózi. Mit mondjak, hol vettem a pénzt?

Sándor. A zsidóval elvégezem, az igen jó ember.

(A mellékszobában csöngetnek.)

Rózi. Hallod! az öreg úr csönget, hozzá megyek!

Sándor. Vigyázz! el ne árulj.

Rózi. Tőlem meg nem tudja. (El a jobb mellékajtón.)

Sándor (egyedül). Bocsásd meg, atyám, ezen tette-met; de magad kényszerítél reá. Hogy pénzt nem ad, azt békén tűrném, de hogy kedvesemet el is akarja ragadni, azt nem szenvedem. Mint fog nevetni, hogy az ifju róka megcsalta az öreget, és fészkeből a csirkét ellopta.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Izsák, Sándor.

Izsák. Úrfi!

Sándor. Izsák! nem viszket a tenyered?

Izsák. Inkább a hátam! ha az öreg úr a tréfát el nem érti, tudom hogy járunk.

Sándor. A nehezen átestünk, már az aranyokat olvassa; ne félj! lesz pénz, talán más is.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Rózi, az Előbbiek.

Rózi (erszényt hoz). Hozom az aranyokat.

Sándor. Győztünk! Rózi! most már enyémnek mondhatlak! (Izsákhöz.) Mindjárt kiadom részedet.

Izsák. Úrfi! csakugyan derék atyja van.

Sándor. Engem nem is dicsérsz?

Izsák. Ah! ily ész nincs több az országban.

Sándor (elveszi az erszényt). Csak hamar az osztályhoz! (Az asztalhoz mennek.) Ez hát a bálvány, melynek minden ember bókol? ez az érz boldogíthatja az embert? ez osztogat örömet és szerencsét e földön? (Felbontja) Jertek a világosságra.

TIZEDIK JELENÉS.

Lovasdy, Krisztina, az Előbbiek.

Lovasdy (Krisztinával az ajtónál megáll). Engem meg nem csalsz.

Izsák. Ai vei! tantusz!

Sándor (megszorulva). Rózi!

Rózi. Sándor!

Sándor. Izsák!

Izsák. Tantusz!

Sándor. Vége mindennek! most nincs mit tenni mint elillantani. (El akar szökni.)

Lovasdy (újtát állja). Nagyságos uram! rossz gyermek!

Krisztina. Szörnyeteg! te elfajult vér!

Izsák (magában). Itt látom pénzt nem osztogatnak. (Elillant).

Lovasdy. Gonosztévő! atyádat meg akarád csalni!

Sándor. Bocsánatot édes atyám!

Krisztina. Siczki — nyausiczki —

Sándor. Nem rossz szándék vezérlett, a szív —

Lovasdy. Hasztalan mentséged! meg akartál csalni, ha okosabb nem lettem volna. Agens? secretárius? társzekér? ezért adózol.

Sándor. Rózit szeretem!

Rózi. Édes bácsi!

Krisztina (Rózihoz). Te is kezét fogtál vele? Is-
tenem! mi lesz a világból?

Sándor. Magam vagyok bűnös, Rózi ártatlan.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Mikó, az Előbbiek.

Mikó. Mit látok! ej úrfi! talán csak én hoztam, azért örült úgy meg hogy engem a státióon talált, miért nem szólt? elhallgattam volna, hogy a pénzt elvesztette —

Lovasdy (Mikóhoz). Hallgass!

Mikó. Nem szabad, mert meg kell mondanom, hogy vendégek jöttek, tessék inkább kijönni, valami beszédök van — aztán szólások —

Lovasdy. Jöväk! (Sándorhoz.) Várj, ha visszatérek, számot vessünk.

Sándor. Édes atyám!

Lovasdy. Ezután keserű leszek! Mars ebbe a szobába!

Sándor. Legalább hallgasson meg!

Lovasdy. Nem hallok — ide fogsz menni! (Betolja Sándort a jobb mellékajtón.) Így. Mikó! te itt fogsz strázálni, senkit sem be, sem ki nem eresztasz! itt a kulcs — értetted?

Mikó. Értem uram! értem.

Lovasdy. Ide állj! (Mentében.) Jól vigyázz! (El.)

Mikó. Értem uram!

Krisztina (Rózihoz). Te a konyhába kövess! ott hallgasd leczkédet.

Rózi. Szegény, szegény Sándor! (Elmennek.)

Mikó (egyedül az ajtónál). Ennél a háznál annyi a baj! és akkor csak engem vesznek elő, nekem kell tenni igazságot. Csak igaz az, jó az okos ember a háznál.

Sándor (belül). Mikó! ereszs ki!

Mikó. Nem szabad.

Sándor. Megajándékozlak, adok a mit kívánsz.

Mikó. Meg van tiltva!

Sándor. Mikó! ereszs ki, különben rosszúl jársz.

Mikó. Értem uram! de nem félek.

Sándor. Legyen tehát! nem akarok tovább élni — jöj halál!

Mikó. Halált emleget, ijesztgetni akar! Hehe! úrfi! Mikó meg nem ijed. (Pattanás hallik, Mikó elszalad az ajtótól.)

Sándor. Hah! meghalok!

Mikó. Most, pisztoly- vagy ágyúlövés volt-e ez? Pattant, az bizonyos! (Bekiált.) Úrfi! úrfi! él még?

Valami hörög — Jaj nekem! oda van, mit tegyek? nem hiszek neki; kétségbeesett, utóbb engem is agyonlő. Mégis megnézem (reszkette felzárja az ajtót). Oda vagyunk! Gyilkos! Gyilkos! uram! asszonyom! (Elszalad.)

Sándor (kijön, festéket töröl le képéről). Szabad vagyok! mit tegyek? már ha ennyire jöttem, a félúton meg nem állok, új próbára kelek — jönnek már! Szerencse légy velem. (El a bal mellékajtón.)

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Krisztina. Rózi, Mikó.

Krisztina (sírva). Szerencsétlen óra! boldogtalan eset! ezt kellett megélnem! Ó! szívem megreped.

Mikó. Itt fekszik, szegény! vérében.

Rózi (ki mindjárt a mellékszobába szalad, nagyot nevet). Hahaha!

Krisztina. Az az istentelen! még nevetni tud! én bennem a lélek is sír — Mikó sír!

Mikó (sírva). Mikor sírok úgy is!

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Lovasdy, az Előbbiek.

Lovasdy. Minő lármát csináltok? mi történt?

Krisztina. Légy erős, bátyám! ne essél kétségbe! Fiaid agyon lőtte magát.

Mikó. Szemem hallottára.

Lovasdy. Mit mondasz? Uram segits!

Krisztina. Ott fekszik az a szerencsétlen ifjú! rettegek oda tekinteni.

Lovasdy. Lehetlen — (bemegy a szobába).

Krisztina. Csak mutasd meg Mikó! Szerencsétlen atya!

Rózi (kijön, egy festékes bögrét tart kezében). Megcsal-

ta Mikót; nézze édes néném, minden festékét magára kente — a volt a vér, a mit Mikó látott.

Krisztina. Oda vagyok! ah! gonosz fiú! sátán tanítványa —

Mikó. Feltámadott biz a, de halva fekütt az igaz, pisztoly a kezébe, akkor ment ki a lelke, mikor az ajtót felnyitottam — hiszen beszéltem vele, előre megmondotta.

Lovasdy (egy pisztolyt hoz elő). A méreg megemészt, megint elszökött. (Mikóhoz.) Mikó! te egy hatalmas számár vagy.

Mikó. Értem uram.

Lovasdy. Miért nyitottad fel az ajtót? nem láttad hogy csalárdság az egész dolog; nézd kakas sincs a pisztolyon, ostorral durrantott.

Mikó. Már az más, hát csak elment?

Lovasdy. De úgy van, ha az ember ily együgyűre bizza magát. Most szaladj a kapuhoz, ott vigyázz, és ha meglátod, üss lármát; siess.

Mikó. Pattant, ki gondolta hogy tréfa!

Lovasdy. Menj! ne okoskodj! (Mikó el.)

Krisztina. Ezt a drága festéket így eltékozolni! Égbe kiáltó, mit az az ifjú cselekszik.

Lovasdy. Mi gondom festékedre, csak a gyermek itt volna; de úgy van, ha az isten az ember nyugalmát el akarja venni, egy szép leányt ad melléje.

Krisztina. Mit tehetek róla, hogy az isten szépek teremtett.

Lovasdy. Rózi! ez a zavar mind éretted esik.

Rózi. Látom, édes bátyám, hogy terhére vagyok, és akaratom ellen rontom a házi békességet, azért engedjen búcsúznom. Megvallom, én szeretem Sándort; de —

Lovasdy. Látd édes leányom, a fiú rossz, nem léssz vele szerencsés. Ha el tudnád felejteni, én — (a közép ajtónál koczogtatnak.) Megint valaki jön (kikiált.) Szabad! (Félre) Soha sem tudom kinyilatkoztatni magam.

TIZENNEGYEDIK JELENÉS.

Izsák, az Előbbiek.

Izsák. Postamester uram!

Lovasdy. Nincs eladni valóm.

Izsák. Az úrfi kocsimon elszökött.

Lovasdy. Szaladj utána, hozd el.

Izsák. Azon felül egy kis adóssága is van nálam!

(Kihúz egy írást.)

Lovasdy. Még ezt is! semmit sem fizetek, nem akarok felőle hallani, keresd, ha hírem nélkül pénzt adtál neki.

Izsák. Szükségben volt, ily érdemes úr fiának megtagadni nem mertem.

Lovasdy. Egy kispénzt sem fizetek, az legyen jószívűségednek bére.

Izsák. A kocsi és a ló árát tessék legalább megadni.

Lovasdy. Nem adom, punctum.

Izsák. Tehát kénytelen leszek igazságot keresni, pedig ha én mozdúlok, több adósok is ellene rohannak.

Lovasdy. Nem bánom, zárják be — menj!

Krisztina. Mely szégyen!

Lovasdy (Rózihoz). Lásd Rózi! a fiam bőköltő, szerencsétlenné tenne, mondj le róla, inkább nyujtsd nekem — (A középajtón koczogtatnak.) Ördög pokol! hát soha sem szólhatok! megint valaki jön.

Krisztina. Ilyen napom soha sem volt.

Lovasdy (kikiált). Szabad!

TIZENÖTÖDIK JELENÉS.

Sándor (szakálosan mint egy lengyel zsidó), az Előbbiek.

Sándor. Lovasdy postamester úrhoz van szerencsém?

Lovasdy. Én vagyok! (Félre.) Hát ez mit akar?

Sándor. Halmai Rózi, néhai Halmai István egyetlen leányát keresem, hallom az úrnál vagyon.

Lovasdy. Itt áll! (Félre.) Ma mind oly különös vendégek jönnek.

Sándor (Rózihoz). Drága kisasszony! mely öröm, mely boldogság, hogy annyi esztendőktől fogva megint láthatom, és kezeit forró ajakimhoz szoríthatom.

Lovasdy. Mi lesz ebből megint?

Sándor. Minő ékes virág fejlett ki a bimbóból, és bájos körébe vonja az élőket, és magához lánczolja a sziveket. Boldog az, ki meleg keblére tűzheti.

Krisztina. Minő szépségeket hord elő — pedig illik neki. He jó barátom! honnan ismerjük ezt a leányt?

Sándor. Mint kisedet még ölemben hordoztam. A kisasszonyhoz is volt szerencsém! ha jól emlékezem, valami 25 esztendő előtt, gyűrűket tetszett tőlem vásárlani, midőn jegybe volt — úgy van úgy, mindent tudok, de semmi se lett a házasságból, ha csak az után —

Lovasdy (titkon). Krisztina! ez régi ismerős.

Rózi (félre). Jól játszik, csak benn ne maradjon.

Sándor. Ach! édes kisasszony! azok voltak ám jó idők!

Krisztina. Hallgass! nem akarok semmit hallani.

Sándor (Rózihoz). Édes kisasszony! én nagy adósa vagyok!

Lovasdy. Mit! adósa vagy?

Sándor. Egykor nagy szorultságban lévén, ismeretlen, különféle szerencsétlenségek minden vagyonomtól megfosztottak; akkor boldogult atyja megszánván ügyemet, harmincz aranyat kölcsönözött; azokkal én a világba mentem, és szerencse, szorgalom és fáradság által ismét magamat felemeltem. Most háladó szívvel visszajöttem neki adósságomat lefizetni. Mély sérelemmel hallám, hogy a jó megholt, de azért azt a jót leánynak visszaszolgálni szent kötelességemnek tartom — bár láthatná a szívet, mely egyedül leányáért dobog.

Rózi (titkon). És az enyémet, mely neked ver.

Sándor. Most itt vagyok a kisasszonynyal felosztani mind azt, a mit a szerencse adott.

Lovasdy. Rózi! örvendek —

Sándor. Azért is a menyekzőre tessék elfogadni 500 aranyat.

Lovasdy. Mely hallatlan ritka emberség! Tessék leülni.

Sándor. Azt az egyet kívánom megtudni, van-e egy halandó, kit a kisasszony szerethetne.

Lovasdy. Igen, igen, mi dicsekedhetünk.

Sándor. Magától akarom hallani.

Rózi. Nem tagadom, egy ifjút szeretek, de az atyja frigyünknek ellenére van.

Sándor. Tyrannus!

Lovasdy (félre). Fiamat gondolja, én keresztülesem, de a pénz kezemhez jut. Mit tegyek? lemondok róla. (Rózihoz) Én nem ellenzem, csak próbáltalak benneteket.

Sándor. Tehát semmi nem hátráltatja összeköttetésöket?

Lovasdy. Semmi, semmi! legjobb áldásomat!

Krisztina. Kit akarsz áldani, mikor az ifjú elszökött?

Sándor. Visszahoztam! most jöttömben egy ifjút láték egészen kétségbe esve az úton szaladni; én megállítám, és kikérdém; ő mindent megvallott, nemde Sándornak kiják?

Lovasdy. Az! az! de kocsin szökött el, miért szaladt volna gyalog?

Sándor. Eltörött az első kereke.

Krisztina. Szegény Sándor!

Sándor. Én elbeszélém neki a környülállásokat, nagy nehezen a visszajövetelre birtam, megfogadám, hogy szószólója leszek.

Lovasdy. Megengedek.

Rózi. Kedves édes bácsi!

Krisztina. Még sírnom is kell, úgy szívemre beszél.

Sándor. Tehát beküldöm. (El.)

Lovasdy (Izsákhöz). Minthogy némely környülállások változtak, tehát egy részét az adósságnak kifizetem, azon észrevétellel, hogy a procentumról szó ne legyen.

TIZENHATODIK JELENÉS.

Mikó az Előbbiek.

Mikó. Uram! a kapunál állottam, nézgelődtem, semmit sem láttam, sem hallottam? Ha csak látatlan a kerítésen át nem ugrott, hát Sándor úrfi a háznál van.

Lovasdy. Miattad egy tábor ki s bejárhat. Annak az úrnak a lovait, ki most érkezett, jól tartsátok, érted?

Mikó. Értem uram! de micsoda úrnak, senkit sem láttam.

Lovasdy. Nincs szemed? azt a lengyel zsidót gondolom, ki fiamat visszahozta.

Mikó. Hehe! tréfál az úr, egy lélek se jött be, hanem a Bodri kopó! a most sétált ki.

Lovasdy. Menj! keresd fel.

TIZENHETEDIK JELENÉS.

Sándor (maga ruhájában), az Előbbiek.

Sándor. Bocsánatot édes atyám!

Mikó. Ej úrfi! hol jött be megint, hm! hm! kis ördöge van.

Lovasdy. Reád méltán haragudnom kellene, de bizonyos környülállások — No elég! mindent elfelejtek, csak azt tanuld meg, hogy okosabb emberek is vannak náladnál, érted? Engem meg nem csalsz.

Sándor. Soha többé, erre is csak a szerelem készítetett.

Lovasdy. Vegyétek egymást! (Rózit Sándorhoz vezeti.) Legyetek szerencsések!

Rózi. Édes kedves bátyám!

Lovasdy. Elhíszem, most édes vagyok; hol van a közbenjáró?

Krisztina. Édes gyermekeim! én úgy örvendek, mintha magamon történnék az a szerencse.

Lovasdy. Mikó! menj ki, és mondd meg annak az úrnak hogy hozzám kéretem.

Mikó. Micsoda úrnak?

Lovasdy. Mennydörgő! fuss mindjárt.

Mikó. Ertem uram! de hová?

Sándor. Édes atyám! megvallom, megint megcsaltuk, az a zsidó én voltam!

Lovasdy. Te? te?

Krisztina. Ah! szerencsétlen atya! mely gonosztévő fiút neveltél.

Sándor. Az egész dolog költemény, hogy szavát, ígérétét elnyerhessem. Izsák vala segédem.

Lovasdy. Vidd el! nem ellenzem; de menj szemem elől, egy fedél alatt velem nem lakol.

Rózi. Jóságában bizván, haragot nem vártunk.

Lovasdy. Nem! ezt meg nem bocsátom! Félre szemem elől! mindjárt teszek rendeltést. — (El akar menni.)

TIZENNYOLCZADIK JELENÉS.

Izsák, az Előbbiek.

Izsák. Postamester uram! egy szóra.

Lovasdy. Nem fizetek, menj!

Izsák. A mit Sándor előbb beszélt, nem költemény; én vagyok az, kivel Rózi atyja jót tett, és szent kötelességemnek tartom leányának azt meghálálni.

Sándor. Izsák!

Lovasdy. Tessék szólni! tessék. Hej Mikó, széket!

Izsák. Sándort megismervén a városban, a házi környűllásokat kitanultam tőle, szükségben lévén, többször segítettem; ím (azt írást elszakasztja) nem adós többé.

Lovasdy. Kedves barátom!

Izsák. Örömmel értettem Rózihoz való szerelmét, de könnyelműségétől tartván, eszköze lettem cselekedetének, hogy tapasztalja, hogy a csalárdság által az ember nem mehet messze (titkon Lovasdyhoz) és hogy jótévőm leányát a hatvan esztendősvőlegénytől megmentsem — és egy tréfa által észre hozzam a fősvény —

Lovasdy. Ki fogadott bírónak?

Izsák (Rózihoz). Kisasszony! boldogult atyja velem jót tett, ő volt kútfeje szerencsémnek, ne igazítsa vissza háládatosságomat, és fogadja el azt, a mit Sándor álorcza alatt ígért.

Rózi. Ily nagyszívű ember barátsága elegendő nekem; ezen ajándékot el nem fogadhatom.

Lovasdy. Kedves egyetlen barátom! az ifjúság ilyenkor semmitsem ismer, a pénz iránt tessék velem végezni. (Elvonja magát.)

Krisztina. Gyermekek! hát csak menyekző lesz.

Mikó. Mikor pattant, nem hittem volna.

(A kárpit lefordúl.)

TARTALOM.

	Lap
Stibor vajda. Dráma négy felv. 1819.	3
A pártütők. Vígjáték három felv. 1819.	117
Szécsi Mária, vagy : Muranyvár ostromlása. Dráma négy felv. 1820.	163
A gyilkos, vagy : Mikor pattant, nem hittem volna. Víg- játék egy felv. 1820.	207

KISFALUDI

KISFALUDY KÁROLY

MINDEN MUNKÁI.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTÉ

TOLDY FERENCZ.

NEGYEDIK KÖTET.

ÖTÖDIK ÖSZVES KIADÁS.

PESTEN, 1859.

KIADJA HECKENAST GUSZTAV.

Pest, 1859. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

KEMÉNY SIMON.

DRÁMA KÉT FELVONÁSBAN.

(Először adatott Pest városa színházában, május 3. 1820.)

SZEMÉLYEK.

Hunyadi János, erdélyi vajda, magyar fővezér.

Öreg Kemény, erdélyi nemes.

Simon, annak fia } alvezérek.
Mohai,

Ida, Simon hitvese.

Lajos, fia, 4 esztendő.

Kereszti, Simon barátja.

Első } paraszt.
Második

Alvezérek, katonaság, földnépe.

A dolog történik 1441. esztendőben.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Magyar tábor, elül Hunyadi sátora, hátul a népség tüzel.

Öreg Kemény, Simon.

Simon. Estellik már az idő atyám! térj vissza házadba, ősz fejednek a hús levegő megárt.

Öreg Kemény. Ne hidd fiam! az öregség múlik itt a fegyverek és a bátor bajvívók közt; az ifjúság képei ujulnak, és a múlt idők tetteit agg szemem elébe rajzolják. Itt a régi tűz hevíti keblemet.

Simon. Te már eleget tevéel magadért, munkás élted csendes nyugalomra, sebhelyekkel borított tested lágy pihenésre vágy. Minket illet a nehéz munka; a szenvedő haza mitőlünk várja váltságát.

Öreg Kemény. Igaz, gyenge erőm nem felel meg a buzgó akaratnak, a ronsolt test sír felé hanyatlik; de a láng, mely örökre elalszik, végső lobbanással még használni akar, és tüzet gyulasztani a rokon kebelben.

Simon. Tetteid szívemelő például maradnak köz örökségül s követésül, nem fénytelen múlik életed, mert nemes igyekezet volt minden foglalatja. Ím fiadat is dicsően járdalt ösvényedre vezetéd.

Öreg Kemény. Milyen híven megmaradj. Ó fiam! bár engedte volna a végezet megmutatnom, mely édes halni a hazáért. S valjon mi az élet? zokogva indul az enyészetnek, nem virágozik öröm a homályos úton; a merre tekintesz, omladék, pusztaság; minden hang sóhajtas, panasz.

Simon. E gyász idő, reménylem, édes öröme de-

rúl még, a jelenlét ködét egy nap eloszlatja. Még van a magyarnak embere, ki nagy szívét a rontó veszélynek szegezvén, erős vállakkal népét fentartani tudja; még él Hunyadi!

Öreg Kemény. Dicső ember! Ő a keresztyén-ség paizsa; isten és Hunyadi hangzik minden száj-tól. Ő végső reménye haldokló hazánknek.

Simon. Már elérkeztek a vármegyék segéd né-peikkel, itt a székelyek, itt a szászok táborunkban, és sok magyar nemes utolsó magzatját Hunyadihoz küldé, hogy itt az érdem mezején borostyánt szedhessen.

Öreg Kemény. Midőn a remény mennyei világa haldoklik, azon szürkületben oroszlánná változik a meg-keseredett szív, és hideg elszánással a halálba rohan. Szólj fiam! minő kedv uralkodik a táborban?

Simon. Egy szív, egy lélek elevenít mindent, egy tárgyért hevül az egész sereg.

Öreg Kemény. Hol közös a veszély, közös az ér-zés, így az egész alkotmány a nagy célnak könnyeb-ben megfelel.

Simon. Kereszti közelít, kit a vajda kémlelni küldött.

MÁSODIK JELENÉS.

Kereszti, az Előbbiek.

Kereszti (török ruhában). Köszöntlek barátim! ím sietve jövök, mint halálos nyíltól megsebzett vad. Hol találom Hunyadi?

Simon. Gyorsan megjártad útadat! mi újság a török táborban?

Kereszti. Szomorú hírt hozok! oly kelletlen mon-dom ki, mint ha csókolnom kellene az ellenség törét, mely szívemben megakad.

Simon. Jót már rég nem hallánk. Szólj bátran! az eltökéltség új erőt nyer a rossz állapotban.

Kereszti. Ezen ruhában sok veszélyek között Mezet bég sátoráig vergődtem, ott hallám, miként ta-nítgatá népeit, hogy a jövendő csatában egyedül Hu-

nyadi személyére törjenek, leírván nekik pánczéliját, fegyverét és lovát; ki őt elejti, annak királyi jutalmat ígért, és vad örömkialtás hangzott a táborban. Mahomet sugallásának hirdeté a vezér, hogy Hunyadinak el kell esni, és Sztambulba kísértetni népének.

Öreg Kemény. Azt ne engedje az isten! különben elesik Erdély, és Magyarország sírhalmán zokogja a világ elvesztett szabadságát.

Kereszti. Szent-Imrénél megerősített táborában várja Mezet bég a magyar sereget, egyedül a vajdának vesztét forgatja elméjében.

Simon. Jól tudja a pogány hol kell a lelket keresni, hogy tehetetlenül az egész test porba omoljék. Hunyadi és mi valamennyünk közt mérték nem állhat, hasonlat nem lehet; embert találunk, ki erős karjával útát vág az ellenség rendében, és vért özönl, halált terjeszt minden léptében; de ily vezért csak századok érlelnek, kit minden tökélyek ezen magas hivatalra jegyeztek. (Mély gondolatba merül.)

Öreg Kemény. Mennyire mehet a törökök száma?

Kereszti. Negyven ezeren állnak Sz.-Imrénél, tíz ezret minden órában várnak.

Öreg Kemény. A szám nagy, de bátort nem rettent.

Kereszti. Kérkednek is sokaságokkal, és a győzelmeket bizonyosnak tartják; már fiát Mezet bég előre erdélyi helytartónak rendelte.

Öreg Kemény. Megszédíté őket az első nyereség; annál jobb! elbizottságnak kár a követője.

Kereszti. Alig tudtam boszúmat elfojtani, midőn érdemes püspökünk fejét a basa sátorán felszegezve láttam; a rejtett gyilok mellemen megmozdult, és nem akarva karom öldöklésre hajlott; csak ezen hír tartott meg a véráldozattól.

Öreg Kemény. Dicséretes mérséked; a közjó többet nyert visszajövedeleddel, mint ha ezrek estek volna el vitéz karod által.

Simon (magában). Égi segítség! neked köszönöm e

gondolatot. Mennyei sugallás! téged használlak. (Keresztihez.) Barátom! sokat tevék, hazánk nevében, még egyre kérlek.

Kereszti. Ne kérj Simon! a kész hazafinak egy szó is elég. Mit tegyek?

Simon. Tartsd titokban mind azt, mit láttál, hallottál; ujságodat én fogom használni.

Öreg Kemény, Fiam! mi a szándékom?

Kereszti. És Hunyadi?

Simon. Mentve lesz! neki elesni nem szabad hogy mi állhassunk. Barátom, vonulj felre, ne közöld senkivel híredet, míg én végeztem. Mit a vezérnek tudnia szükséges, tőlem meghallja.

Kereszti. Tisztelem szándékomat, ámbár értelmét megfogni nem tudom; de bízván hazafiságodban, okvetetlen engedek.

Simon. Nem is csalatkozol! Haldokló hazánk áldozatot kíván, hervadó gyökerét nemes vér élesztheti csak fel. Ha saját földem, melyet izzasztó pályán eleim kerestek, hamvamat elzárja, áldom sorsomat, és létem czélját dicsőül elértem. Barátom! Hunyadi élni fog, és ha földrázó villamai dördülnek, öszvedől a félhold hatalma, és a pogány vér nyögve foly vissza a török völgyekre.

Kereszti. Szokatlan tűz lángítja lényedet, szavaiddban hallom a törökjajgatást. Legyen tehát! én hallgatok.

Simon. Nem rossz kebelbe rakád titkodat, a hazagyámangyala őrzi tartalékját.

Kereszti. Ismerlek Simon! Most megyek ezen gyűlölt ruhát levetni magamról, és a jövőendő csatára erősíteni fáradt tagjaimat. Isten veled öreg atyám! (El.)

Öreg Kemény. Szólj fiam! mit jelent ez a fel-lengző tekintet?

Simon. Atyám! felsőbb íhlet az élők keskeny köréből a halhatatlanság fényes egébe ragad: én halni, vagy inkább hosszú, elhalhatatlan életnek indulok.

Öreg Kemény. Eltökélett lelket ismerek fiamban; szólj! mily nemes feltétel hevít újra?

Simon. A vérmezőn harcolni közös dicsőség, egy

fényre olvadnak a bajvívók tettei; de az egyes áldozat tartandó helyet nyer a haza szívében, mely ha bár összeomlik is, hív fiát el nem temeti, sőt romjai közt is ragyogtatja nevét, és tette kérkedve gúnyolja az idő romboló hatalmát. E dicsóséget akarom én is elnyerni és Hunyadiért vérzeni.

Öreg Kemény. Nem értelek!

Simon. Emlékezz atyám! hányszor, ha fegyverkezve előtted állék, tartál Hunyadinak, és édes örömmel másának neveztl. Ezen hasonlattal akarnám a törököket megcsalni, elkérvén tőle hadi szerszámaid, magamra vonni az ellenség figyelmét.

Öreg Kemény. Fiam! az atyai szeretet retteg ezen gondolattól, bizonyos vesztedet megfogni nem képes.

Simon. Ó de a haza! mely lelketlen oda dől, és mély setétségbe bukkan; ez az ország, mely eddig szabadon emelte fejét, Hunyadi estével alacsony rabigába görbed, kies viránya pusztulásnak ered, és a jövő nem is tudja, éltek-e magyarok.

Öreg Kemény. Igaz, láncz csörög a pogány kezében, közel a rabság örvénye, mely körül komor rémszetek lebegnek, és ordítva visszaijesztgetnek. Fiam! kedves fiam! ne nézz a szemre, mely érted könyez, ne ügyelj a gyenge öreg fájdalmára! menj dicső pályádon, menj halni a hazáért. (Elgyengül.)

Simon. Atyám! édes atyám!

Öreg Kemény. Miért kell az embernek elévülni, miért hullatni erejét, tehetségét? Az ifjuság langyuló vérével lankad a lélek szárnya is. Most, most érzem aggvoltomat. Téged egy mosolygó fény az egekbe ragad, évekre ásd neves tettetted; én szegény öreg ősz fejemet reszketve rázom, és örömtől, fájdalomtól csak zokogni tudok.

Simon. Mily édes a szeretet, mely teljesen visszafizetve lángol a halandó kebelében! Atyám! az ég azzal kedveltjének vállalt, hogy elmémnek e gondolatot adá; azon szent érzet, melyet az ifju keblébe oltottál, mutas-

sa most érdemét, teremjen nemes gyümölcsöket. — Nem megúnt napok késztetnek halálra, nem, a föld nekem sok édest nyujta, mely kíváratot csendes keblem szült, a sors valóvá tette; mint atya, mint férje egy áldott léleknek, a szerencse fő pontját elértem: ezt meghálálnom csak ily nagy áldozattal lehet.

Öreg Kemény. Beteljesedik tehát a remény, melyet mint gyermek tápláltál. Midőn harczaimból megjöttem, és környülvéve kedvesimtől, téged kisedet térdemen ringatálak; akkor ártatlanul azt vallád: Atyám! te mindenkor visszatérsz, én egykor elmegyek, messze, messze tőletek elmegyek, de soha vissza nem térek; hanem egy egész pogány sereget viszek el magammal.

Simon. Álmat beszélsz atyám!

Öreg Kemény. Álmat fiam! örök álmat, mely az égből alá száll, hogy a legszebb valóságot érlelje a hazai földön. Te elmégy, elmaradsz — atyád még most is él.

Simon. Él, hogy örüljön egyetlen fiának, és a sírnál hív szorgalma jutalmát vehesse. Atyám! Hunyadi vagy én, egyikünket a haza áldozatra kiáltja. Ha vezéri tehetségem volna, a sorsot kérdezném, melyiké legyen a dicsőség, de így a választás könnyű. Ő maga egy sereg, hazámnak első gyámola, bennem csak közkatona vész el.

Öreg Kemény. Ily áron Hunyadi éltedet nem fogadja el.

Simon. Tudom, hogy nagy szíve mindenkor kész áldozatra. Mi nehéz ama bátornak, ki tíz véres csatában a halállal vívott? de messzebb van még az ő magas célja, a nagy, nagyon tördelje erejét. Engem szakaszszon itt le a haza, Hunyadi karját nagyobb végre tartsa fel. Azért, atyám, titokban tartom szándékomat, az után haldokló testemből omlandó vérem hirdesse tetteket.

Öreg Kemény. És hitvesed? gyermeked?

Simon. Azokat hazám oltalmába ajánlom; békén

elválok, mert szabadon hagyom őket magam után, ne átkozza a fiú elfajúlt atyját, hogy régi örökét oly rútul elveszté. — Atyám! Idát látom közelíteni, ne áruld el szándékomat, a kedves könyeit békén nem nézhetem.

Öreg Kemény. Elested engem is maga után von; de légyen, áldásom kísérje vég sohajtásodat.

HARMADIK JELENÉS.

Ida, Lajos, az Előbbiek.

Ida (fiát vezetvén). Fegyver közt kell férjemet keresnem, ha egy pillanatig véle lenni óhajtok.

Simon. Bocsáss meg kedves! a szolgálat tart messze tőled, és ellenzi a szerencsét, hogy veled lehetnék. Tudod, a háború ellensége a házi boldogságnak.

Ida. Míg a férfi erő azt állandóvá teszi. Nem panaszlom ügyemet! mert fáradságod tudom híveidért esik. (Fiát hozzá vezeti.) Itt egy gyenge virág, mely hogy látatlan el ne hervadjon, bajnok szívednek véréből éleng; ím elhoztam, vidám tekintete enyhítse a nap súlyos terhét.

Simon. Köszönöm! a jó anya mellett nem sínli még az atya távollétét. (Fiát felemeli.) Kedves fiam!

Ida (öreg Keményhez). Itt vagy te is öreg atyám! A régi szokás kitetszik; most is kedveled a fegyvert.

Öreg Kemény. Kedves leányom! mi oly időben élünk, melyben fegyverünket leginkább kell becsülnünk, mert az által nyerhetünk életet.

Lajos (atyja karján). Atyám! nézd csak mi csillámlik ott a hegyen?

Simon. Az ellenség tábortüze.

Lajos. Ó azok a rossz emberek! nem üzöd el őket?

Simon. El, fiam! az első harcz után, reménylem, megtisztul vidékünk.

Ida. Megint harczba készülsz? Mikor jön azon szép idő, hogy téged egészen enyémnek mondhatlak? Eddig hazádnak éltél, és azon kevés órákat is, melyeket nálam töltél, elválás s kétes félelmek válták fel szünetlen.

Simon. Hogy oltárom szentségét őrizzem, harcra szállok. Férfi létem nehéz munkát kíván, nyugottan követtem őseim nyomdokát, mert hazámat szorgos kézben tudtam, és visszatérvén hadaimból, édes örömet találtam tiszta kebleden. Most újra mezőre hív a hanyatló szabadság; ki rablánczot nem akar hordozni, nem vonhatja el magát; azért meg ne rettenj, ha férjedet veszélyek közt látod, ne rettenj meg az elválás szomorú jelétől. Én nyugottan megyek sorsom elébe; és ha a setét vihar, mely hazánkat dúlja, engem földre terítend, tudom, erős szíved magát fölemeli, és özvegy sorsodat csendes békével viseled.

Ida. Ó vedd vissza ezen ijesztő szót! ne költsd fel e szomorú gondolatot, nincs elég erőm véle egyesülni.

Simon. Még is Ida! ki szabadon élni akar, éltét ne szánja. Benned is, kedvesem! bajnoki vér foly; atyád, testvéred a mezőn vesztek el, én férjed, kit az ég pajzsodnak választott, én engedném rablánczba veretni nyakadat? téged legfőbb, legdrágább javamat egy vad ellenségnek martalékul adnálak? Nem! végső lehelletig védlek, oltalmazlak.

Ida. Nem tartalak! menj! harcolj! légy az ellenség öldöklő angyala; de ne feledd, hogy a haza után én vagyok első, kit méltán illet jótevő életed.

Öreg Kemény. Nemes pár! a mi a földön szép s nagy, a szívet gerjeszti, az lángol bennetek. Én öreg hevülök e mennyei tűznél, a lélek e porvilág felett ünnepli szent diadalmát. (Trombita harsog, a népség rendbe áll.)

Lajos. Atyám! nézd, a vitézek fegyvereikhez nyúlnak.

Simon. Hunyadi közelít!

Ida. Itt ne találjon, a gyenge asszonynak nem illik fegyver közt mulatni.

Simon. Maradj még, ez a föld sajátunk; itt békén mulathatsz; a bajnok szív dagadoz a szépség körében.

NEGYEDIK JELENÉS.

Hunyadi pánczélosan, Mohai, több Alvezér, az Előbbiek

Simon. Üdvez légy fővezér! dicsőséges vajda!

Hunyadi. Kötelesség útján ha járok, téged Kemény! már ott lellek. Mint látom, nemes vendégek gyűltek öszve nálad. (Idához fordul.) Köszöntlek nemes asszony, táboromban! A mi a bajnokot magas tettekre gerjeszti, örömmel szemléljük, mert jelenléted tanítja miért kell harczolnunk; mélyen illetődve hazája képét tekinti benned a bajvívó, mert te is, mint az, szerelme kedves zálogát kebleden neveled, az anya szelíd szózatja mint egy édes hang az ifjukorból lelkét ébreszti.

Ida. Nyugottan állok környülvéve az erősöktől, szép jövődöt ígér nemes bátorságok, a gyenge szív teljes bizodalommal a hatalmas szárnyai alá vonúl, és megnyílik édes reményeknek. Ím, itt is egy bajnok vér gyümölcse érik a hazának; nő és tanul igaz férfiú lenni.

Hunyadi (az öreg Keményhez). Te is itt vagy, barátom? Az agg oroszlán szeret fiai közt lenni, és hajdani tetteit azokban újonan szemlélni. (Kézét nyújtja neki.)

Öreg Kemény. Ez a kar engem is egykor győzdelemre vezetett, most már csak áldani, de követni nem tudom. Hunyadi! látásod elüzi öregségem éjjelét, a régi szabadságot és a dicsőség mennyei világát látom ereszkedni szenvedő hazámra.

Hunyadi. Lenne bár való kívánatos látványod, és igyekezetünket boldog vég érhetné! Barátim! hazánk váltsága egyiránt érdekel, készüljön kiki megtenni férfiúi részét, hogy a jövőd és a szabad maradék áldhassa létünket. Holnap hajnal hasadtával támadjuk meg az ellenséget, villogó kardjaink rémítsék őket vissza, hogy míg vérökben tapodó paripáink előszáguuldnak, a haza lerázhassa lánczait, és a szabadság bájoló napja virítsa földünket.

Mohai. Merre zászlód lobog, hol szavad mennydörög, ott lesznek híveid, és szélvészfént rohannak a pogányra.

Simon. Uram vezér! Kereszti visszatért, kikémlé a török tábort, most nyugalomra ment; én vettem által újságát.

Hunyadi. Mit hozott?

Simon. Mezet bég most is Szent-Imrénél táboroz, épen nem másítá előbbi állását; úgy látszik megtámadtatni akar, minthogy mély árokkal vonta be magát.

Hunyadi. Jele, hogy nem bízik magában, így tehát mi kezdjük a harczt.

Simon. Negyven ezerre mondotta seregét, azon kívül tíz ezer segéd népre vár.

Hunyadi. Nagyobb számú népet is láttunk már szaladni. Vitézek! holttesteinkkel töltsük be árkaikat, hogy a fenmaradtak ezer halállal onthassák ki haragok lángjait, és leronthassák a rablók hatalmát. A sereg készen legyen. Barátim! még az éjjel rendelem el a csatát, jertek azért sátoromba hadi tanácsra, egyesült erővel üssünk rájuk, és holnap vagy elveszünk, vagy egész Erdély zengve dicséri a szabadító istent. (El akar menni.)

Simon. Vezér! egy szót engedj nekem. (Atyjához.) Atyám! vezesd haza Idát, még látlak bennetek.

Hunyadi (int, az alvezérek elmennek, a sereg eloszlik, azután Idához fordul). Nemes asszony! nyugottan hallád a szót, mely férjedet csatába híja, vedd tiszteletemet! Ily nagylelkű asszony forró kebelén terem a vitéz, ki híven megfelel e földi kétes pályának. Szerencsés ország, melynek termékeny földje ily bájos virágot nevel, menyői illatot, édes kényeket osztogat az, és gyengédén egyengeti a vándor tövises útját. Kemény! áldom sorsodat; érdemes szívre talált erkölcsöd.

Ida. A leendő veszély háborít ugyan, de férjem kötelességét becsülni tanultam; a bajnok tüzeit oltani

nem engedi hazám szeretete, én is érzem a szabadság malasztját. Harczolj kedves! dicsőségedet méltánylani tudom.

Simon, Ida!

Öreg Kemény. Hunyadi! légy boldog! harczolj, győzz, és atyai kezeddel töröld le a haza könyeit. (Idához.) Jer kedves leányom. (Ida, öreg Kemény, Lajos el.)

Hunyadi. Simon! mit kívánsz tőlem?

Simon. Csekély magában, de előttem nagy a mit kérek. Engedd holnap az ütközet alatt formádat viselnem, hadd tartson az ellenség engem Hunyadinak.

Hunyadi. Különös kívánság! mi ösztönöz arra?

Simon. Ne kérdezd most okát, megtudod utóbb; engem a büszke gondolat, hogy Hunyadi voltam, egekbe ragad. (Fellengezve.) Te voltál, dicső, te voltál egyedül az, kit elérni törekedtem, téged vevélek például hazám annyi nagy emberei közt, a kívánság ösvényeden élni és halni legfőbb célom vala. Benned találtam fel azon tökéleyeket, melyek egyedül nemesítik a férfit, a bajnokot

Hunyadi. A barátság szokta kedveltjét tökéletekkel ékesíteni, melyekkel az nem bír; te is némely erkölcsöt kebledből veszsz, és nagylelkűen barátod szívébe rakod le.

Simon. Barátodnak neveztél! ó e szó nagyra lelkesít, érdememet oly méltán emeli. Engedd által nekem holnap fegyveredet, pánczélotat, lovadat.

Hunyadi. Ez az a nagy kérdés? sajnálnám, ha most hallanád először Hunyadi értékét közösnek barátivali. Miért téssz erre ily nagy árat? ily hazafiért Hunyad. vérét sem kiméli.

Simon. Midőn Szendrő falai alatt megsebesítve, tehetetlenül, bizonyos halálnak oda adva a földön hevertem; midőn egy török lándzsáját mellemnek szegezte, te voltál megmentőm. Akkor titkon éltemet neked szentelém, im most megtartom esküvésem.

Hunyadi. Ezen tettemet vitézséged eléggé meghálálta; hogy szerencsés voltam neked egykor szolgálni, azért jutalmazott énézsem, hiszen Kemény is arra mindenkor kész volna. Valóban kérésed oly csekély, hogy szinte szégyenlem azt teljesíteni.

Simon. Ha ezen csatában el találnék esni, Idát, fiamat oltalmadba ajánlom; neveld fiamat igaz magyar-nak, általa az erkölcs magva leginkább tenyészik.

Hunyadi. Mely kora aggodalom, mely komor képzetek! Barátom! mit jelent ezen ömledezés? nincs most idő ábrándozásba merülni. Mi ez? Annyi harczokat kiálltunk, és ebben ellankadnál?

Simon. Nem lankadás, nem csüggedés vezetí nyelvet; nem, tiszta elégedés, édes megnyugvása egy boldog léleknek, a színváltozott szemnek végső tekintete szeretett földére, egy szerencsésnek honától való végső búcsúzása. Tehát számolhatok adományodra?

Hunyadi. Végy el mindent, csak kardomat hadd meg; az nekem elég. A hadi tanács után mindjárt által-szolgáltatom a mit kívánsz.

Simon. Köszönöm Hunyadi! és ha pánczéled véremtől piroslik, akaszd fel azt a haza oltárára, mely hogy megálljon, Hunyadinak élni, nekem halnom kell. Láss a jövőd, hogy Kemény szerette hazáját, szerette barátját.

Hunyadi. Kemény! te ritka virága a hazai szeretetnek, jer mellemhez! Ha ily szív az enyémhez záródik, ha érdemimet ily férfi megismeri, tépje bár le a sors a borostyánt fejemről, én megelégszem. Elvárlak sátoromban. (El.)

Simon (egyedül). Áldalak, menyei végezet! hogy erőt nyujtasz, és kedvező sugárt vetsz áldozatomra. Eltem adóját ím híven lefizetem, és a szerelem karjából első anyámnak szent ölébe dőlök. Takard el, hazám! hidegült poromat, és ha tettem által újra felvirágozsz, nyujtsd gyümölcsödet a buzgó maradéknak, hogy lássa és érezze mit ér a haza. Megyek tehát! örömmel a halál karjaiba dőlök, és habár az idő zavarja lerontja is a

halmot, mely hamvamat elzárja, ha borostyán helyett tövisek fedik is setét lakhelyemet, lesz egy buzgó fia a jövődönnek, ki köny-ejtve feljegyzí tettemet, és csendes oltárt emel emlékemnek. Legyen hát a láncz elszakasztva, szebben nem lehet a porból kifejtődzni. Hunyadi él, és vele Magyarország! (Be a sátorba.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Öreg Kemény szobája.

Öreg Kemény, Simon, Kereszti.

Simon (Hunyadi pánczéíjába öltözve). Így barátom! kész vagyok az áldozatra, köszönöm utolsó szolgálodat.

Öreg Kemény (fiának nézésébe elmerülve, magában). A természet kettősen adja a mi legdrágább; ha egyik elvész, éljen a másik.

Simon (Keresztihez). Ha elestem már, mondd meg Hunyadinak, mi okból kértem el ruháját; vidd köszöntését elváló barátjának.

Kereszti. Ha fenmaradok, de nem hiszem. Melletted szoktam mindenkor harczolni, most sem válok el tőled, a végső menetelt híven veled teszem: veled halni kívánatosb nekem e rövid életnél.

Simon. Maradj tehát, oszd fel velem a halált, ki az életben mindent oly híven felosztál; egyesült vérünkben tükrözze magát a szabadság serdülő napja.

Kereszti. Mint vagyon a csata rendelve?

Simon. Az előcsatát én kezdem az erdélyiekkel, azalatt Hunyadi a nagy sereggel Ompoly völgyén az ellenség derekára huzódik; ha velők harczba keve-

redett, mi hátat fordítunk, hogy engem Hunyadi gyanánt üldözzön a török; az én elestem őket zavarba hozza, és vélt győzödelmek romlásokra válik.

Kereszti. És holttetemünk felett ünnepli Hunyadi szép győzödelmét. Hah! mi az élet ily dicső halálért! Simon! a hajnal közelget, én megyek magamat felvaszni. (Öreg Keményhez.) Isten veled atyám! a síron innen többé nem látlak. (El.)

Simon. Vigasztald magad atyám! a halál csak annak rettenetes, ki soha nem élt; hidd el, nem nehéz elválni, ha áldás követi jelenésünket; ily pillanatban látszik leginkább az élet becse, és világos lesz az örökévalóság felséges érzése. Atyám! én elmúlok, de tettem fenmarad. Tehát hasonlónak találsz?

Öreg Kemény. Ha ezek a szemek nem vesztetett bírák, Hunyadit képzelem benned.

Simon. Ő lesz ezután fiad, halálomban annak születik, és így nem marad öregséged árván.

Öreg Kemény. Nem fiam! nem maradok árván, mert élni fog Erdély, és azon halál, melylyel megmentetted azt, neked örök életeddé válik. Ó miért nem követhetlek! Ott a falon függ kardom, mely hajdan a zivatar közt villámlott, és ordítva omlott a pogány előtte, ha erős jobbom azt felemelte; most lankadtan lehajlik velőtlen karom, és mélyen hüvelyében rozsdásodik a vas, nem villámlik többé.

Simon. Te akkor hordozál fegyvert, midőn én nem bírtam, most mint lelkednek örököse átveszem tisztedet. És ha saját földem véremet itta, vidd el fiamat, kedves unokádat, azon helyre hol elestem, és ha kérdi atyját, mutass síromra és mondd: itt nyugszik atyád, éltével védette földjét, hogy te szabad lehess; ott ébreszd lelkét magas tettekre, ott tanuljon valódi férfiú lenni. Ünnepi hely legyen nektek sírhalmom, köny ne áztassa, kedvesim! szemeiteket, csak csendes áldást mondjatok a megholt hamvára, ki éltét tinektek szentelé. Ida ültesse a szerelem virágit.

Öreg Kemény (fájdalmasan). Fiam! ó fiam! ember voltom áttör a szíven, atyai fájdalom könnyekre olvaszt.

Simon. Örömkönyek azok, a hazának folynak. Ha majd zászlóinkat magasan lobogni látod, ha győzdelmi kiáltás az eget hasítja, ha minden szív örökre derül; akkor, akkor atyám, ez a fájdalom édes boldogsággá válik. Nézd meg, atyám! nincs-e hiba öltözetemben? (Sisakját felteszi.)

Öreg Kemény. Úgy tetszik sisakját belebb hordozza Hunyadi. (Igazítja reszkető kezekkel.) Bocsáss meg, hazám, e reszkető kezeknek! bocsáss meg az atyának, hogy szent oltárodnál az áldozatot visszatartóztatja, hogy az istenség színe előtt ő földi veszteségét siratja. Így fiam! (Karjába dől szakadozó szavakkal.) Így! Hunyadit áldom.

Simon. Most jer Idához! még egyszer akarom őt látni, ki éltemnek annyi örömet készített, még egyszer fiamat dagadó szívemhez szorítani. Jer, jer! hadd üritsem ki e földi érzésnek legutolsó kelyhét. (Elmennek.)

MÁSODIK JELENÉS.

Ida szobája, az asztalon gyertyák égnek.

Ida az asztalnál ül, és hárfán játszik, Lajos mellette egy karszéken alszik.

Szállj alá, te édes remény!

Eyhítsd zajló keblemet,

Ereszkedj le mennyei fény!

Éleszd, ápolod szívemet!

Te vagy híve a szegénynek

Bármely nehéz sorsa lön,

Gyámola komor éltének

S barátnéja e földön.

A szenvedő könyeinek
 Forrását elszáritod,
 A kétség vad seregének
 Ostromát elfordítod.

Édes gondos szorgalommal
 Ápolgatod az embert,
 A kit a sors vas karjával,
 Bár méltatlan, alá vert.

Mert elhagyva a világtól
 Azt a reményt találja,
 Hogy könyeit a siron túl
 Egy jó angyal számlálja.

Karjaid közt mosolyogja
 A sors forgó játékát,
 S édesdeden általfogja
 Boldogsága árnyékát. (Elhallgat.)

Mulandó árnyék e földi boldogság! A nap leszáll, és létünk setét homályba borúl. (A hárfát félre teszi.) Hasztalan! a szelid hangok édes zengzeti, magányomnak egykori biztosi, nem vigasztalnak már. Fekete rémzettek borzogatják lelkemet, s megnémítják a remény kecsegtető szavát. Hol marad Kemény? rettegek éltéért. Ha ő — nem, nem, a szerencse annyi csatákban megtartá őt, most is — de álnok! ki bízhatik benne? — Egész lénye megváltozva, nem földi tűz ragyogott szemében, égő tekintete nagy feltételt és örök elválást vallott, midőn utólszor forró kebeléhez zárt. Hah! én őt elvesztem. Dicsőséget keres! felejtí a szerelem könyeit; e földi boldogság keskeny vala neki, a halálban keres örök életet! Úgy van, én őt elvesztém! Fiam! szegény árva! (Fiát szemléli.) Alszik! mennyei béke rajzolja magát angyali képén, édes álmak őt az égben hordozzák, nem érzi az anya fájdalmát, nem élete zordon mivoltát! (Ömledézve.) Nyúgodj tehát ártatlan virága hív szerelmünknek! ne zavarja békédet a komor jövőendő,

se a jelenlét szomorú órája. Boldog életkor! létünk szép hajnala! Körülted az ég üdvössége lebeg, a gyermek-ség rózsás ösvényén virágzik egyedül az öröm tiszta kelyhe, mosolygva néz az időbe, csendes partját az élet habjai nem mossák, nem zavarja a sors csendes nyugal-mát. Álmodj a mennyben! Küldj enyhítő sugárt e zajló kebelbe!

HARMADIK JELENÉS.

Öreg Kemény, Simon, az Előbbiek.

Simon. Ida!

Ida (megijedve). Nagy isten! Hunyadi!

Simon. Ne ijedj meg kedves, én vagyok.

Ida. Mit jelent ez az öltözet? Hunyadit véltem —

Simon. Légy nyugott! a seregek ura kettőztette Hunyadit, hogy az egyik lerontsa a török holdat, a másik felhozza a magyarok napját; egy kis szemfény-vesztés az ellenség ellen.

Ida. Félek, hogy az engem is illet Kemény! ez a láng szemedben nem földi ragyogvány, a halál gyújtá azt, az enyészet szülötte.

Öreg Kemény (félre). Jó lélek! tanulj veszteni. Töviseket fon a sors koszorúdba, élted szépét immár általélted.

Ida. Komor kétségek dobzódnak belsőmben, ten-magad hittad őket felsetét helyökből. Kemény! nem az ellenség, te, te vagy nekem félelmes; hidegen mint egy sír lakosa lépsz az életbe, s megint visszakészülsz setét házadba. Kemény! te halni akarsz!

Simon. Szabadon választva irányzom repte-met váltságtokért, és a szolgaság fölé teszem a halált, ha veszünk, oda fent el vagyunk tökélve. De ne félj kedves, két Hunyadi védelmezi Erdélyt.

Ida. Nem, nem, a férji hűséget most először meg-szegted; hívtelen vágyak frigytorésre késztetnek, és visszataszítják a szívet, mely egyedül neked ver; egy csalóka fénynek feláldozod tieid boldogságát. Ó! hol

találok igazságot? hol enyhelyet, ha ez a kebel is már bezáródott? ha keservimet e szív sem hallgatja!

Simon. Ott a nyugalom csendes országában, hol a boldogok körül örök nap sugárzik; hol minden erkölcs jutalmát elnyeri, és a szív örök ifjúságra virad; hol a földi inség lakhelyet nem talál, könny nem szakad többé az éghez fordúlt szemből; hol a sohajtás szomorú hangzatját buzgó áldások zengzete váltja fel, és a szerelem nyugtató öléből semmi idő, semmi változás a szívet fel nem költi: ott a lélek honában elválás nem fenyeget, ott az örökkévalóság szárnya alatt frigyünk el nem szakad: ott Ida! ott örökre bírhatlak.

Ida. Hasztalan iparkodol égi szavakkal nyugtatni, elaludt benned a szerelem lángja; hideg, érzéketlen, mint ez a páncél mellett, csak dicsőséget keressz, ha mindjárt ez a szív megreped is.

Simon. Igazságtalanná tesz az álmortalanság és a szelíd szerelem, mely a veszélytől retteg.

Ida. Hány éjjelt tölték ébren, míg te oda valál, és soha sem hunyt el a remény világa, soha a viszonzítás szép bizodalma: ez más ellenséges érzés. Ó kíméld éltedet.

Simon. És szomoríthat halálom, a szép halál hazámért? eltéphetnéd a koszorút, mely oly ritkán zöldelik? Nem, nagy lelked szabadságát jobb szereti nálamnál, vesztemet nem siratod. A szerelem enged a bajnoknak, hol rablánczok csörögnek. (Karjába zárja.) Áldott lélek! a mit szépet s jót e földön érzettem, mind neked köszönöm, de emeld fel magadat ez élet keskeny köréből, a jobb lelkek világos honába, oda utasítlak.

Ida. Ó el nem érhetem magas reppedtet, nincs elég erőm az ég határait mérni, ércz kötelekkel a földhez csatolva, téged kiált a szív nyugtató segélynek. (Trombita harsog.) Hah! mi ez?

Lajos (felrettenve anyjához szalad). Anyám! anyám!

Ida. Jer tehát fiam! emeld fel ártatlan szavadat, talán előbb behat atyádnak mellébe! Jer, kérd, hogy ezután is vezetőd maradjon.

Simon. Ida! mit mívelsz? Ó haza!

Lajos. Mely szép vagy atyám! csatázni még? — Engedd őt menni anyám, majd elüzi azokat a rút embereket.

Simon (fiát melléhez ragadja). Égi követ! A szent igazságot hirdeted atyádnak, a férfinak kötelességét. Ida! engedj, minekelőtte elválok, még egyszer melleden függni, még egyszer a tiszta szerelemnek szent kelyhét üritni. Ó légy erős; és fogadd ezen nagy pillanatban, hogy hasztalan panasz, emésztő csüggedés erőt nem vesz rajtad. Itt, (Lajosra mutat.) itt szerelmem záloga, erre szálljon ritka hűséged. (Trombita harsog.)

Ida. Rettentő hang, a halált ordítja fel vad riadása!

Simon. Fogadd nekem, hogy le nem mondasz az élet örömről, és búval bánattal élted nem emészted.

Ida. Kegyetlen! mit kívánsz?

Simon. Ida! ez utolsó kérésem.

Ida (nagy küzdés után magát karjába veti). Fiamnak élek, hogy hasonló lehessen dicső atyjához.

Simon (elragadtatva). Harsogj hát érc eszköz! vége már földi dolgainak. Ida! légy boldog! röviden éget a fájdalom, de szerelmem bére örökké tartandó! Engedd lelkedet a por gyengeségén győzni, és halálom nem lesz rettenetes. Vedd köszönetemet annyi sok szép órákért, annyi édes örömekért. Ím, a szerelem öszvekött bennünket, a szerelem elszakaszt. Ida! atyám! fiam! isten veletek. (Szemeit törli, gyenge szózáttal.) Az örökkévalóságból még ezen harmatot. (Trombita harsog.) A haza halni kiált. Legyetek boldogok! (Hirtelen kirohan.)

Ida (öreg Kemény karjába dől). Jaj! a sír megnyílik, vissza nem tér többé.

Öreg Kemény. Menj dicső! menj egedbe! lebegtesd a béke pálmáját áldó hazád felett, gyengén zárja be szemedet a szerelem angyala.

Ida. Ó irtóztató szerelem! ha rövid boldogságod ily nehéz adót kíván. Atyám! kölesönözz szavakat sú-

lyos fájdalmimnak! ne ezt a rettentő békét, mely hideg dermedésbe hozza a lelket.

Lajos. Anyám! mi bajod? légy vidám! Atyám megtartja szavát; ne félj, védelmez bennünket.

Ida. Oda létem szépe! ezen üres élet mitől félhetne még! (Fiát karjába veszi.) Te kedves alakja! te maradsz csak hátra, tanítsd türelemre elhagyott szülődet.

Öreg Kemény. Jer a szabadba, leányom! a kelő nap szárnyain repül felénk a régi szabadság, és enyhülést csepegtet fájdó sebedre.

Ida. Jer, jer a szabad ég alá, hadd fogjam fel Kemény végső lehelletét. (Elmennek.)

NEGYEDIK JELENÉS.

Szabad táj, a nap épen a kék hegyek közül felkél, jobbra elül egy domb, melyen Parasztok állnak, és a csatát szemlélik.

Első Paraszt. Nézd azok a kékek a miéink! előre nyomódnak.

Másik Paraszt. A tarka törökök a hegyre vonultak.

Első Paraszt. A könnyü lovasság előre vágdat. Mely por emelkedik, nézd! egész egy osztály az őri hegynek indul, a vezér vezeti őket, veres zászló kezében, szürke paripáján; nézd mint vágdat a hegynek, szinte hallom lángító szavait.

Másik Paraszt. Az Hunyadi!

Első Paraszt. Nem, Kemény, a mi urunk! előbb láttam őt a fővezér páncéljában. Hah, nézd már összeveütköztek. Ó miért vagyok öreg, miért erőtlenség!

ÖTÖDIK JELENÉS.

Öreg Kemény, Ida, Lajos, az Előbbiek.

Másik Paraszt. Itt jön az öreg úr unokájával.

Öreg Kemény. Ezen dombról, édes leányom, mindent megláthatunk!

Ida. Nem, nem kívánom látni. Szemem a harctól irtóztatva fordul el.

Öreg Kemény. Ida! nyugodjál meg az isteni végzésen! velünk az ég segéd keze! rettegve omlik előtte hitünk ellensége. (Messziről az ütközet lármája hallik.) Vilámok szakadnak a setét mezőre, és porrá zúzzák a hitetleneket. (A parasztokhoz.) Barátim! mit láttok?

Első Paraszt. Az őri hegyen keményen harcolnak; mint kivehetem, a székelyek.

Öreg Kemény. Azokat fiam vezérli.

Első Paraszt. Keményen nyomják az ellenséget. Hah! mely kevélyen lobognak zászlóink.

Másik Paraszt. Az én fiam is azok között vagyon.

Öreg Kemény (térdre esik). Seregek ura! segítsd a magyarokat! vezesd híveidet, hogy letiporva a pogány érezze örök hatalmadat.

Ida. Oltalmazd férjemet! vezérelj karját, hogy szabadon áldhassuk mennyei dicsőséged.

Első Paraszt. Hah! a székelyek visszafordulnak, minden felől tolong az ellenség, most — most —

Ida. Nagy isten! elesik.

Másik Paraszt. A völgyben harcolnak, új török osztályok száguldnak elő, a veres zászló körül szörnyű a vérontás.

Ida. Mentsd meg! oh mentsd meg, uram, őtet!

Első Paraszt. A törökök öszve csoportosúlnak, a veres zászló hajlik. Hah! a vezér — uram irgalmaz.

Öreg Kemény. Vedd magadhoz örök istenség! vedd fel szent öledbe, hozzád, hozzád!

Ida. Ő az, ő az! látom mint rohannak reá, sűrű vágások omlanak fejére, ott áll mint egy vérző szent! szemei az eget keresik, vére a hazai földet! Kemény az, férjem.

Első Paraszt. A vezér elesett, a törökök diadalt kiáltanak, — vége, vége mindennek, most halni idő lesz.

Másik Paraszt. A csata megújúl, az őri hegy tején magyar zászlók lobognak, a székelyek újítják a

harczot, a török közben van. Nézd mely szörnyű a zavarodás! rajta magyarok! rajta vitézek!

Első Paraszt. A törökök rendetlen szaladnak, táborjok ég, — hallod, hallod a győzelemkiáltást! Úr isten! téged áldunk!

Öreg Kemény. Ó égi igazság! most már eleget éltem.

Ida. Vége tehát! Ő volt a győzelem ára! ezen szellő csendes lehellete végső sohajtását hozta. Kemény! ég felé lebegve nem ügyelsz a hátramaradtak sűrű könyeire; ott az örök üdvösségben várod csillagkoszorúdat.

Lajos. Te sírsz anyám? jer kössünk koszorút! Atyám ha visszatér, megőrül neki, én szedek virágokat. (Elszalad.)

Ida. Elhervadt a virág, ékes fejét a föld felé hajtja, a mulandóság keskeny házát már nem ékesíti.

Öreg Kemény. Ida! légy erős, könnyek folynak a közhalálnak is. Ő engedj nagy lelke megismerésében nyugalmat tenyészni, higgy vigasztaló szavának: szerelem adá őt, szerelem vette el; légy erős.

Ida. Erő! mely puszta szó! a méltó fájdalom gúnyolja értelmét; a szegény teremtés, mely mindent elvesztett, keserviben találja nyugalmaát.

Első Parszt. Egy osztály székelyek jönnek előnkbe, valamit kísérnek.

Másik Paraszt. Hunyadit is velök jönni látom.

Öreg Kemény. Fiam meghalt a hazának, meghalt az övéi szabadságáért! Ida! az a gondolat enyhíthet, hogy századok múlta után is nevetek egy fényre olvadva, a jövődőségénél dicsőül fenmarad, és mint hívség csillaga, örökké tündöklöklik.

Ida. Mi a dicsőség a szerető szívnek! csalárd ragyogványa be nem hat az üres kebelbe. Atyám! ő engem nem szeretett, mert hidegen halni ment, és nem talált méltónak a haza titkára.

Öreg Kemény. Könyeidtől tartván hallgatott, az által lelkének örökösévé tett.

Lajos (visszajön virágokkal). Hoztam virágokat, a völgyben szedtem azokat. Ne búsulj anyám! majd én most koszorút fonok, meglátod mint illik atyámra. (Felre ül, és koszorút fon.)

Öreg Kemény. Ezen gyermek által a természet szól hozzád, hallgass ártatlan szavára. Én is elvesztém őt, de gyászolni hazám ünnepén nem tudok.

HATODIK JELENÉS.

Szomorú mars hangzik, katonaság földhöz eresztett lándzsákkal lassan előjön, és a meghalt Keményt pajzsokon hozzák, Hunyadi és néhány alvezérek a rendet követik.

Hunyadi, több Katonaság, az Előbbiek.

Ida. Igaz, hát igaz, ő nincs már! a legjobb, ki e földön élt! Kemény! — így látlak meg téged.

Hunyadi. A mi halandó volt Keményben, im itt vagyon. Nagy lelke értem és a hazáért világos honába költözött. Nemes vérét saját földje itta, hogy szabadság terjedjen maradékára.

Ida (reá borul). Ó! megismerlek kedves! Ah csak egy tekintetet vess e nyomorúlt földre.

Hunyadi. És te öreg bajnok, nyisd meg karjaidat az örök álomnak, élted legszebb perczenetjét ime most ünnepelheted. Fiadé a mai dicsőség, ő volt vezér, ő a törökverő. Itt fekszik a szerelem és a barátság ritka áldozatja, a hazáért vert nagy szíve megszakadt és véle a szolgaság láncza. Nekem volt ez a halál szánva, ő nagylelkűen felváltott; de azzal utat mutatott, mint kell élni és halni.

Ida. Tekints még egyszer azon földre, mely tégedet áld. Hasztalan! megnémúlt, a halál vissza nem adja prédáját.

Hunyadi. Szüntesd könnyeidet, emelkedjél fel hozzá, nagyobb az ő tette e földi fájdalomnál.

Lajos (anyjához). Im a koszorú kész. Alszik atyám?

Ida. Alszik. (A koszorút elveszi Lajostól, és lassan fölemel-

kedik.) Nyugodj tehát, panasz ne háborítsa szent szűnyadalmad, mélyen bezárva legyen keservem. (Hunyadihoz fordul.) Vedd ezen koszorút, a haza árvája fonta tenéked. Hunyadi! mint ezen koszorú tavaszi ruhában ékesen zöldellik, úgy virítson örök fényben nevetek hazánk egén, magas példájára a jövőendő időnek. (Neki nyújtja a koszorút.)

Hunyadi. Öt illeti ez, a győző homlokára fond koszorúdat! füröszd vérében hogy lángszinben ragyogjon a haza oltárán; és ha mi is megszűnünk harczolni, ha a mezőn elnémúl szavunk mennydörgése, ha hazánk szabadságát romlás fenyegeti, akkor ennek látására a jobb szív ébredjen fel, és hasonló tettekre hevüljön.

Ida (a koszorút Kemény mellére teszi, felhangzó szavakkal). Szerelem! barátság! a köz hálaadás így áld meg tégedet. (Lelkesedve fiát felemeli.) Fiam! légy ehhez hasonló.

Hunyadi. A hol elesett, ott legyen sírja; márvány ne ékesítse halmát, nevét tette örökké hirdeti. Félre tehát minden búsongással! (Kemény zászlóját ragadja.) Barátim, új erővel üldözzük az ellenséget; győzödelmi hang harsogjon a levegőben. (Diadalmars hallatik.) A halál csak a porból valót ragadja el, Kemény él, él míg egy magyar lehell. (El a katonasággal. Ida, s az öreg Kemény, Simonra borúlnak, a földnép ledérdel, a kárpit lassan lefordúl.)

BARÁTSÁG ÉS NAGYLELKÜSÉG.

DRÁMAI KÖLTEMÉNY.

(1820.)

SZEMÉLYEK.

Király.

Remete.

Udvarnokok.

Vadász Szolgák.

Régi gót kápolna, a közép oszlop előtt egy koporsó vagyon helyheztetve, fölötte koszorúzott lant függ; a koporsó körül virágos csuprok állanak. Jobbra régi oltár, melyhez hárfa vagyon támasztva. Az egész hely az ablakon keresztül ható nap sugáritól világosíttatik. Csندesség.

Remete (egyedül jön).

Csendes magány, köszöntlek tégedet!

Es titeket barna oszlopok, mohos

Falak, keservim egyetlen tanúi!

Ím bánatos érzettel jövök megint

Egy kedves árnyat ölelni, s félre

Vonúlva minden földi nesztül, itt

Hús rejtekedben a barátság

Emlékét ünnepelni. Tégedet

Köszöntlek keskeny háza a komor

Enyészetnek! téged hideg bolt,

Mely elzárod kedveltem hamvait.

Reád borúlva vesztéségem

Fájdalma könnyül, új erő tenyészik

Keblemben, s az örökkévalóság

Szent érzeménye győz a meg-

Indúlt sziven. Mosolygva állnak

Előttem annyi édes képei

A múlt időnek, és vigasztaló

Zengzettel nyugalomra intenek.

Jól ismert hangon a barátság

Hív angyala e sírból felszól hozzám,

Csendes türelemre bír, felfogja

A gördülő könyvet, gyengédeden

Szelíd keblére von, s békét lehell

Szent íhletése. Oszlik a setét

Homály! az egyesülés nyugtató

Reménye, a viszonzatlásnak égi

Világa itt reám sugárzik; itt

Könnyebben hordozom létem kinos
Terhét, s kietlen partjain is az
Emlékezet virágait szedem.

(Messziről harangozás hallatik.)

A szomszéd klastromban szól a harang,
A búcsuzó napot köszöntvén,
Haza híja a fáradt munkásokat,
És ájtatos vizsgálódásra,
Mély eszméltre inti a szerény
Atyákat, a szentegyház fiait,
Kik önkényt elhagyván a porvilág
Kétes dolgait, az égnek szentelék
Magányos éltöket s magokba szállva,
Az áldozó oltár elé borúlva
Dicsérik a mindenhatót,
Templomjok csendében magasztalván
Ötet, buzgó zsolozsmákat repítnek
Az égbe; ott Seraphim szárnyakon,
Tul a világ keskeny határain
Az üdvesség virányait keresi
Színváltozott szemök. Ti boldogok!
Az indulat tolongó árjai
Már nem zavarják békepartotok,
S a földi életnek csalóka fénye
Nem ébreszt bennetek hiú
Elérhetetlen vágyakat, tinéktek
Nem rettentő a sír, mert tiszta lelketek
Meggyőzi a por gyengeségeit,
S a csillagok felett szebb életet
Keres. Én is egykor, míg ezen tetemben
Lélek lakott, hozzátok költözém,
A tiszta élet s a lemondás
Nehéz törvénytöletek tanulni.
Hányszor barátom karján andalogva,
Ha messziről ez a harang kongott,
És a torony keresztje a magas
Tölgyek közül elénkbe csilloga,

Dagadt kebellem leskelődve állánk,
 És elmerülve a természet annyi
 Szépségein vidám örömré
 Derültünk. Ó ti édes órák!
 Be gyorsan elrepültetek! —

Most útamagat magam járom, hideg
 Az már, kit e szív forrón átölelt,
 Megnémult a szózat, mely lelkemet
 A boldogok honába éneklé;
 Mely édes hangjával levonta
 Az eget e szigorú földnek színére,
 S mennyei igékkel a fellengező
 Lelket az örök világossághoz
 Vezette.

Mélyen illetődve
 Szemlélem lantodat, mely most setét
 Lakásod díszesíti; nincs ki
 Zengesse húrjait, nem él a nagy
 Művész, nemes szerszáma romladoz,
 És a szelíd Múzsák, az ég kedveltjei
 Hív tisztelőjüket zokogva
 Siratják. Hervad koszorúd is,
 Fonnyadtan hullanak virágai,
 Minden levél a bús enyészet
 Jelét hordozza, és létünk mivoltát
 Példázza. Ily mulandó, ily sebes
 Reptű minden fény, melyet a világ
 Nyújt a szegény halandónak; csalárd
 Tünetemény, mely édes képekkel kecsegtet,
 Hiú vágyakkal a szívet betölti,
 De igaz valóhoz nem vezet,
 S a vég határnál hidegen
 Elhagy, mint estvéneként a szaggatott
 Felhők között bujkáló hold
 Szökő árnyéka, és egy hajnali
 Álom bájos jelenési. Hervadt
 Ugyan koszorúd, de édesen

Még most is illatoz, mint a múlt
Időnek öröm közt átélt napjai
A bús órákba általlengenek.

(Virágokat szed.)

A serdülő tavasz legelső
Virágival meghintem lantodat.
Nem kérkedő márvány emelkedik
Sirod felett; nem tudja a világ,
Nem a haza, hol nyugszik jeles
Költője, kit hajdan csodált,
S hevétől lelkesült; felejtve van
Nagy érdemed; megszűntél énekelni,
Megszűnt a tisztelet, csak a hív
Barátság őrzi hamvadat, s könyek
Között ünnepli jótevő emlékedet.
Tekints le üdvezült lélek! tekints
Le a magasról, és vedd kedvezőleg
Barátod buzgó áldozatját!

(A koporsót virágokkal meghinti.)

Ily friss emlékken zöldeljék
S éljen neved nagy férfiú! te ki
Legelső a szelíd Múzsákat
Hazánk kies vidékire vezetéd,
És a Helikon szüzeit velünk
Is megkedveltetéd! örök
Díszben ragyogjon híred Hunnia
Egén; éljen, s maradjon becsben az
Mindenkor Árpád nemzeténél.

Te hallasz, boldogult! árnyékodat
Látom felém lebegni; környülvéve
Érdemsugárokkal jelensz meg
Szememnek, és világot gyújtasz
Setét keblemben. Szébb jövődöt
Látok tenyészni, mely megadja azt,
Mit a jelenlét megtagad.
A mennyei láng tartandó lakhelyet
A porban nem talál, oda siet

A honnan eredetét vevé.
Nem fájlalom tehát rövid
Elválásod, mert lelkedet
Örök hazájában tudom,
Hol minden gyötrelem magát kisírta,
És erkölcsöd jutalmát elnyeré.

(Vadászkürt harsog.)

Mely zaj! (Hallgatódzik.) Vadászkürt riadoz
Az erdőben; szokott játék, nem háborít.
Ezen romlékony rengeteg magához
Nem vonja a világ fiát, kit a zavar
Éltet s e nyers mulatság örvendeztet.

(Az oltárhoz megyen, és a hárfát leveszi.)

Jer rég kedvelt, drága hagyomány.
Barátomtól reám maradt örökség!
Egykor nagy mester égi hangokat
Bájolt ki rajtad, zengjed most nekem
Éshirdesd a barátság mennyei
Malasztját; míg e szent magány
Körében a vad élet bűnhődik.

(Leül az oltár lépcsőire, és énekel.)

Te létünk kedvező fénye,
Csak jobb lelkek érzeménye,
Ég szülöttje barátság!
Nélküled komor az élet,
Örömsugárt soha nem vet,
Nem édes a boldogság.

Létünk annyi inségeit,
A bú setét fellegeit
Gyengéden elszéleszted,
A szenvedő gyászvilágát,
Már hervadozó virágát
Gyámolítva éleszted.

Minden nemes, magas, jó, szép
Általad csak egészen ép,
Mert az érzést neveled;

S a tökélyek templomába,
Az erkölcs áldó karjába
A lelket fölemeled.

A világ forgó zavarja,
Az irigy sors hosszú karja
Elránt mindent magával,
De bár miként csapkod és dúl,
A barátság állandóul
Megvív nagy hatalmával.

(Ezekre a Király belép, s csendesen vizsgálódva a remetét hallgatja, a nélkül, hogy tőle észrevétetnék.)

A barátság hív ölében,
Kedvet lehellő körében
A fájdalom édes lesz,
A búbánat messze kerül,
Minden óra gyümölcsöt szül,
Örömet ad és vesz.

Boldog kinek életében
E szent tűz lángol keblében;
S a mennyei végezet,
Hogy életét szerethesse
Léte javát érezhesse,
Egy rokon szívhez vezet.

(Elhallgat és mély gondolatba merül)

Király.

Üdvözlégy jámbor remete!

Remete.

Hah! ki vagy?

Uram! váratlan meglepél.

Király.

Bocsáss meg jó ember, hogy ájtatos
Munkádban háborítlak! Itt ezen
Tájon vadászván, lantod édes
Hangzatja e rejtek magányba
Vezérle. Folytasd éneked,
Örömmel hallgatom. (Körülnéz.) Valóban,

A merre nézek, a barátság
S egy lelkesült elmének nyomdokát
Látom. — Te félni láttatol,
Miért tekintesz oly bizonytalan
Reám ?

Remete.

Uram! ki vagy ?

Király.

Vadász ; különben
Igazságot szerető ember, ki nem
Fogantatlan jó iránt, s a szív szelíd
Érzéseit méltányolni tudja. Szólj!
Kinek hamvát őrzöd? kit illet
E buzgó áldozat ?

Remete.

Talán

Eltévedtél ? jer ifju ! én az útra
Vezetlek ; itt nem lelsz szivednek
Világi élelmet ; te még a lét
Tavaszkorát éled, nem érdekel
Magányos eszmélet s a bánatos
Szívnek bús aggodalma. Jer,
Keressük fel vadász társaidat, én
Vezetlek ; estellik már úgy is az
Idő, itt nem mulathatunk.
Te ifju vagy, nyájash örökre vág
Szived.

Király.

Ha bár nincs ősz hajam,
Még is tudom becsülni a valót.
Az ember érdemét nem esztendőök teszik,
Igaz mértékül venni őket nem
Lehet. — Kit zár el e koporsó ? mit jelent
Ez a lant ? s e hintett virágok ?
Felelj bátran ! hidd el, nem rossz kébelbe
Rakod le titkodat.

Remete.

Ne kérdezz!

Ezen csendes hely a világ fiát
Miként kedveltetné? add fel kérésedet,
Itt földi élményt haszontalan
Keressz, csak a mulandóság
Lehelletét szívod.

Király.

Nem első

Látványom a mulandóságban; azt
Véres csaták között ismerni rég
Tanultam, azért ha kimélet
Tart vissza, bátran vallhatod;
Békén erőmre számlálhatsz.

Remete.

Engedd el titkomat; fő birtokom,
Igaz sajátom. Hagyj el inkább.

Király.

Nem, el nem hagyhatlak! csendes keserved
Szivedhez von. Talán segíthetek.

Remete.

Szólítsd fel sírjokból a holtakat!
Ha azt nem érted, úgy szegény vagy,
És hasztalan segéded.

Király.

Könnyeden

Felelsz. Szólj! ismersz engemet?

Remete.

Nem. E magány s keskeny hajlékomon
Kivül engem már semmi sem érdekel.

Király.

Királyodat nem ismered?

Remete.

Mint serdülő

Ifjút láttam; hiszen sok változott
Azóta, s megvallom, nem is kívánom
Ismerni.

Király.

Gyűlölöd királyodat?
Avagy csak elvonultságod teszen
Íránta oly hideggé?

Remete.

Hadd el azt.
Magába szok vonulni a szegény,
Ki a világtól többé nem reményl.

Király.

Megnyitja a szívet baráti érzet,
Előbb énekléd jótevő malasztját.

Remete.

Nekem kedves fájdalmam; enyhülést
Magában lél.

Király.

Komor tekinteted
Tagádja vallásod; makacs
Ellenkezésed ingerel.

Remete.

Miért
Akarsz erővel részesülni
Titkomban, melyhez engemet
Nem földi indulat csatol?
Add fel kíváncsiságod, itt
Meggzúnt a földi gyengeség.

Király.

Lekötve tart egy titkos érzés
Ezen boltnál, s valót keres.
Jó ember, nyisd meg kebledet; hiszen ki
Így tud szeretni, és a holthoz is
Példátlan hűséggel viseltetik,
Az szívtelen az élőhöz nem lehet.

Remete.

Ó ifju! ten nyugalmadért
Ne óhajtsd azt; különben, higgy nekem,

Setét homályba dől minden világi
 Ragyogvány, melyet oly forrón az ifjúkor
 Ölel, s mosolygó fénye semmivé
 Leszen. Ne kívánd, hogy felfedezzem a
 Fátyolt, mely a hideg valót fedi,
 Nehogy képzelmed tündér alkotmányit
 Lerontsa jégkezével. Ezt a nagy
 Férfit, kit most ezen koporsó el-
 Takar, kit a búbánat oly korán
 A sírba fektetett; ezt hajdanában
 Országok ismerék és nemzetek
 Magasztalák. Kedveltje egy hatalmas
 Királynak, a sebes hír égig
 Hordozta nagy nevét. Most én utolsó
 Barátai közül e rejtek helyen
 Tartom porát, ezen magányba
 Rakám le csontjait; hogy minekután
 Bal sorsok érték őt, az ádáz
 Irigység s üldözés a holton
 Ne bűnhödjék. Leszállván csillaga
 Szerencséjének, számtalan baráti
 Közül magam maradtam híve, s most
 Halála emlékét ünneplem itt.
 Nevét ne kérdezd, áldozz könnyeket
 A számkivetettnek, és — távozz.

Király.

Hogy élhetett ily férfi köztünk,
 Kit a világ csodált, s csak énelöttem
 Maradt titokban?

Remete.

Arra nékem

Felelni nem illik, tennen érzeted
 Birálja azt.

Király.

Nevezd őt; hadd tanuljam,
 Ha már az élet öszve nem hozott

Bennünk, őt sírjában becsülni,
S tisztelni érdemét, nemes tulajdonit.

Remete.

Ha a világ mulandó birtokát
Ohajtod, s a nagyok kegyelme
Után vágyol, kerüld ezen helyet;
Ne várj magas bért résztvevő
Jószivüségédért, sőt üldözést.
Mert tudd meg : a királyi szó
Ezt elkárhoztatá s mindnyájokat,
Kik véle bármely frigyben voltak.

Király.

Tehát bűnös volt, mert nem üldöz
Ártatlant a király, és fénytelen
Nem hagyja a valódi érdemet —

Remete (szavába esőleg).

Ki okvetetlen szolgál, és vakon
Bókol minden tetteinek, légyenek
Azok bár a törvény s igazság ellen.
Ez gyenge kézzel a világ
Forgó kerekéhez nyúlt, s erővel azt
Forgatni nem tudván, a síkos úton
Vesztét találta. Egy erős
Lélek magas reptének gátokat
Akarván vetni a föld dolgaihoz
Szokatlan éneklő, azért királyi
Barátja mérges ellensége lett,
S tán vétke felett is büntetvé.

Király.

Ember! te a királyt vádolni láttatol,
S igazságát hanyatló köz laton
Méred.

Remete.

Nem vádolom, ha bár
Kemény itéletét sínlem, ha bár

Hevétől elragadva, egy
Létet letört, századja csillagát.

Király (félre).

Hah! mely komor képzet tenyészik
Fejemben; félve gondolom — Ha ez
Ő volna, kit annyszor
Említ szívem, sohajtásom nevez!
Nem, nem! csak álom ez, hiú álom.

Remete.

Ó bár ne lépett volna ki
Azon szelíd körből, melyet neki
A végezet rendelt; de félre téven
Lantját, nagyok küzdése őt is el-
Ragadván, vont határit elhagyá!
Leszállott e föld örvényes színére,
Mely többé elpártolt fiát
Be nem fogadta, és virágzó
Létét setét üregébe vonta le.
Nagyok kegyelme néki átok
Lett, és a kártékony szerencse rajta
Példázta hűtlenségét. Legyen
Ez már elég.

Király.

Nagyobb titok van itt,
Mint gondolám. Ki fekszik itt? kit illet
Ezen rejtékeny rajzolat? nevezd!
Én akarom tudni, sőt parancsolom.

Remete.

Büszkén dorgálva kérdész,
Parancsoló tekintetet lövelsz
Reám; de légy bár a király
Küldöttje, én nem rettegek.
Ki a halálban életet keres,
Az félni megszűnt, annak
Nem árthat a világ hatalma.

Király.

Ha tiszta érzeted, miért
Tartasz az emberek szemétől?
Miért vonúlsz setét rejtekbe?
Hahogy barátod áldozat,
Mért titkolod nevét? miért
Nem hirdeted bátran az egész
Világ előtt ártatlanságát? úgy
Cselekszik a valódi férfiú.

Remete.

Én külső életéről nem merek
Ítélni; más volt ő nekem,
Más a királynak. Én szívét,
Belső javát kerestem, és azt
Már éltünk reggelén el is
Nyerém; az uralkodó idomjait
Kedvelte csak, s dicsőségének egy
Sugárát képzelé a nagy, világ-
Ismerte férfiban, s azért is egyszeri
Eltévedése nem talált kegyelmet.

Király.

A házi élet szűk mivoltát
Veszed mértékül; más az országgló
Nehéz törvénye, az nem hallgat
A szív kérő szavára. Ájtatos
Szerelmed a királyt veszi
Tárgyúl boszúdnak, a nélkül, hogy
Szívét ismernéd. Tégy igaz
Vallást, türelmem már szakadni kezd.

Remete.

Nagy titkokat vélsz felfedezni;
Ne gondold! a mi itt elzárva van,
Az már nem a világé, nem kormány alá
Való, csak a barátság birtoka.
S hogy érdekelhet úgy ezen tetem?
Ha elmulattad életében

Ismerni azt, kit büszkén emleget
 Hazánk, s mindenkor is dícsőül
 Nevezni fog; kinek gazdag melyébe
 A költés szent tüzet rakott, és égi
 Sugárral világítá korát,
 Emelte nemzetét, csodálta benne
 Egész világ a hangok mesterét,
 És ömledezve hallgatá szavát,
 Mely édesen találta a szívet,
 S kényére játszott gerjedelmivel;
 Ki öszvekapcsolá nagyot
 A széppel, és gyengédeden
 A képzelet tündér országát megnyitá,
 S rózsákat hintve a vándor tövis-
 Utjára, édes megnyugvást énekle
 A szenvedő komor lelkébe —

Király.

Elég! elég! szomorú emlékezet!
 Ne költsd fel éjéből a szunnyadó
 Szívet, legyen felejtve.

Remete.

Fájlalod, hogy
 Ily ember is halandó? Mit jelent
 Ez? Elfordúlsz? könnyek szakadnak
 Szemedből? ifju, ifju —

Király.

Már tudom
 Ki fekszik itt. Ne kímélj, ejtsd ki azt
 A rettentő nevet.

Remete.

Nem, azt ne kérdd.
 Úgy is sokat hallál. Menj ifju! és
 Ha a szerencse kedvez, el ne hadd
 Magad ragadni tőle, mert csalárd;
 Mit egynek ád, kegyetlen azt
 Másoktól elveszi.

Király.

Jó atyám!

Ha tudnád engem is mint érdekel
Ezen tetem — (félre) Kiváнат s félelem
Közt hánykodom; hol rá borúlni,
Hol messze tőle futni óhajtok.

Remete.

Szived megindúlt e boldogtalan
Barátomon, jó ifju! vedd
Áldásomat. S ha a világba lépsz,
Ezen hely jusson olykoron eszedbe,
És győzni fogsz a csiklandó sziven,
Ha felhevülve vont határit által
Akarja szökni. Légy szerencsés!

Király.

Valld meg nevét, vágjon bár mely nehéz
Sebet belsőmbbe; tudni akarom
Nevét.

Remete.

Haszontalan késztsz;
Egy ember él csak, a kinck
Megvallanám.

Király.

És az?

Remete.

Mátyás király.

Király.

Itt áll előtted. (Mégfúja vadászskürtjét.) Én vagyok
Mátyás, magyarok királya! szólj!
Igazságot várok tetőled,
Uradnak azzal tartozol.

Több Udvarnokok és Vadászszolgák jönnek, és fél ke-
rekben hátul megállnak.

Remete.

Uram! te vagy Mátyás? — hallgasd
Tehát, tovább nem titkolom :

Egykori kedvelted hamvát zárja el
Ezen sír : itt Janus Pannonius
Fekszik.

Király.

Janus! Boldogtalan!
Hát így talállak!

Remete.

Itt nyugszik, szabad
Minden királyok üldözésitől.

(Nagy hallgatás.)

Király (fájdalmasan a koporsóra borúl).
Janus! hát így kellett kimúlnod!

Remete.

Elhagyva a világtól, elszakadva
Azoktól, a kiket szeretett,
Megfosztva tisztétől, kitiltva
Kedves hazájából, a fájdalom
Naponként rágódott élte gyökerén.
Eloszlásának érezvén közelgett,
Titkon hozzám jött, hogy legalább szülő
Földében nyughassék, s baráti
Kéz zárja bé szemeit. Utolsó
Szavával téged áldott.

Király.

Ó tekints

Alá nemes lélek! nézd a könyet,
Mely szent porodra hull, utat keres
Szivedhez és bocsánatot kér.
Megnémúlt a boszú szózatja, mely
Elhagyni kénytetett édes hazádat;
A régi szép barátság visszatér,
S egész teljében érzi vesztedet.

Remete.

Uram király! ím titkomat tudod,
Ezen név engem is vétkessé tesz.
Öless meg; itt fejem, ne kímélj,

Hozz rám ítéletet. Bűnös vagyok,
Mert megszegém parancsodat,
S felosztám Janussal hajlékomat,
Kit számkivetésbe küldöttél.
Bűnös vagyok, annak ismerem magam,
Itélj.

Király.

Jer szívemhez, te hív barát!
Ezentul itt legyen helyed;
Ezen sírnál barátomnak jegyezlek,
És ritka hűséged bérét vegyed
Királyod tiszteletében; a mi
Valál a holtnak, légy az élőnek,
S Janus legyen frigyünknek őrző angyala.

Remete.

Uram királyom!

Király.

Hadd el e magányt,
Térj vissza a világba, állj közel
Királyodhoz, s baráti szívvel
Kövess nehéz ösvényemen.

Remete.

Uram! kegyességed határt
Nem ismer; engem érdemetlent
Mérték felett jutalmazsz,
Még is nagylelkűségedet
El nem fogadhatom, gyengének érzem
Magam követni téged a világi
Sikos pályán; engedj itt csendesen
Folytatni éltemet, s tovább is
Barátom sírjánál maradva,
Jóvoltodat hiven fentartván,
Csak messziről ölelni tégedet
Szívem legdrágább érzetével.

Király.

Maradj te jámbor! békédet zavarni nem
Kivánom; és légy bizonyos,

Hogy e szép óra emlékét
 Én is híven mellemben éltetem.

(A jelenvalókhöz fordul.)

Ti kik körülém állatok, s dagadt
 Szívvel néztétek a barátság
 Szép diadalmát, hallgassatok
 Királyotok szavára, mely ezen
 Nemes férfit nyilván barátjának
 Fogadja. Tiszteljétek őt,
 S hirdessétek nemes tulajdonit.
 E drága hamvakat pedig
 Temessük el teljes pompával,
 A mint kívánja méltósága;
 Fénylő emlékjel ékesítse a haza
 Költőjét, hogy Janus Pannoniust,
 Mátyás király barátját, a világ
 Ismerje és hirdesse érdemét.

(Remetéhez.)

Te jámbor remete! vedd ezennel
 Királyi jobbmomat, jeléül
 Igaz barátságomnak.

Remete (térdre hajtja magát).

Ó király!

Ezen teted legyen magas
 Lelkednek halhatatlan záloga.

Király.

Janus szebb létb e általköltözött, de
 Vigasztaló szent ihletése téged
 Örökségül hagyott szívemnek.

Remete.

S nekem nagylelküségedet.
 (Térdre borúl, a királyt őt melléhez vonja.)

(A kárpit lefordúl.)

I R E N E.

SZOMORÚJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

1820.

(Először adatott Pest városa színházában,
május 25. 1824.)

Ezen tárgyat, valamint Kemény Simont, már előttem egy lelkes hazafi kidolgozta. Én nem vetélkedésből, hanem egyedül előadás végett, a nemzeti színjáték javára újra ezen formába önteni hasznosnak itéltem.

K. K.

A J Á N L Á S.

Gaal! kit szívünknek édes indulatja,
A szép barátság, öszvefűz velem,
Ki díszé ágait nékem osztogatja,
Kinél ujúlva enmagam lelem :
Múzsámnak itt áll gyenge áldozatja,
Hálám jeléül néked szentelem!
Fogadd baráti kedvező szemekkel,
S mivem ragyoglik tiszta érdemeikkel.

Amit teremtvé sülyedő titokban
Reám fuvalt a képzés, bájölén,
S felém derülő égi lángzatokban
Imádva sejtheték, ó földi én!
Kiéli lelkem rezgő hangzatokban
Az érzemények zajló tengerén.
S ha kik szavamra buzdulatba kelnek,
Jutalma nyílik e szorúlt kebelnek.

SZEMÉLYEK.

II. Mohammed, török császár.
Hali basa, nagyvezér.
Zagán basa, második vezér.
Ferez bég, jancsáraga.
Telegdi, magyar nemes.
Agenor, görög vitéz.
Irene, annak leánya.
Leo, görög ifju.
Lucas Notaras, volt görög vezér.
Ibrahim, Hali basa titkosa.
Abdul, Zagán basa biztosa.
Hasszán, jancsár.
Fatime, görög rableány.
Zulima, rableány Irene mellett.
Geront, görög katona.
Muftibasák, Rableányok, Jancsársereg.

A dolog történik Konstantinápolyban, 1454.

ELSŐ FELVONÁS.

Templom-romladék, hátul kereszt látszik. Lassanként világosodik.

Agenor (bekötött szemmel egy kövön ül),
Geront (a földön fekszik).

Agenor.

Hogy áll az idő, Geront?

Geront.

Most kél fel a nap.

Agenor.

Nekem többé nem vet sugárt,
Elhúnyt örökre!

Geront (felkel).

Jó öreg! miként

Aludtál?

Agenor.

Ébren töltém éjjelem
A holtak társaságiban; sok ismert
Árnyékok megjelentek, és
Körülbebegve éneklék az ott
Való lakás édességét.

Geront.

Kemény

Volt ágyad, nyughatatlan álmak
Gyötrének. Én sok szépet álmodám,
De elfelejtettem; nem is bánom,
Úgy is csak álom volt.

Agenor.

Az álom

Többször felmúlja a valót. Geront!
Ki most örökre nyughatik,
Az boldog! Nemde Lázár templomában
Tölténk az éjjelt?

Geront.

Itt, uram!

De már csak romladék, elégeték,
Kirablák a pogányok.

Agenor.

Látd barátom!

Ez alatt nyugodnak őseim —
Most romladék, bedőlt a boltozat!
Ó hát az én poromnak helyt nem ad,
Kizár hűs csendiből.

Geront.

Békén uram!

Agenor.

A béke itt alatt vagyon.

Geront.

Minek

Ez a komolyság? légy nyugott!

Agenor.

Bár én is köztök nyughatnám. Geront!
Sötét az élet, ott szemem
Örök világosságra megnyilik.

Geront.

Álomtalanság szól belőled,
Agenor! félre ily komor
Képekkel.

Agenor.

Édesen mosolyg
Előmbé a halál reménye,

Érzem, soká immár nem szenvedek.
Sírhalmon repült a gyász idő,
Az ifjuság díszét, hazám nemes
Bajvívóit meredve láttam,
Csak én szegény világtalan vagyok
Kihagyva a szerencsések közül.

Geront.

Szüntesd keservidet! ne szaggasd
Önkényt szived vérző sebét.

Agenor.

Én sorsomat nem vádolom,
Agg életem bucsúzni kész; de
Leányom ügyét sínlem. Ó Irene!
Hová lettél! mely fertelem között
Élengsz — e gondolat dühös boszúra
Forraszt.

Geront.

Szemednek árt a nagy hév,
Új gyúladásba jön.

Agenor.

Hadd égjen, úgy
Is életem már sepreire jutott.
Belső gyötrelmem a külsőt gunyolja.
Jer, jer te hív kalauz, vezess
Be a városba, ott meghallom a valót.
Addig kiáltok ott, míg egy keresztyén
Avagy pogány sorsáról értesít.
Jer, jer, siess!

Geront.

Ne tedd ki ősz fejed
Csúfjára a pogányoknak; maradj
Itt csendesen, talán hírt hallhatunk.

Agenor.

Tán rettegsz a veszélytől? éltedet
Félted? Menj, menj! hagyj el! talállok
Én sírra mindenütt.

Geront.

Mit veszthetek még?

Ha bár ezer halál fenyít,
Nem hagylak el.

Agenor.

Te jó ember!

Hol vagy? hadd fogjam jobbodat (kezét fogja).
Így! annyi fájdalom közé nemes
Feláldozásod enyhülést csöpgtet;
Ó mint hálálhatom?

Geront.

Rabod valék,
Nagylelkűen szabadon bocsátál,
Most rajtam a sor tégedet segítni.
Agenor! hadd el ezen boldogtalan
Vidéket, jer velem Thessáliába,
Ott rokonim vagynak, elvonúlva ott
Minden világi zajtól csendesen
Élhetsz barátod gyámkezésén.

Agenor.

Nem, innen el nem válhatok,
Lekötve tart Irene sorsa; mondd
Hogy ő nem él, s nyugodtan én is
Alunni megyek. Bizonyost,
Valót kíván az, a ki megszűne
Remélni.

Geront.

Légy hát várakozással, én
Kikémlelem az utat, sietni
Fogok, nyugosztald szivedet. (El.)

Agenor (egyedül).

A lét után ahítozó keressen
Idegen földet, koldúljon szemtelen
Új lakhelyet magának: én hazám
Határiból ki nem viszem fáradt
Csontjaimat; lelkemnek fogháza itt

Omoljon szerte, veszszen el
Az élet is, ha minden elveszett.
Mely boldogok vagytok ti, kik
E romladék alatt nyugosztok!
Nektek nem kellett fenmaradni,
S hirdetni a világnak estünket,
S Görögország gyásznapiját siratni.
Engem került az óhajtott halál,
Hogy vérző szívvel e bús változásnak
Tanúja légyek. Boldog vagy te is
Fiam! boldog, mert bajnokul
Vészél a falakon, minekelőtt
Azokon keresztültörve a pogányok
Lerontanák szentségeinket.
S Irene! — Hah! távozz előlem
Rettentő képzet! Én bizom
Lelkében, hogy halált választá inkább
Mint ocsmány életet. Nem! ő nem él,
Önkényt és tisztán ment egébe. —
Itt állok én gyökértelen törzs,
Szabad polgár előbb, bolyongó
Árnyék most, itt az omladék között.
Sötétség mindenütt körüllem,
Kietlen az élet, pusztá partjain
Öröm többé soha sem világzik;
Mit késem hát lerázni lánczait?
Mind elvesztek kiket szerettem,
Magam maradtam e sötét világban;
Sorsom mérges kelyhét fogytig kiittam,
Ez élet már e földre nem való.
Rabláncz csörög, ősz fejem már görbedez,
Hull a kereszt, átkot kiált
Létemre minden perczehet, s szívem
Minden verése elválásra késztet.
Rejtsétek el tehát dicső
Oszlopok, ékes fejeiteket sűrű
Bokrok közé! tövisek nőjenek
E nagy város helyén! sápadt kigyók

Lakozzanak a puszta paloták között!
 Mérges lehelettel a levegőt rontsák,
 Hogy a vándor rettegve e helyet
 Kerülje, és ne számlálhassa vesztünk
 Esztendeit; s Konstantinápoly
 Gőz-lepte halmain az enyészet
 Űlje diadalma ünnepét!
 S örök éjjeledbe engem is temess el.

Geront, Leo (jönnek).

Leo.

Hol, hol találom őt?

Geront.

Itt áll előtted!

Szegény öreg! fejr haját
 Ingatja a szellő; az ínség
 Prédája.

Leo (Agenor karjában).

Agenor! élsz? mely boldog óra,
 Nem várt öröm! téged látalak megint!

Agenor.

Egy édes szózat szebb időkből!
 Ki vagy? minő forrón ölelsz!
 Ó hadd el azt; az ölekezés szép
 Idejének már örökre vége van,
 Halál, gyilkosság, ínség, s fertelem:
 Ezek nálunk uralkodó hatalmak.

Leo.

Nem ismersz? oly hamar elhangozott
 Szavam szivedből?

Agenor (tapogatja).

A szemem sötét —

Elhúnyt világa!

Geront.

Óezt hallani!

Leo.

Nem ismered Leót?

Agenor.

Leo! te vagy?

Te fekszel mellemen? Ó ifju! szólj,
Honnan jövel — Nem, azt nem kérdezem;
Az ég vezérle hozzám, hogy legyen
Egy szív, mely veszteségimet velem
Érezze, s a szegény világtalant
Édes szülőföldében eltakarja.
Fiam! Leo! miért nem láthatom
Szelíd vonásodat, miért nem nézhetek
Könyes szemedbe, hogy az enyém
Is arra olvadhatna. Ó fiam!
Mire jövel!

Geront.

Látd öreg, nem jártam hasztalan,
Az útban leltem őt.

Agenor.

Nézz csak körül

E pusztaságon, ó Leo!
Ez képe most hazádnak. A görög
Kiirtva már a nemzetek sorából,
Konstantinápoly kőhalom —

Geront.

Csoportosan, rablánczra fűzve
Hordják lakóit át a tengeren
Rút szolgálásra.

Leo.

Ó haza!

Agenor.

Ily ércz igába vettetett
Az elfajult görög nemzet!
Ez már nem a mi földünk, csak
Nagyságunk bús emlékjele.

Leo.

Rettegve kértem : hol maradt Irene?
Agenor, szólj! mi történt övele?

Agenor.

Az úr házában hagytam őt, midőn
Harcolni költözém; utóbbi sorsát
Nem tudhatom; reménylem, ott — (az égre mutat.)

Leo.

Ó mondd, hogy vérét folyni, hogy szemét
Szakadni láttad, hogy hamvát ezen
Szellő viszi : csak azt ne mondd, hogy él —
S én új erőt nyerek.

Geront.

Boldogtalan

Idők! midőn az ember annak is
Vesztét kívánja, kit leginkább
Szeret.

Leo.

Hahogy még élne, szabadítását
Véremmel eszközlöm. Barátim!
Minő rejtékeny a sors szövevénye,
Mely vakmerőn játszik küzdő szívünk
Legszebb reményivel; hideg porát
Ölelni jöttem kedvesemnek, és
Hol minden elhullott —

Agenor.

Nem, ő sem él,
Szabadságát felváltá életével.

Leo.

Sorsát kell tudnom! e kívánság
Tartott életben.

Agenor.

Nem véltem hogy öleljelek
Többé, hallván Selymbria elestét.

Leo.

A mint tudod, Konstantin császártól
Selymbriába küldetém azon
Erős várt védelmezni; én
Fentartására mindent elkövettem;
De győzött a nagyobb erő.
Én számtalan veszélyek közt ide
Vergődtem, és hallom — hazánk elestét.
Atyám! ha Irene már nem él,
Akkor mint egy fiát vesztett tigris
Berohanok a városba, s egykori
Boldogságom helyén kiontom véremet —
Mit adhat már az élet? érdeme
Leszálla, sírba vágy a jobb görög.
Agenor! szólj! Konstantinápoly
Romlása mint történt?

Agenor.

Ó hol vegyek

Ecsetet, leírni ezt a rettenetes
Órát! Hallgasd tehát. Szentháromság-
Vasárnap estve Konstantin
Nagylelkű császáruk végső tanácsra
Hivatta hőseit, s azon végzését,
Hogy a várost utolsó csepp vérig
Kész védelmezni, tudunkra bocsátá.
Vitéz halálra mindegyik
Elszánva, őt hiven követni esküvénk.
Isidor cardinalis ezek után
Liturgiát tartván Sophia
Nagytemplomában, lelkeinket
A hosszú útra elkészíté. Ez vala
Dicső megváltónk végső ünnepe
Azon felséges templomban!

Leo.

Mi a világi birtok, hogyha oly
Könnyen tizenhét esztendő roppant

Építményét egy nap leronthatá? —
Tovább! tovább!

Agenor.

Alig szürkült az ég,
Mohammed népével mindenfelől
Az ostromot kezdé, rengettek a falak
Az ágyúk mennydörgésitől, dühösen
Rohantak ők reánk, s holttesteinkkel
Tölték az árkokat. Mohammed
Személyesen vezette népeit,
És fenhangzó szavakkal a csatát
Intézte. Konstantin mindenkor ott,
Hol legnagyobb volt a veszély;
Az ostromlókat kétszer visszaverfe;
Harmadszor Karsia kaput
Ostromlá a zultán jancsárival,
Melyet Justinian olasz segéd-
Néppel védett; keményen harczolának
A mieink; míg Justinian, kezén
Könnyű sebet kapván, elhagyá a
Reábízott kaput; haszontalan
Kiáltja, kéri őt maradni
Konstantin, nem hall, elszalad,
Utána az olasz nép — oda
Lett arra minden rend, a védelem
Meggzűnt, lankadni kezdenek
A harczolók, és végre társaik
Tetemin keresztül a jancsárok
Falainkra mászván, kapukon által-
Törvén, elfoglalták ezen
Várost, a keresztyénség kulcsát.
Konstantin látván nemzete
Vesztét, magát halálnak szentelé,
Elvetve császári jeleit, mint
Köz katona harczol, s ismeretlen
A csata zavarjában elesik.

Leo.

Méltó szebb sorsra, boldogabb
Időkre; de nagy, estében is
Mindenkor élni fog dicső neve.

Agenor.

En mind addig Phenar kapunál
Harcoltam, míg az ellenség a belső
Városfelé tódult, már égni kezdé az,
Hogy visszafordulék leányomat
Megmenteni, vagy magammal együtt
A láng közé temetni. Ó, de
Minő borzasztó rettenetre
Jövék! mindenfelől zavar,
Tolongás, gyilkolás; a harczolók
Véres csoportokban heverték a
Földön, s mérges dühvel, a halál
Vonaglásai közt, már tűnő erővel
Egymásnak testeit szaggatták;
Az asszonyok mezítelen kebelrel,
Kétségbe esve, repkedő hajakkal
Az utczákon szét futkosának,
S körmökkel védették gyermekeiket,
Kiket mellökről elragadva
A vad pogányok öldöztek.
Az ablakokról kisdedek repültek
Alá, s zúzott agyvelejök haldokló
Szüleikre fecesent és pirosra
Festé azoknak sárga képöket.

Leo.

Rettentő rajzolat! legyen
Elég, vérfagyba hozza a szívet.

Agenor.

Vad lárma közt rablák ki a vadak
Templomjainkat, s a szent képeket,
Kereszteket lovakkal tipraták.
Ezer formában dolgozott

Mindenhol a halál, itt fegyver által
 Hullott az ember, ott tüzomlás
 Között százanként vesztenek; patak
 Gyanánt, hömpölygve folyt a vér
 A nagy tengerbe, és piros sugárt
 Hagyott maga után. Jajgatás, sirás,
 Ropogás, az ágyúk durranási,
 Az öldöklő pogányok riadási, egy
 Világ bomlását látszatának
 Hirdetni.

Leo.

Ó Irene!

Agenor.

Én keresztül
 A holtakon, vérben gázolva,
 Sophia templomáig vergődém,
 Irenét ott föllelteni gondolám;
 De töltve volt immár pogányokkal;
 S a mint nevét kiáltva, vagdalkozva be
 Felé tolongok, egy török
 Kiütötte egy csapással mind a két
 Szememet. Mi történt aztán, nem tudom;
 Mire feleszmélkedém, Geront
 Karján valék.

Geront.

Hogy a pogányok
 Lecsendesültek, s a sok üldözésben
 Elfáradtak, kimentem én is
 Szegény atyámat felkeresni, kit
 A harc között elveszték, és Agenort
 Vérében leltem; minthogy életet
 Sejték benn, elvittem magammal —

Agenor.

És ápoló kezén új életet nyerék.
 Most e romok között tartózkodánk
 Leányom sorsa végett.

Leo.

Agenor! én most a városba indúlok,
És még ma vagy megszűntem lenni,
Avagy leányodról igaz valót
Hozok.

(Hátul mozgás hallatik.)
Mi ez?

Geront.

Mozgást hallok! talán
Török rablók; minduntalan
Mátszák az omladékokat,
Elásott kincseket keresnek.
Vonúlunk félre, nem mulatnak ők soká.

(Félre vonúlnek.)

Abdul, Hasszán, több Törökök.

Abdul (a falon leugrik.)

Már én alatt vagyok!

Hasszán.

Jövök

Én is. Gonosz járás esik
A romladék közt. (Lejön.)

Itt volnánk!

(Több Törökök lejönnek és vizsgálódnak.)

Abdul.

Üres bolt, semmi sincs benn, hasztalan
Fáradtunk, már elhordák a javát.

Hasszán.

Pedig templom volt, látod a keresztet?

Abdul.

Mi haszna, nincs körében semmi is.
Ma rosszul szolgál a szerencse,
Sem drágaságokat, sem embereket
Nem kaphatunk.

Hasszán.

Habár lelnénk is,
Tudod Mohammed mely keményen
Megtiltá a rabfogdozást.

Abdul.

Azért

Hogy most szerelmes egy görög leányba!
Az semmi. A partnál találhatsz
Mindenkor rabkereskedőket,
Azok jó drágán megveszik
Az ifjakat.

Hasszán.

Menjünk tovább,
Itt semmi sincs, ne töltsük hasztalan
Időnket.

Abdul.

Ott a kereszt fenáll,
Nem nézhetem, jer, döntsük el!

(A kereszthez mennek, akkor Leo és Geront kirohannak.)

Leo.

Nem! inkább meghalok, de ezt szemem
Előtt ti nem cselekszitek!

Geront.

Alacson latrok!

Agenor (előtétováz).

Leo! Geront!

Abdul.

Ragadjátok meg őket, rajta csak!

(Geront megsebesíttetik, s megfogatik.)

Geront.

Hah! átkozott sors! öljetek meg!

Hasszán (Leóhoz).

Add meg magad!

Abdul.

Ne kíméld, szúrd keresztül.

Agenor.

Ó égi irgalom!

Leo (lenyomatik).

Hah ördögök!

Abdul.

Lassan! lassan! meg nem menekszel.
Még ifju vagy, szolgálni fogsz nekünk.

Hasszán.

Siessünk a tenger-

Parthoz velök.

Agenor.

Leo! Geront! Nagy isten!

Vég, vég magadhoz! (Abdul néhány törökkel a keresztet ledönti, mely a földre esik).

Hol vagyon

Villámod! ó miként engedheted
Tiporni így fiadnak szent jelét!

Abdul (Agenorra mutat).

Ezt hagyjuk itt öreg s vak, úgy sem adnak
Érette semmit is. Most hát siessünk!

Leo.

Agenor, légy boldog!

Agenor (kifakadó fájdalommal).

Leo fiam! —

Irene! ó Irene!

Abdul.

Hah öreg!

Tudod kit említél most? Szólj! kitől
Hallád ezt a nevet? valld meg nekünk.

Agenor.

Irene! ó az én boldogtalan
Leányom!

Abdul.

Mit szólasz, keresztyén?
Irene, zultánunk kedveltje, a te
Leányod?

Leo.

Átkozott legyen nyelved!

Agenor (nagy félelemben).

Irene, mondád, zultántok kezében?
Hah rettentő végzés! ha ennyi kint
Mértél reám, miért nem adtál ércz szívet
Viselni e fájdalmakat!

Abdul.

Allah! minő szerencse! (Leóhoz) Ífju! most
Szabad vagy.

Hasszán (Agenorhoz).

Atyja zultánnénknak! ím
Fejet hajtunk, parancsolhatsz velünk.

Leo.

Te szörnyü hírmondó! szólj! hol vagyon
Irene? hol találom őt?

Abdul.

Mohammed

Karjában; a nagyúr meghódolt
A ritka szépségnek, s Irenét
Magának eljegyzé.

Agenor.

Halált öleljen

Öbenn, villám legyen tekintete,
Mírigy emésztő tűz lehellete,
Éles tört szúrjon teste minden
Mozgása a pogány melyébe;
A levegő, melyet szí körében,
Gyulaszszon rothadást, s a merre lép
Ott kelljenek rút viperák
Fel a sötétből, s orvosolhatatlan

Sebeket égessenek tüzes
Fulánkjokkal! Még ezt is! — ősz
Fejem lángol, kétség kerülget!

Abdul (félre Hasszánhoz).

Kísérjük őket a basához,
Meg fogja ő szolgálatunkat
Köszönni s tán jutalmat is nyerünk. —
Kövessetek bennünket a városba.

Leo.

Megyek. — Tüzlánggra lobban bennem az
Erő; vagy őt megmentem, vagy pirítsa
Szivemnek vére menyekzős nyoszolyáját.

Agenor.

Vezess! én is követlek. Átkom
Ébreszsze fel a boszú
Öldöklő angyalát, hogy a pogány
Fejére az ég kemény haragja
Dördüljön. Jer, vezess! (El mindnyájan.)

Császári palota.

Zagán basa, Ferez bég.

Zagán.

Így nem maradhat; a zultán miénk.
Vérünk által lett nagygyá, élte minden
Napját ezren fizettük, ily
Méltatlan ő alá ne szálljon.

Ferez bég.

Képzelné nem tudom természete
Gyors fordulatját : ő lemondana
Most a jövődőről, ki annak élt,
S magas feltételei határtalan
Repkedtek? ő kinek keskeny volt a világ,
Busongva most egy gyenge lyánynak
Tekintetét lesné?

Zagán.

Azon magas

Lélek, mely őt előbb vezérlé, elhagyá,
 Már nem hevül a szép dicsőségért,
 Vak érzetek lekötve tartják alkotó
 Erejét, és vért özönlő karja,
 Elég erős megrázni egy világot,
 Lankadva most ölelésre hajladoz.

Ferez bég.

Mit szól a nép e változáshoz?

Zagán.

Ez a fejetlen gyűlevész csoport
 Ítéletében ingadoz, vakon
 Függ a pillantaton; ki örül
 Hogy messze a veszély, ki csendes
 Búval néz a lankadt császárra, és —
 Hallgat.

Ferez bég.

Nincs egy bátor ki őt serkentené?

Zagán.

Haszontalan! nem hallgat már baráti
 Szavára, elhúnytak vitéz tulajdoni,
 És a köz élet szűk határiba
 Vonúlt. Az erős bajvívó most szelíd
 Báránkyént irtózik ha vért lát.

Ferez bég.

A thrónus első örjeit
 Illeti hazánk szorgalma. Mit szól
 Hali fővezér?

Zagán.

Irene pártfogója; ő

Nem csak nem oltaná tüzét,
 Sőt azt táplálni látszatik; de nem
 Soká tarthat csalárd játéka, mert
 Egy tettének már nyomdokán vagyok,

Mely őt vesztébe dönti. Bizonyos
 Tanúm vagyon, hogy ő Konstantinnal
 Szövetségben vala; a jövő divánban
 Nyilván fogom vádolni.

Ferez bég.

Allah

Segítsen, és adjon sikert
 Munkádnak.

Zagán.

Én legbelsőbb gerjedelmét
 Megtámadom Mohammednek,
 S felébredt ösztönét nagyobb
 Méreggel orvoslom; szerelmes vágyai
 Önnön hevőkben szűnjenek.

Ferez bég.

Az indulat keltét, a forró
 Vér lángjait nehéz lesz oltani.

Zagán.

Azon bálványt, melyet buzgón imád,
 A testesült valóság kényei
 Lerontják. Hallgasd csak mit végezék :
 Albániából egy hires
 Szépségü rableányt hozattam,
 Annak keblén tompúljon éle
 Küzdő szívének.

Ferez bég.

Hát ha még is első
 Szerelmén elszakad hallód, mit akkor?

Zagán.

Akkor nem érdemes kormányt vezetni.
 Dőljön sírjába fénytelen, ha önkényt
 Leszáll azon magas tetőről,
 És balgatag, mulandó kényekért
 Eladja nemzete századit. Midőn
 Rémülve a nép ellenzé az ostromot,
 S ezen város bevételeit

Feladni kényszerítették, magam
 Valék, ki őt a pártosok dühétől
 Oltalmazá, s Konstantinápoly estét
 Eszközlé! most legelső én leszek,
 Ki a lány férfi ellen kardot ránt,
 S tehetetlen létének véget szakasztok.
 Még arra juthatnánk, hogy a görög
 Nép rajtunk büszkélkednék, és ezen
 Nyert városban mí lennénk a rabok.

Ferez bég.

Reám számlálhatsz, kész vagyok
 Mindenre.

Zagán.

Én a spáhikat
 Frigyünkbe iktatom, a jancsárokat
 Reád bizom.

Ferez bég.

Munkáldoj csak belül,
 A külső dolgokat magamra vállalom. (El.)

Zagán (egyedül).

Ha a kormányos csüggedez zajos
 Habok között, más ül helyére, ki
 A villámok között tovább evez
 És a magas czélnál ő nyer borostyánt.
 Ha a dicsőség véradót kíván,
 Az egyes életet sajnálni nem lehet.
 Mohammed! nagy valál, léted korán
 Magába éveket foglalt, erő
 S tehetség a világ urává
 Jegyeztek. Most fénykoronádat sötét
 Homály fedi, s Omárnak nemzete
 Bámúlva látja tűnni csillagát,
 Mely ékesen fénylett egünkön.
 Nagyságod szép emlékjelét
 Ezen város halmán leraktad :
 Aczélozd szívedet szerelmed ellen,

Győzd meg magadat, és a világ csak egy
Uralkodót ismer. (El.)

Ékes szála a császári palotában.

Irene, Hali basa, Zulima, több Rableányok.

Hali.

Lépj a világosságra, a hatalmas
Karján derülj nemesb életre!
Ezen fényes palotában, melynek küszöbit
Csak a választottak járkák, veszed
Lakásodat; hol lábadhoz borúlva
Örszágok, nemzetek magasztalják
Benned Mohammed hölgységét, s a proféta
Kedveltjét. Mint a nap magas
Égről alá terjeszti éltető
Sugárit, és virítja földünket:
Oly tisztán állj magas tetődön,
S bájolg szerencsét híveidre.

Zulima (minekutána mindnyájan térdet hajtanak).

A porban itt fekszünk előtted!
Tekints kegyelmesen rabszolgáidra,
És méltass megmutatnunk a mi
Örök hűségünket. Parancsolj!

Irene (félre).

Ó én szegény! honnan vegyek erőt
Ezen szomorú nagyságra! (A jelenvalókhöz.)

Keljetek fel!

Ha éltem folytában szerencse és
Öröm virágzik, azt egyedül
Adhatja a ti boldogságtok, és
Egyedül abban fogom keresni. (Felkelnek.)
Legelső tettem, melyet a nagyúr
Kegyelme által elkövetendek, az
Legyen, hogy nektek itt szabadságot
Adok; szabad lélek tud csak szeretni,
S csak a szerelem által derülhet
Boldogság. (Int, a rableányok elmennek.)

Hali.

Ó Irene! szabj határt
Magadnak; nem minden szív érett
Méltón becsülni a jótéteményeket.

Irene.

Engedd a szívnek kényén érzetét
Követni, egy tárgyon találjon
Legalább megnyugvást, és egy tartalék
Legyen, melyhez ragaszkodják. Oda
Belső világom; éltem hajnala
Édes reményi eltemetve;
Lerontva, eltiporva éltem sarkai!
Ó jó öreg! ne költsd fel a szívet,
Hogy a jótét leplébe béborúlva
Ne ébredjen fel e szomorú valóra.

Hali.

Né vádold sorsodat! Te egy világ
Gyámangyala állasz itt; imádd az
Örökkévalót, ki ide helyezettetett!
Ezer könyes szemek reád tekintenek,
Ezer sebes keblek hozzád sohajtanak,
Enyhülést várva ölelnek tégedet.
Irene! ó mik a föld örömei
E szent érzethez, mely kény múlja fel
Ezen malasztokat? De még is
Ki ne ürítsd váltig a jóság tegzét,
Hogy mindenkor maradjon hátra
A próbált érdemesnek.

Irene.

Érzem e

Nagy igazságot, de a szokatlan elme,
Mely ekkorig csak házi dolgokat
Fontolt, szédelg ezen sikos tetőn.
Erőm van áldozatra; népem, édes
Hazám bal sorsa érdekel; de én
Egy gyenge lány! hogy állhatok meg

E kétes ösvényen? Magányos
Életre csendesen nevelve, a világ
Forgását, a nagyok szokásait
Ismerni nem tanultam: mint feleljek
Meg a buzgó akaratnak? az
Irigység ostromát miként fordítsam el?

Hali.

A szépség égi hatalma, és
Az erkölcs nyugtató sugára :
Ezek gyengéden átvezetnek
Minden veszélyeken. Az erős
Bátran az erőssel harcra kél,
Éltet köt a diadalra, és
Meghódol a szelídség karjain.
Ezen tulajdonok győztek Mohammed
Szívén, ki sasként ama tetőket
Kereste, melyeket halál emelt
Véres mezőkön. Most sajátod, a vad
Erő nemesb formára olvadoz,
És kebleden nyájasb kedvet talál,
S hazádnak sorsa könnyül általad.

Irene.

Mit ősz fejed, bölcsességed, magas
Tisztod nem teljesíthetett, reám
Bizod! Én tartsam gyenge kézzel
Az éhező, vért szomjuzó oroszánt?

Hali.

Kit a dicsőség vágya meglepett,
Annál a férfiszó, a szolgál
Kérése, s a barát tanácsa
Sikeretlen elhangzik, mert nincs neki
Mit adni a borostyánért; de a
Szerelem elaltat minden vágynak,
Magában él, és a laurus helyett
Rózsát szakasztgat.

Irene.

Hitszegésemért

Miként találsz mentséget? Én keresztyén —
Nem, inkább meghalok, s megmentem lelkemet.

Hali.

Az vagy, s maradj! A jótét atyja egyiránt

Ápolja számtalan világait;

Éltesd belsődben, ott vagyon

Oltára, onnan szedj erőt

S türelmet életednek. Ím

Én is vallásodat tartom,

Immár husz évek óta istened'

Imádom — ím szent képe mellemen —

(Kihúz egy feszületet.)

Egy jó és áldott lélek, mint te, egykor

Szerelme által véle meg-

Ismertetett.

Irene.

Alig hiszek szememnek!

Te, Hali! te keresztyén?

Hali.

Az vagyok;

Hív tisztelője a keresztnék

És a szelíd megváltónak.

Irene.

Nem, nem! te istenünket elhagyád,

Mert hívei ellen dúlva a pogány

Népet vezetted, s a félhold jelét

Konstantinápoly omladékai

Felett diadalmaskodni engedéd.

Nem, ősz fejed, felejtve a

Szerelem törvényét, árulóvá lett;

Keresztyén nem vagy, a török Mohammed

Dölyfös vezére.

Hali.

Öszvedőlt

Konstantinápoly; nem mi, egy
Felsőbb erő rontá le azt.
Uralkodói vétke és a nép
Vak bódultsága ily nehéz
Rabigába hozta elfajúlt lakóit;
Kik félre vetvén minden erkölcsöt,
A tiszta vallás első talpkövét,
Mohammed büntető ostora alá
Estek. Haszontalan küzdék
S iparkodám ezen veszélyen
Fordítani; megszegém hűségemet,
Koczkára hánytam éltemet
Hogy megmenthessem a keresztyénség
Kulcsát — a végezet nem úgy akarta.
Irene! most te állsz az új thrónus
S a nép között, melletted im Mohammed
Szelidül, és szebb élményre
Fakad, s te néped áldásában végre
Nyugalmat, s szent elégedést találsz.

Zulima (szerecsen gyermekekkel jön, kik mindenféle drágaságokat hoznak).

Mohammed, a hatalmas, általam
E drágaságokat küldé, s ezekkel
Téged felékesíteni parancsolt;
Maga is tüstént meg fog jelenni.

(A drága ruhákat és gyöngyöket eleibe rakják, azután elmennek.)

Hali.

Irene! most elhagylak. Légy erős!
Minden pillantat egy élet, zsarold
Rakásra a történet kincseit,
Fordítsd javadra, és néped javára. (El.)

Irene (egyedül).

(Itt állok hát egyedül ezen
Idegen világban, elhagyatva

A sok között. Uraság s hatalom mosolyg
 Előmbe, és bizonytalan
 Létem még is szünetlen borzogat.
 A mit szorgos dajkám ágyam felett
 Mesélt, a tündérek gyémánt-
 Hegyeiről, ím valónak látom én;
 Ékes ragyogvány fog körül,
 A merre nézek, fényre száll szemem.
 Én egy szegény haza-vesztett árva,
 Zultánné, egy világrész asszonya!
 Körülem kincsek, ritka drágaságok —
 Hah félre, félre átkozott ragadmány!
 Könyek csillognak rajtatok,
 Halál közt halmozott vad birtokostok!
 Nem, nem! csalóka fény nem hat szívembe;
 Előbbi sorsomat zokogva fájlalom —
 Atyám! Leo! (nagy érzeménnyel) Leo! Hah! vissza
 Melyembe drága kép! vonúlj
 A szív mélyébe; kedvesed nem él,
 Ki él, azt könnyező hazád pogánynak
 Keresztelé. — Mohammed! vedd tehát
 Áldozatodat! s ha tettem által
 Kedves hazám ügyén segíthetek,
 Édes megnyugvás a czélnál jutalmaz.

Mohammed (hirtelen jön).

Itt vagy tehát! s Mohammed még reménylheti,
 Hogy engedő tekinteted
 Elé jöhet. Szólj mit tegyek! hogy el-
 Oszoljon e bús felleg? szólj! Mit egy
 Halandó elme megfoghat, mit a
 Hatalom tenyészthet, megszerzem
 Kivánatidnak, és kedvednek áldozom!

Irene.

Bocsáss meg a gyenge leánynak, hogy a
 Halál körét elhagyván, hirtelen
 Legfényesebb életre nem szokhat.

Most is hallom szavad mennydörgő hangzatit,
S nem akarva a szív félve vissza-
Vonúl.

Mohammed.

Azon sötét időnek vége már;
Szelíd tekinteted nyájasb világot
Gyujtott keblemben; mióta láttalak,
A harczoló halált kedvellő homloka
Simúl, és a mord zivatar
Virágos partokon tanul
Együtt suttogni a csörgő patakkal.
Most virrad életem : zajos
Éjben borongtam én előbb,
Érez karral egy világot átölelni
Kivánván, s íme a világ, a rég
Keresett, te lettél.

Irene.

Ó Mohammed!

Ki a világról álmodott, nyugalmat
Nem lelhet a szeretet szelíd ölében.
Szűk az élet a fellengző elmének.

Mohammed.

Véres játék a föld birása,
Tünő árnyék, csalóka fény :
A szerelem csak maga éltünk csillaga.
Mióta érzek, élek, a világ
Előbb egy éktelen csata-
Piacz : virágos Éden most előttem.
S te egy istenné országlasz egemben.

Irene.

Pirúlva nézek a sötétből
Magas tetődre, e gyors változást
Elmém megfogni nem képes; csak egy
Kiváratot táplál dagadt szívem,
Hogy fellegetlen lássam homlokod,
S a fegyverek zörgési szűnjenek.

Mohammed.

Szavaidra megszeliődül a halál,
A szívtelen gyűlölség érzeni
Tanul, s bámúlva a vitéz
Elejti fegyverét. Irene!
Irtózva nézek vissza most
Előbbi életemre, a midőn
Halállal frigyben rettegés
És jajgatás volt élelményem.
De bár miként imádva a raboktól
Erővel állék nemzetek nyakán,
Szivemnek ürességében még is érzem
Kinossan embervoltomat;
Most meggyőzötve tőled, isteni tűz
Lobog keblemben.

Irene.

Mint hálálhatom

Forró szerelmedet? nincsen erőm
Veled röpülni, visszatart a félelem,
Hogy harczokhoz szokott lelked
Emésztő játékát próbálja újra.
Nézz csak körül, bús romladék között
Jegyzél hölgyednek, és a templomok
Üregéből a mindenható sulyos
Átkot kiált frigyünkre — rettegek!

Mohammed.

Felépülnek megint! mióta
Elnyertelek, szent a kereszt,
Szent istened, mert legszebb angyalát
Hozzám leküldé: im tebenned őt is
Imádom. Készülj kedves! nem sokára
Mint zultánnét tiszteljen a világ. (A kincsekre mutat).
Irene! itt ezen csekélység; nem
Azért küldém, hogy ékedet
Emelhetnék; de hogy mind azt, a mit
Az ember méltat, egyesülve lássa
Tebenned.

Irene.

Vajha azon hév, mely most
Kicsapongva árad, el ne zárja
A szív szelídebb érzetét!
Mohammed! életet kezembe
Adom, velem hazám sorsát. Ó engedj
Áldást tenyészni országunkra,
S én egy gyenge virág forró kebleden
Örömmel hervadok.

Mohammed.

Szerelmem

Legyen bírāja tetteimnek.
Enyém vagy! ezen szó szent békét lehell,
S a durva élet édesen mosolyg
Az égiek színére. Mily szerencsés
Vagyok! Mi a világhódító élete
Ily üdvösséghez. Ó Irene! (Indulatosan átfogja.)
Kérkedjék más elnyert országok hantjain :
Elnyert világom én karom között
Tartom, kívánatimnak ez határa.
Most érzem istened szent íhletését,
A lelkesült pornak fölemelkedését.
Légy boldog! nem sokára látlak. (El.)

Irene.

Boldogtalan hölgy! ünnepi
Pompával ékesítnek áldozatra!
Az indulat vezet, fájló szívem
Jajdúl tövispályáján. Ó
Mennyei igazság, adj erőt!
Hadd győzzek e háborgó érzeten.

(Bús gondolatba merül, a kárpit lefordul.)

MÁSODIK FELVONÁS.

Császári palota.

Mohammed, Hali.

Mohammed.

Szokatlan dolgokat csodál a nép,
A régiben szeret heverni;
Azért kárhoztatják el a basák
Szándékomat. Keresztyén vagy török —
Kihez szívem szól, azt választom, és
Semmi hatalom nem gátolhatja azt.

Hali.

A kedvező szerencse méltó
Szívhez csatolt, s azt balgatag
Idétlen véleményekért feladni
Gyarlóság lenne.

Mohammed.

A szük elme,
A gyenge lélek, mely szokás
Jármában vont útját elhagyni fél,
Az a szabad választót rettegi —
Én végezek. Irene a török
Thrónusra lép. Az ég szülöttje szépség,
A vak történeten boszúlja meg magát,
Mely őt rabbá tévé; hatalmam
Fényét hirdesse ő a bámuló
Világnak. A jövő divánba bé
Fogom vezetni, és azon
Szó, mely előbb ezereket a halált
Megvetni lángított, elszánt tökéletem
Czélját most is fenn tudja tartani.

Hali.

Ha szorgalmam szerencsédért meg nem
Előzi szolgáltnak tehetségét, kívánt
Véget ígérek.

Mohammed.

Hív szolgál! szólj!

Mint állnak külső dolgaink?

Lecsendesült-e a görög nép?

Mit mond az új kormányhoz?

Hali.

Azt, uram,

Csak a következés mutatja.

A félelem most hallgatást

S megnyugvást szült bár, még is a

Belső bú áttör a nedves szemem,

S válságért feltekint az égre.

Meghódítád ugyan, nagy zultán, őket,

De a sziveknek nem parancsolhatsz.

Mohammed.

Ezen túl jóság legyen fegyverünk,

S minden gyűlölséget kegyelmünk öljön el.

Ezen város keblében nőtt Irene,

Ezen falak közt fejle ki

Szépsége, szívet igéző égi kelleme;

Azért kívánom, hogy lakom

Segíttessék : hadd érezzék ők is

Urok szerelmét, és hevüljenek

Lángomnak terjedő sugáritól.

A jótétel gondját reád bízom,

A szív és ősz fejed legyen vezérlő.

Hali.

Parancsodat követnem édes

Kötelesség; számlálhatsz reám.

Mohammed.

A külső országolás nehéz

Terhét kevés időre hív

Válladra fordítom; mutasd
 Személyemet teljes hatalommal,
 Végezz, ítélj; de mindenek előtt
 A háború komor jelét távoztasd;
 Szerencsém hajnalát a béke csendes
 Karjában hadd éljem s távol a lét
 Zajos neszétől lelkem hadd legeljen
 Megnyílt egem boldog vidékein.
 Most hozzá! hozzá! a kedvest ölelni. (El.)

Zagán basa lakása.

Zagán Basa, Ferez Bég, Notaras.

Zagán.

Notaras! most is habozsz? én
 Tebenned férfilelket gondolék,
 S azért dicsőbb pályára szántalak.
 Mohammed a görög thrónust lerontá,
 Hahogy sötétben nem kívánsz maradni,
 Öt szolgálj, én utat nyitok.

Notaras.

Köszönetem —

Zagán.

Félre ily avúlt
 Szóval, nem illik egy bátor vitézhez,
 Ki az esendőn magát fel tudja
 Emelni; a félénk rebeg hálát,
 Midőn a bátor férfiú cselekszik.

Notaras.

Uram! szólj! mit tegyek? parancsolj!

Zagán.

Jövő divánban valld meg azt
 Nyilván, hogy Hali nagyvezér Konstantin
 Császároddal szövetségben vala.

Notaras.

Uram!

Zagán.

Nincs mentség, életed forog
Fenn; mert tudd meg, Mohammed
Akaratját hirdetem, maga
Kívánja tőled e dolog mivoltát
Érteni. Válaszsz : vagy jutalom, vagy
Halál.

Notaras.

Nem ! ó uram ! ne kényszeríts !

Ferez Bég.

A mit kész nyelved kéretlen kiejtett,
Azt a község előtt is vallhatod.

Zagán.

És kell; mert tudd meg, élve a helyet
Többé el nem hagyod.

Notaras (magában).

Hah ! mit miveltem !

Elárulám jótévőmet.

Zagán.

Te hallgatsz ?

Hé strázsa ! (Néhány török bejön.)

Notaras (megijedve).

Kíméld éltemet !

Mindenre kész vagyok.

Zagán.

Jól van tehát.

De míg kezdődik a diván,
Nálam maradsz.

Notaras.

Kezedben sorsom !

Ó vedd fel ügyemet,
S felséges uradnál légy szószólóm. (El a strázsával.)

Zagán.

Menj! néked is kár volt születni, nem
Dicsőited teremtetet.

Ferez Bég.

Barátom, a szerencse szolgál,
A nagyvezért ezen tanú elejti.

Zagán.

Önéki esni kell, a nemzet ügye
S a thrónus méltósága úgy kívánja.
Csalóka színezéssel ő
Rontá meg a zultán fogékony
Szívét, ki elragadva most
Vak indulattól asszonytá leszzen.
Vérem feszül, ha látom hogy Mohammed,
Kitől országok reszkettek, ha szórva
Villámit a mezőre lépett,
Hogy az a Mohammed most rabjának rabja,
S egy gyenge lyány gyarló játéka;
S hogy végre méltán kezdetét folytassa,
Keresztyén rabnét óhajt a thrónusra
Emelni.

Ferez Bég.

A törvény ellen? Nem! azt
A mufti, s a basák nem engedik.

Zagán.

Azokra nem lehet számlálni; kit
Arany, kit félelem meghódít.
Ezen dologban a sereg szava
Lesz a bíró, ahhoz kell tartanunk.

Ferez Bég.

Mienk a nép; a táborban nagy az
Elégtelenség, hogy Mohammed oly
Kegyelmes a görög rabokhoz, és
Azokat szabott áron kiváltá.
A szikra már nő, és előbb

Mint sem gondoljuk, lángba mén
És zendülést természet.

Zagán.

A zendülést
Mindaddig gátoljuk, míg más lehetőséget
Találhatunk az elgyengült zultán
Orvoslására, mert kiütve lángja
A jót, a rosszat egyiránt emészti,
S határt nem lel vad terjedésiben; de
Ha semmi eszköz nem használ, tovább
A gyenge kormányt akkor nem lehet
Szenvedni, más uralkodót keressünk.
Erősebbet kívánok én felettem, hogy
Parancsoló kezén forogjon életem.

Ferez Bég.

Ezen thrónus, melyet vérünkkel itt ezen
Világ részén emeltünk, tartsa meg
Mivoltát; itt is mi törökök
Akarunk maradni. Én megyek,
S ha szükséged lesz rám, a táborban találatsz. (El.)

Zagán (egyedül).

A fergeteg kezdődik, dülva indul
Fejünk felett, az odvas törzsököt
Ledönti, hogy szebben virítson a
Felséges czedrus.

(Abdul jó.)

Abdul, várva jössz!

Szólj! mily választ hozol, mit végezel?

Abdul.

Azt a három görög foglyot, kiket
A templomromladék között találtam,
Parancsodként elrejtém, most pedig
Ibrahimtól jövök.

Zagán.

Mit szóla? volt-

E haszna a küldött ajándéknak?

Abdul.

A félelem leginkább vallatá
 Meg véle azt, hogy Hali nagyvezér
 Általa izent Konstantin császárnak.
 Kegyelmedért esdeklik, és
 Mindent ígér a mit kívánsz.

Zagán

Legyen gondod, hogy senkivel
 Ne szóljon Ibrahim, kivált
 A nagyvezér embereivel.

Abdul.

A szolgát is nálam tartom, ki őket
 Elárulá; megbánta már tettét,
 S előbbi vallását tagadni
 Akarja.

Zagán.

Késő bánatit
 Fontolni nincs időm; tartsd zárva őt,
 Míg titkának hasznát veszem.
 Menj! s hadd reám méltó jutalmadat.

Abdul.

Elvégzem. (El.)

Zagán (egyedül).

Hali! élted csillaga

Elhúnyt! hol a nagy történet, ott alá
 Száll fényes méltóságod. Érdemed
 Ha volt, azt hívtelen tetted homályba
 Dönté; ki földi birtokot keres,
 Ne kérjen az tanácsot a megindúlt
 Szívtől. Nem ellenséges indulat
 Vezérel: a dicsőség és haza.
 Azon falak közé, hol a
 Belső országlás gondjai
 Öszveseregelnék, ott helyén vagyon
 Lassú bölcsességed, s őszült fejednek
 Tapasztalásai; de hol a magas

Lélek tökéelve a világhoz
 Nyúl, hátra kell ott állnod, egy
 Erősb vas karja a sötétbe
 Sodor. Leszáll napod, Hali!
 Az újabb kor nem kölesönöz világot;
 Vagy én is ön-ásott örvénybe süllyedek. (El.)

Császári kert, jobbra lugos, hátul ernyős utak.

Irene, Zulima.

Irene.

Vég fel hüs ernyő! suttogó patak!
 Csendes lugos! ti egykori drága
 Helyek, kedvelt magányok! ím megint
 Nyugalmat adtok az elhagyott
 Árvának. Régi boldogságom édes
 Tanúi, csendes öröim hajdani
 Tanyái, bájos látványok! tenyészszetek
 Megint, mint létemnek legelső reggelén.
 Te anyja mindeneknek, alkotó
 Természet! ó vedd fel leányodat
 Meleg karodba, és engedd hevülni
 Tápláló melleden! fordítsd felém
 A múlt idők bájos szövétnekét!

Zulima.

Irene! mint örvendek, hogy komor
 Tekinteted, barátnéd aggodalma,
 E szép helyen vidám kedvet lövell;
 Remélhetem tehát, hogy az
 A fojtott bú, titkos könyek
 Megszűnnek, és ezentúl sorsodat
 Szébb pontból szemléled.

Irene.

Szabadságom

Emlékét itt ünnepli most
 A lélek. Ó Zulima! a tavasz
 Mosolygó fénye ifjuságom
 Korába helyheztet, s vigan

Elém rajzolja nyájas képeit.
 A régi szellő lengedez,
 Ékes virágok illatit szívom,
 És a megtért fülemile bús
 Panaszszát hallom ismét zengeni
 Ezen bokorban; itt lesém
 A tarka lepkéket, s pihenve
 Ezen fák lombjai alatt hűtözém;
 Itt sétált ünneplő ruhában a
 Nép, s mindenféle játékkal
 Tölté a nyugalom napját;
 Itt dolgozott az álmodó művész,
 S dagadt kebelével a költés
 Honába fellengzett, vagy érzetét
 Bájos hangokkal zengvén, édesen
 Ingerlé a csodáló hallgatók
 Szívét. Itt láttam őt először —
 Leo — Hagyj el csalóka képzelet!

Zulima.

Felejtsd a múltakat, szorítsd
 Melledhöz a jelenvalót,
 És nyerni fogsz, csak tudd használni. Ím
 Tied most az, miről előbb
 Álmodni sem merél; azon tetőre,
 Hová ezren hiába fáradtak,
 Te játszva eljutál, mi kell
 Több?

Irene.

Nem volt választásom sírokon
 Épült szerencsém! Kincsek közt nyögő
 Arany fogság a múltakért
 Epeszi a szabad görögnét.

Zulima.

Irene! így jutalmazod Mohammed
 Szerelmét?

Irene.

Érzem hogy bűnös vagyok;
 De a bús áldozó méltó könnyét
 Az ég sem kárhoztatja. Ó Zulima!
 Írt a szegény csak a múltban keres.
 Tekints körül a messzeségbe, és
 Irtózva elfordúl szemed.
 Itt fekszik e város, mely dísztelen
 Áll most, az enyészet lakhelye;
 Soros házai rendetlen kőhalomná
 Váltak, s a templomok magas
 Oszlopi elszórva fekszenek;
 A porba omlának sok évek művei;
 A népes utczákon mély csendesség
 Borong, s a tágas piaczkon görög
 Vér gőzölg még; megnémult a harang,
 Mely a lakókat szent igékre inté,
 Nem hangzik a chorus magányos
 Atyáktól, és a szent tűz nem lobog
 Az ékes oltáron — Fél hold ragyog
 A tornyokon, ledőlt a szent kereszt —
 Ott áll házunk, ott gyermekeskedém;
 Ott folydogált éltem szülőim
 Hív karján — Ó gyönyörű emlékezet!
 Ne hagyj el ég csendes leánya!
 Hogy mellemhez szorítva, mostani
 Sorsom mélyét ne lássam. Ó Zulima!
 Engedj mulatnom itt; erőt tenyészt
 Azon nap bennem itt, mely szüntelen
 Romlásom árnyékat felém lebegtet.

Zulima

Mulass bátran, ha kedvet ád az itt
 Való létel, csak vond el szívedet
 A hasztalan bútól, s ne háborítsd
 Urad szerencsáját, ki benned él,
 És hölgyétől hasonló érzetet
 Kiván.

Irene.

Lassan, lassan, ne szólj tovább!

Ezen szó rabbá tesz, s minek
 Az áldozandónak mutatni azt
 A kést előre, mely elvágja életét —
 Nem, nem, ne hallgass rám, Zulima!
 Elvesztém magam, ezen komor
 Kilátás elmémet zavarba hozta.
 Felejtsd el, ó felejtsd el jó Zulima,
 Miket hallál, én a zultán igaz
 Birtoka vagyok, s kedvére élni
 Legfőbb kívánságom. Hazám neki
 Szentelt; ím eltökélve látsz.

(Zagán Basa s Fatime jönnek, s hátul megállnak.)

Jer, jer! siessünk innen! a falak
 Között megtompul a szív gerjedelme.
 Ah mit használ a munkás képzelet,
 Ha mindenhol csak sírba ütközik.
 Te is hagyd el hiú emlékezet!
 Villámként csillogsz éjjelembé,
 Elhúnysz s sötétb homály marad körülöm.
 Menj! boldogot ringass lágy karjaid közt,
 A szenvedőnek jobb, ha tud feledni. (El Zulimával.)

Zagán (hirtelen előjön).

Hah! Ő volt, ő Irene! most
 Látám először, és boszúm mulik,
 Keblem dagad, karom gyengül, erőm
 Hanyatlik. Ez nem földi test,
 Egy mennyei tűnemény, az ég
 Szívindító lehellete.

Fatime.

Uram!

Zagán.

Még is, nincs mentség, halnod kell.
 Ragyogj egedben, itt halált kiáltok
 Reád.

Fatime.

Ezen szépség, mint látom, rajtad is
Erőt vett; engedj visszatérnem,
Kimélj meg ott eszköznek lennem, hol
Magad lángolsz, és célod eltűne;
Vagy csak tanúnak kénytetél ide,
Irene rajtad vett diadalmát
Csodálni?

Zagán.

Én kedvellem a valót,
Ellenségemben is megvallom azt.

Fatime.

Irene szép —

Zagán.

Sokféle a szépség,
S mind egy napnak testvérsugárai.
Ki a szelíd violát kedvelli, ki
A büszke liliomot csodálja:
Mind egy kertnek tündöklő ékei.

Fatime.

Ezen hasonlat, szólj, kit érdekel?

Zagán.

Esengő pásztorok melyére illik
A kis alacson virág, mely a sötét
Árnyékban illatoz, s hervad;
De thrónust ékesít a büszke liliom.

Fatime.

Nem, oly magasra nem szédelge még
Elmém, bár hízelkedve engem arra
Szántál. Mohammed választott; ezen
Dologban, érzem, hátra kell
Állnom.

Zagán.

Mohammed a tied:
A mesterség bűbája egyesülve

Ily kellemeikkel győzni fog.
 Költsd fel háborgó ösztönét,
 Hogy bálványának egyszínűségét
 Ismerve, nálad édesb kényeket
 Találjon; a következőt reám
 Bízd.

Fatime.

Kétes útra készletsz, irtózom
 Magamtól.

Zagán.

A világ legelső thrónusa,
 Egy bajnok és egy szép férfi, ily
 Szeszélyes játékot talán
 Csak érdemel; mosolyg az alkalom,
 Szerencse szárnyat ád, tanulj repülni.

Fatime.

Vezér! igen könnyűnek tartod a
 Diadalt.

Zagán.

Bátorság s szépség tartja e
 Földet, csak ezek határozzák
 A földiek sorsát.

Fatime

Ha megvetés —

Zagán.

A czél nagysága nagy próbát kíván.
 Te a világot ismered Fatime!
 Első tekinteted nyilván mutatta;
 Az elvonúlt szeméremnek helye
 Nincs ott, hol minden perczenet
 Titkát kémlelni kell, s használni, mint
 Lehet. Fatime! gondold el magad
 Azon magas tetőn, Mohammed
 Karján, dicsőn ragyogni véle, ott
 Azon fényes ponton, melynek sugári

A földnek két részére oszlanak ;
 Miliomoktól imádva ott
 Éldelni, s boldogítva, boldogúlva
 Az élet álmait keresztülfutni,
 És a világ szépét, javát
 Ölelni, a föld minden kincseit
 Kényedre bírni : ott határa a
 Halandóságnak.

Fatime.

Álnok rajzoló!

Éggel kinálsz ; hogy elvetvén nememnek
 Méltóságát, szerelmet kolduljak.

Zagán.

Okát tudod, s török vér foly eredben.
 A zultán lássa, hogy közöttünk is terem
 Oly szép virág, mint a görög földön.
 Hah! itt közelít Mohammed! én
 Most távozom. Fatime! most terítsd
 Hállódat, im jó csillagod ragyog. (Elvonúl.)

Fatime.

Mint rettegem szemét! Ah mely kemény
 Harcz, küzdő indulat — Nem, így
 Zavarban őt nem láthatom,
 Enyhültni félre kell vonúlnom. (Be a lugosba.)

Mohammed (jön).

Itt sincs! Irene! hol maradsz?
 Téged kiált szivem minden verése.
 Repülj lassú idő, ti gyorstalan
 Órák, fussátok el pályátokat,
 Hogy a vég alkonyat tenyészsze
 Szerelmem csillagát. Jövel, kívánt
 Nap! iktass be a boldogok közé,
 Hogy míg sebes lelkem csókolja lánczait,
 Emelje fel magát az égiek
 Sorába! A dicsőség oszlopit
 Feláldozám a lángoló

Szívnek, tüzes pályámat elhagyám,
 És a csaták halálos síkjain
 Forró szerelmemnek virágait szedem.
 Inkább boldog, mint halhatlan leszek!
 Országok tűnnek, s bajnokok
 Sirhalmán hervad a borostyán;
 Egy fény leszáll, másik tenyészik,
 Egy tengelyen forognak a napok,
 Mint emberek mulandó tettei;
 A sorsé minden, egyiránt hever
 Sötét házában a félénk
 Mint a bátor, ki a világot
 Ostromlá : az egyedül mienk,
 Mit a hevült szív ád, mely kényeket
 A szerelem áldó karja nyújt, midőn
 Szikrát lop az ég örök tűzéből.
 Végy fel hát szent öledbe bájoló
 Szerelem! hogy a világ árnyékai
 Távozzanak, s létem tavaszsa, egy
 Magas tűzláng, Irene keblihez
 Forrasztva az üdvösség kelyhét üritse!

(Fatime benn a lugosban énekel.)

A mit a szív buzgón imád
 Fenn lángoló hevében,
 A mit a tüzképzelet ád,
 És a szem oly magasnak lát
 Az ifjúság évében,
 Ó be hamar meghódítja,
 Keskeny körébe szorítja
 A valóság bilincse;
 Hogy az embernek semmi más
 Csak maga a tapasztalás
 Marad legdrágább kincse.

Mohammed.

Hah! mily szózat! minő komor jövőndölés!
 Ki mer sötét fátyolt egemre vonni? Ki
 Mer engemet köz sorsra ítélni? Szólj!

Fatime.

Nagy czélodtól visszatértél
 A lét szűk határába,
 S ott új élelmet kerestél,
 Ártatlanul bele dőltél
 A szerelem karjába;
 Ó de szíved várt nyugalmat,
 Szerelmednek szép jutalmát
 Idegennél nem leled;
 Sőt gondatlan eredete
 Új sebeknek lesz kezdete,
 S üres marad kebeled.
 Ki érted ég, sajátod,
 Közel van, és nem látod.

Mohammed.

Ki vagy? hadd nézzelek!

(A lugos felé megy.)

Hah mily jelenet!

Fatime.

Hatalmas zultán! térdemen köszöntlek.
 Bocsásd meg a szerencsétlennek, hogy
 Közel téged nem sejtván, a magány
 Kicsalta titkait.

Mohammed.

Miként jövéi ide?

Mi volt értelme rejtékeny szavadnak?

Fatime.

Mohammed! im nagylelkűségedet
 Igényzem, kímélj a valótól!
 Igaz vallást szorúltságom nem enged.

Mohammed.

Szemed lángol —

Fatime.

S arczám pirúl,

Hogy azt hallád, a mit magamnak is —

Nem, nem, tovább nem szólhatok;
Lábadnál esdeklek bocsánatot.

Mohammed.

Mi a neved?

Fatime.

Fatime!

Mohammed.

Kelj fel!

Fatime.

Nem addig, míg egy kedvező pillantatot
Nem vetsz reám. Ő szállj alá
Magasságodról, és ígérd, hogy e magát
Epesztő szívnek érdemét és harczait
Tudod méltatni.

Mohammed.

Hah! mi ez?

Fatime.

Hogy nem tulajdonítod véteknek
Eltévedésemet, habár reményt
Nem várhatok. Haragszik-e
A felleget hasító kőszál, hogy
Az alacson moha lábára
Fonódik, és menedékhelyet keres?

Mohammed.

Fatime! értelek —

Fatime.

Valóban? ó

Így hát az ég virányi nyílnak
Ha értesz —

Mohammed (megvetve).

Menj! így csak rab tud szeretni;
Szemed villámai nem találhatnak engem.
A porba száll, mi a porból eredt. (Elfordúl.)

Irene! csak te vagy mindenható,
Te tartod életem javát, jutalmát. (El.)

Fatime (nagy hallgatás után).

Hah! ezt kellett megérnem! így
Megszégyenítve, ily rútúl gyalázva!
Fatime! — hűnyj el nap, ne süss
Szemembe! gyűlölöm világot. (Betakarja szemeit.)

Zagán (hirtelen jő).

Fatime! így talállak? szólj, mi történt?
Te hallgatsz? fájdalom s harag
Változnak képeden.

Fatime.

Csalárd incselkedő!
Örülj megvettetésem! Boszúra
Taníts, vagy mélyebben tiporj alá!

Zagán (kihúzza egy tört).

Vedd ezt, Irene mellének vagyon
Készítve.

Fatime.

Hah! Mohammed! ezzel
Ezzel talállak téged is : örömid
Nyíltában csapjon rád boszúm. (El.)

Zagán (mély gondolatban).

Irene! sír a szépség angyala
Feletted ; s visszaint égébe.
Távozz tündér alak, rejtsd el virágidat,
A fegyverek között lehullnak ékei.
A csendes élet nyugtató ölébe vedd
Lakásodat, hol béke és öröm
Szép egyességben andalogva járnak.
Itt veszted még az is kívánja,
Kinek birásodért kebele dagad.
Ha a dicsőség szól, a férfiszív
Megnémúl, és úgy nézi kényeit,
Mint egy üres gyöngyházat a szerencsés
Buvár. Irene! lettél volna csak

Asszony, nem egy engesztelő s halált
 Űző lény, élhetnél; így távoznod kell,
 Hamindjárt elviszed magaddal
 Az ozmanok legelső emberét. (El.)
 (A kárpit lefordúl.)

HARMADIK FELVONÁS.

Zagán basa lakása.

A g e n o r (egyedül).

Mit bal történetek, mit a nehéz
 Idők veszélyei hoznak, azt
 Az ember kénytelen szenvedni; és
 Megnyugszik a sorson, mely egyiránt,
 S örök végzés szerint lebeg fejünk
 Felett, s merész kezekkel életünkbe nyúl.
 Ó, de ha az erkölcs egy angyal
 Keblét elhagyja, akkor méltán vérkönyet
 Hullajt szemünk, és átokra vonúl
 Az atyai szív. Irene! önkényt,
 Önkényt dőlél Mohammed — Hah! ezen
 Szó poklot zár magába, ez
 Lerágja a természet lánczait.
 Te egy görögné — hah! s leányom!
 Buja vérnek szolgálsz, hogy mosolygva
 Hazád sírját nézzed, s annak halmán
 Szégyenoszlop maradj az élők
 Sorában!

Leo (jön).

Ím Geront utolsó

Köszöntését hozom, most zártam bé szemét,
 Meghalt kapott sebén.

A g e n o r.

Ő a szerencsés!

Az ég szerette őt, mi nem vagyunk

Oly kedvesek, vergődnünk kell tovább
 E pusztá földön, melynek sárga partjain
 Csak a rosszak s az elvetettek
 Állnak, s nyomorúlt létök jelét
 Csörgő lánczokkal hirdetik.
 Jó ifju! ám te is csalatkozál;
 Egy tiszta angyalt véltél egykor át-
 Ölelni, hív szívet melledhez zární, és —

Leo.

Ne szólj tovább atyám! Irene
 Ártatlan.

Agenor.

Az? midőn hazánk
 Rablója karjában hever,
 S erkölce vesztéségével Mohammed
 Győzelmét édesíti?

Leo.

Nem, nem, az

Irene nem lehet; ha ő
 Azzá lehetne, az ég maga
 Felszaggatná hitünknek zárait,
 S legszebb remekjében gunyolná
 Szent képét, melyet ön díszére alkotott.
 Agenor! ó ne adj hitelt ama
 Gógös pogány szavának, a mit az
 Mondott, az ön lelkének rajzolatja volt.
 De légyen bár, mit nem tehet az erő?
 A durva kéz hány szép virágot tör,
 Mely másképen nem tudja megboszólni
 Magát, mint hogy fej-hajtva hervadoz,
 S szagatlanúl hullatja levelét.

Agenor.

Mit önkény és erő tehet,
 Azt állapotunk nyilván mutatja!
 Míg életünk külső mivolta jön
 Kérdésbe, addig tűrni szép:
 Békóban is szabad vagy, míg veled

Erköcsöd; ó de ezt tagadni
A jobb lélek nem szokta, inkább
A sírba lép, s fenhagyja jó nevét.

Leo.

Öt hirtelen vádolni nem merem.

Agenor.

Minthogy jó szíved mentséget gondol.

Leo.

Öt ismerem, számlálhatok reá.

Agenor.

Hiú ragyogvány erkölcsét eloltá.

Leo.

Nagyságra nem vágyott szelíd természete.

Agenor.

Hogy halni nem tudott, azt fájlalom.

Leo.

Élünk mi is, bár férfiak vagyunk.

Agenor.

Létem terhét csak érte hordozom.

Leo.

Hogy kedves kéz ápoljon tégedet —

Agenor.

Pogánynya lett! az ad végső sebet.

Leo.

Korán ítélsz, én áldom bizodalmamat.

Agenor.

Szerencsés vagy, ha még reményt találsz.

Leo.

Hirdesse bár ezer nyelv őt bünösnek, én
Nem tartom annak. Számtalan formák között
Szövődik életünk; ki tudja mint
Került a zultánnak kezére, és

Mely titkos bú rágódik életén.
 Agenor! Ó miért vagy oly kemény
 Saját véredhez, és hallgatlan őt
 Miként kárhoztatod? Nem! ő
 Méltatlanságot elkövetni nem
 Képes, különben öszvedől
 Az égi rendtartás, s a mélység lelkei
 Uralkodnak mennyország angyalain.
 Atyám! szerelmem itt igaz bíró,
 S az ártatlannak vallja őt, és egy pogány
 Beszédje bizodalmamat meg nem
 Szédíti. Ó atyám, atyám! sötét
 Homályba dőlt előtted a világ,
 Azért feketére fest mindent a képzelet.

Agenor.

Jó ifjú! hív szerelmed lángja át-
 Világít éjjelembé, és
 A régi érzetek malasztja ébredéz.
 Leo! semmit sem érzesz? szólj fiam!
 E néma hely halálsszagot lehell;
 Körülem annyi ismert testeket
 Látok heverni összezúzva és
 Roncsolva — ó miért nincs Irene is
 Ezek között? miért nem nyúlhatok
 Sebébe, hogy ha még élet mulatna
 A testben, utat nyithatnék neki.

Leo.

Agenor!

Agenor.

Nézd, mely szépen csörgedez
 A vér, minő hamar siet
 Az élet — és minő soká tart!
 Némely csak egyet fordul, s vége van;
 Más számtalan kinok között
 Él, és nem tudja lerázni lánczait,
 Melyekkel a sors e földhöz kötözte. Vagy

Azért tartanak a végzések,
 Hogy szomorú emlékjelnek hátra
 Maradjak itt hazám sírján,
 Melynél számlálni kezdi a rabszolgaság
 Jármat húzó komor századjait.

Abdul (jön).

Nekem parancsom van titeket
 Innen más helyre elkisérni.
 Kövessétek.

Leo.

Hová akarsz vezetni?

Abdul.

A nagyzultán elé.

Agenor.

Hah! ezt kívántam.

Lobbanj utólszor lángba, agg szívem!
 Hogy minekelőtt széljelszakadsz,
 Villámidat rettegje a pogány,
 S az a rabok bálványa egy szabad
 Ember szaván pirúljon el,
 S a szent igazság láncz alól
 Ordítsa fel nagysága álmait.
 Leo! hol van karod? jer, jer, vezess.
 (El mindnyájan.)

Ékes szála a császári palotában, balra thrónus.

Zagán Basa, Ferez Bég.

Ferez Bég.

Mohammed a basák nagyobb felét
 Részére vonta.

Zagán.

Hali estével

Sok változik, néhányan csak szokásból
 Függnek szaván; ha megnémúl, tehát
 Ők más támaszt keresnek. Az nagyobb

Újság, hogy a zultán mindenfelé
Békét köt; úgy látszik, hogy e falak
Közül kimenni már többé nem akar.

Ferez Bég.

Irene fogva tartja őt.

Zagán.

Van eszközöm

Birását újra felzavarni.

Irene atyja, egy vak éltet-únt

Öreg, kezem között vagyon,

Ez dül, fül, s mint szabad görög

Átkozza gyermekét, hogy ellensége

Karján éleng; ezt is ide rendelem,

Hogy ily hangokhoz nem szokott fülét

Csiklantsa a részeg szerelmesnek.

Ferez Bég.

Zúgást hallok! jönnek már a basák,

Kezdődik a diván.

Zagán.

Sorompóm megnyílik.

Hatalmasabb ellen kelek

Viadalra. Én, vagy Hali, egyikünk ma

Kidől helyéből. — Jönnek már!

(Hátravonulnak, azután a többiekhez egyelednek)

Mohammed, Hali, Mufti, és több Basák jönnek, hátul
Ja. sárok, Abdul és Hassán rendben felállnak. Moham-
med a thrónusra lép.

Hali.

Mohammed, üdvöz légy, dicső zultán!

Első az emberek között!

Im intésedre öszvegyűltenek

Hív szolgálid, végzésidet

Hallgatni, s buzgón azokat teljesíteni.

Erődet és nagyságodat

Nevelje mindenkor szerencse, és
Hatalmadat rettegje a világ.

Mohammed.

Hiveim ! Allah segéd keze
Ezen rég óhajtott városba
Vezérle, seregeim vitézkedése
Lerontá kérkedő falait,
Mely annyi évek óta őseimnek
Elzárta győzödelmi útjokat :
Dicső czélunkat im elértük ;
Hitünk terjed, meghódolt a görög
Nép, és Konstantinápoly tornyain
Kérkedve a félhold tündöklök. Én
Ezen városban eltökélém
Lerakni thrónusom s Stambul legyen
Ezután ozmán uralkodók lakóhelye,
Dicsőségünk emlékjele,
És a török birodalom fényes,
S legelső városa.

Zagán.

A hitetlenekre

Innen szórjad villámidat,
És ékesítsd több koronákkal
Felséges székedet, hogy még ezen
Világrész is hatalmadat hirdesse, és
Függjön kormányodtól.

Mohammed.

Hány bajnokot

Veszték ezen falak körül,
És mennyi vérbe telt elfoglalása,
Ti azt tudjátok, híveim!
Azért békességet köték
Szomszéd hatalmakkal, kik év szerint
Adót fizetnek, s uraságomat
Azzal megismerik.

Zagán (előlép).

Megállj

Zultán! a nemzet méltósága jön
Itt kérdésbe, s azt hív szolgák előtt
Lehet csak fejteni : köztünk áruló
Vagyon.

Mohammed.

Ki az? nevezd őt! hadd vegye
Érdemlett büntetését.

Zagán.

Hali nagyvezér!

(Zúgás a basák között.)

En

Zagán basa őt nyilván vádolom. (Abdul kimegy.)

Mohammed (hirtelen elhagyja trónusát).

Mi ez? szólj vádoló, mivel tudod
A nagyvezér vétkét bizonyítani?

Zagán.

Ő titkos frígyben élt az ellenséggel! im
Itt jönnek a tanúk, hallgasd magad.

Hali (félre).

Örökévaló! te láttad szívemet!
Érted történt : az áldozatra kész vagyok.

Abdul, Notaras és Ibrahim jönnek.

Zagán.

Lucas Notaras! újítsd most azon
Vallást, melyet nekem tevé.

Mohammed.

Igazságot felelj, ha éltedet
Kedvelled.

Notaras.

Hali nagyvezér

Barátságban levén Konstantin

Császárral, minden mozdulásaidról
Tudósítá őt, s védelemre
Biztatván, azt ígérte hogy mindent
El fog követni városunk
Fentartására.

Zagán.

Ez vala

Az indító ok, mely neked nagyúr!
Az ostromot mindenkor ellenzé.
Szólj Ibrahim.

Ibrahim.

Bocsánatot

Felséges zultán, én bűnös vagyok;
De megtagadni nem merém —

Mohammed.

Késő mentséged, szólj : parancsolom.

Ibrahim.

Midőn utólszor a várost
Feladásra kérted, Hali nagyvezér
Mint biztosát felküldött engem is,
És általam tudósítá Konstantint
A végső ostromról, és azt izente :
Hahogy bátran kiállja azt,
Mohammed el fog állni minden
További próbáktól.

Hali (félre).

Ó ember! ember!

Annak most oldozám fel lánczait!
Ezt mellemen tápláltam, és elárúl.

Mohammed.

Hah! erre vitt kegyelmem? Hali! mit
Felelsz ezen vádakra? Szólj! igaz
Miről vádoltatol? mit a
Tanúk felőled vallanak?

Hali.

Igaz! (Zúgolódás a basák közt.)

Mohammed.

Hogy bizodalmmamat
Ily rútul megcsalád, elengedem,
Minthogy csalárd munkálódásaid
Nem gátolhatták győződelmimet:
Erőmben fekszik a következés;
De megszegvén az esküvést,
Melyhez magas tisztséged lánczola,
Méltatlan árulásod büntetést
Kiván! Basák, ítéljete!

Basák.

Halált! szégyenhalált neki!

Mohammed.

Halált kiáltnak a basák, halált
Mond a törvény: én számkivetésbe
Fordítom azt. Ezentul Adrinápoly
Legyen lakásod, holtodig kizárva
Dicsőségünk sugáritól.
Vezessétek el! (Hali elvezettetik.)

Notaras.

Nagyzultán Mohammed!

Kegyelmedet megnyerni óhajtván
Igaz vallást tevék; vedd szívesen
Szolgádnak —

Mohammed.

Vessetek neki

Aranyat, azt érdemlett.

Notaras.

Nagy lelkű zultán!

Mennyire jutalmazsz!

Mohammed.

Távozz szemem

Elől! Menj a keresztyénekhez, és

Beszéld el, hogy Mohammed ily
Alacson embert be nem fogad soha,
Szolgájon bár neki.

Notaras.

Uram!

Mohammed.

Üzzétek

Ki őt a városból. (Notaras el.)

Ibrahim.

Kegyelmet,

Dicső zultán!

Mohammed.

Vak eszköz, megvetlek,

Haragomra nem vagy érdemes.

Töröljétek ki bajnokim sorából.

Menj! (Ibrahim el, nagy hallgatás.)

Hali elveszté magát,

Ezentul megszűnt nagyvezér

Lenni. Ki lesz érdemes tisztére?

Zagán basa, lépj elő! im tégedet

Választalak helyébe, vedd által

Azt a nagy hivatalt; legyen hűséged

Mindenkor oly erős mint a karod,

Úgy engem is kegyelmesen találsz.

Zagán.

Mohammed! dönthetetlen állók én

Fénythrónusod mellett, és létemet

Egyedül dicsőségedre szentelem.

Nagyságod őrző angyalát tekintsd

E buzgó szívben.

Mohammed.

Hali áruló

Legyen felejtve, ámbár érzetem

Csalattását sínlí, emberi

Sors, vélemény a földnek istene,
 Annak bókoltam most az egyszer én is.
 A szolgától miért vártam hűséget?
 A mely ember szeret, csak az hív.

Zagán.

Nagyúr! felejtsd el azt az árulót!
 Hiszen maradtak hátra még hivek,
 Kik veszteségedet pótolni tudják.

Mohammed (büszkén).

A mit veszték, panaszra nem bocsátom;
 Saját erőm támaszsza életemnek. (A thronusra lép)
 Minthogy békét köték, s a háborút
 Kerülni szándékom, tehát magam
 Felől is illik gondoskodnom, és azért
 Létem belső mivoltát már meg is
 Határozám. Halljátok híveim :
 A nagy proféta s őseim
 Példájokként, ennen érzésemet
 Követvén, egy hölgyet választék,
 Ki vélem oszsa fel fényes thrónusomat,
 És népeimnek egy lelkes
 Uralkodót szüljön.

Zagán.

Szándékokat

Tiszteljük, ámbár még titok
 Előttünk mily boldog halandó
 Indítá meg Mohammed nagy szívét?

Mohammed (Muftihoz).

Főpap! tedd kötelességedet. (Mufti el.)
 Basák! a régi szokásként színetek
 Elé hozatom választott hölgyemet,
 Kivánom hogy felfátyolozván őt
 Ismerjétek zultántok hitvesének,
 És törvényes császárnénak.

Zagán.

Nevét

Közöld velünk, örömkialtás
Fogadja a szerencsést, szólj uram!

Mohammed.

Irene, egy görög leány.

Zagán.

Keresztyén? példátlan szövetség!

Mohammed.

Az volt, ezentúl nem lesz. — Hah! ki mer
Határ közé szorítani?

Zagán (bátran).

A törvény.

Mohammed.

Ti zúgolódtok? akaratom
Legyen törvénytek, és halált
Annak, ki azt gátolni merné.
A nemzet ereje bennem tükrözi
Magát, és balgatag szokások
Nem másítják feltett végzésemet.

Irene gazdag török ruhában, mennyezet alatt a Mufti által be-
vezettetik, rableányok, mindnyájan befátyolozva jönnek utána,
és jobbra balra megállnak.

Irene (előlépven, összeborzad, bizonytalan).

Mily szívtelen képek, minő jeges
Tekintetek, nagy isten! mit míveltem!

Mohammed.

Irene! lépj fel a magasra, én
Mohammed, napkeletnek ura
Önkényt ezen fényes thrónusra
Emellek, melynek hathatós sugára
E föld tágas színére terjed. Ím
Tégedet országom minden nagyjai
Előtt zultánnénak nevezlek,

Uralkodjál teljes hatalommal itt,
 És légy első az asszonyok között. (Basákhoz.)
 Ti pedig vitézek! érdemes basák!
 Ismerjétek, s magasztaljátok őt
 Országaim s a nemzetek
 Előtt.

(Irene a thronusra vezettetik, Mohammed fölemeli fátyolát.)

Itt áll Mohammed hitvese!
 Itt áll zultánnétok!

Basák.

Nagyasszony!
 Üdvözlégyle! Allah szép kedveltje!

Zagán (indulatosan magában).

Minő szépség! — húnny el, húnny el szemem!
 Nézd inkább a halál csikorgó
 Fogát, vonagló sárga képeit,
 Csak ezt a kísértő tekintetet
 Kerüld, megszégyeníti férfivoltomat.
 (Kívül lármá hallatik.)

Mohammed.

Minő zaj ez? Strázsák!

Abdul (jön).

Hatalmas úr! két
 Görög fogoly erővel bé akar
 Az ajtón törni, és Irene
 Nevét kiáltják szüntelen.

Mohammed.

Vezesd őket színünk elé. (Abdul el.)
 Te rettegsz kedves? Könyben úszik
 Szemed? halálszín festi képedet:
 E fényes ünnepen mi háborít?
 Ó nyugtasd szívedet, Mohammed
 Emelt fel tégedet, ki egy világ
 Ellen hölgyét meg tudja védeni.

Abdul (Leót és Agenort bévezeti).

Agenor.

Mit látsz Leo?

Leo.

Hah! átkozott

Látvány! igaz tehát, igaz!

Irene! (Elfordúl.)

Irene.

Mit látok, Leo! atyám!

Atyám!

Agenor (kifakadó érzéssel).

Irene! édes gyermekem!

Hol vagy? jer karjaimba. — Ó egek!

Irene (atyja karjába szalad).

Atyám! ó boldog óra! Most végy
Magadhoz, ég!

Agenor (öt tapogatja).

Te vagy leányom —

Nem, nem, török vagy. (Eltaszítja.)

Félre elfajúlt

Vér, téged nem görög nemzett.

Mohammed.

Hah vakmerő! hölgyemnek ezt?

Nyomorúlt! tudod hol állsz?

Agenor.

Tudom.

Merítsd ki bár egész hatalmadat,
Én nem félek, szorítsd lánczodat
Nyakamra, és vezesd szép hölgyedet
Keresztül roncsolt testemen, hogy átkom
Teljes legyen, s végső lehelletem
Mérges tüzével oltsa lángodat.

Irene.

Atyám! atyám!

Agenor.

Nem, az már nem vagyok,
Kérkedj gyalázatot tetőin, én —

Leo.

Elég, elég, Agenor! nem, tovább
Nem tűrhetem, kíméld leányodat.
Irene! ó Irene! mit miveltél?

Irene.

Atyám! atyám! én ártatlan vagyok. (Elalél.)

Mohammed.

Segítség! meghal. Ó Irene! térj
Magadhoz, és te ősz ember, nincs-e
Érzet jégmelledben?

Agenor.

Hálát adok
Te rettentő isten! vakságomért,
Hálát, hogy nem látom, mitől
Irtózik a szív, és ezen fene
Vadak örömit szilaj fájdalmimon.
Leo! fiam! jer, áss egy gödröt,
Temess el, szívem megreped. (Elgyengül.)

Mohammed.

Ősz ember! én megengedek, tanuld
Mohammedet becsülni.

Zagán.

Törökök!
A thrónus meggyaláztatott! halált
Nekik.

Valamennyien.

Halált! (Kardot húznak.)

Mohammed.

Megálljátok! (Agenor elébe áll.)

Én védem őt, Irene atyja :
Békét parancsolok. Ki mer Mohammed
Ellen kikelni?

(A basák visszavonulnak, rableányok Irenét ápolják, a
kárpit lefordul.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

Császári palota.

Mohammed, Agenor, Leo, Strázsa.

Agenor.

Hiába szólsz hozzám ily kedvező
Hangon, szeretni nem tudlak, nem is
Akarlak; ellenségem vagy, s maradsz
Megútált tárgya gyűlölségemnek.

Mohammed.

Kemény szívű! fogytán van életed:
Alélt erődöt gyengébb emberen
Mutasd, engem csodálkozásra nem
Bírsz, büszkeségedet mosolygva nézhetem.
Megfosztva a lét legdrágább javától,
Világtalan napod vígságra nem
Derülhet oly hamar, s azért
Irene atyjával kegyelmesen
Bánok. — Te íjju! egykor lángomat
Osztád, azért kimélve lésszsz.

Leo.

Veled nem osztok mást, egyéb az emberi
Sors változó játékát, mely ma tégedet
Emel, holnap szintűgy alá tipor.

Mutasd vértől eredt hatalmadat,
Verd által e szívet, mely úgy gyűlöl,
Hogy inkább porrá lesz mintsem neked
Baráti érzetet nyújtson. Te vagy
A rab közöttünk, mert esengve
Szívet koldulsz s csak átkokat találsz.
Szegény ember! hatalmadnál e láncz
Is többet ér.

Mohammed.

Hah nékem ezt? —

Nem, csillapodj harag, magam veték
Okot, méltó kiállnom. — Menjete!

Agenor.

Mohammed! a hódító élete
Sírhalomok közt mulat, ne várj azon
Ködös tanyán szebb élményt.
S csontfejek mély üregéből öröm
Nem szikrázik.

Leo.

Mohammed, a ki

Meghalni nem fél, az szabad,
S bátran gunyolja érez kormányodat.
Ereszd le szárnyadat kevély
Hódító, és nézd mely kevés erő
Vagyon rajtunk, habár szemünk közé
Villognak gyilkaid. (Elvezeti Agenort, a strázsa kíséri.)

Mohammed (egyedül).

Ha ily nehéz

Áron kell a szív birtokát
Megvenni, akkor a szerelem bilincs,
Mellünk köz czélja ellenségeink
Nyílnak, mely nagyobb sebet vág, hogysem
Egy kényórának édes balzsama
Meg tudná orvosolni. — Még is, az
Az éltünk szépe, melyet a nyíló
Tavaszkor nyújt, midőn vidám

Kedvvel szaggatjuk a szerelem virágít,
 Habár tövisek közt kell azokat
 Keresnünk, s a bátor kéz vérzik is.

Zagán basa, Telegdi jönnek.

Zagán.

Zultán Mohammed! itt jön egy magyar
 Követ, királya küldi őt.

Mohammed.

Mi jót

Hozol magyar?

Telegdi.

Miként veszed.

Igen rövid követségem, csak egy
 Szóból áll foglalatja : háborút
 Hozok. (Oda veti kesztyűit.)

Vedd fel jelét, s készülj a harcra!

Mohammed.

Tinéktek én szabad választást engedék
 A békesség és háború között : mért
 Nem kell a béke? arra vágyok én.

Telegdi.

Az engedésről itt szó nem lehet;
 Mikor féltünk mi fegyveredtől
 Hogy azt emlited? Hunyadi él,
 S erős karjával ő határt von
 Hódításidnak, és letépi
 A győzhetetlenség gőz nimbusát
 Kevély fejedről.

Mohammed.

Hah! Mohammed is
 Elég erős mérközni Hunyadival,
 S ujítani a vármai napot.

Telegdi.

Nyolez fényes győzödelmi azt
 A gyásznapot rég eltörölték;

Különben nem jövék veled
Villongni; jer, mi elvárunk!
Egyéb szólásom nincs veled,
Királyom szándékát tudod.
Légy boldog. (El.)

Mohammed.

Hah vezér! küldd vissza őt,
Ily büszkeséget én nem szenvedek.

Zagán.

Engedd távozni; háború kell,
Hogy a nagyzultán lelke ismét
Ébredjen, és magos reptét erővel
Folytassa. Vér, vér és veszélyek;
Azok megint új szint adnak létednek.

Mohammed.

S minő csorbát találsz te bennem,
Hogy azt mered feszíteni? Szolga! jól
Vigyázz, hogy élet ten fejedre
Ne vonjad.

Zagán.

Az igazságnak tartozom
Ezzel, hallgasd szavát énáltalam,
Mely azt kiáltja, hogy Mohammed egy
Görög leányért váltig elhagyá
Országát, nemzetét, s dicsőségét.
Az a Mohammed, a ki egykor azt
Mondá : valamint a mennyben egy
Isten vagyon, szintúgy a földön is
Csak egy uralkodó legyen :
Az a Mohammed már nem él;
Sötét völgyben bolyong az álmodó
Sas, ki előbb bátran a naphoz sovárga.

Mohammed.

Próbált hűséged elfelejteti
Velem, mit a gondatlan elme szült.
Bókolj pusztító istenednek, én

Szerencsém enyhitő forrásán vídulok.
 Minek keressek én bizonytalan
 Jót, melyet még a kétes idő takar,
 A szép valóért, mely előtttem
 Oly édesen virít, s boldogsággal kínál?

Zagán.

Hát egyedül a jelenvalónak élsz?
 Nem, úgy csak a köz sors cselekszik;
 A nagy lépcső nagy lépteket kíván.
 Édes csalódás: mit mivelsz, ha
 Mosolygó zöldjétől reményed elvál?
 Ha partra szállsz, s eltévedésedet
 Csodálni nem győződ?

Mohammed.

Mindenkor több marad

Mint a kinek száraz keblén soha
 Az élet nem feküdt. Hahogy csalódás,
 Akkor nem vágyok tisztulásra, és
 Kedvelt rabságom rózsakötelein
 Nem irigylem senkinek szabadságát.

Zagán.

Mohammed! a természet nagyra alkotott,
 Ne czáfold meg; különben rajtad is
 Hibáza, és egy asszony változó
 Színét adá.

Mohammed.

Elég! ne szólj tovább,
 Nehogy rajtad mutassa meg magát
 A szunnyadó erő.

Zagán.

Kezedben életem,
 Először nem most áll kitéve érted.
 Mohammed! most idő hitünk jelét
 A rettegő világ halmára
 Szegezni, most idő, avagy soha!
 Ne engedd hogy gunyoljon a sereg,

Mely csak nem rég előtted reszketett,
 S szavadra kész volt vérét ontani.
 Ne engedd hogy meggyőzött népeid
 Szégyenlve azt mondják : Ez volt a nagy
 Ember, kitől mi rettegénk! Ne
 Hadd félben kezdett munkádat,
 Folytasd tüzes futásodat; vezess
 Bennünket! A magyar földön lehet
 Borostyánt szedned, ott vár Hunyadi is,
 Méltó vitéz a legnagyobbbnak ővele
 Mérkőzni; és ha Hunnia elesik,
 Fényesb út nyílik akkor, és ezen
 Világrész is hódolva lábadhoz borúl.
 Énbennem nem utolsó segédet
 Találsz, veled szövetkezvén e föld
 Minden népeit bátran sorompó
 Közé hívom. Mohammed! jer, vezess,
 Az örök dicsőség karja integet.

Mohammed.

A mit halasztok, azt utóbb
 Ujult erővel elvégzem; nyugodjék
 Addig békében a föld, míg Mohammed
 A tartozó adót megadja emberi
 Létének. Halhatatlanságom itt
 Tenyészik, mert halandók sorsain
 Az érzemény felül emelkedik.
 A lét javát előbb kikóstolom,
 Aztán a földre szállok szép egemből,
 És hódító kormányomat tovább
 Terjesztem.

Zagán.

A ki fenn kezd, az hamar
 Induljon, míg védelmet nem talál
 A meglepett erő. Most győzedelmi fény
 Sugárzik ifju homlokod körül,
 A felhevült nép kész követni :

Használd a kedvező pillantatot,
Mert változó; miként jött, úgy el is
Illant.

Mohammed.

A gyengének parancsol
A vak szerencse, attól kér sikert.
Annak kezén forog bizonytalan
Léte; az erős elég magának, és
Az égi szikra alkotó szava
Formálja a földet s korát.
Szerezz egy kincset, mely felmúlja
Irene bírását, s veled megyek,
Törvényeket felforgatok,
Megrázom a föld minden sarkait;
De így, hozzá forrasztva, életem-
Csak nála találja érdemét, becsét.

Zagán.

S homályba süllyed országod, magad,
Megszégyenítve emléked, dicső
Neved, s az érdemoszlopok helyett
Gunyolja a jövődő balgatalag
Szerelmedet. Mohammed! Ó
Szakaszd el lánczodat, s kövesd
Eleidnek fényes nyomdokát :
Megáll-e a nap egy hizelkedő
Vidéken, elfelejtve hogy
Az egész világé?

Mohammed.

Menj! parancsolom!

Türelmem végre megy, talán azt gondolod,
Hogy oly könnyen játszhattok énvelem?
Hogy én feláldozván saját kíváratim'
Tinéktek éljek, és prédát szerezzek?
A lét legszebb gyümölcsiről lemondván
Csak titeket gazdagítsalak? s magam
A forrás mellett szomjuhozzam? Nem.

Én végezék; szabad választás
 Irányzá tettemet, s állandóul
 Azt folytatom; ki mer gátolni engem?

Zagán (bátran).

Mi, s a sereg.

Mohammed (fellobban).

Hah! még fenyíteni mersz?

Zagán.

Tudd meg, hogy a békételenség
 A nép között igen nagy; vesztedet
 Kiáltja a sereg, ha még tovább
 Is visszaélsz szerencséddel, s puha
 Karok közt elfelejtet nemzedet.
 A zendülés terjed, s testvér öcsédet
 Akarják zultánnak helyetted.

Mohammed.

Elöttem áll a pártütők vezére,
 Te vagy! Hah! mint feszül karom!
 Csak egy taszítás, és örökre meg-
 Némúlsz. (Kihúzza kardját)
 Menj hát nyomorúlt! előlem.

Zagán (bátran).

Itt mellem, annyiszor paizsod,
 Itt, szúrd keresztül, és mutasd meg
 Erődet: de azért ne véld
 Hogy véremmel segítesz ügyeden.
 Mit a megnémitott igazságnak
 El kell hallgatni, azt kimondja az
 Idő s a történet a nagyok
 Sírhalmain. Mit késel? nyitva áll
 Mellem.

Mohammed.

Menj, menj, távozz rettenetes ember!
 Elhúnyt az égi tűz belsődben: szólj
 Mi szent előtted e sötét világban?

Z a g á n.

Az igazság! mely azt vallja, hogy Mohammed
Megszűnt már férfi lenni; csak sohajtni tud. (El.)

Mohammed (egyedül).

Kiállhatatlan szégyen! Ez jutalma
Az érző szívnek? ilyen az
Öröm, melyet szerelmünk ad?
Álmodva édest kér, és a valóság
Mérget nyújt. Hah Mohammed! ennyire
Lesújtva a magasról, így kitéve
Boszúlatlan sēbeknek, így tovább
Alantan élni, férfihoz nem illik.
Az üdvösség határos a pokollal,
S a küszködő hatalmak közt zokog
Szerelmünk, mentséget keres,
S azon habhoz ragaszkodik, mely
Alá sodorja. Oltsd el lángomat
Hideg dicsőség! nyúlj jeges kezeddél
Belsőmbe, vagy távozz örökre, és
Vonulj sirok közé, hol más virág
Hervad, csak a borostyán zöldelik. —
Még is, veszély között szeretni szép,
Az ordító vihar közt kedvesét
Dagadt szívéhez zárni mennyei
Öröm, habár csattogva ránk szakad
A villám, s az örökkévalóság ajtaja
Nyilik. Nem, a rabok szaván nem indulok;
Zúzzanak ők lánczaikkal porrá,
De kényszeríteni nem hagyom magam.
Irene! lánghabok csapkodják mellemet:
Vagy karjaid között égek, vagy egy
Világot elnyelő mélységbe sülyedek.

Irene (jön).

Mohammed!

Mohammed.

Ó te vagy kedves? te vagy!
Te jössz megint világot gyújtani

Zajos éjjelemnek : a vadaktól
Üldözve, nálam mentséget keressz,
S midőn mélyen ható tekinteted
Rabbá teszen, szerencsém hajnalát
Érzem derülni.

Irene.

Jóságod, nagyúr,
Kérésre bátorít. Szegény öreg
Atyám busong érettem; ó
Engedd ápolnom őtet, hogy leánya
Sorsában ő is részesüljön
Kegyelmed által.

Mohammed.

Menj, s tanítsd
Fagyos szívét érezni, zárd fel ismét
Az életnek, hogy megszűnjön gyűlölni;
S az ifjunak, ki egykor érted égett,
Nevemben vígy szabadságot.

Irene (elragadva).

Mohammed!

Mohammed.

Te lángolsz? ez nagyon falált —

Irene.

Jóvoltodért buzog szívem.

Mohammed.

Irene! az ifju sorsa érdekel?
Szeretted még most is őt?

Irene.

Szerettem.

Mohammed.

Irene! — nem, nem kétlem azt, a mit
Vallál, rajtam mulat szemed, te
Szeretsz; ó mondd ki ezt a szót!
Oly édesen hangzik fülemben, mint
Ha a végső nap hallanám az ég

Urát a jó lelkekhez szólani,
S felzárni a paradicsom ajtait.
Mondd hogy szeretsz, és létem egy öröm-
Sohajtásként az ég magas
Virányain szállong.

Irene.

Hazám neked
Szentelt, jóságodon megnyugszik a szív is.

Mohammed.

Jóság, kegy : mely üres szavak!
Mondd, hogy szeretsz! ezen szóban fekszik
Egem, csak ebben egyesül
Világom, mindenem. S valjon meg is-
Érdemlem — Ó Irene! drága érzet az,
Mivel Mohammed néked áldozik.
Irene! ó mondd, hogy csak én magam
Élek szivedben, ó mondd, hogy nem félelem
A zultántól, hanem szabad
Választás készített karomba,
Mondd azt; és a koporsók éjjelét
Szerelmem életlángra változtatja.

Irene.

Tied vagyok, kettős lánczczal hozzád
Csatolva. Engedj mennem, hadd vegyem le
Szegény aggott atyám szeméről
A harmatot, mely éjjelében értem
Hull.

Mohammed.

Menj! s őrizd Mohammed szívét,
Hogy ön hevében váltig el ne égjen. (El.)

Sötét szoba.

Agenor (pamlagon fekszik, és alszik).

Leo (gondolatba merülve).

Mit használ a kínos tünődés! vége már
Mindennek, a letört virág nem éled

Fel többé. Szíved legszentebb helyétől
 Megválni kénytetel, ha megjelen
 A sors, eloltja szép világodat
 S bús birodalmát könnyeiddel kegytelen
 Hirdeti. Sokat veszték, sokat!
 A tátott sír szélén meg kell tagadnom azt
 A boldogító érzetet, mely édesen
 Az élőkhöz csatolt : a hiedelem
 Áldó malasztját. — Ő is! ő is! — így
 Kiált a szív, rettegetve megnémúl,
 Erőt hullatva tétováz, s örökre
 Leszállt a megváltás arany napja!
 Bús alkonyatba dőlt reménytelen
 Létem. Halj meg, halj meg kinos szív, ő
 Is, ő is hivatlen elhagyott. (Agenort szemléli.)
 Agenor! — alszik, jó öreg!
 Alugy békén, az álom társa a
 Halálnak, melyet oly buzgón kívánsz.

Agenor (álmában).

Irene!

Leo.

Ötet látja álmában,
 Kit ébren átkoz, hogy nagyobb vala
 Az élet érdeme nála, mint
 Az erkölcs s állandóság.

Agenor (felijed).

Hah! Leo! hol vagy?

Leo.

Mi rettentett úgy fel?

Agenor.

Leo! mit láttam én!

Ez több volt álomnál : leányomat
 Láttam Mohammed karján, számtalan
 Népek csodálták őt, s dicséretét
 Zengék, egészen színváltozva álla
 A sokaság közt; fényes ruhában,

Sugárzó képpel megjelent előttem.
 Alig hogy ő engem gyengéden ihletett,
 Szemem világos lőn, s kimondhatatlan
 Öröm között melyemhez zártam őt;
 Egyszerre megrázkódott a zultán,
 Vad állattá vált; a nép elszaladt,
 Irene álla csak, s békén magát
 A fene vadnak veté, ki őt
 Tajtékszó dühvel széllelszaggatá.
 A földre mennyei fény ereszkedék le, és
 Leányom, egy ártatlan angyal,
 Lángfelhőkön lebegve eltűnt
 Mint egy édes hang, illatos lebel,
 Eloszlott a levegőben. A vad állat
 Ordítva elszágulda, és mindenfelől
 Zaj és zavar közt a föld tűzbe lobbana.

Irene (jön, s atyja karjába szalad).

Atyám! atyám!

Agenor.

A földi ínség

Határa ez, leányom! Édes gyermekem!
 Ím karjaim közt tartlak, mellemen
 Dobog szived, te még élsz? én szerencsés
 Vagyok.

Irene.

S igaz tehát? már nem hangzik átok,
 Többé azon ajaktól, mely előbb
 Áldásra nyílt csak, te még atyám
 Vagy? nem zártál ki szívedből, atyám?

Agenor.

Az atyai szív boszút nem ismer, én
 Megnyugszom a végzéseken, habár
 Bűnös vagy is, szeretlek; egy örömsugár
 Leszállt napomtól.

Leo (félre).

Csendesedj ó szív!

Lemondás a szegény halandók
Szomorú törvénye.

Agenor.

Ó Irene!

A kérdést rettegem : miként jutál
Ezen állapotra ?

Irene.

Értelek. (Leóhoz)

Ne fordulj el, Leo! méltó vagyok
Tekintetedre, méltó még azon
Érzetre, melyet egykor oly
Szépen viszonzál. Nem hiú
Vágyódás, nem mocskos kívánságok,
Sem alacson félelem, kötött
Mohammed zultánhoz; nem, egy nemesb
Ösztön : hazám kesergő angyala
Intézte tettemet.

Agenor.

Mért nem maradtál

Sophia templomában ?

Irene

Ott valék,

Elszánva bizonyos halálra; hogy
Mély tisztelettel a török zultán
A templomban jelent, és istenének
Azt felszentelni megparancsolá.
Oltár elé borúlva, a gyilok
Kezemben, melyet adtál végső
Segélynek, már melyemnek volt szegezve,
Hogy a zultán megsejtte, s illetődvé
Egy ősz basának átadott : ez Hali volt,
A nagyvezér. Látván a nép Mohammed
Hozzám mutatott figyelmét, minden
Felől körülfogott, és ily kiáltás

Hangzott ezer szájtól a lánczok
Csörgése közt : Segíts, segíts Agenor
Leánya! légy szószólónk a zultán előtt.

Agenor.

Irene! mily rejtékeny életünk!

Irene.

A nagyvezér, titkon keresztyén,
Vigasztaló szavakkal türelemre bírt,
És egy ösvényt jelölt, melyen hazám
Ügyén segíthetek, hahogy feláldozom
Magam Mohammed zultánnak.
Én kész valék az áldozatra, s annyi
Görög rablánczait feloldozám,
Ámbár magam szerencsés nem valék.
Könyvet töröltem, ámbár az enyéim
Szünetlen folytak.

Leo.

Ó Irene!

Nagy lélek! én véthettem ellened!
Csodállak, ámbár éktelen kinok
Szaggatják belsőmet; pirúlva nézek
Reád : te addig jót tevék, én csak
Vádolni tudtalak.

Agenor.

Kedves leányom! — ó

Élet! szűnj meg most, ennél édesebb
Pillantatot nem lelsz. Irene!

De még is — ó nyomorúlt kétség! csak egy
Örömköny sem jöhet tisztán : Mohammed,
Avagy pokol szülöttje, vagy — valóban
Nagy ember!

Irene.

Ő nagy ember, egy kelő
Fény, a földet pusztító fergeteg
Után.

Leo.

Ezzel hát én örökre
Megnémulok; maradj ösvényeden,
A jótét karján szentebb érzemény
Hálál! Az én szerelmem búcsuzik
Tőled! ha ezreket te boldogíthatsz,
Méltán szenvedjen egy, s az én leszek.
Felejts el; én mindenkor áldani fogom
Emlékedet, s a múlt idők szépét
Éltetni mellemben; bár merre vet
A sors, szent képedet magamnál hordozom.

Mohammed (jön, hátul megáll).

Irene.

Leo! jó ifju! én most is szeretlek,
Oly tisztán mint a boldogok
Serege oda fenn az alkotó körül
Szeret. Mi boldogok valánk :
Most szebb világokat keres szerelmünk;
Mi itt elválaszt, ott örökre öszveköti.
A tiszta érzemény birtokra nem vágy,
Forrása nyugtató malasztok kútfeje,
S létünk tolongó habjain
Bátran felül emelkedik.
Ezen romlékony test legyen
A zultáné, hazám javáért
Önéki áldozom; de e szív,
Míg ver, egyedül csak tégedet
Ismer. Légy boldog, és nyugodj
Meg; légy erős, mint én, az áldozatra.

Mohammed (félre, visszatartóztatott dühhel).

Az áldozatra.

Irene (észre vévén őt).

Ó Mohammed!

Mohammed.

Irene!

Irene.

Ím kegyelmednek megint
Egy szép órát köszönök. Mohammed!
Fogadd hát itt atyám előtt azon
Szent esküvést, mely létemet
Hozzád csatolja.

Mohammed.

Hah! elég, elég;
Ezen görög karjába dőlj!
Itt egyesüljetek! (Félre) a halálban. (El.)
(Irene Leo karjába dől, a kárpit lefordúl.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

Irene, Fatime.

Irene.

Fatime, megbocsátok.

Fatime.

Ó Irene!

Téged csak messziről lehet gyűlölni. (Tört vesz elő.)
Ezen halálos eszköz volt szelíd
Melyednek szánva, és nekem
Volt adva ezt használni, nagy
Igéretek díjába. Most
Érzem, hogy oly mélyen nem estem;
Mert a jóság körében jobbulok,
S előbbi vágyaim tűnő
Füstjét mosolygva nézhetem,

Irene.

Menj hát, s nyugodj pálmád csendes hűsében,
A házi élet édes karjain:
Ott élj; és boldogabb leszesz

Mint a világ kétes szélvészein,
 Mely fel-felkap könnyű levélként,
 S egyszerre a mélységbe sujt,
 Hol a sors minden terhei
 Keresztülvágna kínos élteden.
 Menj! s légy szerencsés.

Fatime.

Ó Irene!

Nehéz az elválás.

Irene.

Nehezb

A maradás, hol nem tart szívünk.

Fatime.

Ellenségid között maradsz

Irene! Ódd magad Zagán basától.(El.)

Irene (egyedül).

Kitől ójam magam? — Mit veszthetek?

Az ellenség törét nem rettegem

Úgy, mint az indulat hizelkedő

Szavát, mely a lét durva részein

Függ, s a poklot mennynek hazudja.

S hol egy igaz barát ezen hideg

Pusztán, hol csak feszült erek teszik

A szív hevültit? Egy van, és az is

Szenved, s a vég szabadítónak kínálja

Rab életét. El, el komor képzet! —

Szelíd remény! hová, hová tűnél,

Mely pályám kezdetén reám vetéd

A megnyugvás csendes malasztjait?

Haszontalan sohajtlak: elhagyál,

S magam feláldozása egy hiú

Álom, s csak ájtatos kívánat

Volt, csalfa vélemény szülöttje.

A földdúló villámok untalan

Dördülnek, békeszót nem hall a rettegő

Világ, és e rövid csend még nagyobb

Veszélyeket forral. Mohammed!
 Azon láng, melyre gyúladál
 Rabnéd iránt, nem volt az égi szikra,
 Nem, nem; csak egy csalóka földi kény :
 Szived mélyében más isten parancsol,
 Ki az enyészettel frígyben, romladék
 Közül a halhatatlanságra szólít,
 S letiprott népek könnyein ragyog
 Neved békóba vert bús századok közé.

Zulima (jön).

Irene! a zultán kívánja
 Hogy megjelenj a nép előtt.

Irene.

A nép előtt?

Zulima.

Igen, te győzd meg őket
 Szépséged által, hogy tudják méltánylani
 Zultánjok választását.

Irene.

Csendes ihlet!

Te a halál követje vagy. —
 Ó értelek; lefolyt az óra, menni kell.
 Oszolj sötétség, végy fel karjaidba
 Mennyei atyám! azon világos
 Országba vedd fel árva lányodat,
 Hol az örökévalóság szárnyain
 Örök nappal virít. — Zulima!
 Az élet távozik. Ti édes
 Helyek! most el kell válnom, egy titkos
 Érzés bucsúzni kényszerít tőletek!
 Zulima jer! végezzük e rövid
 Utat, tán ez lesz vég szolgálatod. (EL.)

Más szoba.

Mohammed (egyedül).

Mely embert mostohán a végezet
 Köz sorsra szánt, annak számára nyílik

A szépség, az függhet mulandó kényeken :
Kit a dicsőség égi lángjai
Hevítnek, és a halhatatlanság
Eljegyze, az ne kérjen földi élelment.
Csalóka tünemény szerelmünk,
Mosolygó képe, bájos színei
Halandóság vázait takarják,
S az élet mécse félig sem tart,
Sötétben hagynak káprázó világi.
Így minden érzet gyöngeség,
Idétlen elme képzele,
Mely szűk létének mennyet álmod,
S örömet kohol. — Muló buborék!
El el melyemből! — Még is, mit jelent
Ezen titkos szorongatás? Irene —
Hah félre gyűlölt kép! távozz előlem!
Egyszer rántál le a magasról :
Édes reményekkel leszálltam én
Hozzád, s te a hatalmasnak egyedül
Áldozni tudtál, a midőn
Esengve a koldus szerelmet
Esdeklett. — Áldozat forró szerelmemért!
Én egy világot adtam, a
Föld első thrónusát, és ő nekem
Elhamvadt birtokával áldoz,
Melyben lélek hibázik; épít
Szívemre, hogy kényén fordítsa azt —
Mohammed! ily mélységbe estél? Hol
A büszke férfit? hol a hatalmas,
A dönthetetlen erő, ki ezeket
Szavával indított? Irene! mély
Sebet vágál! te hidegen
Tudál áldozni, én — téged viszont
Feláldozlak; hasonló bért vegyen
Nagylelkűséged; meg kell halnod! — Hah!
Rettentő szó — kijött! szívem
Rázkódik — még is meg kell lenni. El
Melyemből, érzet! hadd legyen hasonló

A vérmezőhöz, hol csak a halál
Tanyáz, és ércz karjával öszverázza
A földiek sorsát, s csak a dicsőség
Emlékjelét lerakva ékesül.

Fogadj el ismét engemet dicsőség!

Fogadj még egyszer harczok istene!

Ragyogtasd csillagaid között Mohammed

Jövendő tetteit! hogy a

Sírhalmok éjjelén keresztül-

Virrasztva, még a vénülő idő is

Hirdesse nagy nevét. Szabad

Kivánok én ezentúl lenni; félre

Minden lánczokkal! egyszer vágytam

Csak földi boldogság után,

És oly rutúl csalatám. Magosb

Czél int, jövendőség nekem világom;

Ahoz tartok, s kezdett pályámat folytatom,

S futásomban bátran vetélkedem

A múlt idők csodált vitézivel. □

Irene (jön).

Zultán! parancsolál.

Mohammed (félre).

Minő szelíd

Lelkes tekintet! és még is csalárd!

Érzést hazud, midőn fagyos szive

Másért eped. (Indulatosan kezét megragadja.)

Te voltál a győző!

A föld urát hállóba vontad, és

Rózsákat hintve minden lépteden,

Nem ismert bájos úton vezettél.

Most karjaid közül ki kell

Fejtőznöm; más ösvényre késztet az

A süllyedő titok, mely még előbb

Birásodért hevíté keblemet.

Te áldozál nekem, kisebb Mohammed

Nem lesz; példád őt is lemondani

Tanítá.

Irene.

Értelek Mohammed!

A csendes élet nem kecsegtet,
Csaták után vágyik szived.

Mohammed.

Ne engedd visszagondolnom, mit en-
Magam felejtni óhajtok, s hahogy
Kiüt a láng, a pusztító lelket
Te költéd fel bennem, kinek
Karjában már szunnyadni kezdte.
Ó bár az én világomon kívül
Eshetnék sorsod! így, hozzám csatolva,
Az indulat veszélyes tengerén
Együtt velem hánykódol, és azon
Kor forrón átölel, mely tégedet
Kegyetlen a világtól elszakaszt.

Irene.

Minő gyors változás! minő komor
Szózat; nem a szerelem hangzatja ez —

Mohammed.

Kimondád azt a szót, melyen szerencséd,
Léted s Mohammed boldogsága függött,
Kimondád, és melyemben visszahangzik
Szavad, habár értelmét jól tudom;
Tudom miért lángolt szived, midőn
Eget mosolygva rám, szivemmel
Érzést szinezve könnyen játszadoztál.

Irene.

Balúl ítélisz; játék az nem vala,
Sem nagyravágyás, mely neked
Mohammed! a szabad görögnét
Hazája omladékain
Bókolni kényteté. Minő
Érzet vezérle, azt ne kérdd:
Az áldozó szív titka véle
Enyészik.

M o h a m m e d.

Ó Irene! mért —

Nem, eddig a határ; a férfiú
Tovább nem megy; tündéri álmok
A gondolatlan ifjuság körét
Szépítik. Én lemondok, és azon
Frigyet feloldom, melyet szív-emelve
Köték; de más se bírja azt, mit
Az élet tölem megtagad.
Az álmodott boldog pillantatok
Helyett ragadjon a halál,
S a szerelem bájölén meredjen a
Lélek. Te nem tudál szerelmet adni;
Így, szívtelen, szerencsét rontani
Üdvösségem leszen.

Irene.

Rabnéd valék:

A hatalom nem tenyészt szerelmet.
Mohammed! hogy szerettem, azt tudod,
Nem is tagadtam én soha,
Mert szent előttem első érzetem,
S ezer halál nem képes azt
Kiirtani mellemből. Tehozzád
Mély tisztelet, s rajtam mutatott
Kegyelmedért igaz tartandó hála
Csatolt.

M o h a m m e d.

A környülállás szülte mind
Ezeket. Csak áldozat, nevek — hideg
Adomány, minden köz ember birtoka.
Hol éktelen láng a szívet hevíté,
S az indulat tolongó árai
Zudúlva csapkodnak, dobzódnak — ott,
Ott hála, s tisztelet! Hah! ez tehát
Bérem? hogy a végzések ellen
Szegzém magam, s leesve a dicsőség
Egéből, köz sorsot cseréltem?

Irene.

Azon duló, emésztő indulat,
 Mely mindenkor kíván, de nem
 Elégít, tőlem messze volt;
 Ha tőlem azt vártad Mohammed,
 Akkor csalatkozál; nyugottan
 Éleng az én szerelmem s csendesen,
 De híven óhajt az virágzani.
 Te jót tevéél velem, s előbbi
 Érzésem elnémúlt; egy hajnali
 Álomként leng körül csak, és erőt
 Nyujt hátra lévő életemnek.

Mohammed.

Irene! ó mért nem vagyok
 Hasonló hozzád, egy tűnő világi
 Árnyék, egy kedvező sugára
 Azon szelíd napnak, mely téged lelkesít.
 A véghetetlen élet tengerét
 Keresi szemem, szerelmem is
 Csak arra vágy. (Indulatosan átfogja.) Mit a világ
 Édest adhat, karom között
 Tartom; de a nagyság többet kíván,
 Az indulat többet sejt, az kevés
 Mivel kinálsz, azzal nem töltheted
 A háborgó szívet: nálad csak a
 Szegény szerencsés, a ki mindennel
 Elégszik.

Irene.

Lódd belém fulánkidat:
 Rabnéd vagyok, szenvedni rég tudok.

Mohammed.

Irene!

Irene.

A gyors indulat,
 Látom, boszúra változott,

S azon szomorú tapasztalásra
 Bir, hogy szerelmed énírántam
 Csak a hevült vérnek játéka volt;
 Nem tiszta égi láng, a jobb
 Lelkek nemes tulajdona,
 Mely a szívet felemeli, a midőn
 A sors alá tiporja azt.

Mohammed.

Irene! Ó mily szépen rajzolod
 A hív szerelmet, ámbár tenmagad
 Szentsége ellen vétkezel.
 Kettőnek bókolsz. Menj! menj! én nem osztok
 Szerelmet senkivel; Mohammed
 Elég magának, társat nem keres.

Irene.

Mohammed! nem jövék tőled szerelmet
 Koldulni; folytasd fényes útadat,
 Maradj egedben; én is megtalálom
 Azon boldog menedékhelyet,
 Hol semmi erő, sem üldözés
 Nem háborít; keress dicsőséget,
 Repülj a fergeteg szélvészsein
 A rettegő világ felett;
 A halhatatlanság legyen tiéd:
 Nekem adj halált!

Mohammed.

Hogy általa egyesülj
 Hiveddel, haha! engemet nagylelkűen
 Örökléttel kínálsz.

Irene.

Csak egy kérést teszek
 Szivedhez; ó Mohammed! ezt ne
 Tagadd meg attól, a kit egykor
 Szeretni gondolál, ki oly szerencsés

Volt szivedet szelídebb érzeményre
Ébresztni, s lelkedet rövid
Időre a véres mezőktől
Elvonni —

Mohammed.

Félre, félre tőlem!
Ne ilyen kedvező tekintetet!
Idétlen gyöngeségre olvadoz
Eröm.

Irene.

Ha már nem lészek, ó
Mohammed! teljesítsd azon
Igértet, melyet tevé!
Egykor : folytasd nemes munkádat, és
Légy irgalmas kegyes a szegény görög
Néphez ; légy atyjok, hogy kormányodat
Kettős súlylyal ne érezzék, ha már
A végezet kezébe adta sorsokat :
Irántam gerjedő szerelmed azt
Igérte, és magas lelkedtől
Valót reménylek. Légy malasztjok
Az elhagyattaknak, s töröld le
Az ínség cseppjeit siró szemökről!
Ez végső kérésem Mohammed! ez
Irene legutolsó szava! (Lábához esik.)
Nézd lábadnál azt, a kit egykor
Melyedre vontál, és dagadt
Szívvel hölgyednek mondál —

Mohammed.

Ó Irene! mit
Mivelsz? miként játszol velem?
Irene! kelj fel, én —

Irene.

S ha létem
Emlékét egy jótéteménnyel

Ünneplel. érzi azt hidegült porom,
 S árnyékom őrangyalként leng körül.
 Mohammed! nem kellő nekem
 Ez élet már; engedd azon vigasztalást
 Az elválónak, hogy nem hasztalan
 Bizott lelkedben.

Mohammed (kifakadó tüzzel)

Mit tegyek? mit

Kerüljek? ez létemnek legsúlyosb
 Órája; lelketlen halandóvá
 Tesznek háborgó érzetím.
 Zúzz porrá könnyező természet! oltsd
 El lángomat! vagy adj érczből szívet,
 Mely a koporsók éjjelébe
 Vonúlva, csak halált ölelve,
 Gunyolja a halandók érzeményeit.
 Irene! Ó így vál el a lélek
 A dermedő testtől —

Ferez Bég (sietve jön)

Mohammed!

A nép téged kiált, már zúgolódik
 Hogy oly soká nem jössz. Úram, siess!

Mohammed.

Hah! így kell jönni, félre tettem
 A lánczot, s ím fölkelnek a rabok! —
 Ferez bég! mért adám tisztségedet?
 Tüstént tedd kötelességedet!

Ferez Bég.

Uram! már késő, a sereg
 Immár nem ismer engedelmet,
 Téged kíván; végső szándékokat
 Akarja hallani. Hölgyed életét —

Mohammed.

Hah! porba vélök.

Zagán (hirtelen jó).

Zultán! a veszély

Fenyít! kevés pillantatod vagyon
Csak hátra, használd azt, ha éltedet
Kedvelled; a sereg dühösködik,
Már a palotádat ostromolni
Akarják.

Mohammed.

Hát igaz! nincs már hív emberem?

Zagán.

Azok vagyunk mindnyájan, és azok
Maradunk, s örök dicsedet eszközöljük,
Hahogy te is megint Mohammed
Leszsz.

Mohammed.

Jól van hát! én megyek, s Irene
Velem jön; meglátom, ki mer
Megívni hölgyemért.

Irene.

Örök

Isten! végy, végy magadhoz! adj erőt
Ezen végső utamra, hogy nyugodtan
Átköltözhessem mennyei öledbe!

Mohammed.

Kövess Irene! és ti a komor
Enyészetnek lelketlen eszközi!
Ezen pillantatot füstölgő véretek
Hirdesse a világnak, s írja bé
A díztelen dicsőség könyvibe.
Jertek tehát! aztán készüljetek
A legdühösb zivatarral szembe szállni.

(El mindnyájan.)

Nagy piac.

Abdul, Hasszán, török sereg.

Abdul.

A zultán jó, használt a zendülés;
Igaz marad, nincs oly erő
Melyen végtére a sokaság ki
Ne fogna. Én alig hihetem, hogy így
Történhetett, ha gondolom minő
Ember Mohammed.

Hasszán.

Hasztalan,
A több főnek mindenkor enged
Az egyes ember; a sok kar sokat vág.

Ferez Bég és Zagán Basa jönnek.

Ferez Bég.

Jancsárok! a zultán jön, és vele
Irene : légyetek most férfiak.

Zagán.

Halált kiáltatok neki,
Irene vesztével Mohammed ismét
Előbbi bajnok lesz, s tinektek
Több prédát és szebb tartományokat szerez.

Mohammed (a befátyolozott Irenét vezeti, nagy hallgatás).

Csodálkoztok vitézeim, hogy én
Zultántok, egy leánynyal lépek színetek
Elé, s hol fegyverek villognak, ott
A szépség és szelídség megjelen.
Itt áll a természet remekje és
Mohammed hölgye, melyet ön jutalmúl
Választa. Itt állok most köztetek :
Ki mer bírálni engem? lépjen az
Elő! s próbálja meg kardomnak élet.

Mindnyájan.

Irene haljon meg! halált neki!

Mohammed.

Én, uratok, védelmezem
 Öt, és ezen testen keresztül
 Jöhettek véréhez, ti a sötétség
 Fiai! kik zordon élethez kötözve
 Csak a halál árnyékait
 Ölelve lézzengtek; borúljatok le
 Lelketlen óriások! e szemek
 Előtt, melyeknek gerjesztő sugári
 Égből szakadva, a mély sírok éjjelét
 Általvirasztják, és világosságra
 Derítik; im nézzétek ezt
 Az ég szülöttjét, és imádjátok
 Allah szent angyalát! (Felemeli Irene fátylát.)

Ti hallgattok!

Távozni látom a mérges boszút,
 Megnémul a halál szózatja, életért
 Sohajt a dermedő sziv is — Zagán basa!
 Te gyújtottál tüzet először;
 Te is rettegsz, és némán állasz itt?
 Hol fendörgő szavad? húzz kardot, és
 Verd által e szivet! reád bízom
 Hölgyemnek életét.

Zagán.

(Kardot húz; amint Irénéhez közelít, visszatántorog.)

Hah! oda erőm,

Élj! élj! téged gyilkolni nem tudlak!

Mohammed.

A szépség győz, győz! Én a boldog,
 Ki azt karjára fűzheti. (Nagy hallgatás.)
 Törökök! ti meghódoltatok.
 Te lángoló nap! mely dicsőül
 Aranypályádat folytatod,
 Te légy tanúja s hirdetője
 Mohammed szép diadalmának,
 Melyet magán, és népein vesz.

Vitézek! én önkényt lemondok
Hölgyemről; és a szerelem lánczait
Örökre elszakasztom —

Irene.

Ó Mohammed!

Ne késsél, adj elégtételt népednek, és
Boszúld meg rajtam megvetett szerelmed.

Mohammed.

Közel valék a föld legszebb javához;
De a magasra czélzó férfinak
Lelkét sem az ifjuság nyiló virága,
Sem a szerelem csendes harmatja ne
Szédítse még; csak úgy méltó örök
Koszorúra. Nézzétek tehát, miként
Vál meg Mohammed legszentebb érzésitől,
És mint fejtözik ő egy istenasszony
Kezéből, hogy futását újra kezdje,
S nevét a csillagok közé függeszsze,
Hogy semmi gyöngeség magas tetőmet
Ne homályosítsa; hulljanak inkább éktelen
Mélységbe a teremtésnek legszebb
Virági, és Mohammed végső könnyeit
Rejtsék bezárt kelyhökbe. Erdemes
Mohammed uralkodni rajtatok;
Mert nem csak a világon győz, hanem
Önnönmagán is. (Kihúzza kardját.) Gyűjtsd tehát erődöt
Karomba most örökévalóság!
Azon helyet hadd eltalálnom,
Hol földi álmainnak súlyedő
Titkai örökre nyugszanak! —
Hallgass, hallgass szív! nézz csak felfelé,
Egy csepp kin, s tartandó dicsőség!
Irene! a feláldozott
Az áldozót örökre így magához
Köti. (Irene mellébe dőli kardját.)

Irene.

Ó egek! — Mohammed! köszönöm.
Kíméld atyámat, légy kegyes,
Irgalmas nemzetemhöz — ő Mohammed! (Elgyengül.)

Mohammed (a földre eresztí).

Itt fekszik vérében, ki töletek
Elvett! Ím a mindenhatónak
Szent véghetetlensége most karomból
Így omlik vissza. Most csodálj világ!
Halandó ezt nem tette; ím, örök
Dicsőségért hamvába dőlt
A földi jónak minden foglalatja,
A szépség hódító hatalma.

Leo, Agenor (jönnek).

Leo.

Mi ez? nagy isten!

Agenor.

Hol leányom?

Leo.

Irene! kedvesem! hát így, így végezel? (Reá borúl.)
Irene! édes életem!

Agenor (leányához tétováz).

Hol van sebed?

Folyj! folyj ártatlan vér! az éktelen
Pusztán nem élhet a jó; csak repülj
Áldott lélek! végső hazád felé,
Itt úgy is a pogányé a világ.

Irene (szakadozó szóval).

Atyám! Leo! az ég nyilik —
Boldog vagyok — meglátlak bennetek —
Ott — ott — Leo! (Meghal.)

Leo (mély fájdalommal).

Irene!

Mohammed.

Vége már,

S ezen köny, mely szememben ég, legyen
Utolsó, fagyalt mellemen száradjon el.
Örvendj halál! ezen pillantat ezreket
Taszít csontkarjaid közé.

Agenor (Mohammedhez).

Kegyetlen ember! áldom tettetted,
Ez által mentve van leányom undok
Kezedből.

Mohammed.

S én ötöle. Ím ezen kard
Nyitá meg keblét, még piros
Hölgyemnek vérétől — Legyen tehát!
Ti kik körülém álltok, s oly mohón
Rohantok a prédára, vér,
Vér írja be neveteket a történet
Könyvébe; és ezen karddal titeket
Halálnak szentellek. Kövessetek!
Így hal meg az, ki tőlem elmarad.
Mohammed már szabad —

Agenor.

Szabad

Vagy, hogy mindent rabbá tehess.
Menj hát, te a teremtésnek nyomorék
Csodája! menj! s gyilkolj mindent rakásra,
Hogy éktelen pusztádon csak magad maradj
Jajgatni embervoltodat.
Rohanj szélvészfényként a világra, és

Változtasd vissza dísztelen
 S üres vadonná; menj! emelj csonthalmokat!
 Vezesd reájok rettentő bálványodat,
 A kegytelen halált, bókolj neki
 S az emberek nehéz panaszszain
 Örülve ülljed rezgő ünnepét.
 Az ínség szárnyain röpjölj
 Tetődre, ércz jármat szoríts
 A nemzetek nyakára, s állj magad
 Egyedül, kevélyen, egy rabisten
 A jajgató élők között,
 Míg a halál hozzád nem nyúl, s az ég
 Haragja a mélység fenekére sujt,
 És mennydörögve tetteid
 Súlyát előszámolja! Rettegj
 Kevély ember! te is porrá leszesz.

Mohammed.

Szegény öreg! kimondád átkodat,
 S Mohammed buzdulatlan áll :
 Alugy el békén jajjaid között,
 A föld elzárta már előtted kincseit. (A sereghez fordul.)
 Törökök! fel most a harcra! félre
 Érzet! Mohammed ismét a világba lép,
 És a dicsőség lángösvényein
 Folytatja fendörgő futását. (El a sereggel.)

Zagán (Irene tetemeit szemléli).

Minő szép halva is! habár
 Elválva a lélek legékesebb
 Lakásától a földnek hátra
 Hagyá mulandó részeit!
 Irene! nagy feltételeknek
 Bús áldozatja lettél, és én, hathatós
 Eszköz, sajnálom vesztedet. (El.)

A genor.

Ó égi irgalom! végy fel magadhoz!
Szivem szakad, megnyílnak karjaid —

(Irene mellé esik.)

Leo.

Magam vagyok tehát! ti jó
Lelkek mind elköltöztetek!
A rab hordozza lánczait,
Irene! ím Leo téged követ!

(Irére borúl, a kárpit lefordúl.)

NELZOR ÉS AMÍDA.

KELETI DRÁMA EGY FELVONÁSBAN.

(1821.)

SZEMÉLYEK.

Király.

Amída.

Harun.

Nelzor.

Kaled, a királynak biztosa.

Több néma személyek. Szolgák.

Kies völgy. Pálmák közül a kelő nap sugárzik által. Jobb oldalon egy hajlék, mely előtt virágos kert látszik, balra kis forrás csörgedez. Harun mély gondolatba merülve a fák közt bolyong, Amída a kertben andalog, és a napot üdvezli.

Amída. Felséges nap! borúlva üdvezlem szent lángodat, mely a földre száll hirdetni az ég örök hatalmát, teljes malasztú áldását. Mi szép a világ! éltető fény terjed a mezőre, s a felébredt természet kies virányokon mosolyg feléje; a pálmalevél köszöntve elterül, és tiszta zöldjén arany sugárok reszketnek. Ragyogj alá dicső! s intézd lépteit a jámbor útasnak, kit szerelme váró hívének karjaiba késztetett. (Virágait szemléli.) Ékes virágok, ti vagytok első szorgalmam! csendes érzetem véletek rokonít, hozzátok vonúl az álmodó lélek. A harmat gyöngyei csillognak nyíló kelyhetekben, hasonlók azon cseppekhez, melyek szememből hullnak éjjelembé, midőn a kedves alakja feltűn, s a távol ködéből komolyan tekint reám. (A forráshoz megy, és medenczében vizet hoz.) Gyöngé bimbók, feseljetelek teljes életre; a forrás hűsítő nedve őrizzen a déli melegtől. (Virágokat öntözget, azután egy rózsabokor előtt megáll.) Szelíd rózsá! szépség és szerelem egyesül benned, bíbor ajkidból a kedves lehellete ömlik; égő arczodon a szerelem színe ragyog, s a nemes vadásznak képét bájolod elem, midőn barna szeméből forró érzete kilángolt. Jer! ékesítsd koszorúmat, és hervadj el a szép ifjú dagadó keblén. (Egy rózsát szakaszt.) Ah csalfa virág! vérzik kezem.

Harun (lassúdan közelít hozzá). Mit mívelsz Amída?

Amída. Egy rózsát gondatlan szakaszték le, s megszárt; minek a tövis a viruló reményszín alatt?

Harun. A természet játéka, mely minden szépét

s javát tövisek közé rejté, hogy csak az állandó szív, s a bátor küzdő szedje gyümölcsét. Éltünket is példázza, melyben nincs öröm fájdalom nélkül.

Amída. Komor igazság, de csak a zárt kebelt érdekli. Atyám! van állapot, melyben a fájdalom is édes; Amída sírt, s azon könyek drágábbak minden örömeknél, melyek az ifjuság szűk ösvényén kelnek.

Harun. Ezen tapasztalás beteg szívet vádol; te szabadon lebegsz virágaid körül, nem ismered az élet gondjait; mi olvashat könyekre?

Amída. Azon égi szellet, mely szívemre szálla, és néma sérelmét örömmé varázsolá. Atyám! én — én (megszorúlva.) Te komoran tekintesz reám? mit vétett leányod? nem tudod —

Harun. Szerencsétlen! félek, hogy már sokat is tudok.

Amída. Ha őt látnád, ki csendemet eldúlta, megbékélnél velem, s vidúlva ölelnéd szép ellenségemet.

Harun. Megtörtént mitől féltem! Amída! te szeretsz?

Amída. Téged és őt! Ah ki állhat ellen a hatalmasnak, ha megrázza tündöklő szárnyait, és lángra ébreszti a szűnyadó érzést.

Harun. S én most tudom meg?

Amída. Kevés időt számlál szerelmem, de elég erős egy életen keresztül álmodni felőle. Távollétedben történt, különben biztos lettél volna szerencsém kezdetének. Tegnap estve, hogy a városból haza jövé, oly gondolkodó valál, nem mertelek háborgatni; rabnéd Zahíra egyedül tudja titkomat.

Harun. Váratlan lep meg ezen vallás. Amída! nem vádollar, de hirtelen szerelmed szomorít.

Amída. Tekints szemébe, és választásomat méltányolni fogod. Téged véltelek a pálmák homályiban megifjodva, mint az amra-virág, midőn a tavasznak lágy lehellete megéri. Képed vonási az övéi is, csak hogy ő ifjusága teljében kérkedik. Atyám! őt is tebened szerettem.

Harun. Mikor történt ezen változás? Amída, nyisd meg szívedet.

Amída. Midőn fontos dolgok végett, a mint mondad, elhagyál bennünket, most harmadik reggel itt mulatozék; egyszerre zörrenést hallok, és bájos énekszó zeng ki a pálmák hűséből, nézek, egy ifju vadász ötlik szemembe, ki lerakva fegyverét anyám sírhalmán ült, a búsongó cyprus lombjai alatt. Ott édes álomba merülve olvadó hangokban szerelmet énekle; nedves szeme az ég kékjén bolyonga, mintha egy kedves leány ködalkáját lesné a magasban, és a lengő szél játszott elhaló szavával. Szent félelem s öröm közt állék ott; a megindult szív szorítá keblemet, nem ismert érzetek ébredve borongtak, és egész valómat titkos hév önté el. Nem akarva hozzá közelíték — Mi történt azután nem tudom; eltűnt a világ, ő lett mindenem, szerelmem, a nap, melyet imádok. Így történt atyám! ő hűséget ígért, én szívemet adám zálogúl.

Harun. Nevezd őt.

Amída. Nelzor neve.

Harun (megijedve). Nelzor! a városból jön, a király mellett él?

Amída. Onnan jött, monda, hol a cedrus virít, hol a szirtek pataki sutognak, és az antilope gyors inain szökdel. A pásztori élet csendét magasztalá, s a magánynak felhőtlen örömit. Hasonló sorsot oszt velem, mert hajlékunk látása honára emlékezteté, hol a csendes boldogság virágzik.

Harun. Hol élnek szülei? mely nemzetség tagja?

Amída. Azt nem kérdezém; szép a vízi lilium, mely ékes kelyhét játszi hullámok özönébe mártja, óhajtván szívom égi illatját, ámbár gyökerét a mélyben nem látom.

Harun (félre). Ha ő volna! félve gondolom; nem, ezen tájban neki vadászni nem szabad, ő nem lehet.

Amída (hizelkedve). Atyám! te mindenkor oly kegyes valál; most hidegen fordúlsz el szívemtől, s szerencsém nyíltának nem tudsz örülni?

Harun. Örülni nem tudok, mert szerelmed sötét alkonyát látom. Amída! a végezet lelki erődet ezen érzéssel mértékre teszi, s ha győzni fogsz, áldása jutalmaz. — Lépteket hallok, valaki jön.

A mída. Idegen ember.

Kaled (sietve jön).

Kaled. Hosszú életet, Harun!

Harun. Mi hoz e magányba, város lakosa?

Kaled. Királyom küld.

Harun. Dicsőség szálljon reá. Mit kíván hív szolgájától?

Kaled. Reád bízott drága birtokát még ma személyesen általveszi tőled; várd itt, nem sokára meg fog jelenni.

Harun. Oly hirtelen nem vártam.

Kaled. Atyai érzése halasztást nem szenved.

Harun. Jer a hajlékba, ott közöld szándékát, és nyugasztald fáradt tagjaidat. (Harun és Kaled a hajlékba mennek.)

A mída (egyedül). Mit jelent ezen titkos szövetség? Atyám oly komor, s a király jön, az a hatalmas úr, ki nek annyi kincse, annyi szolgálai vagynak; ki azon városban parancsol, melynek büszke pompáját messziről csodáltam. S valjon mit akar? Hasztalan aggódás, jelenléte nem érdekel. Nelzor! Nelzor! téged sohajtlak! hol maradsz kedves vadász? Ne késsél ifjú! a szerelem rózsákat hint nyugvóhelyekre; kész már a koszorú, melyet Amída font hűsége jeléül, és neked nyújtja örökre magával, hogy boldog légy, s boldog lehessen.

Nelzor (hirtelen jön).

Nelzor. Amída! szökve jövök hozzád hallani hogy szeretsz, s ezen szép hiedelemmel ismét távozni. Gondolatim szünetlen nálad valának, tajtékzó lovam csak lelketlen testet hozza. A te látásod deríti éltemet, mely a sokaság közt csak egy szív után vágy.

A mída. Te sem távoznál lelkemtől, képzetim nálad híven múltattak. Szavadat hallám a csermely zúgtában, képedet láttam a hajnal árjain lebegni, midőn fénysugára azon halmot aranyzá, hol éltem csillagát először tekintém meg.

Nelzor. Édes a szerelem szózatja, és az esdeklő bátor reményei vígan repkednek szárnyaló hangjain. Ezen táj költé fel szűnyadó szívemet, hol minden tárgy újra kifejlik a képző erőnek, midőn a múltnak ködéből a szép emlékezet kivál, s éltem zsenge körát felém lebegtetí. Amída! mit a sejtés rejtékeny szövevénye belsőmbé iktatott, mit zajos éjjelim álmai kerestek, benned vegyűl. Te szeretsz! üdvösséget szűl ez a szép gondolat, s az ég malasztja száll lelkem szent bizodalmára.

A mída. Nem titkolom, mit érzetim lángjai ölelnek, mit feléd repkedő lelkem nyilván vall, nem titkolom forró szerelmemet; tied vagyok, s szeretve követlek hová sorsod vezet. Csak egy hiánya szerencsémnek —

Nelzor. És az? szólj Amída! mit a lehetség enged, méltán várhatod hívedtől.

Amída. Elválás atyámtól, ki sötét jövőndőre mutat, s szerelműnk gyors tenyészetét búsongva rettegi.

Nelzor. Ő velűnk jön, gyöngéd kezek fogják ápolni, kincsekkel tetézve bőség s tisztelet vár reá lakomban, s fiúi hála ringassa ősz fejét.

Amída. Te kincseket említsz! én szegény vagyok, szívem s virágaim minden értékem —

Nelzor. S mi a port égi lángra lobbantja, szerelmed édeni jutalma: felebb nem szédelg a szerény kívánat.

Harun (belűl kiált). Amída!

Amída. Atyám szava, engemet kiált, egy idegen van nála, annak szolgálnom kell.

Nelzor. Idegen?

Amída. A király követje, kitől jövetelét izente.

Nelzor. A király, jövetelét?

Amída. Úgy hírlélé, de hallgasd magad, jer ve-

lem, s köszöntsd velem együtt atyámat, hogy ő is tanuljon ismerni s szeretni.

Nelzor (megszorúlva). Nem, most nem! el kell sietnem ezen tájból.

Amída. Te habozsz? szememet kerülöd? Mi lelt kedvesem? hová indulsz?

Nelzor. A király elé megyek, akarom látni őt.

Amída. Nelzor! a királyhoz?

Nelzor. Ne kérdezz Amída! nem sokára látlak, s mint a hold kibukkan sötét felhők közül, úgy vál ki a valóság a titok homályiból, s hív szerelmünk bérét nyújtja áldó karja, midőn rózsalánczát a boldogok körül övedzi.

Amída. Félek azon titoktól, mely fekete árnyéket vet a nyílt szívnek tiszta tükrére, és komor rémzetekkel a kételkedő elmét zavarja. Ah Nelzor! egem borúl, felleg táboroz reményeim körül.

Nelzor. Légy nyugott! bízzál szivemben; oly erő él bennem, mely az élet külső mivoltán győz, vagy váltig lesülyed. Menj kedves atyádhoz, ápold a jövőnyt, úgy kívánja a házi barátság.

Amída. Ne késsél Nelzor! gondold hogy szenvedek. (Be a hajlékba.)

Nelzor (egyedül). Mit akar a király? mely környülmény vezeti őt ezen magányba, melyet nekem oly keményen tiltott? mit jelent szokatlan viselete ezen napokban, mit biztosinak rejtékeny tekintete? Ha ő Amidát -- hah! emésztő láng! félre! Nem, itt más titok lappang; bár mi legyen, fel kell fedeznem. Amída bírása ezentúl fő czélom, s ahoz igaz vallásom segítsen. Első vétkemet atyám meg fogja bocsátni, hogy tilalma ellen egy kincsre akadtam, mely az ifjút elbájoló, s szívet édes körébe rekeszté. Hah! mily öröm, minő üdvösség! ha Amída égő arczczal az esdeklő vadászt király fiának ismeri, ha szép szemei fényén megütközve, édes elveszéssel rajta mulatnak; midőn keskeny hajlékát tündöklő paloták váltják fel, hol félig álmodva, félig ébredten a szeretetnek nyílt karjába dől, s ömle-

dezve nem ismert kényekbe szenderül! És én, gyémántkoszorút fűzván homlokára, a szép hölgyet forró mellemhez szorítom, és zsibongó gerjedelmeim örülve, egy egész élet szépét, javát egy perczben kiélem. Mosolygj remény! ne hagyj el Szerencse! Amída s egy thrónus! ez a földi boldogság hátára. (El.)

Harun, Kaled és Amída (kijönnek).

Kaled. Légy boldog tisztos Harun, és te felséges Amída! légy kegyes buzgó szolgádhoz, vess sugárt reá nagyságod fényéből. Most a király elé megyek, reménylem, hogy ez úton lelem; vele újonnan tisztellek. (El.)

Amída. Bocsáss meg atyám, de mit ez az ember szólott, félig sem értém. Nagyság és uraság engem nem illet; ne neheztelj azért, hogy szavait méltókép viszonzozni nem tudtam.

Harun. Elvonúltságod következtében, melynek ezen túl vége szakad, és ifjú szerelmed álmoképei valóra érni készülnek.

Amída. Nelzor itt vala —

Harun. Hol találom őt?

Amída. Ismét elhagyott, és a király elé ment, nyilván látni akarja; én nem, sőt elrejtetem.

Harun. És miért? a tiszta szív nem retteg az emberek szemétől.

Amída. De nem is keresi. Atyám! Az a királyi hírmondó kétes gyanút vetett belém, mely nem akarva ingatja elmémet; hol maradni, hol futni óhajtok.

Harun. Amída! változások közt forog az élet; téged is, jó lélek! sorsod megragad, és új pályára készít, mely bár tetőkön megy, de nincs tövis nélkül. Eddig magadnak éltél, szabadon a pillantatnak, s ten érzetid sugallásit követéd, most az idő int, a világba kell lépned és ifjúságod ártatlan játéki hátra maradnak.

Amída. Ó ne ejtsd ki ezt a rettenetes szót, mely

létem nyugalmaát örök éjbe sülyesztí! Engedd a szívnek boldog reményeit, mely felhőtlen virúlt, és a jövőnek csendes oltárt emelt. E magányon túl nem szállonga elmém, s legmagasb vágyaim csak Nelzort ölelték. Bírja más a világ temérdek kényeit, pálmáink hűsében, Nelzor hív karjain elégedve nézem büszke tündökletét, s elvonúlt életemet a szerelem ölen hála-könnnyel áldom.

Harun. Sokat ád a szerelem, mely élesztő harmatként vidítja a csüggedő lelket; de létünk azé egészen nem lehet. Szent tartozások lekötve tartnak, éltünk egy részét elfoglalják, és szünetlen áldozatokat kérnek, habár a szív sérelmétől zokog.

Amída. Hideg tanítás, csak a világ gyermekét illeti, ki terhelt tevéken a pusztákat járja, s veszélyekkel küzdve birtokért dúlja földét, s magát. E csendes hely táplálja lakóit, s a szerelem őrangyala mosolygva hinti malasztját. Bár jönne az a jámbor dervis, ki többször beszél hozzánk, és kedves leányának nevez, ő bizonyára pártomat fogná.

Harun. Ő is eljön, s hidd el, lemondani tanít. Örök végzés szerint szövődnek sorsaink, s körüléd már korán rejtelmes hállót font, melyet gyöngé kezéd el nem szakaszthat. Figyelmezz Amída! én egy regét mondok: itélj azután magad, mint cselekednél azon állapotban mint jó gyermek, kinek engedelmeskedni legelső törvénye.

Amída. Beszéld el atyám! örömmel hallgatom.

Harun. Volt egy király, kinek két asszonytól két fia született; Timur és Tangur. Timur az idősb, szelíd, jó természetű; Tangur nagyra vágyó, vad és csalárd ember vala. Az öreg király meghalván, Timur reá hagyott trónusára lépe, és testvérjét jótéteményekkel halmozá; de az, irigyelvén bátyjának uraságát, anyjával együtt némely vezéreket titkon megvesztegetvén, pártütést kezdé, és élte ellen törekedett. Timur mind ezekről a végső csapás előtt hírt kapván, álruhában, egyedül hitvesétől kísérve, elillana, s egy hív szolgálhoz,

ki nem messze a várostól csendesen éle, vevé útját; ott hitvесе neki egy leányt szüle és megholt. Timur erős szívvel tűrte bal sorsát, és hogy öcscsének gyilkosít kerülje, szomszéd tartományba indulván, kised leányát a szolgánál hagyá nevelésben, és annak három esztendőс fiát zálogúl elvitte, hogy a népet az által könnyebben részére fordítsa.

Amída. Szegény kised, oly korán árvaságra jutott.

Harun. Tangur erőszakos kormányát a nép nem tűrhетvén, váltságért kiálta, melyre Timur külső segéd-del országában megjelent, és egy véres harcban meggyőzte öcscsét, kit ön czinkosi megöltek, és ő népe örömeire visszaüle királyi székébe; de hogy népét a jövődő trónusörökös iránt megnyugtassa, és a törvénynek, mely az országlásból asszonyt kizárt, eleget tegyen, az idegen gyermeket fiának vallá. Az alatt Zelma, úgy hívjuk a leányt, felnőtt vélt atyja mellett. Az idő jön, melyben a fiatal szív mozdúl, és Zelma egy ismeretlen ifjuba szeret —

Amída. Így érzete kipótlá vesztességét.

Harun. Timur, ki leányát többször látta, s felette kedvelte, titkon azon szomszéd hatalmasnak fiával, kitől egykor segédet vőn, eljegyzé, hogy ez által a két tartományt egybe kapcsolja —

Amída. Rettegek érte.

Harun. Eljön Timur, nyilván Zelmát leányának vallja, szíve örül, de Zelma sír, mert szeret.

Amída. Ah! mint sajnálom szegényt.

Harun. Gondold magad Zelma sorsában! ha atyád tőled is hasonló áldozatot kérne, ha tetted által őt boldogíthatnád — Amída?

Amída. Nelzort szeretve lemondanék minden boldogságról, s atyámat követném.

Harun (nagy érzeménynyel). Áldott lélek! miként jutalmazsz! Jer mellemhez! Ah én is veszték —

Amída. Köny ragyog szemedben, atyám!

Harun. Öröm és fájdalom vegyül ezen cseppbe,

mely agg keblem hullámira gördül; és megnyugtat, a midőn szép tisztentől elszakaszt. (Zajgás hallik.) Hallod a lovak nyerítését, a király jön. Amída, légy erős.

Amída. Mely kínos állapot! atyám, légy értelmes! Harun. Jönnek már!

Király, Nelzort vezeti, kinek bizonytalan léptei belső harcra mutatnak. Kaled s a többi kísérők a királyt körülállják.

Amída (Nelzor karjába szalad). Nelzor! Nelzor!

Harun. Zelim! fiam! tehát nem volt pusztá gyanú? te vagy, szerencsétlen vadász?

Amída (Nelzorhoz, ki tőle elfordul). Te elfordulsz? hallgatsz? Ah ezek a hideg emberek elragadnak tőled. Tekints fel! Amída szól hozzád.

Nelzor (mély fájdalommal). Így leesni a porba! mindent egy pillantat elemészt.

Király. Válgatok el. Nelzor! tudod ki vagy —

Amída. Mily szózat! Te vagy jámbor dervis! ezen pompás ruha sem tesz ismeretlenné. Szólj! mi történik itt, mi érte Nelzort? én szeretem őt.

Harun. Uram! míg nálad valék, szövődött ezen frigy; bocsásd meg a szívnek első hevültét, melyet ifjuságok szült.

Nelzor (a király lábánál). Én vagyok bűnös, a kíváncsiság elfelejteté velem parancsodat, és e magányba jövék. Itt láttam Amídát — és szerettem. Pásztornénak tartván, magamhoz reménylém egykor felemelni; nem véltem, hogy en életem kölcsönzött fény, hiú álom vala.

Király (kegyesen). Kelj fel, megbocsátok.

Harun (Amídához). Amída! itt áll atyád! én mind eddig csak nevét viseltem. A rege, melyet beszéltem, a te sorsod, te vagy Zelma, én a hív szolga, ki téged nevelt.

Amída (a király karjába dől). Nelzor?

Király. Kedves leányom, mely régen vágytam ezen órára, hogy nyilván felemelhesselek; éltem egyik fő kívánsága ez által teljesül. Győzd meg szerelmedet!

neked a sors elégtételt nyújt a jótétel szent élményében. Mutasd magadat méltónak azon fénytetőre, melyre a végezet emelt.

Amída. Szomorú ragyogvány, bús fénye eloltja belső világomat.

Nelzor. Amída! gazdag valék, midőn szívedet kértem; a szegénynek már csak könyei vagynak, és haldokló reményi; végső óhajta az, hogy szerencsés lehess. Menj hát, jó lélek, merre a kötelesség vezet, merre az erkölcs szent ösvénye ragyog.

Amída. Nelzor! — némúl meg szív, áldozz, és repedj meg! (Kifakadó érzéssel) Te, kit szerettelek érzetem első tüzével, tőled a sors elszakaszthat ugyan, de soha el nem választ. Rövid volt a boldogság, de vigasztaló emléke a sírig elkísér. Légy boldog! (Szava elakad.)

Harun. Szülőtök sírhalmán ébredt fel érzéstek, itt a színváltozottak előtt fogadjatok nem felejtést, hanem örök elnémulást.

Király. Nelzor! te bal esetekben jó fiam valál, ezentúl is az maradsz. Amída vesztességét kipótolni tartozom, mit kívánsz királyodtól, második atyádtól? Válaszsz országom szüzei közül, kegyelmemre számlálhatsz.

Nelzor. Engedj e magányban egyedül a múltnak élnem; a világ csak szerencsést kedveltet. Más érzést, ó király, tőlem ne kívánj! A szív csak egyszer szeret, valamint csak egyszer szakad meg. Amída elhagy, az élet utána elszűrkül.

Amída. Atyám! atyám! taníts türelemre, vagy engedd el ezt a kínos áldozatot!

Harun. Amída! virágok közt nevelkedél, magad egy virág, s rejtékeny értelmöket fejtegetni örvendél; hallgasd mit sugallanak utolszor e magány lakosi: Légy jótévő mint a pálma, kedves mint a rózsa, tiszta mint a liliom, és — itt egy virág, a szelíd viola! mely alacsonyan virít, s szerény kelyhét komor árnyék fedi; — légy ehhez hasonló, mely szeret, hallgat, s magát feláldozva hervad el.

Amída (szomorúan ismétli az utolsó szavakat). Feláldozva hervad el! (Nelzort virághihoz vezeti.) Ezeket ápolod! s ha megnyílt kelyheik édes illatokat lehellnek feléd, gondold, hogy akkor Amída hív szerelme leng körül.

Király. Fel most barátim! vissza a városba, fényes ünnep hirdesse ezen örömnapot. (Int, és a szolgák egy hintószéket hoznak elő, melyre Amídát felemelik),

Amída. Atyám! Nelzor! (félig alélva elvitetik. Király, Kaled, és a többiek Amídát követik.)

Nelzor. Ó! s nekem mi marad e sötét világban?

Harun (kiterjesztett karokkal feléje megy). Atyád!

(Nelzor atyjának karjába dől.)

(A kárpit lefordul.)

SZILÁGYI SZABADULÁSA.

DRÁMA EGY FELVONÁSBAN.

(1822.)

SZEMÉLYEK.

Mátyás király.
Szilágyi Mihály, kormányzó.
Bátori Margit, ennek hitvese.
Lábatlan Gergely, világosvári kapitány.
Porkoláb Világosváratt.
Ambrus, udvarnok.
Pongrácz, Szilágyi szakácsa.
Tamás, Szilágyi szolgája.
Szolga Világosváratt.
Udvarnokok, katonák, városi nép.

A dolog történik Világosváratt.

A kapitány szobája.

L á b a t l a n é s P o n g r á c z .

Lábatlan. Hasztalan, nem bocsátalak el, s ha tovább is makacskodol, találok módot kényszeríteni maradásra. Pongrácz! így hálálod urad kegyelmét? Nemesb szívet gondolék abban, kit Szilágyi bal sorsa gyámolának választta.

Pongrácz. Ez mind szép, uram! csak én ily fennen tudnám érezni; de mi tagadás? már meg is úntam e kőhalom közt sínlődő életet, hol az ember már boldog, ha a nap süt reá.

Lábatlan. Pór lélek! ez ad okot a zúgolódásra?

Szolga (jő).

Szolga. Az udvartól követ érkezett.

Lábatlan. Vezesd előmbe! (Szolga el.)

Pongrácz. Ha oka nincs az embernek örülni, méltán zúgolódik. (Ambrus lép be.) Hogy főznék örömet, mikor szabad vagyok, de ki nem járhatok; csekély bérem van, de azt se költhetem el? Se szerelem, se játék —

Lábatlan (hevülten). Elég, nyomorúlt! uradnak köszönd, hogy tüstént békóba veretve, a legmélyebb tomlóczbe nem vettetlek.

Pongrácz. Legalább néhány napra bocsáss ki a várból, egy kedves tárgy —

Lábatlan. Nem! s ovakodj hogy több panaszt ne halljak, különben megérzed haragom súlyát. Takarodjál szemem elől.

Pongrácz. Csak ne volna a bástya oly magas, azonnal hanyatt-homlok ugranám le. (Zúgolódva el.)

Lábatlan. Hálátlan világ! ily példa minden jótét-hez elfásítja szívyünket.

Ambrus. Így felháborodva?

Lábatlan. Ki ne gyúlalna méltán lángra, midőn kénytelen tanúja lenni ily romlottságnak? Ezt az embert Szilágyi nevelte; fogságba esvén, arra kért ne szakaszszam el tőle egyetlen hű cselédjét; s most e nyomorúlt szolga idegen jótevője iránt, s el akarja hagyni.

Ambrus. Hivatalod látom nem kellemes.

Lábatlan. Mi jót hozsz?

Ambrus. Ezen levél felszabadít tiszteltől. (Levelet ad neki.)

Lábatlan. Tehát Szilágyi szabad! (Hirtelen olvas, és elkomorodik.) Mit? a kormányzót én titkon megölsem.

Ambrus. Fel kell áldozni őt az ország egységének, melyet ő zavarni ügyekszik.

Lábatlan. Személyesen adá neked a király ezen levelet?

Ambrus. Az ő parancsolatjára jövök; teljesítsd mentől előbb, s én kegyelmét hirdetem.

Lábatlan. Szomorú kegyelem, ha ily nemes vér által lehet azt megszerezni! Szilágyi nagy ember! s én titkon ölsem meg őt, ki oly nyilván élt a király s haza javára?

Ambrus. Ne eszmélj a múlton, a jelen ölében rejtezik a szerencse. Légy kard az erős kezében, vágj a merre fordít, s azon egy sujtással magadnak is arass; engedd számolni azt, ki tégedet használt.

Lábatlan. Ily bölcselkedésen nem épül nyugalom; belső bíróm más irányt sugall lelkemnek.

Ambrus. Hűségedre bízta Mátyás király foglyát, ki őt szabad reptében fékezi; ezen tett által érdemítsd magad bizodalma.

Lábatlan. Őt megörzeni esküdtem csak, s míg Világosvár falai állnak, tisztetem megfélelek; de hőhérnak nem szegődtem. (Hirtelen csönget.) Ha büntetésre méltó, ítélje meg a törvény, s én a vétkest akkor általam; de sötétben gyilkolni nem fogok. (A belépő szolgálhoz.) A porkoláb tüstént jöjjön hozzám. A várnagy és

az őrtisztek gyűljenek össze a piacon, és leggyorsabb paripámat nyergelje meg a lovász. (Szolga el.)

Ambrus. Mi a szándékod uram?

Lábatlan. Egyenest Temesvárra megyek a királyhoz, tőle megérteni a valót.

Ambrus. Ott hasztalan keresed, a Tisza partjainál mulat.

Lábatlan. Ott is föllelem.

Ambrus. Vidd halála hírért, hogy az udvarnál szívesen fogadtassál.

Lábatlan. Tudom, sokan megköszönnék, ha a gyűlöltnek, ki annyiszor keresztülvága feltételeiken, vesztét hallhatnák; de kétlem, hogy Mátyás, a nagy Hunyadi fia, anyabátyját s pártfogóját, ki neki a koronát megszerzé, így jutalmazza s általa nyert hatalmát ily méltatlan célra kölesönözze.

Porkoláb (jö).

Porkoláb. Parancsolál.

Lábatlan. Rövid időre elhagyom e várat; vigyázz addig, hogy senki a rendelt szolgálkon kívül ne közelítsen a kormányzóhoz. Élteddel adózol, ha távollétem alatt ő nagyságát legkisebb baj érendi.

Porkoláb. Bátran indulhatsz! őt védeni s megőrizeni bízzad szorgalmamra. (El.)

Ambrus. Nem javallom tettetdet; vak engedelmeség illik a hív szolgálóhoz.

Lábatlan. Karom s éltem a királyé; de ily kétes dologban, hol dicsősége forog fenn, tisztább forrást keresek.

Ambrus. Ha így van, én sem késem; visszasietek.

Lábatlan. Már engedj meg, de míg utamat eljárom, itt maradsz, nehogy tiszta célomat a visszas indulat balra magyarázza.

Ambrus. (sértődve). Uram! gondold meg —

Lábatlan. Csendesedjél, mind ezért én fogok számolni. Bátor hiedelemmel lépek az ifju hős elébe,

s a görbedező sereg közt is tűzlelkéhez szólok, mely sokkal nagyobb, mintsem szárnyat fűzzön magának bérlett gyilok által. — Nyúgodj meg, s használd kényedre, a mit házam adhat. (El.)

Ambrus (utána szólván). Az erőnek fejet hajtok. (Magában.) Átkozott kétkedő! minden fáradságunk leperdül ingatlan szivéről. Ki gondolhatta, hogy hitelt nem ád a királyi írásnak, mely ismerhetetlenül vagyon utánozva. (Gondolkodik.) A szakács elvággy innen, magam hallám szavait; ő hálátlan, tőle sok kitelhetik — étető nedvet hoztam — mi hátráltat? Az esdeklő hitves a király nyakán — próbálni szabad, szintűgy tagadni ha ő nem akarna. — Gara! falud enyém, s utóbb Mátyás is megköszöni, hogy kiadtunk a kelletlen vezetön. (El.)

Pongrácz szobája a konyha mellett.

Pongrácz (egyedül, mélyen gondolkodva jő). Hasztalan! ez úton sem én, se jó uram nem szabadúlhatunk; hiában jár künn az eszem, lekötve a nyelv, mely mindent tehetne.

Tamás (jő).

Tamás. A kapitány titkos rendelkezéseket tevén, lóra ült, s kivágtatott a kapun.

Pongrácz. Mi benn rekedtünk. Már nem tudom, mint adjunk hírt urunk barátinak, hogy, bármely kis sereggel is, bévehetnék a várat. Nemes kapitányunk nem bocsát ki, sőt színlett kedvetlenségemért jól lehorodott, s utóbb békóval fenyegetett.

Tamás. Kár! pedig az öreg katonák, kik Hunyadi alatt szolgáltak s urunkat becsülik, mind részünkre állanának.

Pongrácz. Félek valami új történendőtől, mert mikor a kapitánynál valék, az udvartól épen akkor érkezett egy követ, s ha jól láttam, Gara biztos.

Tamás. Mentsen isten! akkor nincs messze a halál. Emlékezz Hunyadi Lászlóra! ott is Gara volt a

mester. Pongrácz! mint bánhatik így Mátyás urunkkal, holott ez Pesten annyit fáradozott érte?

Pongrácz. Olyan a nagy világ! csak ki alantan áll, annak nincs irigye.

Tamás. Hallgass! valaki lappang a konyhán keresztül.

Pongrácz. Tetessük magunkat. (Fentebb hangon.) Nem! akármit tesznek velem, én itt nem maradok! addig török rontok mindent, míg maguk üznek el.

Ambrus (jö).

Ambrus. Mindenütt békétlenség! ne félj barátom!

Pongrácz. Nem is félek én uram! nem vagyok én közönséges szakács; engem a sors nagyra alkotott, s most itt kell tespednem.

Ambrus. Mint értém, te Szilágyinak hív embere valál?

Pongrácz. Míg az embernek haszna van, addig hív; különben a z uram, a ki többet ad.

Ambrus. Kár itt raboskodnod! ily ember világba való, én tudnék — (elhallgat, s kételkedőleg tekintet Tamásra).

Pongrácz (titkolódva). Mit tudsz uram? vagy pajtásomtól tartasz? (Tamásnak int.)

Tamás (félre). Közel maradok. (EL.)

Pongrácz. Mit parancsolsz? velem meghitten szólhatsz, már én sokon átestem, még a rossztól sem pirúlok el egy könnyen.

Ambrus. Semmi rosszat, sőt ha kedved volna házának és királyodnak szolgálni —

Pongrácz. Szívesen! ha különben zsebemnek használ s innen megszabadít.

Ambrus. Mind szabadság, mind arany leszen bére (Erszényt vesz elő.) Ebből ötven körmőczit mindjárt leolvasok, ha magadra vállalnád.

Pongrácz. S ez mind az enyém? szólj! mutass utat!

Ambrus. Egy ember él a király terhére, ki csekély bár dicsőségre, de nagy a nép előtt, mert rég óta ismeri; főméltósága miatt nyilván őt elveszteni nehéz, azért csendesesen kellene elaltatni. Míg a kapitány oda jár, mi okosan elvégezhetnök.

Pongrácz. S ki az? a dolog könnyű bár, de a következés csiklandós.

Ambrus. Szilágyi Mihály ez; ő már elaggúlt; az ifju király mellett sem élte, sem halála sok lármát nem üt; de neked jutalmas.

Pongrácz. Kicsínylem a fizetést, Szilágyi még is többet ér ötven aranyból.

Ambrus. Ötven meg ötven a száz.

Pongrácz. Meg száz a két száz; minthogy ő tevé Mátyást királylyá, annyit csak adhat. Ha tetszik az alku, csapj kezet.

Ambrus. Legyen tehát, ha elvégzed.

Pongrácz. Nem úgy uram! a hűségért utóbb fizetnek, a gyilkosnak előre.

Ambrus. Te értesz a dologhoz.

Pongrácz. Ily mester előtt mért tetetném magamat?

Ambrus. Itt az erszény; itt ezen cseppek, keverd étel közé, elég lesz.

Pongrácz. S mikor gondolnád?

Ambrus. Ma estve fűszerezd ezzel a vacsorát, azután jer hozzám, egy kötél-lajtorja lesegít a bástyán. (Félre.) Jól megy! én magam eltűnök, s a vétek súlya a gyilkos díjával e hitetlent éri.

Tamás (hirtelen jő, s félre vonja Pongráczot).

Tamás. A nyugoti erdő nyílásain lovagok szállonganak, ha ők Szilágyi emberei volnának?

Pongrácz. Hah! egy gondolat villan fejembe; az idő rövid, a veszedelem nagy, törökök legyenek azok. (Titkon beszél Tamással.)

Ambrus. Min tanakodnak? nem reményelem, hogy azt is a titokba avassa — Pongrácz!

Pongrácz (Ambrushoz szorong). Uram! hogy készségemről meggyőződjél, magadon végy példát. (Megragadják.) Gyilkos!

Ambrus. Hah latrok! segítség!

Pongrácz. Egy szót se! különben szörnyet halsz. A páholyba vele! (Bevonják a mellékajtón.)

Tamás (belül). Itt várd el urunk ítéletét.

Pongrácz (belül). Zárjuk reá az ajtót. (Kijönnek s az ajtót Ambrusra zárják.) Most barátom ezen vérajándékot oszd fel biztos katonák közt; én az alatt lármát ütök, hogy a törökök jönek, s ha majd a zsoldosok kitakarodnak a külső bástyákra, kizárom őket. (Tamás el.) Szerencse! légy velem! adj hitelt szavamnak, az után üldözhetsz. (El az ajtón kiáltozva.) Törökök jönek! Fel, fel a ki magyar! rajta vitézek! (Elhangzik zajgása.)

Tömlöcz.

Szilágyi (egyedül).

Szilágyi. Az ifju tűz fentebb erőtlől izgatva, kényén szeret csapongani; a hidegebb tapasztalást gúnyolja a kezdő, kit a dicsőség fényalakja előre vonzog, s gondatlan tiporja le a gátot, mely többször védőfoka a pártosság dúló habjai közt. Ez készíte lánczdíjt őszülő koromnak, s eloltá a hála s rokonság érzetét. Így ostorozza magát az önkényes tett, ha erejét nem bírhatván, visszacsapódik a felhúzott kötél, és szabad de veszélyes szirtekbe ütközik a védetlen hajó. Így most, kit fegyveres karral magasra vívtam fel, rajtam edzi hatalma legelső fulánkját, és ragyogó éltemet köz rab-ság éjébe sülyeszti. Nem! ez nem Mátyás tette! — A szerető szív kész mentetgetni kedveltjét, kinek ifjonti hajkait a régi kajánság felém zúdítá, s elméje képtelen a gonoszság szövevényein általtörni. Az irígység használta korát, s a csalárd hízelkedés, mely dicsőt hazud alacson ösvényen. — Még is! e lánczsörgés felriasztja a hajlékony szívet. Felhevült percznek dölýfeit békén le-

het túrni, sőt többször világot nyújt, s frígyet köt a távozó feleknél; de így felejtnei fénye szerzőjét, ily sokkalig táplálni a bosszu vad lángját : ez egy váltig elfordult szívnek tette lehet csak, ez, ez szomorít leginkább. (Tompá zúgás hallatik.) Mily zúgás hat e magányba, hol az élet elnémultán szendereg? (Távol kiáltás.) Mi ez? Nevetet hallom hangzani a távolban, vagy csak ébren álmodom régi nagyságomról! Úgy van, Szilágyi neve akkor húnyt már el, midőn ezredei ajkain Mátyást lebegteté — Lépteket hallok — a vas ajtó zörren — mi történik?

Pongrácz (néhány katonával a tömlöczajtót betöri, s kardot tartván, Szilágyi lábaihoz omol). Szabadság és Szilágyi a jelszó! Uram! kedves uram! a hálátlanság lánczra fűzött, a hűség széttöri azt. (Feloldja lánczeit.) Itt e kard, Világosvár neked hódol, védjed azt!

Szilágyi. Hol a kapitány? ki mer zendülést támasztani?

Pongrácz. Mindent megértesz, csak jer híveidhez; látásod ébreszsze szívöket. Ne késsél uram! gyilkos kerülget, méreg és tör készen áll vesztetre.

Szilágyi (hevülten). Gyilkost mondál? Mátyás! ez nem a te munkád! Gyilkos! ebben ismerem meg a régi fondorlókat, kik vért szíva hazánk sebéből, titkon szórják villámikat, s a legszentebb érzeményt vak dühre forralják! (Kardját felemelve.) Éles vas, te villogsz ismét kezemben! új élet sarjad bennem, s e néma tömlöczben is szabadságot érzek. Zúgj halált riadozva a halvány gonoszok felett, hogy a porban rettegjék a megbántottak felléptét. Ki! ki a szabadba! (El mindnyájan.)

Várpiacz. Katonaság rendben áll; városi népség.

Pongrácz Szilágyi valjő.

Pongrácz. Így történt uram! A kapitány már előbb elhagyá a várat, a többiek a képzelt törökökre rohantak, s tőlünk kizárattak; én indítám a hamis lár-

mát, lovagokat látván a távol erdőszeleén. A benmaradtak a vár lakosival együtt téged védelmeznek. Tamás, hív szolgád, őrzi a kaput.

Porkoláb (jó).

Porkoláb. Kegyelmet uram!

Szilágyi. Kötelességedet tevéd.

Egy Katona (sietve jó).

Katona. Uram, a lovagok, kiket látánk, a király emberei voltak. A kapitány visszatért, s bejövettelt kér.

Szilágyi. Nyiss kaput, s ereszd be az őrizetet az érdemes kapitánynyal együtt. (Katona el.)

Pongrácz. Uram! mit mívelsz?

Szilágyi. Vitézek! engem a király fogságra ítelt, én mint kormányzó s ő felségének legelső szolgája tisztelem parancsát, és a törvénynek hódolni tartozom. A bűnös kétsége ragadjon fegyvert, tisztának egyedül igazság, paizsa, mely nekem is megleszen. Köszönöm részvevő hűségteket, de nem fogadhatom el. (Zúgás a katonák közt.) Ki lenne az az elfajúlt, ki hazai vér által kívánna szabadságot? — Ti hallgattok? s én mint vezértek legyenek hitszegő? Nem úgy vitézek! habár a fellázadt vér kard után ég is, a józanabb eszmelet simítsa vissza azt illő korlátba; én fogoly maradok.

Lábatlan több katonákkal fellép, ezek közt Mátyás király közkatonai köntösben.

Lábatlan. Kormányzó uram! irántad való tisztelem készített alkalmat ily gyors változásra; alig értem le a völgybe, a hiszékeny őrizet kirohan, s te magadat Világosvár urává teszed.

Szilágyi. Megóni akarám magamat a gyilkostól, kit e várban hagyál; életemet méltóbb halálra ítélvén, hogy sem méreg által hűnyjon el.

Pongrácz. Elzárva tartom az incselkedőt, ki arannyal akart megvesztegetni. Uram tudta nélkül történt a zendülés, s ha ez bűn, kevély vagyok reá, s nem rettegem a király ítéletét. Balsorsban tűnik ki a szolgáló hűsége, s mind az a mit neheztelve felőlem hallál, színezés vala, mely jótevőm mentségére czélozott. Most engeddd színed elé vezetni foglyomat. (El.)

Szilágyi. Kapitány! vedd ismét e kardot, mely csak a szabadnak oldalán ragyoghat; most sem markolhatom én azt rokon vért ontani. Folytasd tisztedet, védő kezed alatt bátorságos életem; csak arra kérlek, légy a királynál szószóló hív szolgálaim iránt, kiket nemes érzés csatolt hozzám. Tí pedig bajtársaim! kiket harczmezőkön tanultam tisztelni, oltsátok el a pártosság lángjait, s azon nemes vért, melyet nekem szántatok, szenteljétek a haza javára. Hunyad magzatja királytok, ő szebb dicsőségre vezetend bennetek! Én a tömlöczbe megyek. (El akar menni, akkor Mátyás király előlép.)

Mátyás. Jer ezen szívhez! mely nagygyá lenni téled tanul most. (Karjába omlik.) Bocsánatot bátyám!

Szilágyi (tartózkodva). Király!

Mátyás (int, a körülállók hátra vonódnak). Bocsásd meg öcsédnek, mit a körülménytől terhelt királynak tennie kellett.

Szilágyi. Dicső atyád győzött minden környéken; győztem én is, midőn azok akaratja ellen, kiknek szavára engem tömlöczbe vetettél, királylyá tevélek. Kinőttnek képzelgéd magadat az öreg kezéből, s elzaratád őt, hogy álnok csodálóidnak utat nyisszessedet eszközteni.

Mátyás (büszkén). A jótétteggel egyszersmind nehéz terhet is fordítál reám, s nem hálátlanság, hanem az egész alkotmány rendje, melyet félszegű vélemény soha

nem alapít, intézé tettemet. Megfontolt erővel léptem a mezőre egybefűzni a visszas tagokat, s az ifjunak tiszteletet szerezni. Te, ki hosszú vizsgálaton a kedvező perczet elmulasztád, mint kormányzó elsöbben érzéd hatalmamat, mely nem következetlen fekszik a világ előtt. Te mindenben veszélyt gondolál, hol én sikert láttam: így a királynak szükségtelen, s jobbagynak szükséges példa áldozatjává levél, de a hála s tisztelet dönthetetlen áll öcsédnél. Mint tapasztalt vezért, mint hazafit becsül királyod.

Szilágyi. S tömlöczben felejtve ellenségi törének martalékul hagyá.

Mátyás. S megbünteti őket. Várkonyhoz bírókat rendelék, azok ítéljék meg ügyünket.

Pongrácz (Ambrus vezeti elő). Itt a csábító; itt a méreg, melyet adott.

Ambrus. Felséges uram!

Mátyás. Vigyétek Várkonyba, ott a bírószerk előtt vegye bérét társaival. (Ambrus elvezettetik.) Te hív szolga! ki megelőzted királyodat urad szabadításában, állj ezen túl nemeseim sorában.

Szilágyi. Bíz reám jutalmokat. Pongrácz! Tamás! ti éltemnek hív sorsosi, legyetek ezen túl is barátim!

Mátyás. Bátyám! érzést látok szemedben! nyújts kezét örökös békére. (Int, Lábatlan el.)

Szilágyi. Bosszút nem ismerek! Még akkor, midön az alkalomtól elragadtatva lánczczal terhélél, sem szűnt meg irántad szeretetem: sötét házamból is hozzád röpitém áldásimat, hogy atyád nagy lelke hintse reád sugárait. (Karjába döl.) Megbocsátok.

Mátyás. Hogy nem felejtélek el, bizonyítsa egy kedves szív, kivel épen Temesvárról szabadításodra indulék; az ő jelenése erősítse e napnak szép frígyét.

Muzsika zeng. Margit, Lábatlan s több udvarnokok jönnek.

Margit (Szilágyi keblére röpül). Kedves férjem!

Szilágyi. Ennyi örömet egyszerre! Ily drága léleknek kell jöni, hogy a múltnak keserveit egy édes pillantat örök felejtésbe sülyeszse.

Mátyás. Szilágyi! kedves bátyánk! vedd ezen kardot királyodtól, és védjed ezzel mint fővezér Alsó-Magyarországot a török ellen. Neked Lábatlan Gergely! ki bizakodva királyi szívünkben, a gyilkos levélnek hitelt nem adál, a törvény alá esett gonoszok birtoka legyen béréd, és szálljon által maradékaidra.

Mindnyájan. Eljen Mátyás király!

(Mátyás Szilágyit és annak hitvesét átöleli.)

(A kárpit legördül.)

MÁTYÁS DEÁK.

VÍGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

(1825.)

SZEMÉLYEK.

U por László, főispán.

Turu Márton, öregbíró.

Örzsi, leánya.

Kántor.

Kisbíró.

Mátyás deák.

Több urak, vadászok, és nép.

A dolog történik egy faluban a Bakony szélén.

Szoba.

Turu s Kántor az asztalnál ülnek; Örzi rakosgat.

Turu. Én mondom kendnek, a mint ez a lúdmellcsont mutatja, száraz telet kapunk; ni! minő veres.

Kántor. De ez a fejr folt, koma, ez havat jelent. Én okos ember vagyok, ritkán csalatkozom. Minap is az erdő szélén rókát láttam, s mindjárt mondtam: emberek, fagy lesz! s íme ma, szent Márton napján, szokatlan hideg is van. (Felkél és Örzihez megy.) De mit nekem a hideg! Örzsikém szemeiben megmelegszen. Nos, nem örülsz, Örzi? kántorné léssz! Érted? kántorné.

Örzi (elvonva magát). Dehogy menek én ily csunya emberhez.

Turu. Örzi!

Örzi. Édes apám!

Turu. Menj, édes leányom, s hozd be a János kulacsát. (Örzi el.) Az ebédet megettük, aztán én a világ egészségire iszom.

Kántor. S ma sem szabad innom a János kulcsából?

Turu. Már, koma, abból csak magam iszom.

Kántor. Gyöngeség! teljék kedve. De bíró gazda, leányát nekem adja? még a télen elviszem.

Turu. Ha leányom akar, isten neki!

Kántor. Akar? hehehe? A mostani idő, és nősző, és kántor! hehehe!

Turu. Bizony, koma, én tisztelem becsülöm kendet; de ha leány volnék, engem úgyse! kend nem csípne pártamból.

Kántor. De az érdem, koma, az érdem! Hány embert énekeltem már én ki a faluból, és hogyan! — E füleimmel hallám valakitől mondani: a tárogató semmi sem szavamhoz képest.

Turu. Igaz, kend tudja a módját; de haja ősült, s a vén legény a fiatal tüzes leányhoz olyan, mint a letűzött száraz karó a virág mellett. Ha Örzsikém akar, én nem vagyok ellene; ha kosarat kap kend, az is jó — azért nem veszünk öszve.

Örzsiké beszalad, a kulacsot az asztalra teszi.

Örzsiké. Édes apám, két lovas ugrat felénk az országútról.

Turu. Annál jobb, többen leszünk.

Örzsiké. Ó ha Matyim volna! Én eleikbe szaladok. (El.)

Turu. Azt rebesgetik: a király néhány napig a Bakonyba fog vadászni. — Bár ezen jönne keresztül, vagy legalább e környéket látogatná meg, szeretném látni. Bajnok vér, apjára ütött; ha az ellenséget derekasan megszalasztja, aztán a vadakat kergeti. Hej! csak megvolna jobb karom, lenne bíró akárki.

Mátyás deák, és Örzsiké jönnek.

Mátyás (kiszól az ajtón). Vezesd loamat addig is istállóba — de ne kantározd le.

Örzsiké. Itt az apám.

Mátyás. Jó napot! (Körülnéz.) A mint látom, jó tanyára leltem; itt meleg szoba, pecsenye, szép leány és jó bor van.

Turu. És szivesség.

Mátyás. Mint éltek, fiaim?

Kántor. Ej ej! fiaim.

Turu. Egészségünk van, dolgunkat megteszszük, különben semmi baj.

Mátyás. Kend a bíró?

Turu. Igen.

Kántor. Én kántor, leghíresebb a tájban.

Mátyás. Tehát híres ember! (Mosolygva végig nézi.) Megengedem.

Kántor. Be hegykén tesz. (Turuhoz.) Ez valami közönséges ember, nézze kend csak a ruháját. (Mátyáshoz.) Kit keresünk?

Mátyás. Mely ház leginkább füstölög, oda száll az útas.

Kántor. Hát ingyen élő, ki eszik, iszik, aztán odább áll, és a fizetést az istenre bízza. Mit?

Mátyás. Senem ingyen, senem drágán, csak a mint illik.

Turu. Mit pattog komám! én mindenkit szívesen látok, ma kivált, nevem napján. Jöjön kegyelmed, egyék, igyék a mennyit elbír, aztán mondja el kívánságát.

Örzsí. Egyik lúdczomb még megmaradt; lásson kend hozzá, míg az a csunya kántor újra neki nem esik.

Mátyás. Az ebédet köszönöm, már elvégeztem; különös dologban sem járok, csak szeretek tétova beszólni, s örülök, ha megelégedett embereket láthatok. Ez a kis sugár leányka lenézett lovamról, s rövid pihenés után ismét megyek.

Kántor. De valami még is kegyelmed?

Mátyás. Igen igen, Mátyás deáknak hívnak.

Kántor. Mentsen isten! tán csak nem garabonczás deák?

Mátyás. Az épen nem, ámbár, nem tagadom, néha

kis fergeteget is csinállok : de most nem jöttem háborús szándékkal. Én a királyt szolgálom, írnokja vagyok.

Kántor (félre). Ez most füllent. Örzi tetszik neki, azért akar valami nagynak látszatni : de mindjárt az elevenire tapintok. (Turuhoz.) Koma! vigyázzon kend, azt mondja, deák — engem hajdan egy cseri barát deákul tanított — mindjárt meglássuk! (Mátyáshoz.) Scisne latine, puer?

Mátyás. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter.

Kántor. Jó felelet. — Magam sem értem.

Mátyás. Kend fogatlan sárkány, okos ha nem szól.

Kántor. De bezzeg az ének!

Mátyás. Szent Mihály lovának nincs füle.

Turu. Koma, benn marad.

Örzi. Jobban! jobban! Mátyás deák! beszélje kend az asztal alá.

Turu. Ha kegyelmed a király embere, megmondhatja, mikor jön erre a király?

Mátyás. Még ma keresztül jön határtokon.

Turu. Mátyás deák! erre a hírre ihatik a Jánoskulacsból. Örzi, add ide.

Örzi (oda nyújtja a kulacsot). Én töltém meg, magunk termése.

Turu. De öcsém, töröld meg a szádat, ebből a kulacsból nem minden ember iszik ám.

Mátyás. Éljen kend bíró gazda!

Turu. Mit csinálsz? töröm a zuzzádat! Hunyadi János éljen!

Mátyás (illetődve). Ő már nyugszik.

Turu. Éljen! mondom, neki a sírban is élni kell, míg én élek.

Mátyás (felbuzdúlva). Élni fog!

Turu. Most éljen Mátyás király! igyál, mert megszidlak.

Mátyás. Éljen kedves népe javára.

Turu. Most nem bánom, köszönts reám!

Mátyás (megrázza kezét). Élj derék ember, és veled a hív magyar nép!

Turu. Büszke lehet kegyelmed, mert ebből a kulacsból Hunyadi János fővezérünk is ivott Belgrádnál.

Mátyás. Belgrádnál?

Turu. Én is ott voltam, pedig dicsekedés nélkül mondván, nem utolsó vitéz. Hallja kegyelmed. Minekutána János apánk a csatát elrendelte, eltikkadva tért örtüzünkhöz, s pihenni szállt lováról: lecsatoltatván nehéz sisakját, ősz haja az esti szélben lengett, s a tisztelt ősz látása mindnyájunkat, kik ott voltunk, lelkesített. Vitézek, van-e víz? kérdé; én elébe ugrottam, és ezt — ezt a kulacsot tele borral nyújtottam neki. Ő elvette, egy keveset ivott, s én örömemben majd elpattantam, látván hogy jól esett neki. Mosolyogva adá vissza ezt a kulacsot, s egyik kísézője által néhány ezüst pénzt adatott. Én elszomorodtam; ő monda kegyesen: ezt emlékezetül adtam, ne gondold, hogy enyhülésemet ez által meg akarnám fizetni.

Örzi (Mátyáshoz). Kegyelmed szemei égnek! Én is eleget sírtam ám, ha édes apám elbeszélte harczeit; kár hogy azt az öreg Hunyadit nem ismertem — az isten nyugoszsza!

Turu. Más nap csatába mentünk — kegyelmed — deák létére csak tudja hogy győztünk.

Mátyás (tűzzel). Tudom, jó öreg, tudom; még most is lelkesít.

Turu. De én is tudom, mert jobb karom ott maradt — látja kend ezt a csutakot kar helyett? Mikor az ellenséget üldöztük, neki tüzesedtem, s három pogánynak rohantam, egyike lepördült, a másik eltalált — törom a zuzzáját, látod öcsém!

Mátyás. Vitézséged jele.

Turu. Sok vért vesztve, holt gyanánt feküdtem a téren. Az emlékpénzt elszedték tőlem, de hála istennek! első tekintetem, mikor feleszméltem, a kulacsra szállott. Kigyógyulván haza jöttem, még fél kézzel is kaptam egy derék feleséget, s noha meghalt már a jó lélek, de kedves gyermeket hagyott maga után. Most bíró vagyok, van a mi kell, és vége. Igyék kegyelmed!

Örzi. Úgy van Mátyás deák; apám az országot őrzötte, én pedig a kulacsot őrzöm.

Mátyás. Szerencsédre váljék! Köszönöm, bíró, a történetet; most csak leányának szerezzen kend derék férjet, én kitartom a menyekzöt.

Kántor. Itt áll a derék férj! Nos Mátyás deák! nem jól választottam-e? Örzsike szép, fiatal, karcsu mint az őz —

Mátyás. És kend szarvas lesz, ha elveszi.

Örzi. Ne higye kegyelmed, nem leszek én kántorné. (Elsohajtja magát.)

Mátyás. Te fohászkodol? tán más ül szivedben?

Örzi. Más bizony, Mátyás deák! ah, de messze, messze van az innen!

Turu. Szomszédom fia Balta Matyi! együtt nevelkedtek, s mindég arról álmadoz. Eleget sajnálom, de biz én máshoz nem is kényszerítem, ámbár szeretném, ha derék vöm felváltana házi gondjaimtól.

Mátyás. Balta Matyi? a fekete seregnél szolgál; ismerem, derék fi.

Örzi. Úgy-e derék! Ó Mátyás deák, ezért meg tudnám kegyelmed csókolni.

Mátyás. Szívesen elfogadom.

Kántor. Én protestálok! Balta Matyi ma holnap oda vész, s Örzi reám száll.

Örzi. Soha sem, soha sem.

Turu. Lódobogás az udvaron. Örzi, nézz ki. (Örzi ki akar menni.)

Upor László (belép).

Upor. Bíró, nem látta kend —

Mátyás (hirtelen elébe megy, meghajtván magát). Bocsanatot, főispán uram, hogy kitértem az útból; itt igen jó szállásra leltem. Tán a király közelít?

Upor. Parancsolatit várjuk.

Mátyás. A mint hallám, kevésbé itt mulatni fog.

Turu. Nagy uram! tán valami rendelést méltóztatik —

Upor. Semmit, semmit.

Mátyás. Tüstént nyomában leszek főispán uramnak. (Titkon valamit mond neki.)

Upor (parancsolóképen). Soká ne késs, deák. (El.)

Turu (Mátyáshoz). Kend most orrot kap.

Mátyás. A király megbocsátja, ha megtudja mily társaságban valék.

Turu (biztosan). Mátyás deák, kend ismeri a királyt — micsoda ember?

Mátyás. Él hal népéért.

Turu. László bátyját ismertem: igaz vitéz volt; mikor ősz atyja mellett nyargalt, mindég azt gondoltam: az öreg sas most tanítja fiát a nap felé szállani. Hej, de szomorkodtam, midőn méltatlan halálát hallám — őt megbosszúlni bal kézzel is kiálltam volna; de van igaz isten! Mátyásban fentartá még a bajnok vért. Ez csintalan, fúrt fejű gyermek volt, még a táborban hallottam, de az alamuszi gyermekből úgy is ritkán válik jó. — No most ne dőzsöljünk többet, siessünk az országuóra megnézni a királyt!

Mátyás. Eljősz te is Örzi?

Örzi. El bizony. Ej csak ne volna a király olyan nagy úr, megkérném, ereszsze haza Matyimat.

Mátyás. Én megyek, bíró gazda! köszönöm a jó-tartást, még látjuk egymást.

Turu. Isten kegyelmeddel Mátyás deák! Ha ismét erre jár, szóljon be kend hozzám.

Mátyás (magában). Hol szivesség, emberség és hazai szeretet lakik, ott érzi a király fenséges tisztét, és édes lesz terhe, melylyel az erő újúlva nő — ezerek áldása mi szépen hálálja meg nyugtalanórait. (Turuhoz.) Isten kenddel!

Örzsi. Ha meglátja kend Matyimat, köszöntse nevemben. (Mátyás el.)

Turu. Örzsi! add reám mentémet.

Örzsi. Itt édes apám; én is kenddel megyek. (Rádja mentéjét).

Kántor. A plébános nincs itthon — nekem kellene valamit szólnom. Hm! tán így : Boldog országút — ó szemek — ó szerencse — ó kántor — ó vidék —

Turu. Koma, menjünk! Mit sopánkodik kend?

Kántor. Ó jeles nap, áldást hozd sugárod — Örülj örvendezz szív, nem lesz a te károd.

Kisbíró (sietve jön). Bíró gazda, szaporán! sok sok urak jönnek falunkba. (El.)

Más paraszt (fuldosva berohan). A király! a király! (El.)

Turu. Jertek! töröm a zuzzáját, de meglepett. (El Örzsivel.)

Széles falusi uteza. Mátyás király, Upor, vadászok; a nép „Éljen“ kiáltással mindenfelől kitoldúl.

Kántor (mentében). Ó boldog falu, ó dicsőség — (El.)

Mátyás (kísérőihez). Mily boldogító a nép szeretete, mely tiszta hévvel a hazát bennem átkarolja. Híveim! az igaz érdem nem halandó, hamindjárt az irigység azt lealázni törekszik is. A legnagyobb elme fel-

lengző szavai nem dicsőíthették inkább elhúnyt atyám emlékezetét, mint egy jámbor szív ártatlan kiömlése, melynek most véletlenül tanúja levék.

Turu, Örzsi, Kántor (jönnek).

Örzsi. Nézze csak apám, ott elül áll Mátyás deák!

Kántor (a király mellett álló aranyos mentéjű úr előtt). Napok napja! nincs itthon a plébános — én — én — ő boldog óra — Alleluja!

U por (Mátyásra mutat). Itt felséges urunk! (A kántornak szava eláll.)

Mátyás. Bíró gazda! Ím Mátyás deák mint király megtartja szavát. Nézd meg jól Hunyadi fiát. Én vagyok a csintalan gyermek.

Turu. Nagyságos uram! (Le akar térdelni.) Légy kegyelmes — csak úgy kiszökött belőlem — az az ármanyos deák — be megjártam.

Mátyás. Légy nyugott, jó öreg; te nekem rég nem érzett örömet szereztél. Mint ismeretlen vándor kezemet nyújtám, most királyi jobbom nemességre emel. (Örzsihez, ki kötényével szemét eltakarja.) És te! semmit sem kérsz királyodtól? — Vedd ezt a gyűrűt, és képzeld: Balta Matyi küldi; ezzel vele eljegyezlek. (Örzsi meg akarja kezét csókolni.) Te is ígértél ugyan valamit, de annak teljesítését vitézemre bízom, kit nem sokára hozzád küldök.

Turu. Uram királyom! ennyi kegyelmet!

Mátyás. Hogy a János kulacsa ki ne ürüljön, arról én gondoskodom.

Kántor (félre). Ó én szegény kántor! az ingyen élő most fejembe kerül! (Mátyás elébe térdel.) Le vagyok sújtva! uram! de nagyságod gyöngesége s az én nagylelkűségem —

Turu. Koma, hiszen visszásan beszél kend!

Mátyás. Megbocsátok, kántor, de máskor légy ura nyelvednek, és tanuld meg : hogy a ruha nem teszi az embert. Most fel barátim! a mai történet fűszerezze holnapi multságunkat. Jó népem, isten veled!

Turu. János apánk! ez a te méltó fiad!

(A nép örömkialtással kíséri a királyt.)

(A kárpit lefordúl.)

A VÍGJÁTÉK.

VÍGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

(1826.)

SZEMÉLYEK.

Udvardy Miklós, gazdag földesúr.

Elek }
Klára } gyermekei.

Váry Klára kisasszony, Udvardy szomszédja.

Váry Lajos, kapitány } Váry Klára bátyjának
Póli } gyermekei.

Egy Huszár.

Tamás, Udvardy inasa.

A dolog történik egy mezővárosban.

Szoba Udvardy házában, közép és mellékajtóval.

Elek (egyedül).

Elek (az asztalnál ül s ír; egyszerre nagy örömmel felugrik). Punctum! kész a vígjáték. Csak hogy a szerelem maga sok gondot ad; de írni felőle valóban még többet, kivált ha kezünk lángjaitól reszket, s ezer szótagot kell összehangoztatni, midőn az a hatalmas igen és nem intézi sorsunkat. (Írását veszi). Lássuk még egyszer, az öröm jól van-e kifejezve játékom végén? Itt fellengző kiömlés, azután váratlan elnémulás igen szívrható. (Declamál.)

Ó te boldog óra, éltem szép jutalma!
A csendes hűségnek most kél diadalma,
Enyém a szeretett, atyám áldásával,
S az ég leszáll hozzám minden malasztjával!

(Nagy páthossal.)

Klára, Klára enyém! hagyj élni, öröm! még,
E bús szívnek sok ily váratlan üdvösség.

Klára (sietve jő a jobb mellékszobából).

Klára. Mi bajod édes bátyám?

Elek. Nem téged hívtalak édes húgom! s bár jelenléted mindenkor kedves, de most —

Klára. Édes bátyám! te nagy lármával ábrándozol. Mi történt? szinte égnek szemeid.

Elek. Minő kíváncsi vagy!

Klára. Részvevő, akarád mondani. Édes bátyám! néhány nap óta már alig ismerlek, magaddal beszélsz, mind untalan nevemet kiáltozod, s ha jövök, elküldesz, szemeidet meresztgeted, homlokodat dörzsölöd, mint ha új Minervát akarnál világra hozni.

Elek. Nem titkolom tovább. Tudod, én Pólit szeretem, szerencsés is lehetnék vele: ő szelíd, érzékeny, takarékos, elmés, nyílt eszű, minden jónak kútfeje,

minden szépség foglalatja, szóval valóságos angyal! Ah! miért szegény a nyelv őt méltókép festeni!

Klára. Ezt nem találom; de mondd meg: ha úgy szereted Pólit, miért kerülöd? miért háborít jelenléte?

Elek. Elég küzdésbe telt, de már vége. Tudod, édes húgom, ő szeret olvasni s édes andalgással kíséri a költő érzetét, mely kiemelve e szűk valóságból szebb világokban repes — én is szeretem a költést, s most —

Klára. Szerencsétlen! tán csak nem nyúlsz ismét lanthoz?

Elek. Valóban! ismét kedvem pattant; de koránt sem dicsőségvágyásból —

Klára. Így szól mindenik s titkon még is oszlopról álmadozik.

Elek. Boldog leszek, ha költeményem néhány szívre hat. Én vígjátékot irtam.

Klára. Mihelyt nem halál, már én szeretem.

Elek (fontosan). Édes húgom! e játéknak igen nagy czélja van; neked is lesz dolgod, sőt reád különösen számolok.

Klára. Szívesen szolgállok; de azt kikérem, öreggé ne tégy.

Elek. Szép, fiatal és szerelmes lélsz.

Klára (félre). Ah! ezt eltalálta. (Elekhez.) Hát te sphaerák fia?

Elek. Képzelheted! a költő szerelem nélkül olyan mint a kert virág nélkül, kép színek nélkül, szem köny nélkül, test lélek nélkül, nap —

Klára (szavába esik). Elég, elég, értelek már!

Váry Klára (jö).

V. Klára. Jó reggelt kedves szomszédim! bocsánatot hogy alkalmatlankodom. Mit álmodtunk gyermekek?

Elek (félre). Jégcsepp a melegre. (Váry Klarához.) Tessék helyet fogni.

V. Klára. Köszönöm édes úr! templomba sietek; ah! az embernek annyi van leimádkozni valója — a sok

boszuság! Ah gyermekek! minő szél fúj ott künn, de olyan szél fúj, hogy az ember nem tudja mihez kapkodjék. Alig léptem ki a kapun, szemembe csap a szél s a kalapom megbomlott. Egy tükröt, édes húgom! Ez a rossz világ mindjárt megszólja a szegény szüzet, ha valamie rendetlenül áll. (Klára tükröt hoz.) És azok a férfiak! (Tükör előtt egyengeti magát.) Így! istenem! mint kell vesződni az emberek szemével. Tán jól lesz már, nézz körül kis húgom!

Klára. Minden a legjobb rendben.

V. Klára. Köszönöm kis druzsám! most megyek. Elek (félre). Hála isten!

V. Klára (visszafordúl). Igaz, gyermekek, nálunk öröm lesz, kapitány öcsémet várjuk; de titok ám, köztünk maradjon. Az ám az ember! a kereszt mellén s a keresztvágás képén úgy illik neki, de úgy illik, mint ha az a kis csintalan pogány isten vágta volna kellemlakásul magának. Most megyek. (Ismét visszafordul.) Kis húgom! vigyázz szívedre, ha már nem késő; haha! a vitéz emberek igen rettentők, mindjárt ostromolnak. Bocsánatot rövid udvarlásomért, de mennem kell.

Elek (titkon hűgához). Majd én kísérem ki, mert ti nem tudtok megválni. (Elkiséri V. Klárát.)

Klára (egyedül). Az ostrom hagyján, ha jó a védelem; de már esztendeje hogy fogva vagyok, s még örülnöm is kell az ellenségnek. Valóban! e hírre mint égnek arczaim! szinte érzem pirosodni; pedig a félelem színe halovány, azért nem igaz, hogy a vitézek oly igen rettentők. (Gondolatba merül.)

Elek (visszajő). Klára! hallgasd tovább! — miről gondolkodol?

Klára (habozva). Én — csak — tudod — mikor —

Elek. Édes húgom! ha ily szakadozva mondd dialogomat, ugyan megjárjuk. Vagy úgy! most jut eszembe. A kapitány! haha! ez ül a nyelven. Örülök, jer fogjunk kezét, két testvér két testvért szeret, annál szorosabb frigyünk. Rég nem láttam Lajost; taval itt-

hon volt épen a jószágon valék; hallom rútul megvagdalták.

Klára. Nem — nem rútul!

Elek. Igaz, annak minden jól áll.

Klára. Édes kedves bátyám!

Elek. Ne búsulj kis húgom! vígjátékom rajtad is segítsen. Most halld szándékomat. Minek előtte atyánk jószágaiba utazott, többi közt velem házasságról is szólt s nyilván hagyá sejttenem, hogy részemre már egy leányt el is jegyzett. Én tisztelem gondoskodását, de Póli nélkül nem nyughatom meg benne. Azért, hogy minden kedvetlenséget elmellőzzek s ez uttal Pólinak nem közönséges úton vállhassam meg szerelmemet, e tartalmu vígjátékot irtam: Egy atya elküldi fiát jó barátja leányához házasodni —

Klára. A fiú te vagy?

Elek. Igen.

Klára. A leány Póli?

Elek. Nem, a leány te vagy, mert nem tudom szeretni.

Klára. Mily testvéri őszinteség!

Elek. A játékban! az természetes.

Klára. Legyen bocsánat; csak tovább.

Elek. Az ifju már előbb egy leányba szeretett, ki többször atyjánál megfordúl, s ezt most váratlan a neki szánt hölgynél ismét fölleli, szíve újabb lánggra kél, bár a körülményektől tartván, magával küzdve, rejtegeti érzetét.

Klára. Hát ez a titkon szeretett Póli?

Elek. Örökös kérdező! ki lehetne más? de játékomban a te neveddel lép fel, részszerint neked tiszteletül, részszerint, hogy az első jelenésnél mindjárt ne árultassék el célom. Neked pedig Lidi nevet adtam —

Klára. De csak nem hagytál minden imádó nélkül?

Elek. Sőt inkább. Lidi atyjának házába jár egy tüzes kapitány, kitől az ifju, azaz én, félti Klárát, viszont a kapitány félti Lidit elannyira, hogy rövid

villongás után kettős viadalra hívják egymást. Az ifju, monologista; mennél inkább érdekli valami, annál hevesebben önti ki titkait; ez történik itt is, mert a viadal előtt oly tüzes monológot tart, oly szívrehatólag festi le indulatját, oly keservesen készül a halálra, hogy Lidi atyja, ki a mellékszobában mindent hall, kérdőre veszi, s nem csak a viadaltól, hanem leányától is felmenti. Így fejlődik ki az egyszerű csomó, hogy a kapitány nem Klárát, hanem Lidit szereti, azaz téged.

Klára. Ezt igen jól cseledvél, már én nagy költőnek tartalak.

Elek. Az ifjunak mindenről tudósíttatott atyja személyesen eljő, fia hű szerelmén megindul és áldását adja —

Klára. A kárpit lefordul, s a nézők hibáinkkal mulatkoznak.

Elek. Nem még! a vége most jó. Mihelyt Póli előtt megnyíltam, vele együtt atyámhoz járulok s áldását kérem, és ha előérzetem s Póli szemei meg nem csaltak, játékom édes valóvá leszen. Ha tetszik, Lajos! te is így tehetsz. Atyánk, levele szerint, Miklós napra jó meg, még oda három hét, addig tanulunk, próbálunk —

Klára. De a játszó személyek?

Elek. A fiú én vagyok, Klára, Lidi van; kapitányt s neked atyát szereztem, csak nekem kell még atyát keresnem, az legkevesebb. Édes húgom! te csak Pólit bírd játékra; de ne mondd okát, én pedig írnokhoz megyek, darabomat letisztáztatom s a rollokat kiíratom. (Írását összeszedi.) Csak ügyesen kis húgom! érted? (El.)

Klára (egyedül). Értse valaki a férfiakat! Bátyám fut, ló, éjjelez, verseket ír, eszét töri, vesződik, hogy ezer bajjal érje azt el, a mit egy szóval elvégezhetne, s mind ezt csak azon gőg szüli, hogy szíve dolgában is más halandóktól kiváljon. Én nem rontom örömét; de vitézem ezt másképp cselekvé: morez képpel szemembe villantá szemeit s a kérdés közt: szeretsz-e kis leány?

ugy megszorított, hogy ijedtemben igent kiálték, s azóta mindég az igennél maradt.

Póli (jó).

Póli. Édes Klárikám! én akartam első lenni — Klára (hirtelen). Itt van már? eljött?

Póli. Ki jött el?

Klára. Lajos! Lajos!

Póli. Hát tudod már?

Klára. A néni kebesúgta.

Póli. Nem hiába, mert titok volt. Ha már tudod, megmondom. Azt írta: hogy haza siet s téged elvisz magával.

Klára. Lássa az ember, minő katonásan üzenet, mintha már akaratom sem volna. De nálunk is nagy az újság, s ha te nem segítesz, felfordúl a világ.

Póli. Mit tehetnék én?

Klára. Neked játszani és szeretned kell, most többet nem mondhatok.

Póli. Nem értelek.

Klára. Bátyám vígjátékot írt, ezt atyám hazajöveve adjuk. Te léssz a főszemély, aztán jövök én, aztán még valaki, aztán még valaki, aztán még kettő.

Póli. Te enyelgesz! annyi főszemély egyszerre.

Klára. Pedig úgy van, s mint bátyám biztosa kérlek, ne tagadd meg tőlünk magadat. Idegen néző nem lesz, a játszók is mind jó ismerősek.

Póli. Nem tudom, mily ötlésnek köszönjem e tréfát.

Klára. A régi tűz forr most ki, a némák megszólamlanak, lesütött szemek fölemelkednek s a valóság költéssé lesz, hogy a költés valóvá lehessen. Én nem mondom hogy Elek nem szeret; de kit? azt találd el magad.

Póli (zavarodtan). Volt idő, hogy én is szerelemtől álmadoztam; de Elekben tiszteletnél egyebet irántam nem látok, melyet tán nem is foghat el tőlem, sőt előbbi forró figyelme naponként mindinkább hideg udvarias-sággá fagy.

Klára. Édes Pólim! a legjobb férfiba is szorúlt valami külöködés; egyik majd kipurancsolja szívét az embernek, a másik be akarja magát énekelni. Te csak játszszál, a vigjáték megtanít mindenre. (Postasíp hallatik.) Halld! ez is tán beteg szív, s bújában sípoltat. Jer nézzünk ki! (Az ablakhoz megy.) Póli! Póli! kócsagtoll!

Póli (az ablakhoz szalad). Lajos! Lajos! most haza sietek —

Klára (habozva). Menjhaza — maradjitt — játszol-e?

Póli. Kedves barátném! te szerencsés vagy, te játszol és nyerni fogsz; én tán játszom a nélkül hogy játszánám! (Megöleli s el.)

Klára (egyedül áll nyugtalanul az ablaknál, ki-kihajol, egyszerre visszaszökik). Azért se! nem illik így örülni leánynak; — de kandikálni még is szabad. (Az ablakhoz lappang s félig kidugja fejét.) — Erre néz — Jaj nekem! — meglátott — int — szép szeme van — jó, akarám mondani — már a házban van. — Ah minő meglepés! (Szívéhez nyúl). Mint dobog itt, mint verdes — hát majd későbbben mit csinál még!

Elek (boszankodva jó, s írását az asztalra csapja).

Elek. Átkozott történet!

Klára (felrettenve feléje fordul). Te vagy, Elek? minő zajjal jársz, szinte felrettentél.

Elek. Te pedig kiállhatatlan csenddel veszteglesz itt, midőn mozganod kellene.

Klára. Hiszen csupa mozgás miatt alig tudok mozogni.

Elek. Ki ne boszankodjék? midőn az első lépés már visszásan megy; gondold el, a hátulsó kapunál éppen most találkozám egyik barátommal, kinek darabomban atyám rollját szántam, ide akart jőni bucsúzni, holnap elutazik; aztán — annyi a firkáló, s ha szükség van rájuk, egy sincs otthon.

Klára. Édes bátyám! ha az öreg úr még sokáig elmarad, tudom, nálunk sem lesz senki is itthon.

Elek. Téged is már Pólinál véltelek.

Klára. Most ment haza, mert Lajos megérkezett.

Elek. Helyesen! tehát Lajosnak kell játszani az elútazott helyett — s Póli mit mondott?

Klára. Azt mondá: hogy játszik s még sem játszik, azzal megölelt s ment; és mivel te oly kedvetlen vagy, én is példáját követem. (El.)

Elek (egyedül). Az annyi, hogy akar. Ez hát rendben volna már; de már előre látom mennyi bajom lesz a játzókkal s magammal is, hogy ne áruljam el magamat, midőn a kedvessel oly édes beszédbe olvadok. Eh! kiállok én a tüzet. A mi darabomat illeti, én készen vagyok, nagyobb részét már kívül is tudom; mindjárt is próbálom az első monológot. (Játszó helyezetbe teszi magát.) Állásom mély eszméletű embert mutat, teszem így — (szaval)

Mint sötét felhőkből kitűn a nap fénye,
Láttán úgy ébredez szívem érzeménye;
Nincs erő, nincs küzdés, mely képét olthatja,
Életembe forrott lelkem indulatja.

V. Klára (jö).

Lángomat ellenzi bár atyám szándéka,
Más leányhoz kísztet sorsom vad játéka —

V. Klára (magában). Leányról szól — kíváncsi vagyok tudni, kit ért?

Elek (declamál).

Ah de hű szerelmem egyedül érte ég,
Klárán kívül nincsen e földön üdvesség.

V. Klára (magában). Klára! — micsoda Klára? édes istenem! tán csak nem szerelmes saját hűgába?

Elek (declamál).

Atyám majd naponként látta kedvesemet,
Máshoz akar még is lekötöni engemet.

V. Klára (magában). Minő zavarba hoz; kit látott atyja mindennap?

Elek (declamál).

Amaz ifjabb ugyan, tán szebb, tán gazdagabb;
De nem bánom, azért bírja más boldogabb!

Én Klárát választom, annak szelíd ölén
S tiszta erkölcsében bizton megnyugszom én.

V. Klára (magában). Valóban engem ért — szé-
gény ifju!

Elek (declamál).

Ha felém sugárzik bájos szemével,
És így előttem áll annyi kellemével,
Majd édes vonzódás, majd zordon félelem,
Most tolva, majd tartva játszadoznak velem.

V. Klára (magában). Minő szépen beszél — szinte
megindít.

Elek (declamál).

Ó édes képzelet! (Megakad.) Ó édes képzelet! (Írását
akarja nézni, s megdöbbenve pillantja meg Klárát.)

V. Klára. Udvardy! kedves szomszéd úr?

Elek. Ah, Klára kisasszony itt — ezerszer bocsá-
natot kérek, ha mindjárt észre nem vettem.

V. Klára. Magával tetszett beszélni, és igen in-
dulatosan —

Elek. Egy monológot — csak mulatságból — csak
úgy — (haboz).

V. Klára (magában). Már bizonyos, engem értett,
habozása nyilván mutatja. (Elekhez.) Mindent hallottam,
értettem s mondhatom: érzékenyen meg vagyok le-
petve.

Elek (félre). Jaj titkomnak!

V. Klára. Csintalan szomszéd! miért nem szól
egyenesen? minek epezti magát hiába? rég szeren-
csés lehetett volna már.

Elek. Valóban? (félre) Tán Póli megnyílt előtte —
(Klárahoz) Hát a kisasszony már —

V. Klára. Én mindent tudok —

Elek. Tehát reménylhetek?

V. Klára. Mondhatom, jól áll dolga.

Elek. Ó angyali kisasszony! ezért meg tudnám
csókolni. (Keze után nyúl Klárának.)

V. Klára. Lassan, tüzes ifju! még előbb atyjával
szólok; bizza csak reám, én tudok vele banni.

Elek. Addig óhajtanám —

V. Klára. Egy szót se! a szerető szív örömet rejtekezik.

Elek. Édes kisasszony! mint boldogít e szép reménnyel! jó geniusom lebeg ajkain.

V. Klára. Én leszek geniusod kedves ifju! de most beteg bátyám s házi dolgaim haza hívnak, csak egy perczre néztem hozzátok fel, válnunk kell; addig is csak ábrándozzál, mert igen jól áll. (Elek kezét tüzesen megcsókolja). Minő indulat! Hah kisértő! (Hirtelen el.)

Elek (egyedül). Már nem kétlem darabom jó foganatját; ha ez is úgy megindult, mint érdeklő majd atyámat? (Írását veszi.) Hol is akadtam meg? itt! (Olvas.) Ó édes képzelet. (Írását nézi, aztán ismét félre teszi.)

Ó édes képzelet! mily bájosan tűnsz fel,

Mennyi kéjt özönlesz boldog jövőddel!

Most az érzés egyszerre változik, rövid hallgatás után képem elsötétül, szemem szikrázik s mindég fenytőbb állást veszek — így — (declamál) :

Kapitány uram is, látom, őt szereti,
Hosszú, forró nézte nyilván jelentgeti —
Ám lehetetlen is érte nem hevülni,
Azért egyikünknek el kell hidegülni.

Most tűzbe jövök és teljes elszánással így mennydörgök :

Váry kapitány jó, Elek a nélkül hogy észre venné
tüzesen declamál :

Hallja kapitány úr ! ide hasztalan jár,
Klárát nem nyeri el, jöjön egy haddal bár!

Kapitány. Mennykő! mit hallok!

Elek (declamál).

Jobb azért jó móddal távozzék szívével,
Mert bennem halálíg boszús üldözöt lel;
Sem kard, sem pisztoly, sőt még ágyú sem használ,
Ha én fogok fegyvert, tudom hogy odább áll.

Kapitány (hevesen megragadja). Az úr neveletlen ember! ha irántam kifogása van is, tisztelettel tartozik — (Elek nagy kaczajra fakad.) Még kaczagni, gúnyolni

mer? Ha jó testvérét nem tekinteném, tüstént (kardjára csattant) jobb módra tanítanám — (Elek még inkább nevet.) Mi látjuk egymást uram! Ezer mennykő! meglátjuk, ki fog odább állni — (hirtelen el).

Elek. Ó Thalia! te érzékek mestere, mint a naprózsza fény után, úgy fordul a szív varázslatod után. — Hé Lajos! Lajos! — Elment, pedig játszani kell neki.

Klára (hirtelen jő).

Klára. Elek! Mi történt? a folyosón előmbe jöve Lajos és kitérő haraggal mondá: hogy megbántottad s addig házunkat kerüli, míg neki elégtételt nem adsz. Azzal a viszonzlás öröme helyett szélvész gyanánt ment.

Elek. Húgom! te Lajost szeresd a mint csak lehet, az egy derék ember.

Klára. Bátyám! azt te csak bízd reám — de a harag —

Elek. Dárabombul a monológot mondtam el s gondolom épen akkor jött, midőn a tisztről szólék, én tűzemben nem vettem észre, s ő bizonyosan a dolgot magára vette. Haha! ez tárgyat ad új vígjátékra.

Klára. Haragos katona s elragadtatott költő! ezeken csak asszonyi türelem győzhet. (El.)

Elek (egyedül). Most tovább — Ha én fogok fegyvert, tudom hogy odább áll. — Most lecsillapodom és ömledező érzésre fakadok. (Declamál.)

S ha mégis esnem kell, s érte ömlik vérem,
Szánó könye legyen késő, de szép bérem;
A tavasz virágit ő hintse síromra,
Aldást sohajtozva szendergő poromra!

Ezen sorokat tompán, tördelten, lágy hangon, szinte elhaló szavakkal mondom el, és fogadom, lesz dolga a kendőknek. (Lelkesülve.) Így! a költés nemesítse érzetemet s Pólinak nem kevésbé fog hízelkedni, hogy nem mindennapi úton, vagy gyáva térdhajtással, mely férfihoz úgysem illik, ajánlom szívemet. Lobog immár zászlóm! nemsokára kettős koszorú ékesítse a szerencsés győzőt! (Midőn tüzesen kifelé sietne, Atyja benyitja az ajtót,

utána Tamás bundával s más úti eszközökkel; Elek visszapattant, hűledez, s bámultában elejti írását.)

Udvardy. Lassan, lassan fiú! hová szeleskedel?

Elek (habozva). Édes atyám! már is haza jött?

Udvardy. Már is? nem reménylem hogy korán jöttem gyermekeimnek.

Elek. Nem — nem! sőt örülök; csak csodálkozom rajta — nemde utolsó levelében Miklós napját tetszett említeni?

Udvardy. Dolgomatt előbb végezvén, hozzátok siettem.

Elek. Úgy — valóban örülök!

Klára (hirtelen jó).

Klára. Elek! szalaszd el Múzsádat! kocsi zörög, vendég — (atyját megpillantván, szava eláll).

Udvardy. Ej mennydörgő! hát te is eljedsz tőlem?

Klára. Nem édes atyám! de ha most egyszer tovább maradtál volna el. — (Elekre kacsingat.) Nemde Elek? (atyja karjában) de ne gondolj semmi rosztat.

Elek. Úgy van édes atyám! semmi, semmi rosztat.

Udvardy. Látom én, itt valami történt: ha kipihentem magamat, számot kérek sáfárságtokról. Tamás! rakd be a holmit, azután gyújts tüzet a kályhába, szinte keresztül fáztam. (Tamás el a mellékszobába.) Igaz, gyermekek! mit csinál öreg Váry barátom?

Elek. Zselyeszékben ül s lábköszvénynyel vesződik.

Klára. Kapitány fia is most érkezett meg.

Udvardy. Be sietett! Hm — az iránt atyja utánam írt — Klára! te is a levélben vagy.

Klára (hízkelkedve). Mit írt édes atyám? ugyan mit írt?

Udvardy. Azt írta: hogy mindent tudni főfájást okoz. Elek! jer szobámba, némely fontos számadásokat végy által. (Elekkel a mellékszobába el.)

Klára (egyedül). Hát nem jó sokat tudni? ah édes atyám! nem hiába! nem vagy kapitányba szerelmes. (El.)

Tamás (jó).

Tamás. Valahol embert vesztettek, mert a szél majd levitt a bakról. (Körülnéz.) No ugyan meglátszik, hogy én s uram nem voltunk itthon! mindenütt csupa rendetlenség. (Elek irását a földről felveszi.) Ezt az írást előbb Elek úrfi veté el — ej de csunya! csupa irka-firka, húzás-vonás; én gyermekkoromban sokkal szebben írtam : de ha okosabb lesz az ember, mindent elfelejt. (El az írással.)

Udvardy (jó s a kályhához ül). De mi történt gyerekeimmal! mindenik oly zavart, kivált Elektől alig hallhatni józan szót; mi lehet egyéb a szerelemnél. — Most van idejök, magam sem voltam jobb. Elek Pólit szereti, azt vettem észre; midőn minap más leányt említék, igen meghökkent. Vigye! ha Klárát elviszik, úgy is kell házi becsület; bár csak jó feleségem megérhette volna ezt! — Eh! mint sutorog már a tűz! csak igaz, az öreg legény olyan, mint a gólya, csak a meleget keresi, s egész álmodott világa megfér a kályha mellett. (Kocognak, V. Klára belép.) Isten hozta édes kisasszony! (Félre.) A jó lélek, tudom, hoz újságot.

V. Klára. Kedves szomszéd úr!

Udvardy (széket ad). Tessék hozzám ülni.

V. Klára. Érkezését látván, köteles üdvözlésemet tüstént meg akarám tenni.

Udvardy. Köszönöm! a mint látom, sürgősen kérdezniem : mint áll egészsége?

V. Klára. Az csak volna; de mátol fogva annyi, tudja isten! micsoda érzések nyomkodnak, hogy kénytelen vagyok mindjárt tisztelt barátságát, mely házunkat szinte nemzetsége közé avatta, egy titokkal terhelnem.

Udvardy. Tessék! ha szolgálhatok.

V. Klára. Az asszonyi szemérem tartóztat ugyan, de köz javunkra nézve még is, pedig mennél előbb, szólanom kell.

Udvardy. Már mondtam, csak tessék!

V. Klára. Azt tudja szomszéd úr, hogy én szüzi állapotomban maradtam?

Udvardy. Hogy férje nincs, azt tudom.

V. Klára. Pedig sokan vágyódtak ám kezemre, elsőben is egy szép ifju ember, de oly szép ifju! csak hogy szegényke volt a szegény! Aztán Későfy tanácsos ő nagysága, aztán báró Kincsnéky ő méltósága, aztán —

Udvardy. Már ezeket többször tetszett említeni, hagyjuk azért, az elmúlnak nem kell tanács.

V. Klára. Ma ismét egy kísértet üldöz, mely nem magamért, hanem egy tisztelt ház szerencséje miatt, veszedelmes akar lenni.

Udvardy. Rövideden mondván : férjhez akar menni.

V. Egy deli ifju —

Udvardy. A patvart! egy ifju —

V. Klára. Én harminczkilencz esztendőt, tizenegy hónapot és huszonnyolcz napot számlállok.

Udvardy. Bizonyosan!

V. Klára. S ez épen kétségem, ámbár tudom, hogy az idő nem mértéke az érdemnek.

Udvardy. Bölcsen!

V. Klára. Egy ifju, mondom, de olyan ifju, kit csak arra nézve is, hogy atyjával szoros barátságban állunk, megvetnem illetlen volna; ez ifju, mondom, nem rég nyílt meg előttem.

Udvardy. Csiklandós dolog! azonban örvendek.

V. Klára. És ez az ifju — Elek!

Udvardy. Elek? fiamon kívül nem ismerek körülbelül ily nevű ifjut.

V. Klára. Saját fia!

Udvardy (felugrik). Mi az ördög! ki mondta?

V. Klára. Ő maga; elragadtatva érzetétől, itt (a helyet mutatja) itt ezen a helyen vallá meg szerelmét. Tán csak nem csodálkozik szomszéd úr?

Udvardy (félre). A fiú megbódult! (Klarához.) Valóban nem remélt újság — hm! hm! én Pólit véltem —

V. Klára. Magam is ekkorig — de saját fülem

hallatára mondá: amaz szebb, fiatalabb, még is Klárát választja s hogy az atyja szinte naponként látja. De én — mentsen isten! nem hirtelenkedtem, és az egész dolgot szomszéd úr bölcs ítéletére bízom — magának is azt feleltem, nehogy utóbb — az ember gyöngé —

Udvardy. Édes kisasszony! én belé nem avatkozom — de hol a fiúnak szeme? Jól van, majd még is szólok fiammal.

Huszár (jó).

Huszár. Melyik itt Udvardy uraság?

Udvardy. Én vagyok.

Huszár. Váry kapitány uram ezen levelet küldi. (El.)

Udvardy (félre). Ez már elfogadhatóbb lesz. (A levelet olvassa.) „Az úr engem méltatlanul megbántott; ha becsületét szereti, egy óra múlva a várkertben elégtételt ad; akármilyen fegyverre készen várja Váry kapitány.“ Mennydörgő látta! ez atyja által leányomat kéri s most ölni akar —

V. Klára. Uram irgalmaz!

Udvardy. Ez fiamat illeti — tán valami vers miatt a szokott illendőséget elfelejté — de azért sem illik mindjárt halált üzenni. Majd teszek én arról! (Az asztalhoz megy, és csönget.) A pert röviden elvégzem, általmegyek, jól megmosom, azután katona uram verekedhetik a kosárral.

Tamás (jó).

Tamás. Mit parancsol tekintetes úr?

Udvardy. Kalapomat! Látd bizony! ez volt még hátra! (Tamás kalapot és botot ad neki.) Ha úgy tetszik kisasszony!

V. Klára. Szörnyűség! Ó az az ármányos szerelem! Viadal! nagy isten! kiért rettegjek? (El Udvardyval.)

Tamás (egyedül). Igaz lelkemre! még házunkat így felfordúlva nem láttam. Az öreg dül fül, az ifju úr pe-

dig világos nappal atyjának hálósüvegében forog az udvaron — hehe! s nem veszi észre hogy sapkája helyett tévé fel; aztán a postalegénynek bankó helyett más darabka papírost adott, melyen azt csillagnak nevezi. Hehe! sokszor sétálni jár az ész, magamról tudom.

Elek (jó, hálósüveg fején).

Elek. Hol atyám?

Tamás. Gondolom Váry úrnál; nagy haraggal ment oda.

Elek. Hol vígjátékom? ezen váratlan meglepés egészen lesújtott, ha atyám megtudja, vége mindennek. Tamás! nem láttál az öreg úr kezében valami írást?

Tamás. Egy huszár hozott levelet a szomszédból.

Elek. Nem levelet, hanem valami négy árkusból álló írást.

Tamás. Rútul írva?

Elek. Szaporán.

Tamás. Tele foltokkal?

Elek. Javításokkal.

Tamás. Több keresztvonás mint betű?

Elek (türetlen). Igen! igen!

Tamás. Aha! azt én vettem fel.

Elek. Láttá atyám?

Tamás. Nem is ügyelt rá.

Elek. Újra élek! nesze borra való Tamás add ide az írást! hová tetted?

Tamás. Ott van künn a kályhalyukban.

Elek. Mit? hol?

Tamás. A fa piczinyt nedves volt; azzal gyújtottam alája, most dugtam bele az utolsó árkust.

Elek. Égj te a pokolban. (Kirohan az ajtón.)

Tamás (egyedül). Előbb pénz, most pokol. Csak igaz! ily gazdag uraknak a jó dologtul megy el néha eszök; pedig minő hetykék! Ez, teszem, azt véli: tudja minő tudós! s azt sem tudja: mint kell fűteni.

Elek (jó kormos sapkával, égő papirost tartva kezében).

Elek. Ó én szerencsétlen! egész vígjátékból csak a felírás és a személyek maradtak (búsan szemléli) mert gyűlöl az elementom porkézzel tett dolgokat!

Tamás (részvétellel). Ne bánja ifjúr, higye nem kár! A becsületes ember úgy sem olvashatta volna, hisz a betűket a szél hordta össze mindegyig.

Elek. Te classicus remeke az ostobaságnak! hogy merted elégetni ez írást?

Tamás. Mikor maga vetette el az ifjúr.

Elek (háborodtan föl s alá jár). Ennyi munka, ennyi fáradság, ennyi jó gondolat! és le sincs tisztázva! Hah! (Tamást megragadja) nem szánnalak e pontban agyon zúzni. — Minden örömem, minden reményem —

Póli (sietve jő, vitézkeztyű kezén).

Póli. Elek! Elek! az istenért! miért bántá meg Lajost? ő kérlelhetetlen, agyon lövi, agyon vágja. Most a két öreg úrral van, én csak úgy szöktem által óvni — kerülje bátyámat!

Elek. Csak jöjön! most jó kedvemben talál. (Tamáshoz) Te most itt állasz? takarodj szemem elől.

Tamás. Mit mondtam? az okos enged. (El.)

Póli. Bátyám —

Elek. Jól teszi ha haragszik, én is küzdenék az egész világgal.

Póli. Elek! kedves Elek! kímélje életét!

Elek. Mint boldogít ezen szelíd részvétel! csak hamis harag — játék — de nekem legszebb bizonytságot nyújt mily boldog vagyok — mily szerencsétlen!

Póli. Mi baja? miért háborog?

Elek. Ah Póli! Póli! ha tudná, mit veszték, mily gyönyörű órák ment füstbe!

Póli. Nincs bizodalma hozzám?

Elek. Minden van, minden — minden! csak (az elégett papirosra mutat) itt szerencsém romladéka.

Klára (jő).

Klára. Ti zajlódtok itt, én meg tele vagyok gond-
dal. — Elek! hahaha! kit akasz ijeszteni? mi van
fejeden?

Elek (hálósüvegét hirtelen lekapja s elveti). Még ezt is
— Póli! a sok viszontagság — a gyáva inas —

Póli (Klarához titkon). Edes Klárikám! ez a te bá-
tyád ma oly különös — habozó — feledékeny.

Klára. Hát te Póli! mióta hordozsz szarvasbőr
kezyűt?

Póli. Valóban! (Elek előtt dugdozva lehúzza a nagy
kezyűket). Csak lásd, hirtelenében bátyám kezyűt
húztam fel.

Klára (kérkedve). Látom én, ti mind a ketten el
vagytok merülve. Nekem is van szívem; de azért fe-
jem ugyancsak helyén áll.

Tamás (jő, s virágot hoz kezében).

Tamás. Kisasszony! a szobaleány küldött, a kívánt
thea helyett e virágokat tetszett neki adni — cserét kér.

Klára (kezével int). Jól van, jól!

Póli. Hát ez mi volt Klárikám?

Klára. Tőletek ragadt reám.

Udvardy, Váry kapitány, Váry Klára jönek.

Udvardy. Jó hogy együtt lelünk benneteket. Ka-
pitány úr! itt fiam! végezzen vele. Elek! mit szóltál?

Elek. Nincs mentség, a sorsnak engednem kell.
Kedves kapitány ur! és, reménylem ezentúl is, jó ba-
rátom! előbb, nem tagadom, nagy kedvemre szolgált
haragja; de megbékül, ha megmondom hogy én egy fel-
legből vett kapitányról szóltam; de az igazít tisztelem
és becsülöm. Monológot mondtam vígjátékomból.

Kapitány. Így hát nem akarva magam is játszot-
tam; de úgy szokott lenni, ha az ember többet érez,
mint gondol.

Udvardy. Vígjátékodból?

Elek. Én írtam egyet.

Klára. Adtuk is volna, ha édes atyám később jö meg.

Elek. És ha Tamás a kályhába nem gyújt vele.

Udvardy. Asszony neked, majd nem verselsz. Halld Elek! ez a kedves szomszéd kisasszony előbb monda, hogy indulatosan nyíltál meg — szólj bátran!

Elek. Igaz! Klára kisasszony mindent tud — sőt meg is ígérte —

V. Klára. Látja szomszéd úr! hogy ellenére is bizonyos.

Udvardy (félre). A fiú megbolondúlt!

V. Klára. Valóban szinte pirúlnom kell, hogy ily ifju vér —

Elek. Édes atyám! már csak egyenesen megvallom: én Pólit szeretem; vígjátékomban akartam keziért esedezni s egyszersmind tudatni, hogy mással boldog nem lehetek —

Udvardy. Vidd el! hisz úgy is neked volt szánva; atyja áldását is hozom.

Elek. Póli! remélhetek?

Udvardy. E nedves szem, e lángzó arcz nyilván hirdeti szerencsédet! Póli tiéd, csak tanuld megérdemleni; de azt is tanuld meg, hogy minden frígyben a természet szava hathatós minden mesterségnél. A mi vígjátékodat illeti: az sem esett hiába, ám szívemből megmelegedtem nála.

Kapitány. Most én jövök — Klára felcsapott — én elviszem magammal.

Udvardy (hozzá vezeti Klárát). Egy kereszted már van, vedd a másikat.

Klára. Ezen dicséretet magyarázza meg édes atyám! különben balúl érte majd, s engem is alkalmatlan nehéz poggyásznak tart.

Elek. Én megmondom édes húgom: kereszt az élet, jó feleség a gyémánt, mely rajta tündöklék.

V. Klára (ki a szerelemvallás óta növekedő boszúságát némán jelentgeté, most egyszerre kipattan Elekre). De hát mi-

csoda Klárát értett, midőn magával oly irgalmatlanul lármázott?

Elek. Játékomban Pólit neveztem Klárának.

Udvardy. Édes kisasszony! a dolog máskép van, így hát csak magunk maradunk hátra.

V. Klára (színlett nyugalommal). Kérem szomszéd urat! hisz azért szoltam mindjárt, mert képzeltem hogy tévedés — ily verselő ember mindent összehord.

Udvardy. Úgy van édes kisasszony! minket a szerelem sem versben sem prózában nem érdekelhet már; kínozhat ugyan még, de nem boldogíthat.

(A kárpit lefordúl.)

TARTALOM.

	Lap
Kemény Simon. Dráma két felv. 1820.	3
Barátság és nagylelkűség. Drámai költemény. 1820.	29
Irene. Szomorújáték öt felv. 1824.	49
Nelzor és Amida. Keleti dráma egy felv. 1821.	151
Szilágyi szabadulása. Dráma egy felv. 1822.	165
Mátyás deák. Vígjáték egy felv. 1825.	179
A vígjáték. Vígjáték egy felv. 1826.	191

11111111